3.

FEDERICI CERVTI VERONENSIS

in

Q. HORATII FLACCI

CARMINA, EPODOS, SATYRAS, ATQVE EPISTOLAS PARAPHRASIS.

VERONÆ,

Apud Hieronymum Discipulum, & fratres,

M D L X X X V.

Sum Ioh. Georgij à Werdenstein

ILLVSTRI AC GENEROSO COMITI MARIO BIVILAQVAE

Federicus Cerutus S. D. P.

ATVRA eam vim nostris animis esse insitam, scripserunt Sapientissimi quidam, vt nisi prorsus se ipsum negligere velit homo, non inuitus adducatur ad ea præstanda, quæ tum dictis, tum factis diuinum illud, quod in nobis est, declarent. Quem enim adeo hebetem videas, qui si modo se ipsum velit colligere, & indagare tentet, cur ita à summo illo rerum opifice sit creatus, non intelligat, atque statuat, non debere ipsum, sui parum studiosum, brutorum more, in diem viuere; quin potius in communem vtilitatem aliquid semper afferendo, talem se præbere, vt de hominibus bene merendo, se, suumq; nomen ab

omni prorſus vindicet interitu? Ad hanc etiam ingenitam nobis vim (ſi quid video) accedit communis hæc vitæ ratio, cui cum ſæpe multa deſint, quorum cauſa aliorum opes ſint imploranda, nimirum multa quoque cæterorum hominum gratia ſunt excogitanda, et in medium afferenda, quibus dum ingenij noſtri præſtantiam indicamus, vnà etiam humanitas illa, à quà nomen ducimus, cunctis hominibus innoteſcat. Atque haud ſcio, Mari generoſe, an iſta præſtantior vlla alia ad animorum excellentiam declarandam excogitari queat ratio: dum enim homo, vt alijs prodeſſe poſſit, ſtudet, & ſuis demum laboribus prodeſt, tunc ab otio, quo nihil magis aduerſari ſcimus mentibus noſtris, ſe ipſum abducit; et ad agendum expeditus, alis animi expaſſis euolat eò, vnde ſentit ſe diſceſſiſſe. Rem vero ita eſſe, præclara illorum facta indicant, qui quandiu vixerunt, ita vixiſſe voluerunt, vt poſtea ſuum nomen obliuione non fuerit deletum. Equidem hac ego opinione ita ſemper delectatus ſum, vt cum libentiſſime audierim illorum nomen laudibus efferri, qui ſtudio, opera, diligentia, ingenijq́; ſui præſtantia poſteritati cōmodi plurimum attuliſſent, tum etiam iiſdem præcipuum quendam honorem gratus præ-

ſtiterim:

stiterim: quorum ego excitatus exemplo minus mirandum fuerit, si mihi ipsi animos addens, obire statuerim ea, in quibus exiguum fortasse ingenij mei lumen eluceret; at aliquid proferendi in communem hominum vsum significatio extaret non vulgaris. Quamobrem cum viderem, Horatiana scripta tanti semper à viris sapientißimis esse facta, vt res memorabiles multas, ad omne genus hominum valde pertinentes, in illis tractari meritò affirmarint, haec eadem vberiori paraphrasi explicanda mihi suscepi; quorum partem cur ita tibi dicare voluerim, nunc ostendam. Ego, vir illustris, siue aequitatis, seu honesti habenda sit ratio, fateor, non posse hos meos labores tibi non deberi: quòd enim Gregorius pater tuus, vir omni laude cumulatißimus puerulum me sacro baptismi lauacro susceperit, hocq; sibi nomine plurimum gauderet, si quando quam de me conceperat opinionem in dies eam adaugeri videret, quì possum humanißimi illius viri posteris (quando viuo non poßim) grati animi significationem aliquam non praebere? tibi vero praecipue, cuius naturae bonitas ea est, vt à probis parentibus, ea virtus, vt à fortibus profecta esse videatur. ad quos cum tu multis ab hinc annis animum retulisses, quid mirum si praeter de-

cus,

tus, et gloriam nihil in vita cogites? Ex tuis maioribus extitere non pauci, qui militaris rei peritissimi viris principibus egregiam nauarunt operam; ita vt illorum præstantia, summaq; virtute ad gloriam domesticam non parum accessionis sit factum: quos inter egregios multos extitisse Gulielmum, atque Galeotum testantur diplomata illa, quæ summa cum diligentia domi tuæ iam multos annos seruari scimus. Iidem etiam cum intelligerent, conditionem literarum bellica virtute non inferiorem esse, fortasse etiam meliorem, vt quòd disertiorum virorum fama nulla temporis circumscriptione terminetur, ne hac in parte sibi ipsis defuisse viderentur, studiosè adeo disciplinas omnes coluerunt, ut mirum minime fuerit, si ex illustri tua familia, quæ affinitate sibi deuinxit clarissimas Italiæ, Germaniæq; familias, ortum duxerit Joannes Picus Mirandulanus, meritò ob animi rarissima dona cognomine Phœnix appellatus: Is enim ex filio Catherinæ Biuilaquæ, matronæ probatissimæ nepos, Joannes etiam Franciscus Picus, cognomento Philosophus ex eodem filio pronepos fuit. Jam de laudibus Francisci iuris utriusq; peritissimi, equestriq; dignitate ornati, ne tuis auribus seruire uidear, nolo multus esse. Nimi-

rum,

rum, fortes creantur fortibus: ad moresq́; conformandos, atque etiam inferendos plurimum valet stirps generis, & educatio. Hæc tu omnia cum ab ineunte ætate cogitare cœpisses, Patauiũ, Bononiã deinde te contulisti, vt optimarum disciplinarum præceptis imbutus aliquando vita, & moribus hæc eadem exprimeres: quod facilè assecutus, egregiè adeo præstas, vt nemo sit, qui tuam animi singularem æquitatem vehementer non admiretur: nemo, qui tuam magnanimitatem, beneuolentiamq́; ergà omnes bonos magnopere non suspiciat. Cum vero plerunq; fortunam sequatur insolentia, rerumque secundarum comes esse soleat arrogantia, quis est, (nisi prorsus ab honesto abhorreat) qui tuam illam animi moderationem, summamq́; mansuetudinem non ferat in cœlum? Has tu virtutes perpetuo retines, harumq́; ita studiosus es, vt tanquã Ægide illa munitus ad dubios casus fidere tibi ipsi possis certius. Possem hìc cæteras animi tui præclaras dotes recensere; vtq́; morum tuorum suauitate, vita puriter acta, ita omnes in tui amorem allicis, vt qui musas colant, virtutisq́; amantes sint, libenter in te vno conquiescant. Quod ita esse, testatur illa proborum hominum consuetudo, qui frequentes te honoris causa inuisunt, & do-

mum

mum sæpius se conferunt tuam, vt iucundissimis sermonibus tecum traducant tempus. Hic musicis rithmis animus interdum oblectatur; persæpe vero grauissimis de rebus suscepta disputatione, aut politiorum uirorum scriptis in medium prolatis mens alitur: ubique resonant domi tuæ sapientum uoces, quam si quis ingrediatur, et Bibliothecam, à te magnis sumptibus extructam, uideat, uere cum Aristippo illo inspiciente mathematica schemata, in arena inscripta, erigit se ipsum, lætaturq; plurimum, quod hominum uideat uestigia. Verum hæc respuunt fortasse aures tuæ, ut illius, qui rectè factis magis gaudeat, quàm laudibus delectetur. Mihi tamen ipsi satisfecero; quòd cum hæc de te pauca dixerim, in his me mendacem neutiquam deprehendent optimi quique; intelligentq;, siue meum erga te officium, seu tuum in ipsam virtutem perpetuum amorem aspiciant, esse, cur paraphrasim hanc in quatuor carminum Horatij libros, tibi consecratam, emiserim. Vale.

Νικήτου τοῦ περιορείου πρὸς κεροῦτον.

Εἰ σὲ μικρὸν τὸ δέμας σέο γείνατο πότνια μήτηρ,
  Ἀλλὰ μέγαν τὸν νοῦν θήκατο καλλιόπη,
Ὀξυτέρην καὶ γνοῦσα φυὴν κεράτοντε, βελῶντε,
  Τοὔνομα νημερτὲς δῶκε κεροῦτον ἔχειν.
Εἰκόνας οὖν ἄλλοι διαθηρώντων κενόδοξοι,
  Ὡς σὺ ἔσῃ ταύταις γνώριμος ἐν σελίσι,
Πᾶς δ' ἀναλεξάμενος νεαρὰς καρπώματα βίβλου,
  Εἶπ' ἄν, τοιοῦτον τίς; τίς ὅπωπε λόγον;

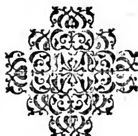
EIVSDEM VINCENTII CERCAMONTII.

Nudus erat Flaccus, iam vero indutus amictu
* Purpureo, celsi fulget ut astra poli:*
Nuper id effecit Federici cura Ceruti,
* Quem Verona sinu dulcis alumna fouet.*
Scilicet, ut vincto modò quem sermone legebant,
* Exprimat hunc clarè lingua soluta magis.*
Qui cupit in variam dialecton vertere formam,
* Hinc exempla sibi sumere certa potest.*
Sermonis latij pleno est hìc copia cornu,
* Hìc vere magni sunt Ciceronis opes.*
Si tenet hìc nostras numerosus Horatius aures;
* Id facis & numeris, docte Cerute, tuis.*
Siq; iuuare sacros mirè valet ille poëtas,
* Hac tu oratores parte iuuare potes.*
O ter felices, quorum, dum vixerit orbis,
* Et nomen simul, et gloria semper erunt.*

SIMONIS OGERII.

Ut campo effusus nigra caliginis aër
Grata viatori florea prata tegit:
Utq; atras pellit nebulas hyperionis ardor,
Et viridem roseo lumine pandit humum:
Sic dulci eloquio, doctoq; labore Cerutus
Dat lucem scriptis, Daunia Musa, tuis.
Obscurosq; aperit sensus, variosq; lepores
Explicat, ut facili tramite lector eat.

CANDIDO LECTORI
FEDERICVS CERVTVS.

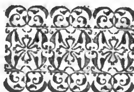

PECTARVNT eò ſemper, Lector Erudite, cogitationes, conſiliaque noſtra, vt ſi quid vnquam ingenij viribus, ſtudiorumq; laboribus aſſequi potuiſſem, id omne in bene merendo de bonis literis conferrem. Exiſtimabam enim, vera, ſolidaque laude dignum illud eſſe factum, quo non tantum ſibi ipſi quis conſulit; ſed & aliorum intuens vtilitatem, ad eam ſe totum conuerterit: in qua cogitatione, etſi intelligebam, pleraq; ſæpiſſime nobis offerri, quæ vitioſorum hominum cauſa ſtudia noſtra retardare poſſent, proborum tamen mores integerrimi, auctoritaſque verè ſapientum plus apud me valebat: quos cum ſcirem, conſueuiſſe hominum facta, quæ aliquid cum virtute coniunctum haberent, ratione recti potius metiri, & honeſti trutina ponderare, quàm vlla alia leuiori re, facilè adducebar; vt crederem, illorum beneuolentia, atq; humanitate adductum, afferre me debere aliquid, quod ſi minus ſingulari applauſu dignum, at ſaltem non ſibilis eſſet excipiendum. Cum verò duplici ratione, id præſtare poſſe homines, intelligerem; altera, ſi quis ſuo marte in lucem quid ederet, quo de honeſtis diſciplinis bene mereri poſſet; altera ſi veterum auctorum ſcripta difficilia, atque obſcura illuſtraret; libentius hanc complectebar; vt quia longius abeſſe poſſet à ſuſpitione. Cæterum cum hanc ego viam ingreſſus eſſem, quanquam videbam, me per ampliſſimos campos poſſe progredi, mihi tamen conſiſtendum alicubi intelligebam; ne dum loca omnia explorare velim, vires me deficerent: nactuſq; amœniſſimos Horatianos ſaltus, eoſdem indagare volui: & quò magis illos dumis, & ſpinis obſitos cernebam, eò ardentius in illos rapiebar: quippe ratus, in ijs latère ſuauiora quædam; quæ ne omnibus expoſita eſſent, vallo veluti quodam fuiſſe munita. Animum itaq; induxi, vt poëtam, ſeculis omnibus celebratiſſimum, Paraphraſi explanarem, & dilucidius explicarem: ſcilicet vt experirer, an aliqua

ratione

ratione prodesse ijs possem, quibus paulò difficilior, & obscurior Horatiana lectio videbatur. Reliquum est, cum intelligam, omnibus in rebus & reprehensores, & laudatores posse inueniri, me ipsum consoler: nam si de Timæi dicto, quo mirandum non esse dixit, si qua nocte Magnus Alexander natus est, Ephesiæ Dianæ templum deflagrauerit, quòd scilicet Diana, cum in partu Olympiadis adesse voluisset, abfuisset domo; si inquam de hoc dicto Plutarchi & Ciceronis, duorum grauissimorum scriptorum, contraria sunt iudicia, ille q; nihil hoc frigidius esse existimet; hic verò dictum honorificè excipiat, & valde laudet; quid est, cur desperem (Lector optime, & candide) non posse tua humanitate, tuaque probitate ita me adiuuari, vt in illa facilè conquiescam? hoc libenter sum facturus, si labores istos meos hilari excipies vultu. Vale.

Q. HORATII FLACCI
ODARVM SEV CARMINVM
LIBER PRIMVS.

AD MAECENATEM ODE I.

Aliis aliud vitæ genus placere, se poëtæ nomen, ac præsertim lyrici, vt honorificentissimum sibi, affectare dicit.

ÆCENAS, atauis edite regibus,
O & prçsidium, & dulce decus meum:
Sũt, quos curriculo puluerẽ olympicũ
Collegisse iuuat; metaq; feruidis
Euitata rotis; palmaq; nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.
Hunc si nobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros; Attalicis conditionibus
Nunquam dimoueas, vt trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium, & oppidi

Laudat rura ſui: mox reficit rateis
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit, nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.
Multos caſtra iuuant, & lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellaq́; matribus
Deteſtata. manet ſub Ioue frigido
Venator teneræ coniugis immemor:
Seu viſa eſt catulis cerua fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas:
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dijs miſcent ſuperis: me gelidum nemus,
Nympharumq́; leues cum Satyris chori
Secernunt populo: ſi neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Leſboum refugit tendere barbiton.
Quòd ſi me Lyricis vatibus inſeres,
Sublimi feriam ſidera vertice.

PARAPHRASIS.

MAECENAS, cuius illuſtris familia, generiſq; claritas, à Regibus Etruſcis ducitur; & quo vno ſic ego nitor, vt cui præſidium, ſalutem, meaq; omnia ornamenta accepta referam, ſcis, quàm opinionum diſſenſione homines inter ſe diſcrepent: nonnullos videre eſt, quos mirificè delectat, puluere illo inquinari, qui in certamine Olympico curru excitatur: hique ſi dexteritate aliqua longo curſu quaſi feruentis rotæ modiolum circa metam inflexerint, ita vt in eam non impin-

impingant, hacque de causa victores pronunciati fuerint, ea gloria elati, diuinos se consecutos honores existimant. Videas etiam aliquem, cuius dignitati si adeò studuerit populus Romanus, vt ipsum ingredientem in Theatrum plausu honoris ergò excipiat, nunquam à suscepto consilio hunc dimouere queas: siue etiam aliquis extiterit, qui diligentissimè excolens fundum, sibi à maioribus relictum, ex eo fructuosissimos census habuerit, quales scilicet ex Africa fertilissima prouenire solent; hunc ego crediderim, amplissimis etiam conditionibus propositis, adduci non posse, vt mutato vitæ instituto periculum maris quæstus causa subire velit. Qui mercaturam exercet, aduersam aliquam tempestatem expertus, metuens Africum, furentem in mari Icario, laudat otium rusticum, & vitam à curis seiunctam: quòd tamen nullo nauigationis periculo paupertatis patientiam doceri possit, refectis iterum nauibus ad nauigandum se accingit. Alij sunt, Mæcenas, qui, rebus penè omnibus posthabitis, exoptant Massicum, uinum generosissimum; & de die particula aliqua detracta, strati interdum sub arbuto viridi, interdum propè sacrum fontem aliquem tempus traducunt compotationibus, somno, & voluptatibus. plerique militari studio detinentur, & tubæ sono accenduntur ad prælia, matribus ob interitum filiorum inuisa. videas eum, qui venationem exercet, siue à canibus detecta fuerit cerua, siue aper dentium vi plagas perfregerit, hunc immemorem coniugis sub Ioue frigido cubare. Me vero ederaceæ coronæ, quibus donari consueuerunt poëtæ præstantissimi in Deorum cœtu quodammodo collocant: me gelida nemora, in quæ se conferunt, qui scribunt carmina, me choreæ illæ, quas cum satyris agiles nymphæ exercent, à vulgo, vt virum, cæteris præstantem, secernunt, quia Musarum gratia tantum floreo, vt neque Euterpe, nec Polyhymnia in canendis versibus Lyricis deesse mihi velint. Quòd si Mæcenas poëtarum Lyricorum numero me ascripseris, summam mihi felicitatem assecutus videbor.

AD AVGVSTVM CAESAREM ODE II.

Tempestatem, & Tiberis inundationem, quæ Romæ contigerant, describit: easq; ob cędem Cæsaris immissas esse innuit: necnon de bellis ciuilibus, eam sequutis, queritur. Tandem pro Augusti incolumitate, vt parentis patriæ, vota facit.

IAM satis terris niuis, atque diræ
Grandinis misit pater: & rubente
Dextera sacras iaculatus arceis
Terruit vrbem.

Laudat rura sui: mox reficit rateis
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra iuuant, & lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaq; matribus
Detestata. manet sub Ioue frigido
Venator teneræ coniugis immemor:
Seu visa est catulis cerua fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas:
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dijs miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumq; leues cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quòd si me Lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.

PARAPHRASIS.

M*AECENAS, cuius illustris familia, generisq; claritas, à Regibus Etruscis ducitur; & quo vno sic ego nitor, vt cui præsidium, salutem, meaq; omnia ornamenta accepta referam, scis, quàm opinionum dissensione homines inter se discrepent: nonnullos videre est, quos mirificè delectat, puluere illo inquinari, qui in certamine Olympico curru excitatur: hique si dexteritate aliqua longo cursu quasi feruentis rotæ modiolum circa metam inflexerint, ita vt in eam non impin-*

impingant, hacque de causa victores pronunciati fuerint, ea gloria elati, diuinos se consecutos honores existimant. Videas etiam aliquem, cuius dignitati si adeo studuerit populus Romanus, vt ipsum ingredientem in Theatrum plausu honoris ergò excipiat, nunquam à suscepto consilio hunc dimouere queas: siue etiam aliquis extiterit, qui diligentissimè excolens fundum, sibi à maioribus relictum, ex eo fructuosissimos census habuerit, quales scilicet ex Africa fertilissima prouenire solent; hunc ego crediderim, amplissimis etiam conditionibus propositis, adduci non posse, vt mutato vitæ instituto periculum maris quæstus causa subire velit. Qui mercaturam exercet, aduersam aliquam tempestatem expertus, metuens Africum, furentem in mari Icario, laudat otium rusticum, & vitam à curis seiunctam: quòd tamen nullo nauigationis periculo paupertatis patientiam doceri possit, refectis iterum nauibus ad nauigandum se accingit. Alij sunt, Mæcenas, qui, rebus penè omnibus posthabitis, exoptant Massicum, uinum generosissimum; & de die particula aliqua detracta, strati interdum sub arbuto viridi, interdum propè sacrum fontem aliquem tempus traducunt compotationibus, somno, & voluptatibus. plerique militari studio detinentur, & tubæ sono accenduntur ad prælia, matribus ob interitum filiorum inuisa. videas eum, qui venationem exercet, siue à canibus detecta fuerit cerua, siue aper dentium vi plagas perfregerit, hunc immemorem coniugis sub Ioue frigido cubare. Me vero ederaceæ coronæ, quibus donari consueuerunt poëtæ præstantissimi in Deorum cœtu quodammodo collocant: me gelida nemora, in quæ se conferunt, qui scribunt carmina, me choreæ illæ, quas cum satyris agiles nymphæ exercent, à vulgo, vt virum, cæteris præstantem, secernunt, quia Musarum gratia tantum floreo, vt neque Euterpe, nec Polyhymnia in canendis versibus Lyricis deesse mihi velint. Quòd si Mæcenas poëtarum Lyricorum numero me ascripseris, summam mihi felicitatem assecutus videbor.

AD AVGVSTVM CAESAREM ODE II.

Tempestatem, & Tiberis inundationem, quæ Romæ contigerant, describit: easq; ob cędem Cæsaris immissas esse innuit: necnon de bellis ciuilibus, eam sequutis, queritur. Tandem pro Augusti incolumitate, vt parentis patriæ, vota facit.

IAM satis terris niuis, atque diræ
Grandinis misit pater: & rubente
Dextera sacras iaculatus arceis
Terruit vrbem.

Terruit genteis graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ, noua monstra questæ,
Omne cùm Proteus pecus egit altos
Visere monteis:
Piscium & summa genus hæsit vlmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis,
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.
Vidimus flauum Tiberim, retortis
Littore Hetrusco violenter vndis,
Ire deiectum monimenta regis.
Templaq; Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Iactat vltorem, vagus & sinistra
Labitur ripa, Ioue non probante,
Vxorius amnis.
Audiet ciues acuisse ferrum,
Quo graues Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuuentus.
Quem vocet diuûm populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit parteis scelus expiandi
Iuppiter? tandem venias, precamur,
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo.

Siue tu mauis, Erycina ridens,
Quam Iocus circum volat, & Cupido:
Siue neglectum genus, & nepotes
Respicis autor.
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem iuuat clamor, galeæq; læues,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris vltor:
Serus in cœlum redeas: diuq;
Lætus intersis populo Quirini:
Ne'ue te nostris vitijs iniquum
Ocyor aura
Tollat. hîc magnos potius triumphos:
Hîc ames dici pater, atque princeps:
Neu sinas, Medos equitare inultos
Te duce, Cæsar.

PARAPHRASIS.

IRA vehementi ob Cæsaris cædem exarsere Dij immortales; quod apertissimis patet argumentis: Iupiter enim ad eam vlciscendam, tum niuis plus nimio, tum etiam grandinis in terras immisit: funestoq; quodam portento sacras arces fulmine petiuit; ita vt totam vrbem perterruerit: Quid? terrorem quoque gentibus adeo magnum incussit, vt veritæ sint, ne illud Pyrrhæ sæculum rediret; quo scilicet aquarum eluuione terrarum planitie operta, Proteus, Phocarum Neptuni custos, in montium culmina impulerit monstra illa, de quibus Pyrrha grauiter conquerebatur: tunc

temporis pisces in summis arborum ramis, in quibus considere solebant palumbes, constiterunt: Damæ quoque timidæ natarunt in mari, quod totam terram occupauerat. vidimus etiam dum Ilia valde conquereretur de Iulij Cæsaris nece, & acerbissimas pęnas à populo Romano expeteret, (Ioue penè inuito,) Tiberim, in ea re vxori gratificantem, & se Cæsaris vltorem promittentem, reiectis vndis ab Etrusco littore ita creuisse, vt sinistra ripa effusus & Deorum immortalium templa, & regum priscorum monumenta deijceret, atque euerteret. O rem indignam, & turpem: posteri nostri pauci, & admodum rari ex cędibus superstites, audient, ciues in ciuium corpora strinxisse ferrum; quò quidem longè ęquius fuerat Persas, & populi Romani hostes interimi. Ad quodnam deorum numẽ, ruente imperio, populus confugiet? Vestales virgines quibusnam assiduis precibus Vestam, ipsis auersam, obsecrabunt? cuinam expiandæ tantæ cædis munus demandabitur? Apollo augur, & Romanis maximè fauens, precamur tandem nube candenti obtectus, venias, vt à te expiemur. Siue tu Venus Erycina, quam semper Iocus, & Cupido comitantur, mauis, id muneris suscipere: siue etiã tu Mars, Romanorum progenitor, quem delectat militum clamor, galeæq; expolitæ; & Mauri peditis virilis vultus in hostem sanguinolentum, diuturno bello iam satiate, nunc demum velis respicere nos, progeniem à te neglectam: siue denique tu, Auguste, alter veluti Maiæ filius mutata figura Mercurium iuuenem imiteris; patiarisque, te Cæsaris vltorem vocari: sero in cęlum redeas; diu autem hic in terris degens, lætus imperes populo Romano; neue nostris vitijs offensus celeri aura aliqua in æthera feraris. Tu inquam, Auguste, ne patiaris, vt in cęlum tollaris; quin potius tibi placeat, hisce in locis triumphos ducere; teq; ex Senatus consulto ab omnibus vocari patrem patriæ, atq; principem: neq; velis, te duce, & summo imperatore, Parthos Crassi morte inulta suo equitatu diutius Romanis insultare.

AD NAVEM, QVA VEHEBATVR VIRGILIVS ATHENAS PROFICISCENS ODE III.

Nauem precatur, vt Virgilium, sibi charissimum, Atticæ incolumen reddat. Deinde audaciam illius admiratur, & damnat, qui primus nauigauit; &, naturam humanam in vetitum niti, ostendit.

SIC te, diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,

Ven-

Ventorumq; regat pater,
  Obſtrictis alijs, præter Iapyga:
Nauis, quæ tibi creditum
  Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor;
  Et ſerues animæ dimidium meæ.
Illi robur, & æs triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
  Primus: nec timuit præcipitem Africum,
Decertantem Aquilonibus;
  Nec triſteis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
  Maior, tollere, ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
  Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
  Infameis ſcopulos Acroceraunia?
Ne quicquam deus abſcidit
  Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
  Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti,
  Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem, ætheria domo
  Subductum, macies, & noua febrium

Terris incubuit cohors:
Semotiq; prius tarda necessitas
Lethi corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis, non homini datis.
Perrupitq; Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est,
Cœlum ipsum petimus stultitia: neq;
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iouem ponere fulmina.

PARAPHRASIS.

O NAVIS, *sic Venus Cypri domina, sic Castor, & Pollux, sydera nauigantibus propitia; sic Aeolus, ventorum pater, constrictis alijs, vno excepto Iapyge, tuendam te suscipiant; precor, Virgilium, qui tibi est commissus, & quem tu vehendum recepisti, saluum, & incolumen reddas finibus Atticis: hunc in oculis fero; & pars est altera mei ipsius. O immani audacia hominem, qui primus ausus est, fragili nauigio se horribili mari credere: hunc ego existimarim duritie animi indomita, & mente ad omnes terrores communita fuisse: neq; enim timuit Africum, concertantem Aquilonibus; non Hyadas, pluuiam denuntiantes; non denique Notum: quo, siue fluctus velit excitare, seu eosdem tranquillos reddere, ventus nullus in mari Adriatico maius obtinet imperium. Quodnam mortis genus, aut quem impetum reformidauit ille, qui immania monstra natantia, & intumescens mare, Acrocerauniosq; in Epyro montes, multorum naufragijs infames sine lacrymis potuit aspicere? Nihil sane profuit, Dei prouidentia Oceanum à terra dissociatum fuisse; si hominum mentes, adeo impiæ sunt, vt illa neglecta, periculosissima maris loca adire velint. Gens humana, cupiditate inflammata, concitatissimè ruit ad ea, quæ grauissimis pœnis propositis legibus sunt vetita. Prometheus valde audax ignem, à Ioue occultatum, suffuratus est, eumq; hominibus distribuit: quo subducto ex ætheria domo, morborum quoduis genus terras occupauit: consecutumque est, vt cum antea homines diutius viuerent, mors celerius accesserit. Dædalus alis, natura homini negatis, sibi tamen artificiosissimè compactis,*

per

per aëra, hominibus insuetum, volare est ausus. Hercules maximis laboribus ad inferos aditum sibi patefecit: nil arduum, & difficile mortalibus videtur mente capti congredi cum Dijs, gigantum more, audemus; & nostra improbitate Iouem adeo irritamus, vt eum fulmina, quæ meruimus, recondere numquam sinamus.

AD L. SEXTIVM CONSVLAREM ODE IIII.

Ex veris deſcriptione occaſione ſumpa, & communi moriendi conditione, ac vitæ breuitate propoſita, ad carpenda gaudia hortatur.

SOluitur acris hyems grata vice veris, & Fauoni:
Trahuntq; ſiccas machinæ carinas:
Ac neq; iam ſtabulis gaudet pec⁹, aut arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis.
Iá Cytherea choros ducit Venus, imminéte Luna:
Iunctæq; Nymphis Gratiæ decentes,
Alterno terrá quatiunt pede; dú graueis Cyclopũ
Vulcanus ardens vrit officinas.
Nũc decet, aut viridi nitidũ caput impedire myr-(to,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nũc & in vmbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnam, ſiue malit hædum.
Pallida mors ęquo pulſat pede pauperũ tabernas,
Regumq; turreis. ô beate Sexti,
Vitę ſumma breuis ſpé nos vetat inchoare longá.
Iam te premet nox, fabulæq; manes,
Et domus exilis Plutonia: quò ſimul mearis,
Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerũ Lycidam mirabere, quo calet iuuétus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

PARAPHRASIS.

IAM hyemis deformitas, cęliq; grauitas depulsa est: iam terra, quæ nimio frigore fuerat astricta, gratissima Veris, & Fauonij vicissitudine soluitur: & carinæ, quæ propter anni tempus in littus fuerant subductæ, nunc machinis in mare ad nauigandum deducuntur: arator etiam, & pecus relictis stabulis, in quibus hyberno tempore se continuerant, nunc in arua se conferunt; nec enim amplius prata pruinis albescunt. Iam Venus, dux chori, Luna illucescente cum Gratijs, & nimphis nunc hoc, nunc illo pede terram pulsantes, saltant; dum Vulcanus in Cyclopum officina operi faciundo insudat. Decet nunc capiti, vnguentis delibuto, coronam ex myrto imponere, aut serto, ex his floribus concinnato, quos veris aduentu tellus effundit, illud exornare. Nunc quoque maiorum nostrorum instituto par est, Fauno sacram rem facere: siue velit sibi agna, seu hœdo immolari. Voluptatibus sanè quibuscunque perfrui debemus: nam ea est hominum conditio, vt mors nulli parcens æque audacter regum fores, atque pauperum tuguriola ingrediatur. O Sexti, breue admodum vitæ nostræ spatium nos in longissimum tempus spes nostras vetat deducere: iam iam te adorietur mors, inferorumq; manes, poëtarum fabulis decantati; & in Plutonis domo detineberis, quam defunctorum vmbræ exiles & tenues incolunt: in hanc autem simulatque perueneris, non amplius iactis talis sorte Rex conuiuij creari poteris; nec Lycidę, pueri formosi, venustate amplius detineberis: cuius amore nunc iuuenes ardent, & cuius amplexum propediem virgines exoptabunt.

AD PYRRHAM ODE V.

Miserum esse, quicunq; illius amore sit irretitus: se ex eo, tanquam è naufragio, lubenter enatasse.

QVIS multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis vrget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flauam religas comam,
Simplex munditijs? heu quoties fidem,
Mutatosque deos flebit, & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,

Qui

Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis. miſeri, quibus
Intentata nites. me, tabula ſacer
Votiua paries indicat, humida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris deo.

PARAPHRASIS.

ITA tibi omnia ad votum fluant, dic age Pyrrha, quiſnam adoleſcens tener, vnguento delibutus, inter roſas ſub antro arctiſſimè te complectitur? cuinam, vt placeas, adhibito cultu corporis, non admodum exquiſito, comam religas tuam? heu omnium miſerrimus, quoties hic de fide violata conqueretur; & quoties dolebit, Deos ſibi aduerſos eſſe? tuoſque non expertus mores, valde admirabitur, cum animum in ſe tuum exaſperatum penitus perſpexerit: hic inquam, qui mulierum amores, quo vis vento mobiliores, ignorans, te, ſibi optatiſſima, fruitur; ſperatque, nullo alio amatore gaudere te vnquam poſſe. Miſeri quippe ſunt hi, quibus nullo vſu cognita places: quod ad me ſatis vnicuique perſpectum eſſe poteſt, quàm mihi in amore reſponderis: quòd enim tabulam vnà cũ veſtimentis è pariete templi ſuſpenderim, id argumento eſt, me naufragium in amore feciſſe.

AD AGRIPPAM ODE VI.

Bella ab eo geſta, à Vario cantatum iri: ſe, conuiuijs tantum, & amoribus canendis aptum eſſe, dicit.

SCribêris Vario fortis, & hoſtium
Victor, Mæonij carminis alite,
Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis
Miles te duce geſſerit.
Nos, Agrippa, neq; hæc dicere, nec grauem
Peleidæ ſtomachum, cedere neſcij,

Nec

Nec curſus duplicis per mare Vlyſsëi,
  Nec ſæuam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſq; lyræ Muſa potens vetat
Laudes egregij Cæſaris, & tuas
  Culpa deterere ingeni.
Quis Martem, tunica tectum adamantina,
Dignè ſcripſerit? aut puluere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
  Tydiden ſuperis parem?
Nos conuiuia, nos prælia virginum,
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus vacui: ſiue quid vrimur,
  Non præter ſolitum leues.

PARAPHRASIS.

NON est, Agrippa, quod vereare, tua egregiè facta in tenebris iacere poſse: quæcunq; enim terraq;, mariq; fortiſſimè geſſiſti, ea verſu grandiloquo, & Homericæ maieſtati penitus reſpondenti, à Vario, poëta Heroico, immortalitati commendabuntur. Nos, qui tenues admodum ſcriptores ſumus, non conamur, grandia hæc dicere; nec implacabilem Achillis iram; qui ne quidem Dijs ipſis cedere in acie poterat: non conamur Vlyſſis verſuti periculoſas nauigationes carmine deſcribere: minus etiam crudelitatem, quam Atreus, & Thyeſtes, oriundi à Pelope, inter ſe exercuerunt: non inquam hæc, vt viribus maiora, conamur ſcribere: dum ſcilicet Muſa, in cuius poteſtate eſt lyra mea, non apta ad bellica canenda, pudore quaſi deterrita, vetat me laudes egregij Cæſaris, & tuas attingere: ne ſcilicet exigui ingenij culpa, eas potius imminuam, quàm illuſtrem. Quis Martem armis, adamante ſolidioribus obtectum, dignè ſatis deſcripſerit? aut Merionen, ſemper verſatum inter acies, & hoſtes Troianos, quamdiu bellum gerebatur? Quis etiam Diomedem, Palladis fauore, virtute bellica Dijs ipſis parem? Ego quidem me eum eſſe profiteor, qui res leuiores poſſim ſcribere: conuiuia cantamus, & prælia, quæ virgines ſectis vnguibus in

amantes

amantes suos exercent: hæc inquam cantamus, siue quòd otio abundamus, seu quòd more nostro ipsi quoq; amore vrimur.

AD MVNATIVM PLANCVM CONSVLAREM ODE VII.

Alias alijs, sibi Tiburinam regionem præ quauis alia placere, dicit: & ad diluendas vino curas hortatur.

LAudabunt alij clarã Rhodon, aut Mytilenẽ,
Aut Ephesum, bimaris'ue Corinthi
Mœnia; vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insigneis, aut Thessala Tempe.
Sunt, quibus vnum opus est, intactę Palladis vrbẽ
Carmine perpetuo celebrare, &
Vndiq; decerptæ frondi præponere oliuam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos, ditesq; Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ perculsit campus opimæ:
Quàm domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & vda
Mobilibus pomaria riuis.
Albus vt obscuro detergit nubila cœlo
Sæpe notus, neq; parturit imbreis
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæq; labores
Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis
Castra tenent; seu densa tenebit
Tiburis vmbra tui. Teucer Salamina, patremq;
Cùm fugeret, tamen vda Lyæo

Tem-

Tempora populea fertur vinxisse corona;
Sic tristeis affatus amicos?
Quò nos cunq; feret melior fortuna parente,
Ibimus, ò socij, comitesque.
Nil desperandũ Teucro duce, & auspice Teucro,
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram:
O fortes, peioraq; passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

PARAPHRASIS.

VIDEO, *esse quosdam, quibus nihil est potius, quàm vt laudibus efferant Rhodon, nullo vnquam die solaribus radijs destitutam; aut Mitylenen, aut Ephesum, Corinthum etiam, duobus cinctam sinibus: alij Thebas decantant, Bacchi natalibus celebres; & Delphos, Apollinis oraculo illustres; necnon Tempe, Thessaliæ loca amænissima: sunt etiam quidam, qui toti in hoc sunt, vt suis carminibus Athenas, vrbem Mineruæ sacram, celebrent; oliuamq; quibuslibet terrarum frondibus anteponant, ex qua contextam capiti suo coronam imponi plurimum lætentur. Qui vero Iunonis laudibus libenter fauent, Argos laudant; quòd scilicet magnis camporum spatijs ad equorum cursus sit aptissimum. Quod ad me, fateor ingenuè, non tanto desiderio affici Spartæ vrbis, in qua pueri ad patientiæ disciplinam informantur; non tanto etiam Larissæ opimæ, quanto domus Albuneæ nymphæ, fontis sonori, & amœnæ syluæ laudibus celebratæ; & murmure Anienis fluuij, in Tiberim influentis. Delector etiam Tiburni luci amœnitate, & pomariis irriguis illius agri. Quemadmodum autem sæpe Notus, serenitatem afferens, & cęlo obscuro nubes expellit, neque semper pluuiam inducit; sic tu Plance sapienter fecisse visus fueris, siue domi fueris, siue militiæ, si animi mærores, grauissimasq; curas vino miti abiges. Exemplo tibi sit Teucer, qui cum ob patris iram è patria fugeret, vino tamen madidus, & populeis frondibus coronatus, fertur, comites suos mæstos his verbis allocutus. O socij, me hortatore, & auctore, non est, quod animis cadatis: quocumque enim Fortuna, longe mitior Telamone patre,*

mihi

mihi infenso, nos ire iusserit, ibimus audacter: Apollo enim, verus, & qui mentiri nunquam consueuit, nobis pollicitus est alteram in Cypro Salaminam, non admodum dissimilem illi, quæ in Attica est. Vos interim, qui mecum grauissima passi estis, nunc vino molestias ab animo pellite, obliuioniq; eas tradite; cras enim iterum nauigabimus.

AD LYDIAM ODE VIII.

Iuuenem quendam, quem Sybarim vocat, vt Lydiæ amore perditum, & voluptatibus colliquefactum, notat.

LYdia dic, per omneis
  Te deos oro, Sybarim cur properes amãdo
Perdere: cur apricum
  Oderit campum patiens pulueris, atq; solis:
Cur neque militaris
  Inter æquales equitet: Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis:
  Cur timet, flauum Tiberim tãgere? cur oliuũ
Sanguine viperino
  Cautius vitat? neque iam liuida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
  Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, vt marinæ
  Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ
Funera: ne virilis
  Cultus in cædẽ, & Lycias proriperet cateruas?

PARAPHRASIS.

TE oro, Lydia, perque omnes obtestor Deos, dic amabo, cur tota in exitio Sybaris videris, cum tamen ab eo ameris? quid caussæ est, quod cum possit perferre & puluerem, & laborem, ipse tamen abhorreat

ab

ab his ludis, qui corporis gratia exercentur in campo Martio? cur, cum sit militiæ idoneus, inter æquales non equitat; neque Gallicos equos frenis, lupinorum dentium in morem asperis, moderatur? cur denatationem Tiberinam tantopere declinat, & magis viperino sanguine oleum deuitans, illo numquam perunctus palestram exercet? cur cum disco sit nobilitatus, iaculo etiam vltra finem constitutum toties expeditè emisso, hæc arma amplius non tractat? Denique, cur latet, vti paulo ante excidium Troiæ apud Lycomedem latuisse dicunt Achillem, filium Thetidis marinæ; ne virili vestitu notus, & detectus cogeretur ad Troianum bellum proficisci?

AD THALIARCVM ODE IX.

Quò magis sæuit hyems, eò magis indulgere genio, suadet. Sic autem à Marone hyems genitalis appellatur.

Vides, vt alta stet niue candidum
 Soracte; nec iam sustineant onus
 Syluæ laborantes; geluq;
 Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Largè reponens: atque benignius
 Deprome quadrimum Sabina
 O Thaliarche merum dyota.
Permitte diuis cætera: qui simul
Strauere ventos æquore feruido
 Deprælian tes: nec cupressi,
 Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere: &
Quem sors dierum cunque dabit, lucro
 Appone: nec dulceis amores
 Sperne, puer, neque tu choreas;
Donec virenti canities abest
Morosa. nunc & campus, & areæ,

Leuesq;

Lenesq; sub noctem susurri
 Composita repetantur hora:
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo:
 Pignusq; dereptum lacertis,
 Aut digito malè pertinaci.

PARAPHRASIS.

AGE ò Thaliarche, cur otiaris? vides vt Soractis mons, plenus sit niue; quod sanè præter solitum accidit: terris itidem, vt syluæ tantum onus diutius sustinere nequeant; flumina quoq; nimio frigore constricta, non fluant? iube afferri ligna, vt vtamur camino luculento; & frigoris iniuriam propulsemus: iamque tu, ò Thaliarche, ex amphora largius hauri merum illud tuum vetustum; de cæteris vero rebus minime sis sollicitus; quin potius eas Dijs permitte; qui simulatque ventos, inter se decertantes in mari, compresserunt; non illorum flatu cupressi, neque orni concutiuntur amplius. Non tuum est quærere, quid cras sit futurum: nihil enim crastinus dies ad te pertinet: quemcumque autem diem tibi ad vitam fortuna tribuerit, eum tibi deputato esse in lucro: nec puer cum sis, amores aspernare; sed his, & choreis te potius oblecta; animoq; obsequere, donec à te senectus difficilis, & morosa abest: nunc tibi tempore constituto & campus Martius repetatur, & hi loci, in quibus exerceri solent adolescentes, tui similes; & paulo ante noctem iterum, atque iterum susurri illi amatorij vsurpentur; atque etiam repetatur risus ille gratissimus puellæ, qui tibi ipsam, in aliquo angulo abditam, prodit: repetantur etiam armillæ, ex ipsius lacertis decerptæ, aut annulus ereptus è digito, simulatè pertinaci, quò te magis vrat.

HYMNVS IN MERCVRIVM. ODE X.

Mercurium laudat à genere, ab eloquentia, ab inuentione palestræ, à maxima in furando calliditate, & ab ijs, quibus fungitur muneribus.

MErcuri facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum

Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ:
Te canam magni Iouis, & Deorum
Nuntium, curuæq; lyræ parentem,
Callidum, quicquid placuit, iocoso
Condere furto.
Te, boueis olim nisi reddidisses,
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin & Atreidas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto,
Thessalosq; igneis, & iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus; virgaq; leuem coërces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus, & imis.

PARAPHRASIS.

MERCVRI Facunde, orationis Deus, Atlantis nepos, qui acutus, et solers non solum eloquentia, sed etiam palæstra venusta morē illū viuendi ferum, et agrestem adeo expolisti; vt homines exuta feritate illa nuper orationis tuæ vi humanitatem induiße videantur, laudibus te efferam vti magni Iouis, & Deorum nuntium, lyræque repertorem; & eo ingenio præditum, vt callidè abscondere ea poßis, quæ per iocum fueris suffuratus. Innotuit omnibus calliditas ista tua; vtque dum tibi mortem minatur, teque recens natum voce territat Apollo, nisi surreptas boues redderes, continuo sensit, te sibi quoque pharetram furtim ademiße; quibus dolis patefactis, & penitus ipsi perspectis, non potuit tamen non ridere, tantum abest, vt te supplicio affecerit. Quin etiam Rex Priamus magnum auri pondus, muneraq;

alia

alia preciosissima, ad redimendum filij corpus secum ad Achillem afferens, te duce Troia relicta, clam adeo per media Græcorum castra ad Achillis naues peruenit, vt ne quidem ab vllo visus fuerit. Tu charus & Dijs superis, & inferis, piorum animas in campis Elysijs reponis, caduceoq; illo tuo aureo plebem inanem, & inconstantem ab illis arces.

AD LEVCONOEN. ODE XI.

Hortatur eam, vt, omissa futurorum cura, grata manu sumat quamcunq; Deus fortunauerit horã, nec dulcia differat in annum, vt alibi loquitur.

TV ne quæsieris scire (nefas) quẽ mihi, quẽ tibi
Finẽ Dij dederint, Leuconöe: nec Babylonios
Tentaris numeros, vt melius quicquid erit pati.
Seu plures hyemes, seu tribuit Iupiter vltimam:
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. sapias, vina liques, & spatio breui
Spem longã reseces. dũ loquimur, fugerit inuida
Ætas. carpe diẽ, quàm minimũ credula postero.

PARAPHRASIS.

NON est Leuconöe, quòd futura te adeo sollicitam habeant; nec par est, te quærere, velleq; scire, qui finis tibi à Dijs sit præscriptus. Tu Chaldeorum obseruationes siderum ne curaueris: nam satius fuerit, pati quicquid acciderit, quàm futura præscire velle: vtpote, an tibi Iupiter plures annos concesserit; siue hyemis tempus istud, quo nunc grauiter in mari Tyrrheno fluctus saxis oppositis franguntur, extremum diem vitæ tuæ constituerit. Quòd si sapias, vino percolato, delicatòq; hilarè vitam transiges; & quos annos longa spe tibi proposuisti, eos breui vitæ spatio metieris: etenim dum loquimur, ætas præterit celeriter: hodiernæ vitæ munere fruere, quàm maximè diffidens tempori futuro.

AD AVGVSTVM. ODE XII.

Hac ode imitatur principium cuiusdam Pindaricæ: & miro artificio insinuat se in Augusti laudes, dum dicit, se dubitare, quid potissimum canat: & à Deorum laudibus, ad laudes heroum, & Rom. ducum, tandemq; ipsius Augusti, descendit.

QVem virum, aut heroa lyra, vel acri
Tibia sumes celebrare Clio?

Quem Deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
Aut in vmbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelido'ue in Hæmo?
Vnde vocalem temerè insecutæ
Orphea syluæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandûm & auritas fidibus canoris
Ducere quercus,
Quid prius dicam solitis parentum
Laudibus? qui res hominum, ac Deorum,
Qui mare, & terras, varijsque mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipso:
Nec viget quidquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.
Prælijs audax neque te silebo
Liber; & sæuis inimica virgo
Belluis; nec te metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam & Alciden, puerosq; Ledæ:
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit;
Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntq; nubes,

Et

Et minax (quòd sic voluere) ponto
Vnda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasceis, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæq; magnæ
Prodigum Paulum, superante Pœno,
Gratus insigni referam Camœna,
Fabriciumq;.
Hunc, & incomptis Curium capillis
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor æuo,
Fama Marcelli: micat inter omneis
Iulium sidus, velut inter igneis
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atq; custos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille seu Parthos, Latio imminenteis,
Egerit iusto domitos triumpho,
Siue subiectos orientis oris
Seras, & Indos:
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu graui curru quaties Olympum:

Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

PARAPHRASIS.

EXCITA te ipsam Clio, age: quemnam virum, aut quem Heroa tibi celebrandum propones vel lyra, vel tibia, acrem sonitum edente? quem Deum laudandũ suscipies? aut cuiusnam Echo, imago vocis tuæ, in Heliconis vmbroso recessu, aut Pindo Thessaliæ, Hemoue, Thraciæ monte, nomen decantatura est? quibus in locis olim syluæ passim sunt insecutæ Orpheum canentem: qui quidem canendi arte, quam à Calliope matre sua perceperat, tantum poterat, vt fluminum cursus, velocesq; ventos moraretur: quiq; dulci, blandaq; sua voce quercuum aures ita demulcebat, vt easdem secum quolibet adduceret. Quid igitur potius dicam, quàm laudes, quibus solet ab omnibus affici summus ille parens Iupiter? qui suo imperio hominũ, ac Deorum res, mare, terrasq;, mundum deniq; totum temporum dissimili vicissitudine moderatur? cuius tanta est excellentia, atq; perfectio, vt ipso absolutius quicquam generari nequeat: immò nil sit, quod vlla ex parte æquari illi possit, aut secundum esse: ei tamen Pallas, sed longo interuallo, proxima est. Non faciam autem, vt te silentio prætercam Bacche, in illa Deorum & Gigantum pugna strenuum bellatorem: non te, Diana venatrix, debita laude fraudabo: nec te Phœbe, qui quòd sagittarius peritus haberis, ab omnibus metueris. Laudes Herculis extollam: laudabo Pollucem, & Castorem; hunc equitem præstantissimum, illum pugilem nobilissimum: quorũ sidus clarum, cum primum nautis apparuerit, maris fluctus sternuntur, venti conquiescunt, nubes fugantur, & vnda illa, quæ naufragium minabatur (sic enim ipsis placet) per pelagus exæquatur. Pendeo sanè animi, nec sat habeo, post Deos & Heroas istos, an prius celebrem Romulum, an Numæ Pompilij regnum tranquillum; an superbum Sext. Tarquinij imperiũ; an vero Catonis cunctis terrarum oris celebratum mortis genus. Gratus ego, memorque tot beneficiorum, ab ipsis in Rempublicam collatorum, grauiori stylo Regulum, Scauros, Paullum Aemilium, qui vir magnanimus vitam pro patria profudit; Fabricium quoque carminibus celebrabo; hunc autem, vnà Curium capillis, minime calamistro dispositis, sed impexum, virilesque animos habentem, L. etiam Furium Camillum paupertas, perpessu difficilis, & à maioribus relictus fundus cum domo, quæ fructibus ipsius conueniret ad militaria munia idoneos protulit. M. Claudij Marcelli percelebris fama, velut arbor sensim indies adaugescit: Iulij Cæsaris sidus inter alia elucet, perinde ac Luna inter minores stellas emicat. O' ter maxime Iupiter, qui

ortum

ortum ducis à Saturno, quique hominum pater es, & eorum res tutaris, tibi magni Cæsaris cura, fatis ita iubentibus, credita est. tu in cęlo regnabis; ille, post te secundus, orbem reget, & gentibus moderabitur: ille seu de Parthis, Italiæ insidiantibus, siue de Seris, & Indis, subiectis Orientis oræ, iure optimo triumphauerit, æquo tamen animo, se inferiorem te gerens terrarum imperium obtinebit: tu vero Olympum incoles, illicque regnabis, eundemq; sępius curru tuo quatiens, profanata in lucis templa, & stupris coinquinata fulmine demolieris.

AD LYDIAM. ODE XIII.

Queritur, Thelephum riualem sibi à Lydia præferri.

CVM tu, Lydia, Telephi
  Ceruicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, væ, meum
  Feruens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
  Certa sede manent: humor & in genas
Furtim labitur, arguens,
  Quàm lentis penitus macerer ignibus.
Vror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicę mero
Rixæ: siue puer furens
  Impressit memorem dente labris notã.
Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum dulcia barbarè
Lædentem oscula; quæ Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter, & amplius,
  Quos irrupta tenet copula: nec malis

Diuulsus querimonijs,
Suprema citius soluet amor die.

PARAPHRASIS.

INFLAMMOR ego vehementi ira, neque possum non animo commoueri; cum tu, Lydia, Telephi pulchritudinem laudas; & illius ceruicem venustam, brachiaq; candida extollis: tunc equidem nec possum mentis compos esse; omnisq; color ex facie, totoq; corpore excedit: tunc quoq; lacrimas excutio; quod quidem arguit, quam ex amore laborem, vt qui languidioribus flammis absumar. æstuo ego totus, si quando ille, nimia vini copia impulsus candidos humeros ictu aliquo tibi deturparit; vel labellis tuis notam aliquam morsu impresserit. quod si dictis meis fidem præstare volueris, non est, quod speres, eum in amore constantem fore; qui insitato & barbarorum in morem morsu acriore lædat oscula; adeo Veneri grata, vt ea etiam amoris fructu iucundissimo cumularit. O vere felices, & beati illi, quorum beneuolentia, mutuusq; amor non dissidijs interrumpitur, & nisi postremo vitæ tempore potest dissolui.

IN BRVTVM, CIVILE BELLVM RENOVANTEM, ODE XIIII.

Allegoria perpetua est in hac ode, vt testatur Fabius: qui etiam nauis nomine remp. significari (quum alij potius Brutum intelligant) fluctuũ tempestates pro bellis ciuilibus, portum, pro pace, atque concordia dici existimat.

O Nauis, referent in mare te noui
Fluctus. ô quid agis? fortiter occupa
Portum. non'ne vides, vt
Nudum remigio latus?
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæq; gemant? ác sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius

Aequor?

Aequor? non tibi sunt integra lintea;
Non Dij; quos iterum pressa voces malo,
Quamuis Pontica pinus
Syluæ filia nobilis,
Iactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit. tu, nisi ventis
Debes ludibrium, caue.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaq; non leuis;
Interfusa nitenteis
Vites æquora Cycladas.

PARAPHRASIS.

QVID agis ò nauis, tu ne iterum vis te ipsam mari committere? heu quàm celerrimè in portum te confer: nonne vides, vt auxilio destituta omni, non possis tempestatem, tibi imminentem, sustinere? remigio nudata es; malus Africo perfractus est; antennæ neutiquam firmæ, & rudentibus expoliata fluctuas: non tibi lintea sunt integra, quibus confisa nauigationem iterum suscipias; quodq; peius est, Dijs aduersis vteris; ita vt si quid mali passa fueris, non ad eos tutò iterum possis precibus concurrere. Nec vero est, quòd glorieris, te compactam esse è materia præstantissima, e Pontoq; petita; hoc tibi parum, vel nihil potius profuturum est. Etenim nauta timidus parum fidit tuis istis aplustris, & ornamentis. Quamobrem nisi velis ventorum impetu prorsus frangi, & comminui, ijsdemque ludibrio esse, noli iterum tempestatem experiri. Tu nauis, quam nuper cum conscendissem, mihi tædio eras, nunc autem tui desiderio maceras, quodque velis iterum te ad nauigandum accingere, graui cura me torques, deuita quæso, angustias maris, & Cycladas insulas, longè apparentes, nauigantibusq; infestas.

NE-

NEREI VATICINIVM DE RVINA TROIAE.

ODE XV.

PAstor cùm traheret per freta nauibus
Idæis Helenen perfidus hoſpitam;
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, vt caneret fera
Nereus fata. Mala ducis aui domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor: quanta moues funera Dardanæ
Genti? Iam galeam Pallas, & ægida,
Curruſq;, & rabiem parat.
Nequicquam Veneris præſidio ferox
Pectes cæſariem: grataq; fœminis
Imbelli cithara carmina diuides.
Nequicquam thalamo graueis
Haſtas, & calami ſpicula Gnoſij
Vitabis, ſtrepitumque, & celerem ſequi
Aiacem, tamen heu ſerus adulteros
Crineis puluere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Vrgent impauidi te Salaminius
Teucerque, & Sthelenus ſciens

Pugnæ:

Pugnæ: siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre.
Quem tu, ceruus vti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Iliò,
Matronisq; Phrygum Classis Achillëi.
Post certas hyemes vret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

PARAPHRASIS.

QVO tempore Paris hospitij iure violato raptam Helenam naui secum abducebat, Nereus, futurorum sciens, ventos omnes otio, ipsis suapte natura molesto, compressit: scilicet vt Troianorum exitium his verbis prædiceret. Tu quidem, ò Pari, malis auspicijs eam tecum abducis mulierem, quam mox Græcorum fortissimi omnes repetent: quippe, qui inter se coniurarint, vt tuas dirimant nuptias, & regnum Priami deleant funditus. Eheu quinam labor tum viris, tum equis est propositus: eheu quantas clades patriæ tuæ excitas: Pallas, nomini Troiano inimicissima, iam nunc currum, galeamq; sibi parat; & Ægida illam, aspectu horribilem, humeris suis aptat. nec vero est, quòd tuis viribus quicquam fidas: frustra si quidem Venus tibi fuerit præsidio; nihilq; tua tibi coma, vnguentis delibuta, profuerit: & parum opportunè lyra tua, bello minime apta, canes carmina fœminis, ea distribuens in singularum gratiam. Frustra etiã, cum te in thalamo cum amica oblectabis, Græcorum arma, tibi infesta, & sagittas Cretensium, pugnantiumq; inter se strepitum vitabis; nec non Aiacem, ad insequendos hostes celerrimum: quamuis enim serò; aliquando tamen interficieris, & mortuus traheris: nonne vides Vlyssem, & Nestorem in te, tuosq; Troianos irruentes? audaces & intrepidi iam nunc te insequuntur Teucer Salaminus, & Sthenelus: vir siue pugnandum sit, militari scientia instructus; siue etiam gubernandi sint equi, peritissimus auriga.

Sentiet

Senties etiam, qui vir sit Meriones; ecce Diomedes, Tydeo patre fortior, totus æstuat, vt te adoriatur. Hunc tu, quamuis Helenæ, amicæ tuæ, multa de te ipso prædicaueris, anhelitu, ex imo pectore petito, fugies; non aliter, quàm ceruus graminis immemor, lupum deuitat, visum in altera vallis parte: diuturna illa, et penè implacabilis Achillis ira excidium Troianis quidem retardabit, eueniet tamen, ut anno decimo vrbs Troiana igne sit vastãda.

PALINODIA. ODE XVI.

Veniam petit à puella, quam versibus læserat: & culpam in iram transfert, cuius vim indomitam describit.

O Matre, pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones iambis: siue flamma,
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non aditis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non liber æquè, non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes vt iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis; nec mare naufragum;
Nec sæuus ignis, nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndiq;
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio graui
Strauere; & altis vrbibus vltimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus, imprimeretq; muris

Hostile

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoq; pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor, & in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia: dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumque reddas.

PARAPHRASIS.

O QVAE venustate eximia formosam matrem tuam longè superas, quoquo modo volueris; de medio tolles probrosa illa carmina, quæ in te scripsi: siue voles ea exurere, seu aqua eadem abolere. Fateor equidē, me, ira percitum, ea scripsisse; cuius sanè tanta vis est, vt vehementius hominum animos, quàm Cybele, quæ Dindyma, quàm Apollo, qui vrbem Pytho incolit, quàm Bacchus in remotis templi sacerdotum suorum mentes commoueat. non Corybantes, Rheæ sacerdotes, sic cymbalorum sonitum geminant, sæpiusq; tympana concutiunt, vt hominum mens irarum furijs exagitatur: ita vt facile crediderim, quicumque fuerit iratus, hunc non armis, non vllo maris terrore, non igne, non denique Iouis fulmine deterreri posse. Literarum monumentis est proditum; cum de fingendo ex luto primo homine secum ageret Prometheus, hunc ipsum coactum fuisse ex omnium animalium particulis, vndique dissectis, illum fingere; iracundi autem leonis vim stomacho nostro apposuisse. Verum cur ego de ira plura colligo? nonne Atrei iræ Thyestæ graue exitium attulerunt? iræ etiam omnino in causa fuerunt, vt vrbes nobilissimæ funditus delerentur; vtque exercitus victoria elatus, in illis euersis aratrum circumduceret: Quæ cum ita se habeant, ò puella, animum comprime. ego quoq; cum iuuenis essem perturbationibus animi commotus fui, iratusq; carmina maledica in te scripsi: nunc autem nihil potius habeo, quàm vt acerbitate illa relicta, mitiorem reddam naturam meam: quod tamdiu conabor, quoad maledictis, quæ in te conieci, obliteratis, laudes autem tuas celebrans carmine, tecum in gratiam redeam; itaque me, penè exanimatum, in spem meliorem erigas.

AD

AD TYNDARIDEM. ODE XVII.

Tyndaridem in Lucretilem inuitat, commendans ab amœnitate, necnon alia commoda, quæ ex eo percipiet, ostendens.

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus: & igneam
Defendit æstatem capellis
Vsque meis, pluuiosque ventos.
Impunè tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, & thyma deuiæ
Olentis vxores mariti:
Nec virides metuunt colubros,
Nec martiales hœdilia lupos:
Vtcunque dulci Tyndari fistula
Valles, & Vsticæ cubantis
Leuia personuere saxa.
Dij me tuentur: Dijs pietas mea,
Et musa cordi est. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hîc in reducta valle, caniculæ
Vitabis æstus: & fide Teia
Dices laborantes in vno
Penelopen, vitreamque Circen.
Hîc innocentis pocula Lesbij
Duces sub vmbra: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia: nec metues proteruum
Suspe-

Suſpectâ Cyrum, ne malè diſpari
Incontinentes inijciat manus:
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

PARAPHRASIS.

FAVNVS perſæpe celeri pede ex Liceo in Lucretilem, montem in Sabinis, ſe deportat: atque adeo in me bene animatus eſt, vt ventos, qui pluuiam excitant, arceat; nimium etiam æſtatis calorem à capellis meis propulſet. tunc autem videas, capellas ſæpe à vera via deflectentes, citra periculum ullum quærere occultas arbutorum frondes, & thyma: nec, ò Tyndari, hædilia quicquam ſibi timent à colubris, aut à lupis, Martis tutelæ dicatis, quandocumque valles, ſaxaque læuia Vſticæ, montis leuiter declinis, dulci fiſtula Fauni pulſata ſonitum reddiderunt: in Deorum ego tutela ſum, ipſiſque tum pietas, qua eos ego deueneror, tum muſa, qua illorum laudes cano, cordi eſt. Ex hoc autem fundo meo quicquid boni ruri naſcitur, abundè, largèq; tibi emanabit: hic quoq; in valle, ab inclementia cæli ſatis tuta, caniculæ nimios ardores vitabis, & verſibus Anacreonticis canes Penelopen, pulchramq; Circen, multo cum ſtudio, laboreq; vnius Vlyſſis amplexus petentes: hic itidem recumbens ſub vmbra, bibes vinum Lesbium, adeo lene, vt illo epoto, ne ad arma concurratur, tibi verendum non erit: minuſq; metuiſſe poteris, ne cum in ſuſpicionem alius amatoris Cyro veneris, is te, viribus longè inferiorem, indignis modis tractet; itaq; percitus corollas, quibus crines tuos ornaueris, atq; etiam veſtem, quæ nihil tale commeruit, proterat, atq; proſcindat.

AD QVINTILIVM VARVM. ODE XVIII.

Moderatum vini vſum à curis, & ſollicitudinibus ad lætitiam hominem traducere; contrà ex immodico eius vſu mala multa oriri.

NVllam, Vare, ſacra vite prius ſeueris arborem
Circa mite ſolum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.

Quis post vina grauē militiā, aut pauperiē crepat?
Quis nō te potius, Bacche pater, teq; decēs Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithonijs non leuis Euius:
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt auidi. non ego te candide Bassareu
Inuitum quatiam: nec varijs obsita frondibus
Sub diuum rapiam. sæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana, quę subsequitur cęcus amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcaniq; fides prodiga, perlucidior vitro.

PARAPHRASIS.

CVM solum Tiburis, à Catilo ædificati, huiusmodi sit, vt in eo mitet uuæ nascantur, auctor tibi sum, Vare, vt nullam prius arborem seras, quàm vitem sacram posueris: sic enim à Dijs statutum est, vt illorum vita molestiarum sit plena, qui sobrij, abstemijq; sint: & mehercule si rem propius intueamur, quanam citius alia ratione, quàm vino curas ab animo expellas? quem vnquam vidisti tu, Vare, qui cum vino incaluerit, de militiæ laboribus, aut de paupertate conqueratur? quis autem est, qui bene potus, non potius crebris sermonibus suis & Bacchum, & pulchram Venerem vsurpet? sed, ne quis plus nimium vino se obruat, Centaurorum, & Lapitharum pugna, in conuiuio ferro adiudicata, monet, & adhortatur; hoc etiam nobis suadent Thraces, à Baccho male accepti; cum libidine inflammati nullo discrimine fas & nefas pro arbitrio discernunt, & metiuntur. Non ego te, Liber, inuitum commouebo: neq; vsque eo bibendo progrediar, vt sacra tua multis pampinis operta, silentioq; continenda in lucem proferam. Te itaq; Bacche, etiam atque etiam rogo, vt contineas tympana ista tua, & Cornua Berecynthia: nec patiaris immoderato vini potu, me ad insaniā adigi: etenim qui intemperantius bibunt, hos sequitur cęcus amor sui; atque arrogantia, plus nimio sibi tribuens, & fides adeo leuis, & parum firma, vt arcana omnibus aperiat, atque indicet.

DE GLYCERA. ODE XIX.

Se Glyceræ amore ita vri dicit, vt non bella, sed amores tantùm scribere possit.

MAter sæua Cupidinum,
Thebanæq; iubet me Semeles puer,
Et lasciua licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
Vrit me Glyceræ nitor,
Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus,
Cyprum deseruit: nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere; nec quæ nil attinent.
Hîc viuum mihi cespitem, hîc
Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hostia.

PARAPHRASIS.

FINEM ego quidem amoribus constitueram meis; verum, vt sentio, & duro imperio Veneris, quæ valde amantum animos excruciat, & Bacchi, Semeles filij, iussu, nimiaq; licentia impulsus, cogor animum ad amores referre. Venustate illa eximia Glyceræ vror ego; quæ longo interuallo marmor Parium splendore suo superat: vror etiam istius puellæ ingenij ferocitate, & proteruitate, mihi tamen grata: tantumq; æstuo, vt etiam me mihi ipsum subripiat illius vultus, qui nimium lubricè, & periculosè aspicitur. Quonam ego in statu constitutus sum? Venus, relicta Cypro, tota in hoc est, vt mihi vni exitium paret; meq; adeo vrget, vt nullo pacto permit-

tat, me carminibus describere Scythas, & Parthos, qui fugientes ex equis pugnant: nec alia huiusmodi, quæ nihil ad amorem attinent: Adeste quotquot estis pueri: hic mihi viridem cespitem erigite: hic verbenas ponite, thus afferte, & merum, quibus rebus Veneri sacra fiant; confido enim fore, vt, Dea sacrificio hoc placata, lenior & facilior Glycera posthac mihi sit futura.

AD MAECENATEM. ODE XX.

Inuitat Mæcenatem ad conuiuiũ, quod minime sumptuosum fore dicit.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis; Græca quod ego ipse testa
Conditum leui, datus in theatro
Cùm tibi plausus,
Care Mæcenas eques: vt paterni
Fluminis ripæ, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cęcubum, & prelo domitam Caleno,
Tu bibes vuam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

PARAPHRASIS.

MECVM quidem cenaturus es, Mæcenas eques; sed, ne quid te fallam, vino non satis lautè accipiendus es: etenim Sabinum, non admodum magni precij vinum potabis: quod ego conditum in amphora Samia, gypso obduxi: tunc cum scilicet tibi ingredienti in theatrum, ita populus applausit, vt tum in Tiberis ripa, tum etiam in monte Vaticano Echo laudes tuas redderet. tu cum domi tuæ es, vina generosa, Cæcubum scilicet, & Calenum, bibis: rerum autem mearum is est status, vt pocula mea non vino Falerno, aut Formiano temperentur.

HOR-

HORTATVR VIRGINES, ET PVEROS AD canendas Apollinis, & Dianæ laudes. Ode XXI.

DIanam teneræ dicite virgines:
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Latonamq; supremo
Dilectam penitus Ioui.
Vos lætam fluuijs, & nemorum coma,
Quæcunq; aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Syluis, aut viridis Cragi.
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemq; mares Delon Apollinis,
Insignemq; pharetra,
Fraternaq; humerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemq; à populo, & principe Cæsare in
Persas, atque Britannos
Vestra motus aget prece.

PARAPHRASIS.

ADESTE vestris precibus, virgines, Dianam placate; vosq; pueri laudibus tollite Apollinem intonsum, & Latonam, quam perditè Iupiter adamauit. Vos virgines, quascumq; laudes in Dianam conferte, quæ fluuijs delectatur, & arborum frondibus, quæcumq; crescunt in Algido, monte in agro Tusculano; seu in syluis Arcadicis propè Erymanthum fluuium; aut etiam in monte Crago in Lycia: vos autem mares laudibus afficite Tempe Thessalica; & Delon, in qua Apollo, & Diana sunt nati: & laudate Apollinis humerum, insignem lyra, quam à Mercurio fratre accepit. Hic, vestris placatus precibus, bellum cruentissimum, miserrimam famem, & exitialem pestem à populo Romano, Cæsareq; principe in Persas, & Britannos, nominis Romani hostes, depellet.

AD ARISTIVM. ODE XXII.

Integritatem vitæ, & innocentiam vbique tutam esse, dicit: idque suo exemplo probat.

INteger vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
Nec venenatis grauida sagittis
Fusce pharetra:
Siue per Syrteis iter estuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Nanque me sylua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & vltra
Terminum curis vagor expeditus,
Fugit inermem.
Quale portentum neq; militaris
Daunia in latis alit esculetis;
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me, pigris vbi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura:
Quòd latus mundi nebulæ, malusque
Iuppiter vrget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

PARAPHRASIS.

EA est proborum hominum conditio, vt si quis vitæ integritate prestet, neque vnquam cędis scelere se ipsum polluerit, huic, Aristi Fusce, non sit opus ad se tuendum Mauris iaculis, aut sagittis, veneno infectis; siue ille suscepturus sit iter per Lybiæ solitudines arenosas, siue per Caucasum, in quo pauci diuersantur; siue etiam per ea loca, quæ præterlabitur Hydaspes, Indiæ fluuius, de quo multa fabulantur historici: id autem verum esse, testis optimus sum: etenim dum nuper curis omnibus ab animo depulsis in sylua Sabina Lalagen, amicam meam, canto; & vlterius, quàm par erat, progredior, lupus viso me, omni armorum genere prorsus destituto, aufugit statim. At, ô Dij boni, cuiusmodi erat ille? sanè monstrum tale, quale Appulia hominum, militiæ aptorũ, fœcunda parens, in syluis suis non alit: nec Numidia, in qua leones multi nascuntur, generauit vnquam. fretus itaque vitæ innocentia, cum me esse profiteor, quem si constituas in campis sterilibus propter immoderatum frigus, & cæli nimiam inclementiam, siue etiam in ea orbis parte, qua non habitetur ob nimium solis ardorem, non possim non amare Lalagen, & dulciter ridentem, & suauiter loquentem.

AD CHLOEN. ODE XXIII.

Non esse, cur ipsum extimescat, & à matris latere nunquam discedere velit, quum sit iam viro matura.

VItas hinnuleo me similis Chloë,
Quærenti pauidam montibus auijs
Matrem, non sine vano
Aurarum, & syluæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Aduentus folijs, seu virides rubum
Dimouere lacertæ;
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris vt aspera,
Getulusue leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiua sequi viro.

PARAPHRASIS.

VSQVE ADEO tibi caues ò Chloe? quid vereris? tu enim à me fugis, pulli ceruini instar, ad quancumque auram, & syluæ strepitum sibi timentis. quærentisq; in montibus auijs matrem, de fœtu suo plus nimio sollicitam: is enim seu inhorruere folia flatu Fauonij, qui Veris aduenientis est comes, siue etiam rubus lacertis concutiatur, totus tremit: verum non is ego sum, Chloe, qui veluti tigris aspera, aut leo Getulus te sequar, vt dilacerem. Quamobrem cum iam matura viro sis, tutò nunc à matris latere potes discedere.

AD VIRGILIVM, DE QVINTILII MORTE.

Ode XXIIII.

QVis desiderio sit pudor, aut modus
Tam chari capitis? præcipe lugubres
Cantus Melpomene: cui liquidam pater
  Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Vrget? cui Pudor, & Iustitiæ soror,
Incorrupta Fides, nudaq; Veritas,
  Quando vllum inuenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit:
Nulli flebilior, quàm tibi Virgili.
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
  Poscis Quintilium deos.
Quòd si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem:
Non vanæ redeat sanguis imagini,
  Quam virga semel horrida
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: sed leuius fit patientia,
  Quicquid corrigere est nefas.

PARAPHRASIS.

QVAE ratio leniendi doloris tanti poterit constitui? quidue est, cur quempiam hominum pudeat, viri tam nobilissimi desiderio affici? Tu Melpomene, cui Iupiter concinnè modulandi artem concessit, suggere nunc mihi lugubres, tristesq; cantus. Ergò morte nobis ereptus est Quinctilius? cui quando vllus vnquam morum elegantia, iustitia, fideq; inuiolabili, & veritate poterit conferri? Causam ille quidem dolendi, & flendi iustam multis attulit; nulli tamen, quàm tibi, Virgili, iustiorem; frustra tamen illum lacrimis, & precibus à Dijs repetere conaris; neque enim ea tibi conditione fuerat ab illis creditus, vt nunquam eundem abste possent repetere. Quod si blandius etiam cithara canas ipso Orpheo, cuius sonus arbores demulsit, nunquam tamen assequaris, vt eum tibi ab inferis excitatum restituant, quem semel virga sua horrida Mercurius in vmbrarum gregem compulerit: is enim non est ea lenitate, vt precibus fatorum nexus vnquam rescindat: Durum quidem est, nos illo orbatos esse; at quando ita accidit, fortiter, patienterque id ferendum est, quod nulla ratione immutari queat.

AD LYDIAM. ODE XXV.

Insultat Lydiæ, quòd, iam vetula, vicissim à iuuenibus contemnatur.

PArcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuuenes proterui;
Nec tibi somnos adimunt: amatq;
Ianua limen;
Quæ prius multum facileis mouebat
Cardines, audis minus, & minus iam:
Me tuo longas pereunte nocteis,
Lydia dormis.
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis, in solo leuis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento:

Cùm tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæuiet circa iecur vlcerosum,
Non sine questu.
Læta quòd pubes hedera virenti
Gaudeat, pulla magis atq; myrto,
Aridas frondeis hyemis sodali
Dedicet Hebro.

PARAPHRASIS.

NON ne vides, Lydia, formam illam tuam eximiam tempore, vetustateque defloruisse? nunc enim rarius, quàm antea fenestræ tuæ lapidum ictibus ab adolescentibus, tuos complexus expetentibus, concutiuntur: non amplius ab istis somno excitaris: tuaque ianua, quæ antea sæpius aperiebatur ob illorum aduentum, perpetuò nunc occlusa est: iam minus sæpe audis amantium querelas, & voces istas miserabiles amatoris tui exclusi. Lydia tu totam noctem dormis, ego vero abs te exclusus, pereo? Tu vicissim anus facta, ab omnibusq; contempta, in angiportu interlunij tempore, & furenter flante Aquilone, quasi præteritæ arrogantiæ pœnas luens, fastum, & amantium ferociam detestaberis: cum scilicet æstuans illa libido, cuius vi furere etiam coguntur equæ, te, tuumq; iecur, vlceribus madens, propter nimium amoris ardorem, valde exercebit: & grauiter conquereris, quòd iuuentus hilara magis delectetur puellis, quàm vetulis: quin potius istas cute laxa, & rugosa, veluti frondes aridas, dedicet Hebro, Thraciæ fluuio, vbi frigus perpetuò est acutissimum.

AD MVSAM, DE AELIO LAMIA. *ODE XXVI.*

Musarum amatorem, & cultorem minus curis, & mœroribus obnoxium esse, innuit: & Musæ Pimpleæ suum Lamiam commendat.

MVsis amicus, tristitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticum

Por-

Portare ventis: quis sub arctô
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tyridatem terreat, vnicè
Securus. ò quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam
Pimplea dulcis. nil sine te mei
Prosunt honores. hunc fidibus nouis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque, tuasq; decet sorores.

PARAPHRASIS.

MVSARVM ego amicitia fretus, graues curas, & metum omnem ex animo eyciam: facilèque patiar, animi pestes omnes ventorum impetu in mare Creticum deferri: parum sollicitus, à quibus rex oræ gelidæ metuatur; aut quid sit, quod Tyridatis, Armeniæ regis animum præcipuè exerceat. O Musa Pimplea, quæ sinceris, & puris fontibus gaudes, virisq; incorruptis lætaris, age mihi faue, dum quid in Lamiæ laudem scribo: suggere flores odoratissimos, necte coronam: parum sanè ego præstitero, si tuo fauore destituar. Decet te, tuasq; sorores Aelium Lamiam fidibus latinis, & carmine Alcaico immortalitati consecrare.

AD SODALES. ODE XXVII.

Sodales inter pocula rixantes, atque adeo pugnantes, reprehendit: & hunc esse barbarorum morem, dicit. Inuitatus ad bibendum, id se facturum ea lege pollicetur, vt frater Megillæ nomen amicæ suæ proferat. Tandemque audito puellæ nomine, vicem huius amatoris miseratur.

NAtis in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. tollite barbarum
Morem, verecundumq; Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Vino,

Vino, & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat. impium
Lenite clamorem sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis, seueri me quoq; sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ; quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede: quæ te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. quicquid habes, age
Depone tutis auribus. ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma?
Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæræ.

PARAPHRASIS.

O REM teterrimam; id quidem Thracum est; abuti poculis ad pugnam, quæ ad hilaritatem natura comparata sunt. mos iste barbarus obliuioni penitus est tradendus: pudeat vos sodales istius turpiter facti; rixas prohibete à Baccho; cum omnino Deus hic verecundè sit tractandus; plurimum differt ferrum à compotationibus, & conuiuijs; compescite, amabo sodales, clamores tantos, vociferariq; desinite; & eo vos corporis situ continete, qui deceat ad comedendum, non autem ad depugnandum. Quid? me ad combibendum inuitatis, vultisq; me partem aliquam sumere istius Falerni austeri? id quidem libentissimè facturus sum: modo Frater

Megillæ

Megillæ Opuntiæ nomen puellæ, cuius amore saucius est, nobis proferat: negas, id tu mihi dicturum? atqui nulla alia mercede ad bibendum adducar. Sed citra iocum, quamcumq; ad amandum tibi proposuisti, ea sanè huiusmodi est, cuius te pudere minime debeat; & ea es prudentia, vt non seruam, sed ingenuam semper aliquam ames. Quamobrem, quæcunque ea sit, eam mihi, nulli hominum dicturo, committe. Tu ne illius amore captus es? ah miser puer, digne sanè, cui liberalior puella, à qua tibi in amore respondeatur, contingat. Quàm rapacem, & auiditatis numquam satiatæ, instar Charybdis, puellam nactus es? Quæ te saga carmine, quis te magus poculis suis, quis tandem Deus te ab amore hoc liberare poterit? Doleo profectò vicem tuam; sum enim in hac sententia, vt existimem, te illigatum triformi Chimeræ difficillimè, vel ab ipso etiam Pegaso solui, & expediri ab ea posse.

ODE XXVIII.

Archytas, Tarentinus philosophus, & geometra, nautæ cuidam respondet, communem esse omnibus moriendi necessitatem: & orat, ne se naufragum insepultum iacere patiatur; sed aliquantulum arenæ corpori iniiciat. Id beneficij præstare volenti, bene precatur, recusanti præstare, minatur.

TE maris, & terræ, numeroq; carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archita,
Pulueris exigui prope littus parua Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest,
Aerias tentasse domos, animoq; rotundum
Percurrisse polum morituro.
Occidit & Pelopis genitor, conuiua deorum,
Tithonusq; remotus in auras,
Et Iouis arcanis Minos admissus, habentq;
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamuis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil vltra

Neruos

Neruos, atque cutem morti concesserat atræ,
Iudice te, non sordidus autor
Naturæ, verique. Sed omneis vna manet nox:
Et calcanda semel via lethi.
Dant alios Furiæ toruo spectacula Marti.
Exitio est auidis mare nautis.
Mista senum, ac iuuenum densantur funera: nullũ
Sæua caput Proserpina fugit.
Me quoq; deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit vndis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus, & capiti inhumato
Particulam dare. sic, quodcũq; minabitur Eurus,
Fluctibus Hesperijs, Venusinæ
Plectantur syluæ, te sospite: multaque merces,
Vnde potest, tibi defluat æquo
Ab Ioue, Neptunoq; sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodò te natis fraudem committere forsit?
Debita iura, vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus nõ linquar inultis:
Teq; piacula nulla resoluent.
Quanquam festinas, non est mora longa: licebit,
Iniecto ter puluere, curras.

PARAPHRASIS.

QVI tecum indignè adeo est actum ò Archita? cum enim viuus terras omnes ingenij tui acie sis dimensus, cælum quoq; animo lustraueris, nunc tibi vita exuto prope Matinum, vix pulueris tantum datum est, quãtum ad

ad contegendum corpus tuum sit satis: at, quid tibi ad euitandam mortem profuit, tantum studij contulisse in pernoscendo celestia, inq; cæli magnitudine mentis acie perlustranda? Diem quoque, ò Nauta, extremum clausit Tantalus, conuiua Deorum; Tithonusq; Auroræ coniunx obijt: obijt & Minos, qui magnis de rebus cum Ioue sermonem habere consueuerat: Pythagoras etiam ex hominum numero bis sublatus est: quamuis è templi pariete Euphorbi clypeo detracto, testatus se Troiano bello Euphorbum fuisse, nihil sibi, præter corpus interire, diceret: qui tamen, vel te ipso iudice, rerum occultarum naturam non sine aliqua ingenij sui laude exquisiuit. Sed quid facias, mortem sanè effugere nemo potest, & semel lucis huius vsura nobis est amittenda. Videas alios, furijs agitatos, in prælio occumbere: mare quoque nautis, plus nimio augendæ rei cupidis, mortem affert: multos senes, multos iuuenes passim obire cernes; nemo enim vnquam repertus est, qui se à mortis laqueis exoluere quiuerit. Quamobrem quid mirum si vita functus iaceam. Porro Notus, comes Orionis, ad Occasum vergentis, impetu cum magno flans Illyricis vndis me obruit. At tu nauta, ne tam sis malignus, vt nolis particulam arenæ dare ossibus, capitiq; meo inhumato. Sic eueniat, vt quodcunque exitium Eurus allaturus videtur fluctibus hesperijs, te incolumi, id ipsum in syluas Venusinas recidat; Iouéq; tibi fauente, nec non Neptuno, in cuius tutela est Tarentum, negotia tua ampla magis ac magis in dies reddas: Forsan non dubitas, me insepultum relinquere, & eam culpam admittere, quæ sit etiam tuis natis immeritis damno futura? atqui tibi ipsi vicissim tale quid continget: quod sanè à Dijs immortalibus precibus contendam: neque certè vllis victimis, vllisue placationibus à tanta culpa, nefarioue scelere te vnquam exsolues. Sed heus tu, quamquam festinas (parua si quidem mora fuerit) amabò, puluere ter iniecto, ne patiare, cadauer meum insepultum iacere.

AD ICCIVM. ODE XXIX.

Mirum quiddam, & monstri simili dicit esse, eum à philosophiæ studio ad militiam transisse.

ICCI, beatis nunc Arabum inuides
Gazis: & acrem militiam paras
Non antè deuictis Sabææ
Regibus: horribilique Medo

Nectis

Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponso necato barbara seruiet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur vnctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget, arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus, & Tiberim reuerti;
Cùm tu coëmptos vndique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora; tendis?

PARAPHRASIS.

MIROR sanè Icci, quid tibi in mentem venerit; te si quidem, vt video, valde sollicitum habent Arabum amplissimæ diuitiæ; illisque inuides: accingis te ad inferendum bellum Sabææ regibus, nondum Romano imperio subactis: & horribili Medo iam nunc seruitutem meditaris. Dic amabo, quam nam ex barbaricis puellis interfecto sponso ad seruiendum tibi oculis designasti? quis puer, illustri loco natus, sagittandique peritus, capillis, vnguento delibutis, tibi in conuiuio pocula ministrabit? ò incredibilem rerum commutationem. Quis neget, fluuios, è montibus lapsos, in eosdem reuerti posse: cum tu, qui magnam de te expectationem tuis promissis concitaueras, nunc eos libros, quos tibi incumbendi philosophiæ gratia compararacras, commutes armis; totusq; in hoc sis, vt illis omissis militiam persequaris?

AD VENEREM. ODE XXX.

Rogat Venerem, vt in ædem Glyceræ veniat.

O Venus, regina Gnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis

Thure

Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & solutis
Gratiæ zonis, properentq; Nymphæ,
Et parum comis sine te Iuuentas,
Mercuriusque.

PARAPHRASIS.

O *VENVS, quæ sanctissimè Gnidi, & Paphi coleris, Cyprum, tibi carissimam, desere; & confer te in sacellum decorum Glyceræ, tibi ab illa consecratum; ibi enim tuo numini sacra fiunt: accedat huc tecum Cupido, & Gratiæ zonis solutis: accurrant huc nymphæ, Mercurius, & Iuuenta Dea, quæ destituta tuo fauore, parum, vel potius nihil potest.*

AD APOLLINEM. ODE XXXI.

Se, parcè & frugaliter viuentem, non diuitias, sed mentem sanam in corpore sano, ab Apolline poscere, dicit.

QVid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera nouum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ segetes feracis:
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum,
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna vitem: diues & aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina, Syra reparata merce,

Dijs

Dijs charus ipsis: quippe ter, & quater
Anno reuisens æquor Atlanticum
 Impunè. me pascunt oliuæ,
  Me cichorea, leuésque maluæ.
Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, at precor integra
 Cum mente, nec turpem senectam
  Degere, nec cithara carentem.

PARAPHRASIS.

QVI poëtices studio delectatur, quidnam sibi profuturum poscet ab Apolline; cui nuper à Cæsare Augusto in palatio templum est dicatū? quid orabit, & precabitur, dum vini primitias libat? non equidē crediderim hunc sibi optaturum prouentus maximos pinguis Sardiniæ; non armenta Calabriæ, sole perustæ; non aurum, aut ebur, quod mittit India; non Campaniç rura, per quæ Lyris tacitè perlabitur. imagilent alij, quorum scilicet votis annuit fortuna, vt vinum Calenum sibi condiant. Diues mercator, carus Dijs (quippe qui sine vlla iactura ter, & quater nauiget in mari Atlantico) ebibat vina, empta nummis, ex merce Syria conflatis: ego autē cichoreis, & maluis, graui ventri salubribus, pascar. Ceterum peto abs te, Apollo, vt mihi incolumi benignitate tua liceat frui fortunis meis: vtque sana cum mente poëtices studio addictus senectutem cum dignitate possim transigere.

AD LYRAM. ODE XXXII.

Lyram alloquitur, eamque laudans, magnum solamen Alcæo primùm attulisse ait.

POscimus, siquid vacui sub vmbra
 Lusimus tecum, quod & hunc in annum
Viuat & plures: age, dic Latinum
  Barbite carmen:

Lesbio

Lesbio primùm modulate ciui:
Qui ferox, bello tamen inter arma,
Siue iactatam religarat vdo
Littore nauim,
Liberum, & Musas, Veneremq;, & illi
Semper hærentem puerum canebat;
Et Lycum, nigris oculis, nigroq;
Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Iouis, ò laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salue
Rite vocanti.

PARAPHRASIS.

PETIMVS à te, ò Lyra, si quid curis soluti, & otiosi sub vmbra tecum cecinimus, id vt posteritati proditum perpetuum sit, nullaque obliuione deleatur. Agè te ipsum excita, ò Barbite, latinum carmen cane, mihique obsequere; vt olim Alcæo primum obsecutus es: qui siue erat in castris, seu in portum à longa nauigatione se contulisset, semper Bacchum, Musas, Venerem, &, qui numquam ab illa discedit, Cupidinem carminibus suis laudabat: nec non Lycum nigris oculis, & coma venustum: O testudo, decus Phœbi, & quæ in conuiuijs ad virorum illustrium egregiè facta decantanda adhiberi soles, salue, dulce lenimen sollicitudinum mearum, te quotiescumque euoco.

AD ALBIVM TIBVLLVM. ODE XXXIII.

Consolatur eum aliorum exemplo, quibus itidem amantibus, contingit, vt non redamentur.

ALBI, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ: neu miserabiles

Decantes elegos, cur tibi iunior

Læsa præniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida

Cyri torret amor: Cyrus in asperam

Declinat Pholoën: sed prius Appulis

Iungentur capreæ lupis,

Quàm turpi Pholoë peccet adultero.

Sic visum Veneri: cui placet impares

Formas, atq; animos sub iuga ahenea

Sæuo mittere cum ioco.

Ipsum me melior cùm peteret Venus,

Grata detinuit compede Myrtale

Libertina, fretis acrior Adriæ,

Curuantis Calabros sinus.

PARAPHRASIS.

NE *forte is Tibulle sis, qui memor immitis Glyceræ, te ipsum supra modum excrucies, ne ve elegiacis versibus semper conquerare, quòd violata fide riualis iunior tibi anteponatur; hoc te ignorare nolim; vsu sæpius amantibus ita euenire: animaduerte quæso, vt res se habeat: Lycoris puella exigua admodum fronte, Cyri amore incenditur: Cyrus à Lycoride prorsus abhorret, perditèq; Pholoen, à se alienam, amat: sed mediusfidius capreæ prius lupis Appulis iungentur, quàm Pholoë Cyro inuenusto sui copiam faciat. Sic placitum est Veneri; quàm mirificè delectat, vnà cum immiti ioco dissimiles formas, atque animos durissimæ seruituti addicere. idem etiam mihi accidit: cum enim ab elegantiore amica vltro expeterer, ego prorsus ab illa auersus, gratissima deuinctus compede seruiebam Myrtalæ libertinæ, iracundiori fretis Adriæ, ipsam Calabriam ambientis ad vsque Tarentinum sinum.*

ODE XXXIIII.

Dicit se, qui anteà parcè deos coluerit, Epicureæ sectæ præceptis auscultans, nunc sententiam mutare, non inani deorum metu perterritũ.

Par-

PArcus deorum cultor, & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atq; iterare cursus
Cogor relictos. nanq; Diespiter
Igni corusco nubila diuidens,
Plerunq; per purum tonanteis
Egit equos, volucremq; currum;
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inuisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusq; finis
Concutitur. valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat deus
Obscura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit: hic posuisse gaudet.

PARAPHRASIS.

QVOD prauis imbutus Epicureorum scientiæ præceptis, quæ Deos præter cætera docet contemnere, hactenus non satis piè, neque religiosè ipsos coluerim, nunc recurrere, vitæq; institutum, sententiamq; mutare cogor perterritus: Iupiter siquidem ad deterrendos impios homines cœlo sereno tonitrua excitauit, & fulmina contorsit; quorum vi tellus immobilis, & flumina labentia; Styx quoque, & Tænarus, ex qua vrbe dicitur esse iter ad inferos, mons etiam Atlas est concussus. Potest Iupiter maximus, humilia quæ sunt, ea attollere: excelsa vero, & magna deprimere; & prosternere; & quæ minus mortalium oculis sunt subiecta, cunctis aperire: Fortunaq; repentina aliqua rerum mutatione, magnaq; mortalium querimonia ab alio amplissimos honores auferens, in alium potest transferre.

AD FORTVNAM. ODE XXXV.

Orat Fortunam, vt seruet Cæsarem, in Britannos ire meditantem.

O Diua, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus; vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicunq; Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Vrbesque, gentesq;, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:
Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæua Necessitas,
Clauos trabales, & cuneos manu
Gestans ahena: nec seuerus
Vncus abest, liquidumq; plumbum.
Te spes, & albo rara fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat.
Vtcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.

Serues iturum Cæsarem in vltimos
Orbis Britannos, & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoq; rubro.
Eheu, cicatricum, & sceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? vnde manus iuuentus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ò vtinam noua
Incude diffingas retusum in
Massagetas, Arabasque ferrum.

PARAPHRASIS.

O FORTVNA; cui (vti vrbis præsidi) sacrificia fiunt Antij, & cuius in manu est, hominem infimum ad summos honorum apices euehere; atque claros triumphis viros è rerum fastigio præcipites agere, te quidem assiduè colit, tibiq; supplicat pauper colonus: teq; etiam agnoscit maris dominam, metuitque plurimum is, qui è Bithynia profectus in mari Carpathio nauigat: à te quoq; metuit plurimum Dacus, & Scytha profugus: vt etiam te formidant quæuis vrbes, gentesue, Italiq; feroces; nec non barbarorum Regum matres, & tyranni, purpura conspiciendi; ne scilicet iniuriosè imperij columen euertas; neue coniuratione facta populus viros quietos ad arma in Tyrannum mouenda sollicitet, eumque imperio expellat. Tibi seua Necessitas præit semper, manu firma ea afferens instrumenta, quæ & ad confirmandas res, vel ad easdem euertendas valent plurimũ; eaque insuper, quæ ad sumendum de improbis supplicium aptissima existunt. Quid dicam? te quoq; veneratur Spes, & Fides, albo panno obuelata; teq; perpetuo comitatur, quandocumq; eos deseris, quos antea beasti. At tales non se præstant meretrices, atq; infideles amici, qui te mutata diffugiunt statim: diffugiunt infideles amici, amicorum suorum rebus accisis, & exhaustis eorum diuitijs; dolosè agentes in ferendo pariter iugo. Quamobrem cum tantum valeas in rebus humanis ò Fortuna, te etiam atq; etiam vehementer

menter oro, vt Cæsaris patrocinium suscipias, eundemq; serues, propediem iturum contra Britannos: velisque tueri exercitum, è iuuenibus conflatum, eumdemq; formidabilem Persis, & Arabibus. Heu pudet iam cicatricum, in bello ciuili acceptarum: pudet tanti sceleris, ciuiumq; tot interfectorum: quodnam nefarium adeo scelus est, quod admissum ab hominibus huius ętatis non sit? quid ab his intactum est relictum? quæ non ausi sunt ipsi Dijs etiam spretis, eorumq; aris violatis? O vtinam, Fortuna rerum domina, arma, aduersus ciues hebetata, diffingens, ex ijsdem velis alia in Massagetas, atque Arabas, populi Romani hostes, refingere.

ODE XXXVI.

Gratulatur Numidæ amico reditum in patriam, & hortatur ad prosequendum lætitiam hanc largiore potu.

ET ture, & fidibus iuuat
 Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:
 Qui nunc Hesperia sospes ab vltima
Charis multa sodalibus,
 Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quàm dulci Lamiæ; memor
 Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæq; simul togæ.
 Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ:
 Neu morem in Saliûm sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
 Bassum Threïcia vincat Amystide:
Neu desint epulis rosæ,
 Neu viuax apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalin putres

De-

Deponent oculos: nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
Lasciuis hederis ambitiosior.

PARAPHRASIS.

MERITO quidem nunc Dijs, qui Numidam tutati sunt, promissa sacrificia persoluenda sunt: quippe cum is ex Hispania saluus, & incolumis reuersus caros sodales suos exosculetur: præcipuè tamen Lamiam, sibi carissimum, memor pueritiæ, sub eodem doctore traductæ; quòdq; vno, eodemq; tempore virilem togam sumpserint. Dies hic tam faustus, felixq;, nobisq; gratissimus notetur candida nota: nullus adsit in bibendo modus, & Saliorum more sine intermissione saltemus: neue Damalis, bibacissima puella, poculo capacissimo contendat amplius Bassum bibendo vincere; sed potius cum Numida certet: afferantur huic conuiuio rosæ; afferatur Apium viuax, & Lilium, quod cito senescit. Omnes quidem, præter Numidam, somno oppressi, oculos, libidine veluti natantes, in Damalin declinabunt: ipsa tamen Numidæ, amatoris noui, collo (arctius hedera illum complectens) nullo modo auelli poterit.

ODE XXXVII.

Sodales suos ad lætitiam hortatur ob Actiacam victoriam Augusti, atq; hanc celebrat.

NVnc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis; dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quid libet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix vna ſoſpes nauis ab ignibus;
Mentemq; lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens: accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis niualis
Aemoniæ: daret vt catenis
Fatale monſtrum. quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit enſem, nec latentes
Claſſe cita reparauit oras.
Auſa & iacentem viſere regiam
Vultu ſereno fortis, & aſperas
Tractare ſerpentes: vt atrum
Corpore combiberet venenum:
Deliberata morte ferocior
Sæuis Liburnis: ſcilicet inuidens
Priuata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

PARAPHRASIS.

RE tam benè, feliciterq; geſta, quis non incredibili afficiatur lætitia? nunc ſanè hilariter conuiuia agitanda ſunt: nunc illud erat tempus, in quo, ſodales optimi, tanto periculo liberati Dijs immortalibus ſumptuoſis dapibus

dapibus sacra fuerant facienda: antehac siquidem fas non erat è cellis auitis vinum, ad genialiter viuendum, depromere: interea dum Cleopatra ob res secundas, impos mentis, & quodlibet audens sibi polliceri, cum Marco Antonio, cum Eunuchis, & cinædis Romano imperio moliebantur exitium. Sed me diusfidius quæ nouissimè in pugna Actiaca consecuta est clades (cum vna vix nauis incolumis euaserit) tantam eius dementiam compressit. Cæsarque Augustus, vt in triumpho captiuam duceret, ipsam amentia præcipitem, & Aegyptiaci regni nimium elatam opulentia, ex Italia fugientem proximè insequens, velut accipiter columbas, aut vt leporem venator sectatur in niuosæ campis Thessaliæ; tunc magnis timoribus eam affecit: quæ tamen ne turpiter perijsse videri posset, nec muliebriter extimuit ensem, nec se contulit in abditas Aegypti partes, quò se recipiens suæ saluti consuleret: fortisque, & animo imperterrito ausa est, se conferre in suam regiam, recentis cladis mœrore confectam: cumq; moriendi consilium cepisset, longè animosior, quàm antea, ausa est, & serpentes tractare, & venenum bibere; quippe quæ generosissima nullo pacto adduci poterat, vt regno priuata nauibus Lyburnis ab Augusto per triumphum duceretur.

AD MINISTRUM. ODE XXXVIII.

Ministrum suum, seu famulum aliud nihil adhibere vult ad externum conuiuij apparatum, quàm myrtum.

PErsicos odi, puer, apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo. neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

PARAPHRASIS.

MEUM sic est ingenium, ò puer, vt prorsus nihili faciam Persarum luxuriosum apparatum: non equidem is sum, qui velim, mihi coronas necti, ex phylira, tenuissima tiliæ membrana: tu sollicitus ne sis, vt scias, quibus in rosarijs serius rosa nascatur: id mihi vnum curæ est, ne quid præter Myrtum addas ad hunc conuiuij apparatum: quæ cum gratissima sit, non te ministrum, nec me bibentem sub humili vite ea redimitos esse dedecebit.

Q. HORATII FLACCI
ODARVM LIBER SECVNDVS.

AD C. ASINIVM POLLIONEM. ODE I.

Asinium Pollionem monet, vt suas de bellis ciuilibus tragœdias tantisper intermittat, dum publicas res ordinarit. Eum deinde, & illa eius carmina laudat. Cui laudationi deplorationem calamitatis belli ciuilis adiungit.

OTVM ex Metello consule ciuicum,
Belliq; causas, & vitia, & modos,
Ludumq; Fortunæ, grauesq;
Principum amicitias, & arma,
Nondum expiatis vncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas: & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulùm seueræ Musa tragœdiæ
Desit Theatris: mox vbi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti Pollio curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt:
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumq; vultus.
Audire magnos iam videor duces,
Non indecoro puluere sordidos:
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, & Deorum quisquis amicior,
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prælia
Testatur, auditumq; Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Daunię
Non decolorauere cędes?
Quę caret ora cruore nostro?
Sed ne relictis Musa procax iocis
Cęę retractes munera nęnię:
Mecum Dionęo sub antro
Quęre modos leuiore plectro.

PARAPHRASIS.

Animum induxisti, Asini Pollio, vt versibus tragicis bellum ciuile, iam inde ortũ à cõsulatu Q. Metelli, et L. Afranij describas, posteritatiq; man

des

des huius belli causas: vtq; humanos conatus fortuna sæpius eludat: scribereque cepisti perniciosissimas Reipublicæ amicitias, initas inter Crassum, Pompeium, Cæsarem, aliosq; viros principes: tractas etiam scriptis tuis arma, ciuili sanguine fœdata; & cuius nondum meritas pœnas luimus: quod quidem inceptum, propter belli incertos euentus, periculi plenum est: vt tibi diligenter etiam atque etiam videndum sit, ne tuis carminibus ducis alicuius voluntatem offendas: nam Tragœdiæ scribendæ ex bellis ciuilibus argumentum sumere, perinde est, ac si incedas per cinerem, qui subiectos ignes tegat. Verum o Pollio, qui de Dalmatis triumphum egisti, quique etiam causis agendis, & tutandis reis, in senatuque dicenda sententia plurimum eloquentia vales, si vlla te Reipublicæ cadentis cura tangit, scriptionem istā tragicam tantisper intermitte, dum Rempublicam disiectam in suum ordinem restitueris: hac enim composita subinde tragediæ scribendæ munus istud repetes. Quis vero tuorum carminum excellentiam non admiretur? eleganter enim adeo præliorum imaginem oculis subijcis, vt minaci cornuum, & tubarum clangore aures feriantur nostræ: cernereq; est milites, atque equos, armorum splendore territos, in fugam conuerti: iamque audire mihi videor duces præstantissimos, qui pro patria libertate strenuè pugnantes occubuerunt; omnes itidem terrarum partes, à Cęsare subactas; vno excepto Catonis Vticensis animo constanti, atque inuicto. At tantarum calamitatum causas vnde fluxisse existimamus? Res profectò sic se habet, vt Iuno, ceteriq; Dij, qui à Numidis contra nos steterant, cum obsessam vrbem diutius tenere non possent, inde profecti, neceq; Iugurthæ offensi, annis venientibus huius manibus Romanorum victorum posteros, tanquam victimas, mactarint. O rem visu indignam. Quis campus, latinorum sanguine pinguior factus, extructis tot sepulcris non testetur prælia ista, patriæ perniciosissima? nonne à Medis etiam, populis remotissimis, Italicæ ruinæ sonitus auditus est? Qui gurges, quod flumen cerni potest, non infectum nostro sanguine? Quod mare videas, quod Appulorum, & Italorum cędibus non sit respersum? Quæ regio sanguinis nostri vacua extat? Verum Musa nimis petulans, & audax ne spretis iocis, & rebus lætis, iterum tractes tristia, & lugubria, qualia à Simonide sunt tractata, tu mecum sub antro, Veneri dicato, accinge te ad describendos versus amatorios.

AD C. SALLVSTIVM CRISPVM. ODE II.

Nullam reconditi argenti gratiam esse, dicit: laudatoq; ob liberalitatem in fratres Proculeio, eum demum, qui cupiditatibus imperare nouit, & regem, & beatum habendum esse, ait.

Nullus

NVllus argento color est, auaris
Abditæ terris, inimice lamnæ,
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat vsu.
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solui
Fama superstes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterq; Pœnus
Seruiat vni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit virtus, populumq; falsis
Dedocet vti.
Vocibus: regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriamq; laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat aceruos.

PARAPHRASIS.

CRISPE Sallusti, qui liberalis admodum, & munificus tantopere odisti nimiam illam pecuniæ custodiam, rectè quidem sentis, cum existimas,

existimas, perire argento suam gratiam, nisi in vsus necessarios prudenter, atque moderatè conferatur. Proculeius, eques Romanus, qui fratres suos, fortunis omnibus expoliatos, liberalitate incredibili iuuit, posteritati iure optimo commendabitur: eiusque nomen fama per totum orbem feret ea penna, quæ semper ab omni solutione longissimè sit absutura. Scire autem debemus omnes, nos latiores regni fines habituros, si cupiditates repreßerimus; quàm si dabimus operam, vt disiunctissimas orbis partes coniunctione quadam possideamus: Cur autem secus existimare debeamus, non video. Vt enim qui hydropico morbo laborat, quantumuis licet bibat, neutiquam tamen aquæ potu conualescere poterit, nisi morbi causam à se prorsus depulerit; sic etiam auarus non prius pecuniæ accessione sanabitur, quàm nimiam illam habendi cupiditatem refrenarit. Virtus, quæ prorsus à vulgi opinione abhorret, Phraatem, in Cyri sedem, & Persarum regnum restitutum, negat habendum eße inter beatos: suadetque multitudini imperitæ, quæ existimat, reges solos beatos censendos esse, vt falsam hanc opinionem prorsus exuat: dum interim ipsa regnum, regiumq; ornamenta propria, & perpetua, verosque triumphos ei defert, qui ingentes auri aceruos ita intuetur, vt ipsius oculorum animi acies auri splendore non præstinguatur; neque cogatur illud ipsum concupiscere.

AD DELIVM. ODE III.

Neque demittendum aduersis, neque efferendum secundis rebus esse animum: sed hilariter viuendum, & genio indulgendum: quum æqua sit omnibus moriendi conditio, non minus ijs, qui hilarem, quàm ijs, qui tristem vitam egerint.

Æquam memento rebus in arduis
Seruare mentem: non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Deli,
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni:
Quà pinus ingens, albaq; populus

Vmbram

Vmbram hospitalem consociare amant
Ramis: & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare riuo.
Huc vina, & vnguenta, & nimium breuis
Flores amœnæ ferre iube rosæ:
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmptis saltibus, & domo,
Villaq;, flauus quam Tiberis lauit.
Cedes: & extructis in altum,
Diuitijs potietur hæres.
Diues ne prisco natus ab Inacho,
Nil interest; an pauper, & infima
De gente sub dio moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur vrna serius, ocyus:
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

PARAPHRASIS.

DELI amicissime, cuius ea est conditio, vt siue te mærori perpetuo dederis, seu etiam per eos dies, quibus à foro licet abesse, viridi aliquo in loco curis omnibus solutus vino optimo te ipsum beatiorum in morem curaris, omnino tamen moriturus sis, auctor sum tibi, vt meminisse velis, res aduersas æquo animo ferendas esse: vt etiam, decere te, in rebus secundis nimia lætitia non insolenter efferri. Cum itaque moriendum tibi sit, agè dum per tuas facultates, dum per ætatem, dumq; tibi per Parcas licet, huc locorum vbi pinus, albaque populus amanter connectunt suos ramos ad vmbram gratam hospitibus præbendam; & vbi riuuli aqua propter subiectos lapillos tremulo strepitu fluit, huc inquam iube afferri vinum generosium,

vnguenta,

vnguenta, rosasq; nimis cito perituras; sumptui minime parcendum est: linquenda si quidem tibi sunt prædia, domus, & villula, quam Tiberis fluuius alluit; hæresq; coacervatis in altam molem diuitijs tuis fruetur. Parui autem refert, an sis oriundus ab Inacho, Argiuorum rege; an egenus, & obscuris parentibus sine tecto viuas; quippe qui sis tanquam victima, Orco addicta. Omnibus sanè hominibus moriendum est semel; accidat id illis aut celerius, aut tardius; & Charontis cymba aduecti perpetuo exilio multabimur.

AD XANTHIAM PHOCEVM. ODE IIII.

Non esse, quòd eum pudeat, amore ancillæ teneri, quum idem magnis ducibus olim vsu venerit: & ex eius moribus coniectura fieri possit, honesto loco esse natam.

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem.
Mouit Aiacem, Telamone natum,
Forma captiuæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore; & ademptus Hector
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes.
Regium certè genus, & penates
Mœret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe delectam: neq; sic fidelem,

Sic lucro aduersam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Claudere lustrum.

PARAPHRASIS.

CVR, Xantia Phoceu, tanta sollicitudine angeris? ah ne te pudeat, quòd amore captus sis ancillæ: quid? nonne idem accidit Achilli ferocissimo? quem serua Briseis eximia venustate in sui amorem compulit? Aiax quoque Telamonius peribat amore Tecmessæ captiuæ: Agamemnon itidem visa Cassandra, Priami filia, amoris vim sensit; tunc scilicet, cum victoria potitus esset, & Troianorum turmæ ab Achille superatæ fuissent: interfectoq; Hectore, consecutum, vt facillimè Græci, diuturno bello defessi, Troiam solo æquarint: incertum autem tibi est, an eo loco sit Phyllis nata, vt tibi minime sit turpe, nactum te esse talem socerum: licet si quidem coniecturis assequi, illam claris parentibus ortam esse: mæsta namq; accusat Deos familiares, vt præter meritum sibi aduersos: doletq;, quòd à regibus orta, sibi perpetuo sit seruiendum. Crede mihi Xanthia, non eam diligis, quæ è numero plebis improbæ sit; veritatiq; consentaneum est, cum adeo fidelis sit, tatopereq; abhorreat à lucro, illam non potuisse nasci à matre infami. Cæterum, cum tibi faciem, & brachia, longasq;, & rotundas Phyllidis suras laudo, caue suspiceris, me illius amore detineri: quòd enim iam quadragesimum annum sim natus, me minus ad res venereas propensum esse, scito.

ODE V.

Ab amore virginis immaturæ, seu nondum viro tempestiuæ (quam Lalagen vocat) dehortatur, vel amicorum quempiam, vel (vt quidam suspicantur) seipsum.

NOndum subacta ferre iugum valet
Ceruice: nondum munia comparis

Aequare: nec tauri, ruentis
In Venerem, tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuæ
Campos iuuencæ; nunc fluuijs grauem
Solantis æſtum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. Tolle cupidinem
Immitis vuæ: iam tibi liuidos
Diſtinguet autumnus racemos,
Purpureo varius colore.
Iam te ſequetur: currit enim ferox
Aetas: & illi, quos tibi dempſerit,
Apponet annos. iam proterua
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta, quantùm non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo ſic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusue Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro,
Mirè ſagaces falleret hoſpites,
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

PARAPHRASIS.

TENERA adeo ætate eſt puella, quam deperis, vt Veneris iugo nondum idonea eſſe poſſit; neque illius vices æquare, cum quo coniungatur: nondum etiam tam firma eſt, vt vegetioris iuuenis, ad concubitumque prompti, pondus queat ſuſtinere: nihil niſi puerilia cogitat puella iſta tua;

&

& perinde ac iuuenca virentibus pratis delectatur: æstumque grauem, & sibi molestum fluuiorum amœnitate interdum leuat; interdum magnopere cupit, cum iuuencis, sui similibus, ludere. Quamobrem abducendus est animus à cupiditate huius impuberis puellæ; non secus ac à cupiditate vuæ immaturæ. Quemadmodum autem Autumnus, ornatus purpureo colore, vuam, fructusq; alios ad maturitatem adducit, sic tibi vnus & alter annus virginē hanc, nunc immaturam, reddet maturam. Sponte sua propediem te sequetur; cito enim labitur ætas, ita vt, quantum illa florescet ætate, tu tantum ingrauesces: iam iam ore minus verecundo Lalage maritum petet, amabilis quantum non Pholoe fugax, aut Chloris, adeo venusta, & splendens albo humero suo, vt Luna nocturno tempore maiorem in mari splendorem, & hilaritatem puro lumine non præseferat: neque etiam Gyges Cnidius ille puer sit formosior; quem si inter puellas decentes constitueres, hic & crinibus solutis, & facie sua candida, venustaque, differentia admodum perexigua ab illis discrepans, internosci nequiret ab vllo, quantumuis acuto, & perspicaci.

AD SEPTIMIVM. ODE VI.

Tiburtinæ, & Tarentinæ regionis amœnitatem commendat, & in hac, si in illa non posit, se libenter cum Septimio extremum ætatis tempus peracturum, dicit.

SEptimi, Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum, iuga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes, vbi Maura semper
Aestuat vnda:
Tibur, Argeo positum colono,
Sit meæ sedes vtinam senectæ:
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæq;.
Vnde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ouibus Galesi

E 2 Flumen,

Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet: vbi non Hymetto
Mella decedunt; viridique certat
Bacca Venafro:
Ver vbi longum, tepidasq; præbet
Iuppiter brumas: & amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Inuidet vuis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma fauillam
Vatis amici.

PARAPHRASIS.

O SEPTIMI, qui me tanta complecteris beneuolentia, vt, si opus sit, longum, & periculosum iter mecum suscepturus sis; & aditurus Gades, Cantabriæq; populos, nondum à Romanis subactos, & Syrtes inhospitales, vbi Mauritaniæ mare perpetuis fluctibus agitatur; faxint Dij, vt Tibure, condito à Tiburno Argiuo, nobis lassis à peregrinationibus, & militia, conquiescere liceat: locusq; iste tantorum laborum finem nobis afferat: quòd si Parcarum iniquitate inde discedere cogar, me in Tarentinam regionem conferam; in qua Phalantus Lacon regnauit; & ad Galesum Calabriæ flumen me deportabo, ouium fertilitate percelebre: locus ille quibusuis alijs longè mihi gratior est: ibi siquidem mella, Hymettio melle non deteriora, sunt: & Oliuæ præstantia sua cum Venafranis possunt conferri: & vbi ea est cœli clementia, vt ver longius protrahatur, quàm alibi: hyems etiam nimis frigoribus non sit molesta: & vbi mons Aulon, Baccho ob fertilitatem gratissimus, vuas, Falernis non inferiores proferat. Locus ille, Septimi, iure quodam suo à nobis flagitat, vt ibi vitam vnà transigamus; tuque ibi locorū Horatij poëtæ, amici tui, cineres lacrimis consperges.

AD

AD POMPEIUM VARUM. ODE VII.

Pompeio Varo, ſuo olim commilitoni, reditum è militia gratulatur: eumq; ad conuiuium inuitat, in quo ſuam lętitiā largis poculis teſtetur.

O Sæpe mecum tempus in vltimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonauit Quiritem
Dijs patrijs, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula:
Cùm fracta virtus, & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.
Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo pauentem ſuſtulit aëre:
Te rurſus in bellum reſorbens
Vnda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Ioui dapem:
Longaq; feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea: nec
Parce cadis tibi deſtinatis.
Obliuioſo læuia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Vnguenta de conchis. quis vdo
Deproperare apio coronas,

Curatue myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

PARAPHRASIS.

QVI mihi ex omnibus sodalibus, Pompei, carissimus es, & qui sub Bruto militans mecum sæpius in summum discrimen es adductus, dic age, quisnam in patriam te restituit? ô quanta ego perfundor lætitia, dum te incolumen intueor; cum quo capillis, vnguento Syrio delibutis diei, tardè labentis, partem aliquam poculis sæpius transegi. Tecum olim apud Philippos, vbi Brutus, & Cassius cum Augusto infeliciter pugnarunt, in fugam me dare sum coactus; clypeo maximo cum dedecore abiecto: tunc scilicet, cum hi, qui virtute militari insolenter se efferebant, interitumq; hostibus minabantur, ipsi turpiter ceciderunt. Sed (quæ summa fuit illius humanitas) me pauitantem Mercurius, nube obducta, ex hostium manibus celeri eripuit fuga: tu vero his non contentus, sed furore quodam impulsus, bellica pericula experiri iterum voluisti. Quamobrem sospes in patriam restitutus, quę Ioui es pollicitus, sacra facito: atque hic sub lauru mea recubans militaribus laboribus defessum te ipsum refice; cadisq; à me tibi reseruatis, & quodammodo desponsis, neutiquam parcito. Age expolita pocula vino Massico, curarum obliuionem inducente, imple: iamque effunde è vasis capacibus vnguenta. Agite, quisnam celeriter nobis coronas ex Apio, aut Myrto conficiet? Quisnam talorum iactu Venereo magister conuiuij constituetur? Quod ad me, sanè non patiar potando superari ab Edonis, Thraciæ populis, bibacissimis: mihi siquidem gratissimum, & periucundum est, amico præter spem reddito vsque ad furorem potare.

IN BARINEN MERETRICEM. ODE VIII.

Non esse mirum, si peierare non timeat; quum nullas periuriorum det pœnas, sed potius ex iis pulchrior euadat.

VLla si iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuisset vnquam;
Dente si nigro fieres, vel vno
Turpior vngui,

Cre-

Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multò, iuuenumq; prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaq; diuos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quòd pubes tibi crescit omnis,
Seruitus crescit noua: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuuencis:
Te senes parci: miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

PARAPHRASIS.

Si quandoque pęna aliqua ob periuria tua, Barine, afficereris; & vel vngui, aut aliquo dente nigro turpior fieres, cogerer fortasse tibi iuranti credere: sed tu simulatque iure iurando caput tuum obstrinxisti, neque tamen promissa præstas, longè pulchrior, quàm antea, cogis iuuenes omnes te vnam expetere, tuique desiderio contabescere. quod si verum est, vt periurijs istis tuis venustior in dies efficiaris, vtile est tibi ad formam, tuique similibus, per matris manes falsum iurare, neque ea persoluere

quæ defunctis parentibus sunt promissa; vtileq; est, per sydera quæcunque nocte silenti nitent in cælo, per ipsos etiam Deos immortales peierare: irrident huiusmodi periuria tum Venus ipsa, tum nymphæ, ingenio admodum facili præditæ: hoc etiam irridet, & negligit Cupido, qui amantium cædibus gaudens, in eos tum faculas iniicit, tum sagittas contorquet: addo etiam, hoc in rem tuam magis ac magis fore; quia vt video in dies amatorum numerus augetur, qui tibi inseruiant; cum interim tamen hi, quibus tui mores penitus sunt perspecti, quamquam sæpe minati sunt, se tibi seruire desituros, à tuis ædibus nequeant discedere. Quamobrem senes auari, matresque tui causa, tantaq; tua improbitate ne ab adolescentulis filijs suis exhauriantur, aut ijdem à te corrumpantur timere coguntur; nouæq; nuptæ plurimum etiam à te metuunt, ne eximia ista tua pulchritudo, veluti aura quædam, maritos suos remoretur, & eos cogat, aliquid de suo in ipsas amore remittere.

AD VALGIVM. ODE IX.

Eum hortatur, vt Mystæ pueri mortem aliquando tandem flere desinat.

NOn semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros: aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Vsque: nec Armenijs in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes: aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et folijs viduantur Orni.
Tu semper vrges flebilibus modis
Mysten ademptum. nec tibi vespero
Surgente, decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
At non ter æuo functus amabilem
Plorauit omnes Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes

Troilon, aut Phrygiæ sorores
Fleuere semper. desine mollium
Tandem querelarum: & potius noua
Cantemus Augusti trophęa
Cæsaris, & rigidum Niphaten,
Medumq; flumen, gentibus additum
Victis, minores voluere vortices:
Intraque pręscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

PARAPHRASIS.

NON semper, Valgi amicissime, ea est anni conditio, vt assiduis imbribus agri hiemis horrore asperi deturpentur; neque semper procellis excitatis, vndisq; efferuescentibus Caspium mare redditur inequale: minus etiam videas, in Armeniæ regionibus fluuios, & agros per omnes menses nauigationes, & fructus denegare suos: non querceta Gargani montis, in Apulia siti, perpetuo concutiuntur: nec ornis suis semper spoliantur folijs: Tu autem Mysten defunctum assiduè lugubri carmine deploras; nec exoriente sole, aut aduentante Vespero amorum tuorum obliuisci potes: sed non talem præstare te debes; neque enim Nestor, qui tres ætates vixit, semper luxit Antilochum, quem summo quidem amore complectebatur: vti etiam nec Priamus, nec Hecuba, neque Troianæ sorores Troilon perpetuo defleruni: tuæ, crede mihi, dignitatis est, abstinere à luctu, & huiusmodi querelis, virum fortem minime decentibus: cur non potius accingimus nos ipsos ad decantandas Cæsaris Augusti victorias? videlicet, Niphatem Armeniæ, & Medum Mediæ fluuios consecutæ cladis dolore tanto affectos esse, vt quasi cum Armenijs, & Medijs victi angustius, & lenius fluant, suosq; cursus contrahant: Gelonos itidem, Scythiæ Europeæ populos, intra fines, à victore præscriptos equitare, neq; latius vagari.

AD LICINIVM. ODE X.

Mediocritatem, & animi in vtraque fortuna æquabilitatem, ad beatè viuendum aptas esse.

Re-

Rectius viues, Licini, neq; altum
Semper vrgendo, neq; dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti: caret inuidenda
Sobrius aula.
Sępius ventis agitatur ingens
Pinus: & celsæ grauiore casu
Decidunt turres: feriuntq; summos
Fulmina montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit
Iuppiter: idem
Summouet. non, si malè nunc, & olim
Sic erit, quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neq; semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus, atq;
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

PARAPHRASIS.

LONGE tranquilliorem, Licini, vitam duces, si neque semper per altum mare nauigare volueris: neque dum prudens, & cautus procellas, periculi plenas, fugis, & pertimescis, nimium insistere volueris in littore, nauibus infesto: vero verius est, si quis mediocritate, cæteris omni-

bus

bus rebus potiore, delectabitur, is periculi omnis expers, procul aberit ab illuuie domus sordidæ; sibiq; ipsi temperans, carere non inuitus poterit aula, propter magnificentiam, splendoremq; inuidiæ obnoxia. Quàm sæpe euenire videmus, vt pinus procera ventorum impetu concutiatur? turresq; eminentiores grauiore cum ruina corruant? vtq; altiores montes fulmine tangantur? Animus ad omnes casus præmunitus trepidis in rebus numquam se ipsum contrahit, nec demittit; in secundis vero non vsqueadeo superbit, & attollitur, vt alteram vitæ conditionem non timeat. Iouis voluntate hiemis tempore terra quasi informis efficitur; idem ipse deformitatem illam aufert. Porrò minime existimandum est, si res nostræ malè nunc se habent, posthac ita etiam sese habituras. interdum Musa, silentio gaudens, hilari excitatur cithara: neq; Apollo, hominibus semper iratus pestem immittit. tu si quando aduersa fortuna exerceberis, & in re tenui versaberis, virum te fortem præstabis; quod si secunda tibi, & ex voto cadent omnia, contrahes, & summittes animum; ne nimium secundo fortunæ flatu abusus, naufragium facias.

AD Q. HIRPINVM. ODE XI.

Hilariter viuendum esse, potius quàm fatigandum animum curis rerum futurarum.

QVid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hyrpine Quinti, cogitet, Adria
Diuisus obiecto, remittas
Quærere: nec trepides in vsum
Poscentis æui pauca. fugit retrò
Leuis Iuuentas, & decor, arida
Pellente lasciuos amores
Canitie, facilemq; somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis: neq; vno Luna rubens nitet
Vultu. quid ęternis minorem
Consilijs animum fatigas?

Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes ſic temere, & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſsyriaq; nardo,
Potamus vncti? diſſipat Euius
Curas edaces: quis puer ocyus
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis deuium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, incomtum Lacęnæ
More comam religata nodum.

PARAPHRASIS.

NOLIM ego, Quinƈti Hirpine, in ea cogitatione te adeo aſſiduè verſari, vt ſemper ſcire velis, quid moliantur Cantabri bellicoſi; quid Scythæ, diuiſi à nobis mari obieƈto, cogitent, & aggrediantur: remiſſius iſta à te ſunt quærenda: auƈtorq; tibi ſum, ne tam feſtines quærere in hac ætate iuuenili, neue tantopere propter vitæ vſum ſis ſollicitus; quæ cum breuis ſit, paucis contenta eſſe poteſt. nonne vides, quàm cito ætas labitur? imberbes iuuenes ſeneſcunt citò: pulchritudo vero mutatur accedente canitie; cuius cauſa, & rerum venerearum obliuiſcimur, & ſuaui, gratiſſimoq; ſomno deſtituimur. Flores veris tempore non vno ſemper, eodemq; modo admiramur, & laudamus; neq; vides, lunam ſemper eadem forma, & figura nitere. Cur, cum perbreui temporis ſpatio nobis viuendum ſit, animum tuum conficis cogitationibus huiuſmodi, quæ longiſſimum tempus reſpiciunt? Cur non potius animum inducis, vt vel ſub alta Platano, vel hac Pinu, ita vt ſors tulerit, delibutis oleo nardino, capillis, canaq; incinƈtis roſa, odores ſuauiſſimos emittentibus, dum nobis conceditur, conuiuia celebramus? Vinum curas ab animo, eum grauiter exercentes, prorſus expellit. Quiſnam puer pocillator nobis Falernum miniſtrabit, dilutum aqua, è riuulo prætereunte petita? Quis mihi Lyden meretriculam adduxerit, non cuiuſuis libidini ſe exponentem? Age puer, dic Lyde, properè quidem comam nodo incomptã colligat, more Lacędemoniarum puellarum, ſed corporis cinƈtum ne curet, ſecumq; lyram afferat.

AD

AD MAECENATEM. ODE XII.

Lyricorum versuum mollitiei res graues, & tragicas non conuenire: soluta autem oratione res gestas Augusti Mæcenatem ipsum melius perscripturum: se nihil posse, præter Liciniæ formam canere.

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare,
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec sæuos Lapithas, & nimium mero
Hylæum; domitosq; Herculea manu
Telluris iuuenes: vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris. tuque pedestribus
Dices historijs prælia Cæsaris,
Męcenas, melius; ductaq; per vias
Regum colla minantium.
Me dulcis dominæ Musa Liciniæ
Cantus, me voluit dicere lucidùm
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco; nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Liciniæ,
Plenas aut Arabum domos?

Dum

Dum fragrantia detorquet ad oscula
Ceruicem: aut facili sæuitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet.

PARAPHRASIS.

SECVS ego, ac tu, Mæcenas, sentio; tu enim id à me exigere videris, vt res bellicas versibus meis celebrem; ego vero in hac sum sententia, vt existimem, Lyricis carminibus non satis decenter describi posse bella, à Numantinis strenuè gesta: non dirum Annibalem, nec mare Siculum, Carthaginensium sanguine infectum; vti nec etiam crudeles Lapithas, & Hyleum illum, vnum è Centauris, immoderatè se vino obruentem: non inquam Lyricis carminibus describi poterunt Gygantes, ab inuictissimo Hercule deuicti: quorum causa Olympus plurimum sibi timere coactus est. Tu Mæcenas, mihi crede, longè aptius soluta oratione Cæsaris Augusti egregiè facta posteritati commendare poteris: describereq; reges, qui antea exitium Romano imperio minitabantur, in triumphum ductos. Musæ imperio cogor ego parere; quæ mihi mandat, vt dulces cantus Lycymniæ, amicæ meæ, versibus extollam, & illius fulgentes oculos celebrem; illiusq; animum, qui me mutua beneuolentia compensat; quam sanè non dedecuit die festo Dianæ saltare cum venustis virginibus, cum illisque ludere, & iocari. Num tu fortasse is es, qui diuitias Achæmenis, Persarum Regis, aut opes Phrygias, aut Arabum Thesauros velis redimere Lycymniæ crine? tunc potissimum, cum se exosculandam facilè præbet; aut cum simulata sæuitia negat, se vllo pacto basia excepturam; quæ tamen oscula ipsi surrepta, maiori voluptate eam sint affectura, quàm illum ipsum, qui ea poscit: denique cum interdum talem se præbet, vt etiam ipsa prior amantem exosculetur.

IN ARBOREM, CVIVS CASV IN AGRO SAbino penè oppreßus est. ODE XIII.

Execratus arborem, cuius casu, dum in suo agro esset, penè oppressus fuerat; inde probat, circunstare mortales in horas pericula mortis, à quibus minimè sibi timendum esse putent. Tandemque, postquam dixit, parum abfuisse, quin videret apud inferos Sapphonem & Alcæum, vtriusque carmina (sed Alcæi præsertim) ipsis etiam vmbris summam admirationem mouere, ait.

Ille

ILle & nefasto te posuit die,
Quicunq; primùm, & sacrilega manu
Produxit arbos in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse ceruicem; & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. ille venena Colchi-
ca, & quicquid vsquam concipitur nefas,
Tractauit; agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisq; vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas. nauita Bosphorum
Pœnus perhorrescit: neque vltra
Cęca timet aliunde fata.
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur. sed improuisa lethi
Vis rapuit, rapietq; gentes.
Quàm penè furuæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedesq; discretas piorum, &
Aeolijs fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus:
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli.

Vtrunque

Vtrunque sacro digna silentio
Mirantur vmbræ dicere: sed magis
Pugnas, & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? vbi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aureis, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

PARAPHRASIS.

QVICVMQVE is fuit, qui te primum inseuit, crediderim, arbor, eum infausto die & te plantaße, & manu sacrilega te in publicum produxiße; scilicet, vt posteris damnum, & villulæ huic infamiam esses allatura. crediderim quoq; illum ipsum & patri suo ceruices fregisse, & in intima domus parte noctu hospitem necasse: ille quidem & venena potentissima tractauit, & à quouis flagitio neutiquam abhorruit, qui te arborem, in caput domini, nihil tale commeriti, in agro meo plantauit. ò miseram hominum conditionem: caueat sibi quisq; diligentissimè, eueniet tamen, vt aliquando ad subitos fortunæ casus non sit munitus. Nauita Punicus Bosphorum Thracium ita perhorrescit, vt non aliunde mortem sibi imminere posse existimet: miles Romanus pertimescit sagittas Parthorum, qui fugientes pugnant; Parthus itidem nihil aliud, quàm robur Italum & Romanorum vincula detestatur: Sed quid tum? si mortis ea sit vis, & astus, vt homines imparatos adoriatur? Quàm parum abfuit, quin fuerim extinctus? visus sum propè vidisse mœsta regna Proserpinæ, & Aeacum, Iouis filium, apud inferos iudicantem; vidi penè Elysios campos, pijs hominibus distributos; & poëtriam Sappho, carmine suo conquerentem de puellis Lesbijs; & te, Alcæe, propè vidi, lyra, & grauiori stylo, molestissimas nauigationes, & belli incommoda, turpemq; fugam canentem; manes defunctorum admirantur, & Sappho, & Alcæum ea dicere, quæ Deorum inferorum, vmbrarumque silentium.

silentium auribus sint digna. Sed vulgus vmbrarum robustiorum attentius tyrannorum exactiones, & pugnas, quàm amatorias res audit. quid vero hoc mirum est, mortuorum vmbras istorum cantu oblectari, cum tanta carminum suauitate delinitus, & penè dicam stupefactus Cerberus aures demittat? & angues furiarum crinibus implexi recreentur? Prometheo quoque & Tantalo horum dulcissimus ille sonus malorum suorum sensum suffuratur. Orion etiam, intermisso venationis studio, non curat leones, aut timidos Lyncas persequi.

AD POSTHVMVM. ODE XIIII.

Quum mors maneat omnes, ac sit omnino ineuitabilis, non esse defraudandum Posthumo suum genium, parcendo bonis, quibus hæres abutetur.

EHeu fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris: qui ter amplum
Geryonem, Tityonq; tristi
Compescit vnda: scilicet omnibus,
Quicunque terræ munere vescimur,
Enauiganda, siue reges,
Siue inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriæ:
Frustra per autumnos, nocentem
Corporibus, metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido

F Cocy-

Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusq; longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor: neq; harum, quas colis, arborum
Te, præter inuisas cupressos,
Vlla breuem dominum sequetur.
Absumet hæres Cęcuba dignior
Seruata centum clauibus: & mero
Tinget pauimentum superbum,
Pontificum potiore cœnis.

PARAPHRASIS.

EHEV Posthume, Posthume, cito labitur mortalium ætas; nec est, quòd quisquam existimet, ob pietatem, à se cultam, obque vitam pariter actam posse tardius senescere, tardiusque mori. Is est, amice, humanarum rerum status, vt etiam si quotidie Plutoni, qui lacrimis non flectitur, & qui vastum illum, & tricorporem Geryonem, Tityonque Stygia cohibet palude, trecentos tauros immolaueris, nihil tamen agas, nihil assequaris: enimuero quicumq; hic in terris degimus, siue reges, siue pauperes erimus coloni, diem extremum claudemus: frustrà à belli cędibus abfuerimus: nequicquam effugiemus Adriatici maris fluctus, à scopulis fractos: incassum denique Autumni tempore Austrum, corporibus molestum, metuemus, atq; vitabimus; moriendum etenim est; & cogemur videre Cocytum, horribilem inferorum fluuium; & Danai filias, infames cęde suorum maritorum: & videndus nobis erit Sisyphus, Aeoli filius, ea pœna affectus, vt perpetuo sursum trudere cogatur saxum in montis verticem: carissima quęq; à nobis sunt relinquenda, villula, domus, & vxor dulcissima; neque harum arborum vlla, quas aut ad fertilitatem, aut ad voluptatem tibi comparasti, te dominum, non diu victurum, sequentur; præter funebres cupressos. Quinetiam hæres, à te institutus, generosa illa tua vina, quæ acuratissimè custodis, ebibet: & tantum aberit, vt eorum potui parcat; vt ijsdem etiam, quamuis longè præstantiora sint, quàm quæ adhibentur in cenis pontificijs, marmoreū pauimentum, & magnificum sit respersurus.

ODE

ODE XV.

Luxum circa ædificia ingentem reprehendit, & veterum contrà frugalitatem commemorat.

IAM pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: vndique latius
Extenta, visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cælebs
Euincet vlmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea feruidos
Excludet ictus. non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspicijs, veterumque norma.
Priuatus illis census erat breuis,
Commune magnum. nulla decempedis
Metata priuatis, opacam
Porticus recipiebat Arcton.
Nec fortuitum spernere cæspitem
Leges sinebant; oppida publico
Sumptu iubentes, & deorum
Templa nouo decorare saxo.

PARAPHRASIS.

O Sæculi istius luxuriam, non ferendam; res quippe eò deducta est, vt ædificia, regibus potius conuenientia, quàm priuatis, iam iam aruorũ aratione sint occupatura: concurreturq; propediem vndecũq; ad vidẽda

stagni, latius producta, quàm sit Lucrinus lacus: præterea luxus iste hominum eò progredietur, vt Platanum, quæ ad sustentandas vites adhiberi non consueuit, frequentiorem, quàm vlmum, & populum, mox ipsi ad iucundam, & vmbrosam deambulationem simus visuri: insuper vbi prius consita fuerant oliuæ, & vnde maior erat prouentus domino priori, inde ad delicias & myrti, & violæ, suauissimiq; flores ad narium delectationem comparati, decerpentur: ad hæc tantum erit exquisitarum voluptatum studium, vt laurus, non sua quidem natura vmbrifera, hominum tamen industria, & arte exculta solis ardorem poterit arcere. Atqui non ita præscriptum fuit auspicijs Romuli, & Catonis, neq; maiorum nostrorum institutis. Res priuata exigua admodum vnicuiq; erat; quod autem publicum erat, id etiam amplum fuit. Porticus priuata, Septemtrionibusq; obiecta, nulla ita lata erat, vt eam decempedis commetiretur: legibus quoq; vetitum fuerat, quenquam spernere fortuitum, & nullo studio inuentum agellulum, in quo habitaret: ijsdem etiam sancitum fuerat, publico sumptu oppidorum templa, Dijs immortalibus dicata, strui, atque exornari marmore, ex longinquis regionibus comportato.

AD GROSPHUM. ODE XVI.

Tranquillitatem animi optari ab omnibus: eam verò non congerendis opibus, honoribusve, sed coërcendis cupiditatibus comparari.

OTium diuos rogat in patenti
Prensus Aegæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neq; certa fulgent
Sidera nautis.
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neq; purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neq; Consularis
Summouet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas, laqueata circum
Tecta volantes.

Viuitur

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leues somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naues
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocyor ceruis, & agente nimbos,
Ocyor Euro.
Lætus in præsens animus, quod vltra est,
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ, tibi tollit hinni-
tum apta quadrigis equa: te, bis Afro
Murice tinctæ,
Vestiunt lanæ; mihi parua rura, &
Spiritum Graiæ tenuem camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

PARAPHRASIS.

QVICVNQVE medio in mari Aegęo nauigat, si forte accidat, vt nube aliqua oborta adeo magna tempestas excitetur, vt nulla syderum obseruatione nautæ, quò se conferant, scire possint, is sibi à Dijs immortalibus tranquillam vitam dari exoptat. Thraces populi, quamquã suapte natura furiosi, bello tamen diuexati, quietiorem vitam sibi cupiunt. Expetitur, ò Grosphe, à Medijs sagittarijs otium, & vita pacata, quæ nec auro, nec gemmis emi potest: neque enim diuitiæ immensæ, aut amplissimi magistratus tanti sunt, vt animi ægritudines, quarum causa mens nostra sæpius tumultuatur, amouere possint; nec etiam eas curas abigere, quibus diuitum domus obnoxiæ esse solent: Is felix, beatèq; viuit, qui re familiari, à patre relicta, contentus, modico apparatu viuit: neque timore perculsus amittendi, quæ possidet, aut illarum augendarum sordida cupiditate detentus, insomnes traducit noctes. Incredibilis quidem hominum est dementia: cur enim nos, qui ad breue tempus viuimus, in longum multa nobis proponimus, eademque affectamus? Cur è patria, quæ carissima nobis esse debet, in regiones remotissimas proficiscimur? Quis tamen est, qui relinquendo patriam, suos etiam illos mentis tumultus, & curas relinquat? nullus sanè: quocumq; enim iueris terra, mariq; te sequetur cura; longè velocior ceruis, & Euro, nimbos impellente: Animus pacatus, & qui rebus præsentibus viuit, quod futurum est, non curat, & moderato risu molestias, animiq; angores temperabit. Nihil sanè est ex omni parte beatum. Obijt Achilles, præstantissimus miles; senectus Tithono immortalitatem, quam optauerat, insuauem reddidit; & tempus ipsum, tibi quod eripiet, mihi fortasse præbebit. Tu armentis in Siculis regionibus abundas; tibi equæ sunt, quadrigis aptæ; nec deest tibi splendor, ornatusque in vestitu purpureo: at ea nostra est conditio, vt exiguum quidem patrimonium mihi sit; & Parca verax venam tenuem poëticam, è Graia camœna deriuatam, mihi tribuerit; sed eum animum, eamque mentem mihi induerit, vt prorsus nihili faciam vulgus inuidum.

AD MAECENATEM AEGROTVM. ODE XVII.

Tantam esse inter se, & Mæcenatem animorum coniunctionem dicit, vt eum animæ suæ partem existimet, sine qua viuere nec possit, nec velit.

CVr me querelis exanimas tuis?
Nec dijs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus, columenque rerum.

Ah

Ah te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec charus æquè, nec superstes
Integer? ille dies vtranque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum. ibimus, ibimus,
Vtcunq; præcedes. supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimęræ spiritus igneæ,
Nec si resurgat centimanus gigas,
Diuellet vnquam. sic potenti
Iustitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu Tyrannus
Hesperiæ Capricornus vndæ;
Vtrunque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit; volucrisque fati
Tardauit alas: cùm populus frequens
Lętum theatris ter crepuit sonum.
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat: nisi Faunus ictum
Dextra leuasset, Mercurialium
Custos virorum. reddere victimas,
Aedemque votiuam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

PARAPHRASIS.

QVAE nam ego de te audio Mæcenas? fanè querelis hisce tuis conficior: ò cui omnia ornamenta, salutemq; meam acceptam refero, crede mihi, nec superis, nec etiam mihi placet, te priorem me mori. heu si accidat, vt immatura morte tu, qui meæ animæ pars vna es, rapiaris, quid est, cur nec mihi carus, nec integer superstes tibi esse velim, & altera contentus parte, viuere diutius exoptem? res profectò sic se habet, vt quo die vitam cum morte commutaturus sis, ego quoq; interiturus sim: eodemq; casu vtriusque nostrum res concident: neque enim is ego sum, qui peierare velim: quandocunque præcedes, te sequar, paratus tecum animam efflare: scitoque, me adeo arctè te complexurum, vt à te nec impetu Chimeræ, flammas euomentis, nec si etiam Gyas ille centimanus, à Ioue prostratus, resurgat, robore illius abstrahi vnquam possim: sic enim Iustitiæ visum est; sicque etiam à Parcis statutum. O miram animorum nostrorum coniunctionem: etenim siue Libra, Veneri attributa, me aspicit, seu metuendus Scorpio, Marti assignatus, horam ortus mei violenter sibi vendicat; siue etiam Capricornus, qui grauissimas pluuias in Hesperia excitat, nimirum vtriusq; nostrum astra in quauis fortuna incredibiliter consentiunt: Iouis astrum, quod te tuetur, fulgore suo Saturno repugnans, pernitiem, tibi ab hoc imminentem, auertit, & mortis celeritatem retardauit; cuius rei gratia ter tibi, pristinæ valetudini restituto, ingredientique Theatrum, populus applausit; ego vero arboris casu dubio procul è medio sublatus fuissem, nisi tantam Martis iniuriam Faunus, hominum ingeniosorum, poëtarumq; optimus patronus, à me penitus propulsasset. Quamobrem, Mæcenas, tuarum erit partium, erigere ædes, quas vouisti; me vero decebit conditionis meæ habita ratione, agnam immolare.

ODE XVIII.

Se sua sorte, & mediocri fortuna contentum viuere, dicit, dum alij in extruendis magnificis domibus cum pauperum etiam iniuria se fatigant: Idque ab iis quoq; fieri dicit, qui capulo sunt vicini; quasi communem sibi cum aliis esse moriendi necessitatem, sint obliti.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas, vltima recisas

Africa:

Africa: neque Attali
  Ignotus hæres regiam occupaui:
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestæ purpuras clientæ:
At fides, & ingeni
  Benigna vena est: pauperemq; diues
Me petit. nihil supra
  Deos lacesso: nec potentem amicum
Largiora flagito,
  Satis beatus vnicis Sabinis.
Truditur dies die:
  Nouæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus: & sepulcri
Immemor, struis domos:
  Marisq; Baijs obstrepentis vrges
Summouere littora,
  Parum locuples continente ripa.
Quid, quòd vsque proximos
  Reuellis agri terminos? & vltra
Limites clientium
  Salis auarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
  Et vxor, & vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen
  Rapacis Orci fine destinata
Aula diuitem manet
  Herum. quid vltra tendis? æqua tellus

Pau-

Pauperi recluditur,
  Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
  Reuexit auro captus. hic superbum
Tantalum, atque Tantali
  Genus coërcet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
  Vocatus, atque non vocatus audit.

PARAPHRASIS.

EGO *quidem ab opibus non ita firmus sum, vt domi meæ vllus ex ebore ornatus sit: non ea est ædium mearum magnificentia, vt lacunar, auro expolitum, hilaritatem quandam præseferat: non trabes marmoreæ, ex Hymetto monte petitæ, columnis Numidicis innituntur: nulla ego affinitate coniunctus Attalo regi, illius hæreditatem malis artibus expugnaui: neque meorum clientium vxores lanas nent, ad conficiendas pretiosissimas mihi togas prætextas: verum fide plurimum excello; mihique ingenij satis larga vena est: & licet inops sim, mea tamen opera diues vtitur: non à Dijs immortalibus contendo, vt plura mihi dent; & agro Sabino contentus, maiora non flagito à diuite amico. Cur autem plura expetam? nam vitæ nostræ tempus breuissimum est; dies enim hodiernus hesternum expulit; & Luna lumine nouo aucta cito decrescet. Tu propior morti eos conducis, qui tibi marmor ad ædificandum cædant; & obitus tui prorsus immemor domos ædificas: terraque continente parum contentus, totus in eo es, vt summouendo mari Baiano littora, in illo etiam ædificiorum moles erigas. Quid? nonne etiam is es, qui vicinorum tuorum agellulos reuulsis terminis, occupes? & auaritia ductus, nulla æquitatis habita ratione, clientium, quos tueri debueras, bona expilas; vxoremque & virum, sinu ferentes, & Deos Lares, & filios, nimia tua duritie sordibus oppletos, è proprijs sedibus depellis? Sed quamuis talem te præbeas, nullum tibi tamen certius domicilium paratum est, quàm inferorum sedes. Quod cum ita se habeat, quid plura tibi comparare studes? æqua pars terræ ad humandum corpus & pauperi, & regum filijs assignatur: nec Charon, auro corruptus, in lucem iterum prudentissimum, & versipellem Prometheum reuexit. Hic captiuos apud inferos detinet Tantalum,*

talum, Thyestem, & Atreum. Mors autem, seu quis pauper eam expectiuerit, seu pertimuerit, presto semper erit, vt ab omni calamitate eum liberet.

IN BACCHVM. *ODE XIX.*

Sibi fas esse dicit, Bacchi laudes canere, quippe qui numine illius sit correptus.

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes, & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.
Euoe recenti mens trepidat metu:
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. euoe parce Liber,
Parce graui metuende thyrso.
Fas peruicaces est mihi Thyadas,
Viniq; fontem, lactis & vberes
Cantare riuos. atque truncis
Lapsa cauis iterare mella.
Fas & beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non leni ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes; tu mare barbarum;
Tu separatis vuidus in iugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu cùm parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,

Rhœ-

Rhœcum retorsisti leonis
Vnguibus, horribilique mala.
Quanquam choreis aptior, & iocis,
Ludoq; dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris: sed idem
Pacis eras, mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitq; crura.

PARAPHRASIS.

VERA ego narro; vos itaque, posteri, fidem meis dictis adhibete: Bacchum vidi docentem carmina in rupibus remotis: illum autem attentè audiebant Satyri capripedes, & nymphæ: Euoe, huius rei causa inaudita mens commota est: pectusque meum, numinis tui plenum, lætitia quidem afficitur, non sine timore tamen. Euoe Bacche pater, qui cum veneranda ex thyrso corona, tuo capiti incincta, tum hasta illa tua, pampinis obducta, terrorem incutis, parce mihi, si vlla in re offensus es. Possim ego Thyadas tuas impudentes iterum, atq; iterum cantare: possim carminibus celebrare meis vini fontem, & lactis riuos, qui prosiluere ex saxis, thyrso ministrorũ tuorum percussis; & mella, quæ ex concauis arboribus fluxere, sæpius atq; iterum canere: mihique conceditur, decantare coronam illam, inter sydera collocatam, qua Ariadnam, vxorem tuam, donaueras; & graue exitium, à te irato illatum Pentheo, Thebarum regi; miserabilemq; exitum Lycurgi, Regis Thraciæ. Quàm venerabile, & potens numen istud tuum est, ò Bacche; tu mare, tu flumina retro vertis; & vino madidus in iugis solitariis, & desertis, coronarum instar serpentes Thracicarum mulierum bacchantium capillis sine vllo damno imponis. Tu, quo tempore Gigantes ausi sunt Olympum ascendere, & cum Dijs præliari, leonis speciem indutus Rhœcum vnguibus, & dentibus proscidisti: tametsi essent, qui quòd te aptiorem choreis & iocis viderent, minus idoneum ad conferendam manum existimarent. At hercle in medio constitutus ad vtrumque paratus eras; siue pax colenda, seu bellum esset gerendum: tibi, cornu aureo decorato, ad inferos dum descenderes Cerberus, cauda adblandiens, nulla ex parte nocuit; dumque ad superos redires, ore suo trilingui pedes, & crura tibi demulsit.

AD

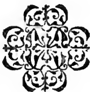
AD MAECENATEM. ODE XX.

Gloriam immortalem ſibi partam eſſe ſuis poematis, ac ſe exteris nationibus, etiam omnium maximè barbaris, celebrem fore dicit.

NOn vſitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates: neque in terris morabor
Longius: inuidiaq; maior
Vrbes relinquam. non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas
Dilecte Mæcenas obibo,
Nec Stygia cohibebor vnda.
Iam iam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Supernè: naſcunturq; læues
Per digitos, humeroſque plumæ.
Iam Dædaleo ocyor Icaro,
Viſam gementis littora Boſpori,
Syrteſque Getulas canorus
Ales, Hyperboreoſque campos.
Me Colchus, & qui diſſimulat metum
Marſæ cohortis, Dacus, & vltimi
Noſcent Geloni: me peritus
Diſcet Iber, Rhodaniq; potor.
Abſint inani funere neniæ,
Luctuſque turpes, & querimoniæ:
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſuperuacuos honores.

PARAPHRASIS.

QVANAM ego lætitia perfundor, cum recordor, me Horatium Lyricum, & Satyricum poëtam euolaturum per quasuis orbis partes alis, non ita cuiuis concessis? iam iam è terris migrabo: cumque excellentia scriptorum meorum inuidiam penitus omnem superarim, hominum consuetudines propediem intermittam. Par autem est, Mæcenas, te non ignorare, me humili loco natum, & quem dilectum vocas, mortem obire non posse. Quid? iam num cernere est pelles asperas in cruribus meis; mutorque à superioribus partibus in Cycnum, digitique, & humeri plumis mollissimis obteguntur: iam longè velocior Icaro, Dędali filio, alis impulsus visam Bosporum, murmure gemitum imitantem; & Cycnus canorus factus cantu meo complebo Syrtes Getulas, camposque supra Aquilonem, Ripęosque montes: famaq; mea ad Colchos usq;, & ad Dacos, qui nihil sibi à Romanorum militum robore timere dissimulant, & in Scythiam Europęam ad Gelonos vsq; penetrabit: Hispanus, vsu peritus me legens, Gallus etiam, voluptate afficietur incredibili. Quæ cum ita se habeant, omittenda sunt lugubria carmina, & eiulatus, qui minime decent in funere viri clarissimi: abstinendum est à clamoribus: tu vero, Mæcenas, cum satis gloria, ingenio meo parta, clarus, & celebris sim, omittere potes honores sepulchri, in mei gratiam magnificè extructi.

Q. HORATII FLACCI ODARVM LIBER TERTIVS.

ODE I.

Vitæ beatitudinem non in opibus, aut honoribus, sed in tranquillitate animi positam esse: atque hanc iis demum, qui eo, quod satis est contenti esse possunt, contingere dicit. Ab hoc autem suo sermone, non secus ac mysterijs quibusdam, vulgus contrarijs opinionibus prauè imbutum arcet.

DI profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina, non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus, puerisq; canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.
Est, vt viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis: hic generosior
Descendat in campum petitor:
Moribus hic, meliorq; fama

Con-

Contendat: illi turba clientium
Sit maior. æqua lege necessitas
Sortitur insignes, & imos:
Omne capax mouet vrna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non auium, citharæq; cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, vmbrosamq; ripam,
Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem, quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare;
Nec sæuus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatę grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta pisces ęquora sentiunt
Iactis in altum molibus: huc frequens
Cęmenta demittit redemptor
Cum famulis, dominusq; terræ
Fastidiosus. sed timor, & minę
Scandunt eodem, quò dominus: neq;
Decedit ęrata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.

Quòd

Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum, sidere clarior,
Delenit vsus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumq; costum;
Cur inuidendis postibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operosiores?

PARAPHRASIS.

MVSARVM mihi sacerdoti cantaturo virginibus, puerisq; carmina, quibus à teneris imbuantur, quòd huiusmodi antea numquam sint audita, vos, harum sacris addicti, bene precemini: at vulgus, tum prauis opinionibus imbutum, tum vitijs obrutum, respuensq; vtilissima præcepta, quòd odio semper prosecutus sum, procul hinc abscedat. Iuppiter, summus ille rex, qui de Gigantibus pulcherrimam illam victoriam retulit, & ad cuius nutum mouentur omnia, meritò inter omnes obtinet imperium; huiusque dicto audire coguntur cæteri reges; quanquam se à sibi subditis coli volunt. Ita mehercule res se habet; fieriq; potest, vt agrorum plus alius alio possideat; & hos arboribus, ordine quodam eleganti ductis, conserat: alij maiorum imaginibus nixi, generisq; claritate freti, candidati in campo Martio prensent: alius alio morum elegantia excultus magis, melius apud homines audiat: fieriq; potest, vt aliquis clientum cateruis copiosius sit stipatus; omnium tamen ea est conditio, vt seu sint rebus gestis clari, diuitijsque affluentes, seu infima conditione, Parca sorte ducta, eos intercipiat; quippe vrna, ex qua iudicium est ferendum, capax ita est, vt mortalium omnium nomina in eandem sint coniecta. Pro certo habeo, Damoclis illius, cuius ceruicibus districtus ensis imminet, eam esse conditionem, vt nulla ei cena, licet opiparis epulis refertissima sit, vllo modo grata esse possit, non auium garritus suauis; non melodia vlla somnum huic conciliauerit: longè facilius, suauiusq; agrestes homines in suis tuguriolis, aut prope ripam vmbrosam, locaue amœna, vbi ventorum nulla vis obstrepat, profundiores ducunt somnos. Qui quantum ad vitam degendam satis sit, desiderat, non periculosissimo, terroremq; incutienti mari se committet; & parum solicitus erit, an occidente Arcturo, aut Hoedo oriente, in illo tempestas concitabitur; non excrucia-

bit se, quòd grando vites contuderit, aut agrorum prouentus expectationi non responderit: minus etiam conqueretur, quòd arbores aquoso aliquo sidere non poma, aut pira, huiusmodique alia minime protulerint; aut quòd siccitate nimia, cęliue iniuria aliqua arua sterilia fuerint. Ceterum eò prouecta est hominum luxuria ędificandi, vt iactis molibus ad ędes struendas, pisces angustiora sentiant, iamnum maria reddita. Huc porro tum ab his, qui opus suo periculo faciendum conduxerunt; tum à domino, quem iam terrę satietas cœpit, cęmenta vndecumque comportantur seruorum manu; hęc tamen non tanti sunt, vt vacuum, solutumque curis dominum, virosq; principes reddant; quocumque enim ierint, terra, marique perpetuò eos sequentur. Quod si res ita se habet, vt neque ędificia, quę fulciunt columnę Phrygię, neque vestes purpureę; non vina Falerna generosissima, non vnguenta, Persarum regibus summo in precio habita, à mœrore dolentem possint leuare, cur non vsitato ritu isto ędificari velim ego atria tantis sumptibus? cur, quasi nihili faciendus sit, Sabinum agrum permutabo cum diuitijs, curarum, & molestiarum plenis?

AD AMICOS. ODE II.

Tolerandæ paupertati, ferendisque militiæ laboribus bellicis pueritiam assuefacere, suadet, fortitudinem bellicam laudans.

ANgustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat: & Parthos feroces
Vexet eques, metuendus hasta:
Vitamq; sub dio, & trepidis agat
In rebus. illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo
Suspiret: Eheu ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius, asperum

Tactu,

Tactu, leonem; quem cruenta
  Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur virum:
  Nec parcit imbellis iuuentæ
    Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
  Nec sumit, aut ponit secures
    Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via:
  Cœtusque vulgares, & vdam
    Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces. vetabo, qui Cereris sacrum
  Vulgarit arcanæ, sub ijsdem
    Sit trabibus, fragilemq; mecum
Soluat phaselum. sæpe Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum.
  Rarò antecedentem scelestum
    Deseruit pede pœna claudo.

PARAPHRASIS.

AVCTOR sum vobis, ò amici, vt iam inde à teneris discat adolescens militando patienter paupertatem ferre: vt cum adulta fuerit ætate subinde eques Parthos feroces hasta acriter vrgeat, & exerceat:

gelidoque sub aëre turbulentissimis Reipublicæ temporibus vitam traducat: virtute vero bellica, & martiis animis cæteris vt antestet, ita dabit operam, vt ipsius causa, cum ex mœnibus hosticis vxor regis, populo Romano inimici, aut virgo adulta eum præliantem fortiter conspexerit, suspiria, & eiulatus huiusmodi fundat: heu, heu ne sponsus regius, viribus impar, & prorsus rei militaris imperitus, velit militem hunc formidolosum, & instar leonis dimicantem, irritare; quippe qui ira percitus, feratur magno cum impetu per medias cędes; Suauissima sanè mors ea est, quæ nobis, dum patriam tutamur, contingit: nec est, quòd, fuga sibi consulens quisquam, eam detrectet; nam & qui fugiunt, tergaq; dant, interficiuntur: nullis ignauis, aut timidis iuuenibus parcit mors. Viri præstantes virtute non patiuntur, vt turpiter repellantur; quippè, qui eadem ipsa freti, nulla labe pollutis honoribus fulgeant, nec auræ illius popularis arbitrio honores, magistratusq; ineant, aut deponant. Virtus, qua duce ad cęlum iis patet aditus, qui immortalitate digni sunt, spernens humilium hominum consuetudines, velocissimè eò se confert, quà cæteri non audent pergere: laude quoque & premio digni sunt, qui prudenter tacere norint: non patiar autem, vt qui Cereris sacra, religiosissimo silentio continenda, in vulgus ediderit, is mihi sit contubernalis, aut vnà mecum nauim conscendat: videre siquidem est, interdum integros, bonosque viros, cum pollutis, & profligatissimis hominibus à Deo horum improbè factis leso, supplicio affici: raro autem euenit, vt tametsi serò, non assequatur tamen, & comprehendat nocentem pœna.

ODE III.

Iustitiæ, cum constantia iunctæ, maximum & insuperabile robur esse ostendit. Quumque Romuli mentionem fecisset, sumpta hinc occasione, Iunonis oraculum de Romano imperio commemorat, quod, illa stare non posse, dixerit, si Troia instauraretur.

IVstum, & tenacem propositi virum,
Non ciuium ardor, praua iubentium;
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neq; Auster,

Dux

Dux inquieti turbidus Adriæ;
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hàc te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres indocili iugum
Collo trahentes. hàc Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum eloquuta consiliantibus
Iunone diuis; Ilion, Ilion
Fatalis, incestusq; iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem; ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,
Castæq; damnatum Mineruæ
Cum populo, & duce fraudulento.
Iam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes: nec Priami domus
Periura pugnaces Achiuos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. protinus & graues
Iras, & inuisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar deorum:
Dum longus inter sæuiat Ilion,
Romamq; pontus: qualibet exules
In parte regnanto beati.
Dum Priami, Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ, stet Capitolium
Fulgens; triumphatisq; possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda latè nomen in vltimas
Extendat oras: quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro:
Quà tumidus rigat arua Nilus:
Aurum irrepertum, & sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quàm cogere humanos in vsus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes,
Quà nebulæ, pluuijq; rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico; ne nimium pij,
Rebusq; fidentes, auitæ
Tecta velint reparare Troiæ.

Troiæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices cateruas
Coniuge me Iouis, & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Autore Phœbo; ter pereat meis
Excisus Argiuis: ter vxor
Capta virum, puerosq; ploret.
Non hæc iocosæ conueniunt lyræ,
Quò Musa tendis? desine peruicax
Referre sermones deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

PARAPHRASIS.

NON tanta erunt auctoritate ciues, qui Reipublicæ præsunt, vt, tametsi irati, turpia factu, & cum æquo pugnantia iusserint, de sententia tamen deijcere eum possint virum, cui sit propositum, in rectè suscepto consilio perstare: non tyranni cuiusuis præsentia coget illum, mutare sententiam: non Auster, cuius summa est potestas in mari Adriatico; non Iouis ipsius fulmina; denique si cœlum ruat, non hunc ipsum perterrefaciet. Virtutibus hisce exculti, iustitia nempe, & propositi constantia, Pollux, & Hercules, qui multas peragrauit regiones, immortalitatem consecuti sunt: quos inter accumbens Augustus inuictissimus mirè venusto ore nectare fruetur. Hac te arte iustitiæ, & constantiæ militantem, Bacche pater, Tigres, quæ difficillimè domari possunt, vexerunt, & numen deueneratæ sunt tuum. Romulus itidem, bellica virtute clarus, ab omni prorsus interitu hisce virtutibus se ipsum vindicauit; Iunone sic orationem habente, dum in deorum cœtu agitur, an iste inter cælicolas adscribendus sit. Paris ille adulter, cui iuditium de pulchritudine Dearum fuerat delatum; Helena quoque Argiua, fato quodam excidium Troiæ attulerunt: quæ iam tum vlciscendæ iniuriæ gratia, mihi, & Mineruæ illatæ, vt solo æquaretur, statutum fuit; & cum populo, Laomedonteque perfido prorsus deleretur; cum scilicet is promissa mercede pro murorum ædificatione Neptunum, & Apollinem defraudauit: At capio maximum fructum, cum hospes ille, ob violatos penates infamis, non

amplius nitore suo adultera Helena placeat: nec Priami gens periura, Hectoris viribus nixa, amplius Achiuos bellicosos arceat: iamque bellum illud confectum est, quod nobis Dijs dissidentibus diutius ductum est. Deinceps irarum oblita, Iliæ sacerdotis filium Romulum Marti restituam, ante inuisum mihi: patiar ego, illum cęlum ingredi, nectar bibere, & inter Deos referri; dummodo æstuantis maris inter Ilium & Romam longissimus sit tractus; permittam, qualibet Romanos regnare; dummodo Troia ita diruta sit, vt vbi conditum est Priami, Paridisque corpus, ibi pascant armenta, feræque fœtus suos occultare possint: stet Capitolium, mira elegantia structum; Romaq; ferox, & bellica virtute clara, imperet Medis, per triumphum ductis; & externis gentibus horribilis, vel in remotissimas orbis partes proferat Imperij fines; qua Gaditanũ fretum Europã ab Africa diuidit, & qua Aegyptum Nilus irrigat: Sitque hæc vrbs tanta animi moderatione, vt malit prorsus spernere nondum effossum aurum, & iccirco melius situm, quandiu sub terra est, quàm auaritiæ studio ducta illud è fodinis ad profundendum eruere: Facilè patiar ego quicumque termini orbi sint præscripti, vt eos armis sibi occupet; & incredibili cupiditate ardeat, vt inuisat, qua parte nimio solis ardore torreatur mundus, frigoribusque intolerabilibus obrigescat. Verum Romanis, cæteris gentibus militari laude excellentioribus, concedantur hæc; modò ne ipsi, nimium sibi tribuentes, pietatis specie quadam conentur, Troiam reficere: nam malis auspicijs noua calamitate gens ista afficietur, vastabiturq; incendio: quippe cum ego Iouis, & coniunx, & soror profitear, victrices turmas me ducturam: ter si instaurentur muri firmissimi ipso Phœbo auctore, ter solo æquabuntur ab Argiuis, quibus ego faueo mirificè: ter vxor in seruitutem abducta virum, sibi carissimum, dulcissimosq; filios plorabit. Sed quid ego ago? non Lyricis carminibus, quibus iocosa conueniũt, hæc congruunt: quò Musa me rapis? iam desine nimium audax, Deorum sermones in vulgus edere: desine res graues versibus humilibus quodammodo extenuare.

ODE IIII.

Musarum præsidio è periculis ereptum se, dicit, eodemque tutum semper fore, sperat. Ab illis consilium dari: sine consilio autem vim sua ipsius mole ruere, exemplo gigantum ostendit.

DEscende cœlo, & dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharaue Phœbi.

Audi-

Auditis? an me ludit amabilis
Inſania? audire, & videor pios
Errare per lucos, amœnę
Quos & aquæ ſubeunt, & auræ.
Me fabuloſæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ
Ludo, fatigatumq; ſomno
Fronde noua puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunq; celſæ nidum Acherontiæ,
Saltuſque Bantinos, & aruum
Pingue tenent humilis Ferenti:
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & vrſis: vt premerer ſacra
Lauroque, collataque myrto,
Non ſine Dijs animoſus infans.
Veſter Camœnæ, veſter in arduos
Tollor Sabinos: ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus, & choris
Non me Philippis verſa acies retrò
Deuota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus vnda.
Vtcunq; mecum vos eritis, libens
Inſanientem nauita Boſporum
Tentabo, & arentes arenas
Littoris Aſſyrij viator.

Viſam

Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum;
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Vos Cęsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus, vt impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & vrbes, regnaque tristia,
Diuosq;, mortalesque turbas
Imperio regit vnus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Ioui
Fidens iuuentus horrida brachijs,
Fratresque, tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Tiphoëus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœcus, euulsisque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra sonantem Palladis Aegida
Possent ruentes? hinc auidus stetit
Vulcanus: hinc matrona Iuno, &
Nunquam humeris positurus arcum,

Qui

Qui rore puro Castaliæ lauit
Crines solutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque syluam
Delius, & Patareus Apollo.
Vis, consili expers, mole ruit sua:
Vim temperatam dij quoq; prouehunt
In maius: ijdem odere vires,
Omne nefas animo mouentes.
Testis mearum centimanus Giges
Sententiarum, notus & integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris terra dolet suis:
Mæretq; partus fulmine luridum
Missos ad Orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

PARAPHRASIS.

O CALLIOPE, quæ ob cantus suauitatem cæteris musis dominaris, relicta sede illa tua celesti, huc accede; & tibia agè concine dulces cantus, seu mauis amabili, grataq; voce, seu chordis, plectroue, Phœbo gratissimo. At ò sodales auditisne Calliopen? an vero furore optabili poëtico insanio? certe videor mihi eam audire, errareq; per amœnissimos illos Musarum recessus; quos auræ lenes subeunt, & aquæ limpidissimę alluunt: quis eorum est, qui Acherontiam, in summo montis vertice sitam, incolit; aut Bantinæ saltus, & fertile solum Ferenti, in valle positi, qui non in summam admi-

admirationem adducatur, quòd me puerum, ludo fatigatum, somnoque oppressum, palumbes, in Vulture monte extra fines Apuliæ, vbi educatus sum, & de qua multa fabulantur poëtæ, fronde viridi contexerint? scilicet vt infans Deorum numine, pauoris omnis expers, dormire possem; nihil timens corpori meo à venenosis viperis, aut vrsis; operirerq; lauro, Apollini sacra, myrtoq;, vndecumq; ab ipsis palumbis mihi congesta. Siue ego, ò Musæ, in ardua Sabinorum loca conscendero, seu frigido Prænesti delectabor; aut Tibur, Baiæue, vbi aquarum maxima est copia, placuerint mihi, vobis inquam omne meum studium consecro: quippe gratissimæ subijt memoriæ, quòd vestris amicum fontibus, & choris, non hostium turmæ apud Philippos, vbi fusus Bruti, & Cassij exercitus fuit, me interfecerunt: non execrabilis arbor illa è medio me sustulit; non apud Palinurum, Lucaniæ promontorium, naufragium feci: quandocunq; in vestra tutela fuero, ò Camœnæ, non inuitus Bosporum nauigabo: & iter faciam per Assyrium littus: visam Britanniæ populos, crudeliter aduenas tractantes; adiboque Concanum in Cantabria, potantem equinum sanguinem: visam Gelonos, sagittandi peritos; & nullo affectus damno Tanaim adibo in Scythia. Cæsar quoq; egregius (quæ vestra est humanitas ò Musæ) simulatque in hybernis collocauit cohortes, diutino bello fessas, dum quærit laboribus suis finem imponere, reficit se literarum studio. Vos semper mortalibus bene consulitis; & hoc nomine gaudetis plurimum, quòd vestro consilio prudentissimè ijdem omnibus in rebus se gerant. Iam omnibus innotuit, vt consilio, & prudentia summus ille parens, qui inuiolabili iustitia terris dominatur, quiq; mare, ventis concitatum, tranquillum reddit; & cuius imperio Dij ipsi, mortales omnes, vrbes, & inferorum loca parent, Titanas, ausos cum Dijs præliari, magno impetu fulmine, in ipsos contorto, disiecerit, & penitus deleuit. Illa quidem iuuentus, horrorem incutiens, viribus corporis nixa, vel Iouem ipsum sibi timere coëgerat: dum Gigantum vnusquisq; omni conatu adhibito Ossam Pelio studet imponere; scilicet vt scalis veluti sibi compactis inuadat cælum. Verum quid Typhœus, & robustissimus Mimas, quid Porphyrion, acriter minans, aut Rhœcus, quid tandem Enceladus, dum arbores etiam obtruncatas in Deos conijcere audet, contra Mineruæ clypeum horrisonum posset? Altera ex parte Vulcanus, pugnandi cupidus, stabat: hinc Iuno matrona fortiter dimicabat; &, qui semper gestare solet arcum, Apollo; qui Lyciæ nemoribus præest, vbi Pataræ, Deloque insulæ; qui Castaliæ fontis aqua in Parnasso solutos crines suos abluere consueuit. Robur quodlibet, quod nullo regitur consilio, suis ruit viribus; cum autem vim, quæ ratione, consilioq; dirigitur, augent etiam atque etiam Dij; qui quidem odio immortali prosequuntur eos, quorum tanta est temeritas, vt quodcunque facinus animo concipere, & in

illud

illud ruere audeant: huius rei testimonio esse possunt Gyges ille centimanus, & Orion; cuius tanta fuit impudentia, & temeritas, vt de pudicitiæ gradu Dianam virginem deijcere sit ausus: verum pœnas luit, confossus scilicet illius sagittis. Dolet nunc quoque terra, maximoq; in mœrore versatur, quòd sui fœtus ad pallida Orci loca sint detrusi: nec ignis (quò scilicet perpetua sit impiorum pœna) quamuis ad absumendum mirè sit efficax, absumit tamen Aetnam, ipsis Gigantibus impositam: vultur quoq; numquam non peredit Titij iecur, Latonæ stuprum inferre, qui conatus est, tamquam illius intemperantiæ perpetuus custos: quin vel trecentis catenis deuinctus Pirithous in custodijs detinetur, vt qui Proserpinam rapere sit ausus.

ODE V.

Augusti de Britannis, & Persis victoriam canit: qua sublatum esse id, quod cum indignatione commemorat dedecus, videtur innuere: quòd ij, qui sub Crasso militauerant, quum captiui essent, affinitate cum hostibus contracta vitam suam redemerint. Atque sumpta hinc occasione, Reguli de non redimendis captiuis sententiā laudibus extollit.

COelo tonantem credidimus Iouem
Regnare: pręsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, grauibusq; Persis.
Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Prò curia, inuersiq; mores)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo Marsus, & Appulus,
Anciliorum, nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis: & exemplo trahenti

Per-

Perniciem veniens in æuum;
Si non periret immiserabilis
Captiua pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde (dixit)
Direpta vidi; vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portasq; non clausas, & arua
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum, neq; amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cùm semel excidit,
Curat reponi deterioribus:
Si pugnat extricata densis
Cerua plagis; erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitq; mortem.
Hic vnde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor,
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis osculum,
Paruosq; natos, vt capitis minor
A se remouisse, & virilem

Toruus humi posuisse vultum:
Donec labantes consilio patres
Firmaret autor, nunquam aliâs dato,
Interq; mœrentes amicos
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimouit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quàm si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret;
Tendens Venafranos in agros;
Aut Lacedæmonium Tarentum.

PARAPHRASIS.

QVOD è cęlo tonare interdum audiuimus, hac sanè causa adducimur, vt credamus, Iouem ibi regnare: verum quid obstat, quominus hic in terris vti deum, Augustum deueneremur; cum immortalia illius in nos beneficia perpetuò experiamur? & oculis cernamus, illius militari robore Romano imperio additos esse Britannos, & Persas, ante nobis molestos? Proh facinus; quàm turpe dictu, Crassi milites, infamia notatos, seruos maluisse se barbaram vxorem ducere, quàm viriliter occumbere? ò imbelles animos, ò mores perditos: Ergo appulus, Marsusq; miles, oblitus famæ, dignitatisq; suæ, & stemmatum Martus, togæq;, & ignis, qui perpetuo in ęde Vestę seruatur, cum adhuc Capitolium, Iouis arx staret, floreretq; imperium Romanum, Marsus inquam, & Appulus sub rege Medo ætate ingrauescente adhuc stipendia facit in exercitu socerorum inimicorum? Atqui non ita (& quidem prudenter) consuluit Regulus, cum de redimendis, & permutandis captiuis valde abhorreret à turpibus Carthaginensium conditionibus: hanc afferens rationem; tali exemplo fore, vt maxima calamitas, perniciesque consecutura esset: quippe si, quòd sperarent fore, vt redimerentur, malent capi, quàm fortiter prœliando, occumbere; indigni, quorum quisquam misereretur. Ergo vt senatorum animos moueret, dixit Regulus:

Vidi

Vidi egomet arma delubris Carthaginensium affixa, quæ nostris militibus, nulla cæde facta, sunt abrepta. Vidi egomet ciues Romanos manibus retortis, reuinctisque captiuos trahi: quin etiam vrbis Carthaginis securitatem ianuis apertis: nec non vidi ea arua coli, quæ antea militum nostrorum incursione populati eramus. Quid? verissimilene erit, eum, qui auro fuerit redemptus, acrius subinde, & strenuè magis pro aris & focis pugnaturum? non ita est: Fugæ turpitudinem, patres conscripti, damno cumulatis: etenim quemadmodum lana, quæ colore infecta est, candorem suum pristinum, semel amissum, recuperare nequit; sic vera virtus, cum semel à se ipsa discesserit, & inquinata fuerit ab his, qui polluti, & coinquinati sunt, nequit refici; nihil minus sanè. Quòd si fieri potest, vt cerua, semel è plagis elapsa, venatorem deinde expectet (quod repugnat prorsus timidissimę illius naturæ,) fieri etiam poterit, vt qui se hostium potestati permiserit, fortis sit; vtq; is, qui iners prorsus, & mortem expauescens lora, & vincula senserit, denuo renouato bello in Pœnos impetum faciat. Enimuero is cum ignoraret, qua ratione saluti suæ consulere posset, tandem id se consecuturum miscendo pacem bello sperauit. O facinus indignum, ò Carthago, excidio Romanorum turpi nobilitata. At huius Reguli constantia quanta extiterit, animaduerte. Fertur hic, cum vxor pudica eum exosculari vellet, tanquam aliquid imminutum esset de ipsius existimatione, quòd captiuus esset, eam repulisse; vnàque natos paruulos; & animi sui constantiam significans, vultum in humum deiecisse; donec ipse patrum mentes vacillantes, & nutantes, consilio, quale nullum fortasse auditum antea fuit, obfirmauit; & nihil veritus, nihilue cunctans inter amicorum lacrimas profectionem suam in exilium maturabat: neq; tamen nescius erat, quænam sibi supplicia, & cruciatus ab hoste barbaro imminerent. Sed mehercule non secus ab vrbe profectus est tot inter propinquos, & populi frequentiam, illius reditum impedire conantis, ac patronus decisa lite, curisq; solutus, clientium negotia relinquit, iter habens in Venafrum, aut Tarentinum agrum, reficiendi sui gratia.

AD ROMANOS. ODE VI.

Ob contemptum religionis multa Romanis mala imminere, iam multa passis, dicit. Deinde cum corruptis sui sæculi moribus, quo adulteria impunè committuntur, (ad quæ ipsa etiam tenera virginum ætas velut instituitur) antiquam simplicitatem, atque huic coniunctam fortitudinem confert.

DElicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,

Aedesq;

Ædesque labentes deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.
Dijs, te minorem quòd geris, imperas:
Hinc omne principium; huc refer exitum.
Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Iam bis Monæses, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros: & adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Penè occupatam seditionibus,
Deleuit vrbem Dacus, & Æthiops:
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sęcula nuptias
Primùm inquinauere, & genus, & domos.
Hoc fonte deriuata clades
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, & fingitur artubus
Iam nunc, & incestos amores,
De tenero meditatur vngui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neq; eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis.
Sed iussa coram non sine conscio
Surgit marito seu vocat institor,

Seu nauis Hiſpanæ magiſter,
Dedecorum pretioſus emtor.
Non his iuuentus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico;
Pyrrhumq;, & ingentem cecidit
Antiochum, Annibalemq; dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas, & ſeueræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſtes: ſol vbi montium
Mutaret vmbras, & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

PARAPHRASIS.

NE Ignoretis velim Romani, vos quidem non ita meritos, pœnas tamen daturos ob maiorum veſtrorum ſcelera; donec animum induxeritis, vt religionis memores Deorum immortalium templa, aut diruta, aut labentia reficiatis, atq; inſtauretis; nitidioraq; reddatis eorum ſimulacra, fumo deturpata: nam ne quid vos celem ea de cauſa ceteris gentibus dominamini, quòd veſtra commoda Deo accepta ſumma pietate refertis: ab iſta veſtra in Deos pietate fluxit veſtri imperij origo: quòd ſi eos neglexeritis, finem emanare poße hinc arbitremini: mediusfidius res ita ſe habet, vt Dij immortales, minus ſtudioſè culti, Italam gentem in calamitates incidere, ſint paſſi: Etenim ſemel Craßo imperante, iterum Antonio, Parthorum, Perſarumq; rex Monoeſes, & Pacorus bellorum impetus noſtros, non auſpica-

tò inceptos, retardarunt, & contuderunt; vt iam illa gens nostris spoliis ornatior, quàm antea incedat: parumque absuit, quin Dacus, atque Aethiops vrbem funditus delerint; dum eam, ciuilibus agitatam fluctibus, inuadere conantur: hic scilicet delectissima classe formidabilis, ille vero sagittandi omnium nationum peritissimus. Quod vero huius sæculi homines in noua subinde vitia ruant, matrimoniorumq; corruptela, adulteriisque domus nobilissimæ, & progenies generosa sint coinquinatæ, haud mirum, si nuptiarum maculis Respublica Romana calamitatibus diuexata sit maximis. Quid nonne tanta nostri sæculi est impudentia, vt matura virgo malas artes discat; discat impudicos motus; & ab ipsa infantia percipiat, damnatos ob turpitudinem, amores? ex quo fit, vt deinde inter ipsas etiam nuptias amatorem, viro suo robustiorem, sibi optet, & quærat. Quid? adeo sibi parum cauet, vt non modo sibi deligat, quo cum furtim corpus suum misceat, sed tanto pruritu agitatur, vt spectante marito, è lecto surgat, iussa à quouis institore; & ad mercatorem, pecuniam ipsi ob stuprum pollicentem, libentissimè accurrat. Enimuero non tales habuere parentes hi, quorum militari virtute Pœnorum sanguine mare infectum est: non hi, qui Pyrrhum Epirotarum, Antiochum Syriæ regem, dirumque Annibalem profligarunt: sed ea fuit proles huiusmodi, quæ non voluptatibus fracta, Agriculturæ assueta esset; & quæ iussu matris durioris libenter amputata in syluis, aut agris ligna vesperi domum ferret; demeretque iuga fessis bobus; hilarè tempus sibi gratissimum, traducens. At, ò Dij immortales, quantum in dies damni emanat, & quanta rerum imminutio consequitur? parentum nostrorum ætas suis atauis peior, nos quoq; deteriores generauit; à nobis itidem progenies, vitiis maioribus obruta est expectanda.

AD ASTERIEN. ODE VII.

Asterien hortatur, vt Gygis mariti desiderium patienter ferat: & quemadmodum ille interim fidem coniugalem ei seruat, ita & ipsa seruare velit. Quod vt faciat, ea vitet, quibus ad eam frangendam sollicitari, aut impelli possit.

QVid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Fauonij,
Thyna merce beatum,
Constanti iuuenem fide

Gygen? ille Notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ
Suspirare Chloën, & miseram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vafer modis.
Vt Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat penè datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet
Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. at tibi,
Ne vicinus Enipeùs
Plus iusto placeat, caue.
Quamuis non alius flectere equum sciens
Æquè conspicitur gramine Martio:
Nec quisquam citus æquè
Tusco denatat alueo.
Prima nocte domum claude: neq; in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

PA-

PARAPHRASIS.

QVID causæ est, Asterie, quòd assiduis lacrimis desideres maritum tuum Gygen, iuuenem sanè eximia fide spectatum; quem tamen ineunte vere, fauentes hac in re tibi, Fauonij, aduectis è Bithynia mercibus, bene numatum restituent? Ille furentibus Notis actus, post Capræ, & Hædorum occasum delatus tandem ad Oricum, in Epyro multum collacrimans insomnes traducit noctes hyberno tempore. Atqui Chloës, quæ tui mariti amore capta est, missis ad illum nuntijs, ei significari voluit, se eius causa perire; & perinde, ac tu illum amore incredibili complecti; sic itaque illum labefactare conatur. Quo vero Gygen in suam sententiam facilius trahat, refert, vt Antea Præto, coniugi suo, falsis sanè criminationibus, persuaserit, accellerandam esse necem Bellerophonti; qui pudicitiæ amator noluerit, optato ab ipsa, complexui aßentiri: narrat etiam, vt parum abfuerit, quin fuerit interfectus à Centauris Peleus, castus iuuenis, dum concubitum Hippolytæ, vxoris Acasti, Magnesiæ regis, auersatur: colligitq; nuntius Chloës hinc inde historias omnes, quę peccandi viam illi patefaciant. Sed frustra quidē; etenim adhuc incorruptus, & maris Icarij scopulis surdior, eius oratione de sententia non deijcitur. Quod cum ita sit, vt coniugem summa integritate habeas, à te itidem danda est opera, ne Enipei vicini amore capiaris; ne ve plus nimio delecteris, quòd natandi, & equitandi eorum peritißimus omnium habeatur, qui in Campo Martio versantur. Tu ingruente nocte, pessulo hostium obde; & tametsi tibiæ cantu conqueratur de duritia, & proteruitate tua; tu tamen è fenestra in viam ne aspicito: quin potius sæua, & inexorabilis persta in sententia, licet te duram sæpe, ac sæpius vocet.

AD MAECENATEM. ODE VIII.

Mæcenati rationem reddit, cur cœlebs Calendas Martias celebret, quæ alioqui à matronis celebrari solebant, & festæ illis erant. Deinde ipsum lætitiæ participem esse, &, se quoque largius inuitare, iubet, quum hostes sint superati.

MArtijs cælebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris: positusque carbo in
Cespite viuo:

Docte ſermones vtriuſque linguæ.
Voueram dulces epulas, & album
Libero caprum propè funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, feſtus
Corticem aſtrictum pice dimouebit
Amphoræ, fumum bibere inſtitutæ,
Conſule Tullo.
Sume, Mæcenas, Cyathos amici
Soſpitis centum, & vigiles lucernas
Perfer in lucem. procul omnis eſto
Clamor, & ira.
Mitte ciuiles ſuper vrbe curas:
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diſſidet armis.
Seruit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber ſera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne quà populus laboret,
Parce priuatus nimium cauere; &
Dona præſentis cape lætus horæ, ac
Linque ſeuera.

PARAPHRASIS.

ADMIRARIS fortaße, ò Mæcenas, græcæ, & latinæ linguæ peritiſſime, quid cauſæ ſit, cur cęlebs cum ſim, neq; vllius fœminæ amore captus, flores tamen, & thuris arculam plenam inſpicias; nec non aſ-

censum ignem in cespite, è terra nuper exciso; scilicet vt Martijs Kalendis, qui dies coli consueuit ab amantibus, & maritis sacrificem. Tu itaque sic habeto: Quo tempore parum abfuit, quin arboris ictu sim interfectus, tunc ego Baccho patri voueram, me libentissimè litaturum epulis, dulci vino conditis, alboq; capro. Hac porro die, mihi iucundissima, statui quotannis dolia relinere, atque amphoras, picato subere obstructas: quæ iam tum fumum imbibere ceperunt, cum L.Volcatius Tullus consulatum gereret. Age itaque, ò Mæcenas, sume plures, ac plures vini cyathos in memoriam tui Horatij, ab arboris casu seruati; age profer ad compotationem hanc accensas lucernas; neque vllus è conuiuis fit, qui tantam hilaritatem clamore, aut ira imminuat: interim vero dum hæc celebrantur, curis ciuilibus distineri noli: etenim Cotisonis, Dacorum regis, agmen disiectum est: minus etiam à Parthis timendum; quippe qui bellis ciuilibus opprimantur: tantaque est Reipublicæ nostræ securitas, atque tranquillitas, vt Cantaber, hostis antiquissimus imperij nostri, quique tandem in seruitutem redactus est, pareat nunc oræ Hispanæ. Quid? Scythæ quoque Augusti audito robore inclito, de deponendis armis meditantur. quamobrem cum magistratum haud geras, hęc quasi negligens, solicitus nimium esse noli, ne quid detrimenti capiat Respublica; quin potius hilarè, intermissis rebus grauioribus, & futuri parum anxius præsenti dato operam voluptati.

AD LYDIAM. ODE IX.

Horatij, & Lydæ amicæ colloquium de amoris mutui redintegratione.

Ho. DOnec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia cādidæ
Ceruici iuuenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.
Ly. Donec non aliam magis
Arsisti, neq; erat Lydia post Chloën:
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

Ho. Me nunc Threſſa Chloë regit,
Dulces docta modos, & citharæ ſciens:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata ſuperſtiti.
Ly. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata ſuperſtiti.
Ho. Quid, ſi priſca redit Venus,
Diductoſq; iugo cogit aheneo?
Si flaua excutitur Chloë,
Reiectæq; patet ianua Lydiæ?
Ly. Quanquam ſidere pulchrior
Ille eſt: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria;
Tecum viuere amem, tecum obeam libens.

PARAPHRASIS.

HOR. *Quandiu ita tibi carus extiti, vt me in oculis feres, nec vllus eſſet, cui libentius quàm mihi complexus tuos permitteres, longè Perſarum regum conditionem me ſuperare cenſebam.* LYD. *Quandiu nullius mulieris amore detinebaris, nec Chloen mihi anteponebas, ita nominis claritate excellebam, vt Romuli mater Ilia nullo modo mecum poßet conferri.* HOR. *Chloë Threßa mihi imperat, tot animi dotibus exculta; vt ſuauiter cantet, citharæque ſcientiſſima ſit; pro qua moriar libenter, dummodo id mihi dent Dij, vt obitu meo, illius vitam redimam.* LYD. *At mihi in amore ita cadunt proſperè omnia, vt me mutuo amore complectatur Calais, Ornithi Thurini filius; cuius cauſa, ſi daretur optio, bis mortem oppetam; modo fata hunc immortalem fieri patiantur.* HOR. *At ò mea Lydia, quid tibi tandem videbitur, ſi nos, amantium, vt euenire ſolet, iris disiuncti, in firmiſſimam concordiam reducamur aliquando? & delitias, vt olim faciamus? Quid ſi penitus ex animo meo deleatur Chloë? tibique, non vt antea reiecta,*

pa-

pateant ędes meæ? LYD. Quãquam venustate sua Calais vel ipsa vincat sidera, tu vero ingenio leui admodum, & iracundior sis, quàm deceat, ego tamen tam vnicè te deligo, vt tùm viuens, tùm mortua libenter tecum sim futura.

IN LYCEN. ODE X.

Lycen monet, ne sua superbia Venerem offendat, atque vt sibi supplici, licet crudelis, parcat.

EXtremum Tanaim si biberes, Lyce,
Sæuo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante fores obijcere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas vt glaciet niueis
Puro numine Iuppiter?
Ingratam Veneri, pone superbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O quamuis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir, Pieria pellice saucius,
Curuat: supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior esculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

PARAPHRASIS.

SI in extremis Scythiæ partibus vitam degeres, ò Lyce, barbaraq; nupsisses barbaro viro, in me tamen non tantam exerceres sæuitiam, vt pati

ti posses, me obiectum Aquilonibus, assiduè regionem illam perflantibus, ante fores tuas iacere: nonne audis, quanto cum strepitu ianua, & sylua domum tuam ambiens, ventorum causa horridum sonitum referat ad aures? & cœlum serenum demissas in terras niues frigoribus adstringat? muta quæso sententiam; exueque superbiam istam tuam, Amorum deæ minime gratam: ne tibi ipsi tandem crudelitas ista tua sit exitio: neque enim parentes tui Romani cum sint, eo te genuere ingenio, quo genitus est à Thracibus Penelope, in procos asperrima. ò quamuis nec muneribus, nec precibus flecti queas; nec mouearis etiam pallore nimio, quem violacei coloris instar, dum te vnicè diligo, contraxi; quamuis itidem nec tantillum sæuitiæ tuæ demi possit, licet à marito tuo iniuria afficiaris, vtpote amore Pieriæ capto, tu tamen supplicis mei miserere: tu inquam miserere, quæ æsculo sanè durior es; & nec mitiori animo, quàm sint serpentes Mauritaniæ: nam, quod ad me, non tam patiens esse potero, vt vsque & vsque feram contumeliam tantam, dum ante fores tuas cogor iacere, & imbribus assiduis exponi.

AD MERCVRIVM. ODE XI.

Mercurium rogat, vt sua testudine, cuius vim delenificam in alijs expertus est, Lydes amicæ animum flectat: & proposito pœnarum, quas Danaides dant apud inferos, exemplo, eam terreat. Atq; hic factum vnius illarum, Hypermnestres, celebrat.

MErcuri (nam te docilis magistro
Mouit Amphion lapides canendo)
Tuque testudo resonare septem
Callida neruis:
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Diuitum mensis, & amica templis,
Dic modo, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures.
Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Tu

Tu potes tigres, comitesque syluas
Ducere, & riuos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius; atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit inuito: stetit vrna paulùm
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata:
Quæ manent culpas etiam sub Orco
Impiæ: nam quid potuere maius?
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis æuum:
Surge, quæ dixit iuueni marito:
Surge: ne longus tibi somnus, vnde
Non times, detur: socerum, & scelestas
Falle sorores.

Quæ,

Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos eheu lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sęuis oneret catenis,
Quòd viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quò te rapiunt, & auræ;
Dum fauet nox, & Venus: i secundo
Omine, & nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

PARAPHRASIS.

TE etiam, atque etiam vehementer rogo, Mercuri (nam omnibus iam innotuit, vt te duce, & magistro Amphion cantu, citharæq; suæ sono vel saxa etiam mouere potuerit, & ad se trahere) à teq; precibus contendo, ò Testudo, quæ antequã Mercurius te neruis instruxisset, muta prorsus eras; nunc autem septem chordis scitè resonas; adhiberisque beatiorum mensis, ad decantandas virorum illustrium laudes, templisque Deorum immortalium, dum illis sacra fiunt; vos inquam rogo, vt cantus mihi dictare velitis, quorum suauitate delinita Lyde admoueat aures, à me prorsus auersas: cuius certè tantus est fastus, arrogantissimusq; animus; vt perinde ac equa, tres annos nata, spatiosissimis in campis ludat; & venerearum delitiarum prorsus expers, nondumq; viri potens, nolit se vllo modo tangi: Non est autem lyra, quòd munus istud detrectes; tanta tibi siquidem ob soni iucunditatem vis insita est, vt possis tecum ferocissima quæq; animalia ducere; efficereq;, vt syluæ te sequantur; & riuorum cursus celeres retardentur. Quin dum Orpheus Eurydicem suam repetitum iret, Cerberus immanissimus, atq; inhians canis, inferorum custos, tibi, blandè canenti, cessit; quamuis eius caput, centum anguibus septum, terrorem incutiat, & fætido spiritu, sanieque, ex eius ore profluente, omnes inficere possit. Quid referam, vt Ixion, & Tityus, quanquam cruciatibus assiduis exerceantur, riserint tamen; steteritque tantisper vrna sicca, dum Danai filias carmine dulcisono tuo mulces? Horum omnium

crucia-

cruciatus velim audiat Lyde; intelligat etiam, quibus pœnis afficiantur Belides; quippe quarum nullus finis sit futurus, dum coguntur pertusum dolium implere, vnde tantum effluat, quantum illæ conantur infundere. Hæ porrò impiæ, & crudeles apud inferos culpa, fatis sic iubentibus, nondum liberatæ sunt: & iure quidem optimo; etenim, quid crudelius excogitari poterat, aut effici? cum sponsos suos (ipsarum mente à recta ratione prorsus auersa) contrucidarint. Tot inter Danai filias, verè facibus nuptialibus digna vna extitit; quæ summa cum ipsius, æternaque gloria promissis non stetit; nec parentis periurij votis assensa est. digna mehercule cuius nomen eximijs laudibus ad omnem memoriam commendetur: Etenim sic maritum allocuta est suum. Heus tu surge, surge inquam, ne (quod fortasse haud vereris) mors tibi afferatur: fuge socerum, effuge è manibus sororum mearum: quæ veluti Leænæ (proh facinus) vitulos dilacerant: at ego illis humanior, nec tibi vulnus inflixero, nec te captiuum vinculis detinebo: catenis constrictam me seruet vsque, & vsque pater; quòd leniter, clementerq; me gesserim erga te maritum; seque mihi adeo durum præbeat, vt in Numidarum agros me releget: tu, dum licet per noctis vmbras, Venerisque fauorem, quantum potes, propera; siue nauigare velis, seu terra iter facere: ito lætis auspicijs; & sepulcro epigramma incidi curato, quod perpetuò testetur, quàm grauiter conquesta fuerim de patris crudelitate.

AD NEOBVLEN. ODE XII.

Miseram esse dicit, quæ tanto sit Hebri adolescentis amore correpta, vt neque genio quicquam indulgere, neque lanificio suo vacare, vt antea, possit.

MIserarum est, neq; amori dare ludum,
Neq; dulci mala vino lauere, aut ex-
animari, metuentes patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæq; Mineruæ
Studium aufert, Neobule, Liparei nitor Hebri.
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neque pugno, neq; segni pede victus,
Simul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis.

Cautus

Cautus idem per apertum fugientes
Agitato grege ceruos iaculari: &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

PARAPHRASIS.

MISERRIMA quippe eorum est conditio, quibus non est integrum, amori indulgere; neque edaces animi curas compotationibus expellere; quiq; pauitant, dum nimium timent sæuas patruorum obiurgationes; quod tibi haud datum esse perbelle video: nam, ô Neobule, Cupido è manibus aufert tuis calathum, pendulasq; telas; impedimentoq; tibi est venustas Hebri Lyparei, simulatque humeros suos vnctos Tiberis fluuij vndis abluerit; quominus lanificii studium persequaris: qui sanè iuuenis longè generosior est eques Bellerophonte; & quo nemo pugilatu plus valet, pedumq; celeritate: idem quoq; peritissimus est iaculandi, dum fugientes ceruos per campos, nullis arboribus consitos, acrius insequitur: celer est autem, & strenuus ad excipiendum aprum, qui latitet angusta inter fructifera.

AD FONTEM BLANDVSIAM. ODE XIII.

Blandusiæ fonti, quem in Sabinis habebat, hœdum se immolaturum, eumque fontem carmine suo nobilitaturum se pollicetur: necnon aliquas interim eius laudes attingit.

O Fons Blandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prælia destinat.
Frustra. nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos
Lasciui suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile

Fessis

Feſſis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cauis impoſitam ilicem
Saxis: vnde loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

PARAPHRASIS.

O FONS Blanduſiæ, cuius tanta eſt aquæ puritas, vt longè perlucidior ſit vitro, dignè ſanè, cui ſacra fiant vino; cras in tui nominis honorem hędus, corollis redimitus, mactabitur; qui etſi adultus ſit, fruſtra tamen & Venerem, & cum alijs hędis pręlia meditatur. Nam proles luxurioſa ſanguine ſuo rubro tinget riuulos tuos; id vero tibi iure optimo debetur. Non enim tanta eſt caniculæ rabies, æſtuſue, vt opacitati tuæ vllo modo poſſit officere: tu gratiſſimo, ſaluberrimoq; frigore tauros, feſſos aſſidua aratione, errantesque oues amabiliter excipis. Ego vero ſæpius amœnitate iſta tua refectus, polliceor, carminibus meis fore, vt in nobilium fontium numerum aſcribaris: nam ilicem, ſaxo innatam, & ex qua tua defluit aqua, ad aſtra tollam.

ODE XIIII.

Cæſaris victoriam canit, eamque ſacrificijs, & feſtis dapibus proſequi hortatur. Sic Epod. Carm. 9. Quando repoſtum cęcubum ad feſtas dapes, Victore lætus Cæſare, &c.

HErculis ritu modò dictus, ò plebs,
Morte venalem petijſſe laurum,
Cæſar Hiſpana repetit penates
Victor ab ora.
Vnico gaudens mulier marito
Prodeat iuſtis operata diuis:
Et ſoror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta,

Virgi-

Virginum matres, iuuenumq; nuper
Soſpitum. vos ò pueri, & puellæ,
Iam virum expertæ, malè ominatis,
Parcite verbis.
Hic dies, verè mihi feſtus, atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæſare terras.
I, pete vnguentum puer, & coronas,
Et cadum, Marſi memorem duelli,
Spartacum ſiqua potuit vagantem
Fallere teſta.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per inuiſum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albeſcens animos capillus
Litium, & rixæ cupidos proteruæ.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,
Conſule Planco.

PARAPHRASIS.

EST ſanè, quòd gaudeamus, quin potius omnibus lætitijs incedamus, ò Quirites: etenim Cæſar Auguſtus, vt omnium fertur ore, cum fortis ſtrenuuſque modò ad bellum eſſet profectus, vt mortis periculo emeret victoriæ honorem, nunc veluti Hercules ille, ex Hiſpania hanc ſibi pulcherrimam adeptus in Italiam ſaluum ſe recepit. Matrona vni nupta, vnoq; contenta viro, necnon Octauia, ducis inuictiſſimi ſoror, vnaque virginum matres, & eorum, qui tanti belli pericula euaſerunt, ſupplici veſtitu cultæ, prodeant nunc, ſacra facturæ Dijs immortalibus, qui victoriam, & reditum Cæſari merenti dederint. vos vero tum adoleſcentes, tum puellæ nuptæ, bona

verba

verba loquentes, bene precemini. Dies hic verè festus curas illas prorsus abiget, quibus dum bellum periculosissimum vigeret, exercebar plurimum: non ego, tenente terrarum imperio Cæsare, hostiles tumultus, mortemue pertimescam. Propera puer, abi cito, adfer vnguenta, & corollas; adfer cadum, qui iam tum, cum bello Marsico arderet Italia, in cella conditus fuit; & si qua amphora sit, quæ Spartaci manus, Italiam vastantis, effugere potuerit, illam huc adferri curato. Commonefacito etiam Neæram, vt adhibita diligentia comam, vnguentis delibutam, in nodum religet. quòd si tibi ad eam non patebit aditus per odiosum ianitorem, in rem tuam abito: mehercule non impunè abiret, ob tantam inhumanitatem in me suam, si viribus pollerem, vti cum iuuenis eram, Cons. L. Volcatio Tullo. Sed ætas ingrauescens me mitiorem, & ad iniuriam tantam ferendam faciliorem nunc reddit.

IN CHLORIM. ODE XV.

Vel ipsa senectute admoneri illam, dicit, tempus esse, imponendi finem libidini, & famosis laboribus.

VXor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisq; laboribus.
Maturo propior, desine, funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te Chlori decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos,
Pulso Thyas vti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lasciuæ similem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharę decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

PARAPHRASIS.

NVNQVAM ne mutabis sententiam, ò Chlori? at heus tu, quæ malè quidem constitutum de re domestica coniugem habes, honestum tamen, tandem aliquando immoderatæ libidini tuæ modum constitue; meretriciisque laboribus tuis finem impone: cumque alterum (vt aiunt) in Charontis cymba pedem feras, desine iam choreas exercere inter virgines; & turpibus rugis tuis, tuaq; canitie illarum nitorem, splendoremq; inobscurare: neq; enim si quid decet Pholoën puellam, continuò illud & te, ò Chlori, deceat est necesse: filia sanè tua ætatis flore, venustateque sua, Thyadi similis; quæ audito tympano furore concitatur, multorum iuuenum animos, mentesq; in sui amorem rapit. Hæc Nothi amore adeo capta est, vt capræ libidinosæ instar, ludat vsque. Te vero non citharæ decent, non lusus, non choreæ, sed potius lanæ tonsæ circa Apuliæ oppidum Luceriam, lanificio nobilitatum: dedecet sanè te senio confectam, roseis corollis redimitam tandiu potare, donec cadus sit exhaustus.

AD MAECENATEM.
ODE XVI.

Quanta sit ad omnia expugnanda, etiam ad expugnandam pudicitiam, vis auri, exemplis docet. Sed esse id pecuniæ insitum, vt nulla eius copia satiet, & crescente ea crescat simul cura, & sollicitudo. Ideoq; beatum esse, qui mediocritate contentus viuit.

INclusam Danaën turris ahenea,
Robustæq; fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ, munierant satis
  Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pauidum, Iuppiter & Venus
Risissent: fore enim tutum iter, & patens
  Conuerso in pretium deo.

Aurum

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa; potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
  Argiui domus ob lucrum
Demersa excidio. diffidit vrbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus. munera nauium
  Sæuos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames; iure perhorrui
Latè conspicuum tollere verticem
  Mæcenas equitum decus.
Quantò quisque sibi plura negauerit,
A dijs plura feret. nil cupientium
Nudus castra peto: & transfuga diuitum
  Partes linquere gestio;
Contemptæ dominus splendidior rei,
Quàm si quicquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
  Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, syluaque iugerum
Paucorum, & segetis certa fides meę;
Fulgentem imperio fertilis Africæ
  Fallit, sorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes;
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi; nec pinguia Gallicis
  Crescunt vellera pascuis:

Importuna tamen pauperies abest:
Nec si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parua cupidine
Vectigalia porrigam,
Quàm si Mygdonijs regnum Alyattici
Campis continuem. Multa petentibus,
Desunt multa. bene est, cui deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

PARAPHRASIS.

SATIS, superque prospectum fuerat, ne vllo modo Danãe ab amatoribus corrumpi posset; cum tanta custodia septa detineretur, vt ad eam, in turri munitissima inclusam, neque per fores solidissima materia compactas, neque per assiduam, solertissimamque canum vigilantiam pateret vnquam aditus. Rectè hæc omnia, nisi Iupiter, & Venus consilio inito anxiam, nimisq; diligentem Acrisij curam derisissent: quippe satis exploratum habebant, expeditum fore ad eam aditum, Ioue se ipso in aurum conuerso: etenim tantum valet aurum, vt non perhorrescat satellitum conspectum, longèq; potentius ictu fulminis, consuerit, durissimis saxis munita oppida diruere. Quid referam, quanta hinc calamitas oriri soleat? ab lucri cupiditatem dubio procul Amphiarai domus funditus euersa est: Philippus Macedonum rex auro hostilium vrbium portas patefecit, & muneribus corrumpendo quoscumq; Reges, sibi infensos, eosdem subuertit, penitusq; prostrauit: capiuntur muneribus nauium duces, alioqui crudeles; resq; ita se habet, vt quò quisq; ditior fiat, eò magis augendi cupiditate detineatur. Ego itaque, ò Mæcenas, decus Equitum, cum sollicito animo esse nolem, iure optimo diuitias immensas spreui, neglexiq; summos honores; & in hac sum sententia, vt existimem, quanto quisque minus augendæ rei cupidus fuerit, cupiditatiq; suæ plura denegauerit, tanto maiorem deorum in se liberalitatem experietur. Paupertate mea contentus in eorum castra me conijcio, qui nihil appetunt; & veluti transfuga, nihil mihi potius est, quàm vt ditiorum virorum partes deseram: quippe qui meritò dici possim dominus longè laude dignior, longèq; splendidior ob ea, quorum desiderio cum nullo modo detinear, prorsus contemno; quàm si fama esset, tritici copiam maximam reconditam in horreis asseruari meis; sed inter opes tantas non audere tamen sumptum vllum facere. Quid tu putas? nimirum

nimirum bonorum mediocritas ad bene, beatèq; viuendum, plurimum valet. Is vero, qui toti dominatur Africæ, hoc non videt; quippe qui ignoret, illius eſſe ſortem beatiorem, cui vel fonticulus purioris aquæ manabit, fueritque exigua ſylua; & fundum talem habebit, qui votis ſuis reſpondeat, quàm illius, qui vel innumerabilibus gentibus imperabit. Ingenuè fateor, quamquàm domeſticarum mearum rerum non ea eſt conditio, vt mella mihi ex ſaltibus Calabris proueniant; nec mihi in Formianis amphoris vini copia maxima obſignata matureſcat; nec ex aruis Gallicis ouium, lanæque prouentus mihi afferantur, me ſoluto tamen animo eſſe, quod non opprimor egeſtate illa moleſtiſſima: & in me adeo propenſa es beneuolentia, vt ſi maiora mihi dari cupiam, præſto ſis futurus. itaque, compreſſa prorſus effrenata cupiditate, facilius vectigal pendam, quàm ſi poſſeſſor adiungam Lydiam Mygdoniis campis. Pol qui multa petunt, eos multa deficiant, eſt neceſſe; præclarèque agitur cum illo, in quem deus parca quidem manu, ſed tamen quantum ſatis eſt, contulit.

AD AELIVM LAMIAM. ODE XVII.

Eum à nobilitate commendat: deinde hortatur ad genio indulgendum poſtridie, dum ſæuiet tempeſtas.

ÆLI, vetuſto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos)
Autore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lyrim,
Latè tyrannus. cras folijs nemus
Multis & alga littus inutili
Demiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet: aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero

Curabis, & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

PARAPHRASIS.

O *AELI, generis claritate insignis ab Lamo vetustissimo Læstrygonum rege (quandoquidem constans fama est, annalium testimonio comprobata, & omnes posteros, & Lamias priscos ab ipso nomen sumpsisse: tu sanè genus ducis ab eo viro, qui primus Formiarum conditor dicitur; & latè regnans tenuisse Lyrim fluuium, influentem in Minturnas) nisi cornix vetula, & quæ imminentes pluuias solet prædicere, me fallit, cras tempestas, ab Euro concitata, multis folijs nemus, algaque, nulli prorsus rei commoda, litus operiet: dum itaque licet per otium, extrue ita ligna, vt camino luculento vti possis; cras siquidem tibi, tuis itidem seruis, ab opere ociosis, generoso vino, & bimestri porco Genio immolandum erit.*

AD FAVNVM. ODE XVIII.

Faunum precatur, vt nullum suis finibus damnum inferat, quum per eos transibit: ac vult esse memorem eorum, quæ quotannis ipsi religiosè præstat.

FAune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines, & aprica rura
Lenis incedas, abeasque paruis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno:
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboso pecus omne campo:
Quum tibi nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum boue pagus:

Inter

Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi sylua frondes:
Gaudet inuisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

PARAPHRASIS.

A TE etiam, atque etiam, ô Faune, qui nymphas, te ob salacitatem fugientes, miro complecteris amore, peto, teque oro, vt nullum damnum afferens, iter facias per agrorum meorum fines; & propitius, fauensq; hœdis, & agnis, in tuã rem hinc abeas: neq; enim te latet; vt singulis annis in tui numinis honorem, molliter educatus, agnus immoletur: nec crateræ, tanquam Veneris sodali, vini copia desit: nescius etiam non es, vt multis ab hinc annis erecta tibi super ara vrantur thura, & mira suffimenta spirent. Sanè quo tempore Faunalia celebrantur, tunc pecus omne præ lætitia salit; pagus, totaque vicinia hæc cum boue, in arationem non incumbente, hilariter, vacansque ab opere diem traducit: quin tanta est omnium concordia, vt nihil sibi timentes agni inter lupos errent: & vndecumq; è syluis frondes tibi congerantur: fossorque quasi osor terræ, cuius causa, vix ferendos, perfert labores, illam sæpius, ac sæpius saltando concutit.

AD TELEPHVM. ODE XIX.

Telephum non ita veterum quarundam historiarum studio, vult esse deditum, vt interim, quæ ad hilariter, & iucundè viuendum spectant, negligat.

QVantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Aeaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Mercemur: quis aquam temperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota,
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ properè nouæ,

Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. tres prohibet ſupra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta ſororibus.
Inſanire iuuat: cur Berecynthiæ
Ceſſant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fiſtula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi. ſparge roſas. audiat inuidus
Dementem ſtrepitum Lycus,
Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſa te nitidum coma,
Puro te ſimilem Telephe veſpero,
Tempeſtiua petit Chloe:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

PARAPHRASIS.

QVAE hiſtoriarum monumentis prodita ſunt, Telephe, nobis commemoras; ſcilicet, quantum interſit inter Inachum, & Codri ſingularem animi præſtantiam, non detrectantis mortis periculum pro patria ſalute: narras etiam Peleum, Telamonem, & Phocum, Aeaci genus; & quæ geſta ſunt diuturno illo bello apud Troiam execrandum: verum quanti generoſi illius Chij cadum paremus, & qui nobis balneum calefaciat, aut vbi nobis diuerſorium paretur, demum quota hora cœnantes Pelignum frigus luculento foco arceamus, non doces, aut narras. Age tu puer pocillator, cyathum mihi admiſceto, vt propinem Lunæ nouæ: da poculum, vt Nocti iam prabibam, ad quam vſque mediam epulari decreui: cedo tertium, vt memoriam

riam auguratus Murenæ renouem. tria sanè pocula in Gratiarum, aut nouem in Musarum honorem si admisceantur, cerno nobis omnia fore commodiora. Is, qui Musis deditus est, si insanire volet, harum numerum æquabit, & nouies bibet: is vero, qui à rixis, & conuicijs abhorret prorsus, sciat, vetare sibi gratias, vt plus quàm vini tres cyathos exorbeat. Perfundor ego lætitia incredibili, dum nunc temporis insanio: cur tibiarum sonus intermittitur? cur fistulæ, aut lyræ sonum non audio ego? non eorum sententiam probo, qui otiosi ministrare nolint: rosas sparge: Age misceamus omnia, vt tanta, qua fruimur, hilaritate, inuidia disrumpatur Lycus, & puella illa, non conueniens Lyco seni: quippe, ò Telephe, Chloë iam nubilis, te bene curatum, crispa coma, venustateque parem vespertino sideri, expetit: me vero languidum Glyceræ amor perurit.

AD PYRRHVM. ODE XX.

Pyrrhum monet, tam periculosum esse illi, Nearchum adolescentem à puella, quæ eum deperit, conari abstrahere, quàm leænæ catulos auferre. Pyrrhum raptori, puellam leænæ, Nearchum (de quo ceu præda, certatur) leænæ catulo comparat.

NON vides, quanto moueas periclo
Pyrrhe Getulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prælia raptor:
Quum per obstantes iuuenum cateruas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi prędà cedat
Maior an illi.
Interim dum tu celeres sagittas
Promis, hęc dentes acuit timendos:
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur: & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:

Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

PARAPHRASIS.

DOLEO equidem vicem tuam, tibique timeo plurimum, ò Pyrrhe: Heus tu non vides, quanto cum periculo, quasi leæna Getulæ, feritateque insigni catulos suos, amanti puellæ venustum adolescentem abripias? Vide, quæso, quid agas; etenim cerno animo, si quando illum formosum Nearchum, sibi subreptum, inter iuuenum cateruas abste repetet, ignauus, & timidus terga dabis; neque tu cum illa manum conserere audebis: tunc magnum certamen erit inter vos, vter Nearcho potiri debeat. Tu porrò caue; nam dum expedis sagittas, quibus eam confodias; scito, illam dentes exacuere, quibus te discerpat. Percrebuit vero ferè apud omnes, Nearchum puerum, nihil sibi ex hac pugna extimescentem, quasi huius sit arbiter, tenere victoriam sub pedibus, expectans, vtri certaminis istius euentus adiudicetur; & perinde ac Nireum, Græcorum pulcherrimum, aut Ganymedem, raptum ab Ida, aquis abundante, ipsum leui, & grata sibi aura delibutum vnguentis corpus suum reficere.

AD AMPHORAM. ODE XXI.

Petit ab amphora, vt sibi vinum vetustum in Coruini gratiam promat; atque hinc oblata occasione laudes vini largius hausti commemorat.

O Nata mecum Consule Manlio,
Seu tu querelas, siue geris iocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia testa somnum:
Quocunq; lectum nomine Massicum
Seruas, moueri digna bono die;
Descende, Coruino iubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.

Nat-

Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerunq; duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo.
Tu spem reducis mentibus anxijs,
Viresq;, & addis cornua pauperi;
Post te neq; iratos trementi
Regum apices, neq; militum arma.
Te Liber, & si lęta aderit Venus,
Segnesq; nodum soluere Gratię,
Viuęq; producent lucernę;
Dum rediens fugat astra Phœbus.

PARAPHRASIS.

O AMPHORA; quæ vnà mecum Coss. L. Manlio Torquato, L. Aurelio Cota nata es, seu vinum, quod contines, præditum est ea facultate, vt ad iurgia, aut ad iocos, ad rixam, aut ad libidinem homines inflammare possit; seu illis facilè somnium conciliat, id sanè dignum, quod tam læto die loco moueatur, cuiuslibet Consulis nomen inscriptum sit Massico, quod seruas. Agè ex apotheca tua descende cum ita iubeat Coruinus, vt promam vinum istud tuum, vetustate ipsa lenius factum, & suauius. Vir iste eo sanè est ingenio, vt tametsi philosophicis preceptis mirè sit excultus, non tamen toruo vultu te negligat, aut spernat. Quid? vereris fortasse? Atqui narratur Cato maior, vino se largius nonnumquam inuitare consueuisse: tu ingenia etiam vel seueriora, tanquam tormentum, minus noxium, lenis, & temperas: tu virorum sapientium grauiores cogitationes prodis, & consilium arcanum dulci liquore tuo detegis: efficisq;, vt qui anxio sint animo, bene de rebus suis sperent: quin pauper arrogans adeo, & elatus animo fit, vt postquam te sumpserit, non regiam maiestatem, non militum eductos enses perhorrescat: agè itaque, nam Liber & læ-

ta

ta Venus si tanto conuiuio interfuerint, & Gratiæ, quæ non ita facilè concordiam suam dissoluunt, vigilesq; lucernæ te adiuuante, cena tota nocte producetur, quoad radijs suis Sol orbem illustrauerit.

IN DIANAM. ODE XXII.

Dianæ consecrat pinum, villæ suæ propinquam, & quotannis verris immolati sanguine arborem hanc aspersurum se, vouet.

MOntium custos, nemorumq;, virgo,
Quæ laborantes vtero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho,
Diua triformis:
Imminens villæ tua pinus esto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

PARAPHRASIS.

O DIANA; quæ tribus numinibus insignis in cęlo & terris, & apud inferos celebraris, pudicitiaq; gaudes perpetua; & in cuius tutela montes, nemoraque sunt, & quæ ter inuocata à prægnantibus mulieribus earum vota audis; ipsisq; procurando partus, eas à morte liberas; ea tibi pinum illam, quæ villulæ nostræ imminet, sacratam dedico: huic ego quotannis libenter verris immolati sanguinem offeram, qui sese ad obliquas morsiones exercere videtur.

AD PHIDILEN. ODE XXIII.

Ab illa posse placari Lares exiguis etiam sacrificiis dicit, & minimè sumptuosis; modò hæc à puris manibus proficiscantur.

COelo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidile,
Si thure placaris, & horna

Fruge

Fruge Lares, auidaq; porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero graue tempus anno.
Nam quæ niuali pascitur Algido
Deuota quercus inter, & ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, Pontificum secures
Ceruice tinget. te nihil attinet
Tentare multa cęde bidentium,
Paruos coronantem marino
Rore deos, fragiliq; myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit auersos penates
Farre pio, & saliente mica.

PARAPHRASIS.

PRO certo habeas velim, Phidile rustica, si nouæ lunæ ortu manibus in cælum sublatis deos immortales fueris precata; & thure, frugeq; vnius anni, porca etiam inexplebili Dijs Laribus sacra feceris, nihil sanè Austrum pestilentem posse officere vitibus fœcundis; non segetibus rubiginem malam nocituram; non denique, qui tibi sunt, dulcissimi nati vlla afficientur molestia Autumni tempore: tua isthæc munera, qualiacunque sint, mirificè tibi profutura, scito. Cæterùm victima, ex voto obligata, quæ pascitur in Algido niuali inter ilices, & quercus; aut quæ nutritur Albanis herbis, à Pontificibus publicè immolabitur. Nec est, cum domi paruos habeas Deos, Lares scilicet, Penates, & Genium, quos satis est, si myrto tenera, roreque marino coronaueris, tentes eos tibi propitios reddere victimarum ingenti copia: nam scias velim, si manus tua, nulla prorsus sceleris labe infecta, aram teti-

tetigerit, æquè Deos iratos placabit salis grano, & farre, piè oblato: non minus gratioso ipsis futuro, quàm si sumptuosa aliqua hostia illis sacrificares.

ODE XXIIII.

In auaros inuehitur, qui domos domibus subinde addunt, in ipso etiam mari ædificantes: quum tamen nulla ædificia necesſitate mortis eos liberare posſint. Scythas, qui plaustris domos suas trahant, & in commune agros colant, feliciores esse, ait. Quinetiam eam morum corruptelam, & peccandi licentiam apud hos esse negat, quæ sit apud Romanos. Ad hæc autem mala extirpanda, vnà cum praua illa augendi opes cupiditate, disciplina asperiore opus esse, dicit.

INtactis opulentior
Thesauris Arabum, & diuitiis Indiæ,
Cementis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum;
Si figit Adamantinos
Summis verticibus dira necesſitas
Clauos; non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ;
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt;
Nec cultura placet longior annua:
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.

Dos

Dos eſt magna, parentium
   Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas.
   Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.
O quiſquis volet impias
   Cædes, aut rabiem tollere ciuicam;
Si quæret pater vrbium
   Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam;
   Clarus pòſt genitis: quatinus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus;
   Sublatam ex oculis quærimus inuidi.
Quid triſtes querimoniæ,
   Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges ſine moribus
   Vanæ proficiunt, ſi neq; feruidis
Pars incluſa caloribus
   Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durat æque ſolo niues
   Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ?
   Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis & facere, & pati:
   Virtutiſque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
   Quò clamor vocat, & turba fauentium,
Vel nos in mare proximum
   Gemmas, & lapides, aurum & inutile,

Summi

Summi materiam mali,
Mittamus. ſcelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Praui ſunt elementa:& teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudijs. neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venariq; timet, ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis, vetita legibus, alea.
Cùm periura patris fides
Conſortem ſocium fallat,& hoſpitem,
Indignoq; pecuniam
Hæredi properet: ſcilicet improbæ
Creſcunt diuitiæ; tamen
Curtæ, neſcio quid, ſemper abeſt rei.

PARAPHRASIS.

QVANQVAM tuarum rerum ea eſt conditio, vt longè ditior Arabiæ theſauris, quos nondum armis Romani occuparunt; aut opulentiſſima India, cęſis lapidibus, magnificiſque ædificijs inuadas Tyrrhenum non modo mare, ſed & Apuliæ littora; attamen ſi mortis neceſſitas, vel etiã bis immutabilis, qui in maxima dignitate conſtituti ſunt, firmiſſimos clauos fixerit, non ab illius laqueis certè caput extricabis tuum. Lætiorem vitam ſanè agunt Scythæ profugi; qui plauſtris ſupellectilia, domoſque ſuas hac, & illac veteri inſtituto ducunt: idem quoque Getis accidit, ſibi ipſis nimium duris; ex quorum agris (quum hi nullis limitibus ſint inter ſe ſeiuncti) liberum eſt cuique percipere, quas ferunt, fruges: nec vllus eſt, qui diutius, quàm annum rei ruſticæ operam det: hunc deinde alius ſuſcepta per vices annuas cultura, dat quieſcendi ſpacium ei, ſuiq; reficiendi, cui ſuccedit: Illic gentium nullas inſidias nouerca priuignis ſtruit; quin potius libenter parcit: non tam corruptis moribus ibi viuitur; vt vxor, quæ dotem ſummam attulerit,

viro

viro imperet; nec amatori, egregiè compto, benèque curato fidat. Satis dotata venit, si optimis parentibus sit orta, spectataq; pudicitia; inuiolabiliq; coniugij fœdere haudquaquam patiatur se ab alio viro tangi: resque eò deducta est, vt horum matronæ pudicitia, matrimonijq; castitate antiquius nihil habeant; haud si illud violant, extremo supplicio afficiuntur. O si quis est, cui placeat suum nomen statuis subscribi, & pater patriæ appellari cupiat, sciat is, istud ipsum assequi facillimè se posse, si legibus seuerioribus sancitis eorum licentiam compresserit, qui cædem fecerint; aut ciuilibus odiis vrbis statum peruertere voluerint; clarus quidem hac ratione posteris futurus; quoniam hæc nostri ingenij plerunq; est peruersitas, vt qui virtute clari sint, eos viuentes odio prosequamur; post obitum vero illorum desiderio afficiamur plurimum. Quid porro causæ est, cur tam grauiter conqueramur; cum pœnas, legibus sancitas, de improbis non sumamus? quid prosunt leges? quas iccirco vanas, & irritas vides, quòd non modestè viuamus: cum scilicet adeo immensum sit pecuniæ studium, vt neque ea mundi pars, quæ maximis caloribus infesta est; neque ea, quæ nimio frigore obriguit; neq; niues, glacie abstrictæ, deterreant mercatorès, quominus effugiendæ paupertatis gratia, vel ad Indos extremos excurrant. Paupertas, quæ turpis, & probrosa habetur, adigit homines, vt quiduis audeant patienter suscipere, & facere; virtutisque viam, ad quam non nisi labore peruenire possumus, deserit prorsus: aut nos aurum, ad deorum honorem, diesque festos peragendos, in Capitolium deferamus, quò subinuitari, & allici videmur plausu, & vocibus populi; aut in mare proximum; (quod non inutile fortasse fuerit, cum nobis tot malorum sint causa) gemmas proijciamus: dubio procul, vt scelerum nostrorum vere nos pœniteat, damnosæ cupiditatis primordia radicitus extirpanda sunt; & iam inde à teneris annis mentes nostræ elegantioribus; moribus excolendæ, optimisque disciplinis assidua exercitatione imbuendæ. Sed secus sanè fit; nam, abhorrentes à labore, pueri ingenui discunt potius ludere trocho Græco, aut aleis, legibus vetitis, quàm vt velint aptè vti equo, aut venari: sed medius fidius falluntur, qui rem in dies magis, ac magis amplificare student: nunc, quanquam pater familias, quò indignum hæredem locupletet, socio etiam, & hospitibus iurisiurandi fidem, religione obstrictam, non seruat, domesticam rem augens; attamen videre est, semper aliquid ei deesse; ita vt ea angustior esse indicetur.

AD BACCHVM. ODE XXV.

Se Bacchi numine afflatum, Augusti laudes velle canere, ait: ac se primum Romanis insuetatam carminis lyrici artem protulisse significat.

Hoc enim innuere existimatur istorum verborum allegoria, - *vt mihi deuio Rupes, & vacuum nemus Mirari libet.*

QVò me, Bacche, rapis tui
Plenũ?quę in nemora, aut quos agor in specus,
Velox mente noua? quibus
Antris, egregij Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inserere, & concilio Iouis?
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. non secus in iugis,
Exsomnis stupet Euias,
Hebrum prospiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen: vt mihi deuio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari libet. ò Naïadum potens,
Baccharumque, valentium
Proceras manibus vertere fraxinos;
Nil paruum, aut humili modo,
Nil mortale loquar: dulce periculum est,
O Lenæe, sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

PARAPHRASIS.

QVO me, afflatum numine tuo, Bacche pater, rapis? in quæ nemora magno cum impetu mentis, quam mihi innouasti, & in quos specus agor ego? è quibusnam antris meditans res maximas, audiar ego afficere laudibus immortalibus Cæsaris inuictissimi præclarè facta? Equidem diuina mente hac commotus insignes res, nuper gestas, à nemine decantatas, dicam.

Nunc

Nunc ego ad Augusti laudes ita feror, vt concitari mente Euias solet; dum scilicet experecta admiratione subita percellitur; prospiciens Hebrum, & Thracem niuosam; dumq; Rhodopen montem intuetur, quem barbari Thraces incolunt. ò quàm me iuuat errantem mirari rupes, mirari nemus hoc, per quod antea nemo iter fecerit; & mente concitata latinorum me primum versu Lyrico Augusti laudes prædicare? O Bacche, Naiadum, & Baccharum domine, quæ percitæ numine tuo robore tanto sunt prædita, vt vel manibus euertere ingentes fraxinos queant; mente nunc ego commota nihil exile, nihil humili modo, nihil, quod mortale redoleat, canam: quod tametsi periculosum sit, profiteri se dicturum magnis de rebus, & nouis, te tamen adiuuante, Bacche pater, qui eorum, qui te sequuntur, caput pampino, perinde ac tuum, redimire soles, dulce erit periculum hoc; mihique facile id præstare, quod animo concepi.

AD VENEREM. ODE XXVI.

Militiæ Cupidineæ valedicturus, arma amatoria Veneri se velle consecrare, dicit: eamque rogat, vt amicæ suæ Chloes arrogantiam semel castiget.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militaui non sine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Læuum marinæ qui Veneris latus
Custodit: hîc hîc ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppositis foribus minaces.
O, quæ beatam diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sithonia niue,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel, arrogantem.

PARAPHRASIS.

QVANDIV mihi per ætatem licuit, satis quidem strenuè puellis operam dedi; & in castris Veneris talem me gessi, vt nullis laboribus parcens, potitus sim ea, quam mihi proposueram, victoria. Nunc cum sim ætate ingrauescente, ab hac militia me abdicabo: quamobrem arma, & plectrum, quo egregiè, quandiu debui, sum vsus, huic parieti consecrabo; qui læuo Veneris marinæ lateri proximus est: hìc, hìc suspendenda sunt arma amatoria, lucida scilicet funalia, & vectes, & arcus; quibus ad fores, & fenestras effringendas sum vsus. O tu Venus, Cypri diuitis domina, queq; tenes Memphim, Aegipti vrbem, in qua, secus ac in Thracia, nunquam nix cernitur; tu inquam, regina, hoc mihi concede, vt semel saltem flagelli tui grauiorem ictum experiatur Chloë, quò tandem mitior facta, non ita se duram amantibus præbeat.

AD GALATEAM. ODE XXVII.

Galateam à nauigatione deterrere volens, nulla quidem esse omina, aut auspicia dicit, quæ eam ab incepto itinere reuocent (qualia enumerat quædam, impiis obiici solita) sed esse ait, quæ tempestatem minentur. Quinetiam Europæ exemplo metum illi incutere, conatur.

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
Fœtaque vulpes:
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo,
Prouidus auspex?
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium diuina auis imminentum,
Oscinem coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.

Sis licet felix vbicunque mauis,
Et memor nostri Galatea viuas:
Teque nec læuus vetet ire picus
Nec vaga cornix.
Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? ego quid sit ater
Adriæ noui sinus, & quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium vxores, puerique cęcos
Sentiant motus orientis Hœdi, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niueum doloso
Credidit tauro latus: & scatentem
Belluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ nymphis, opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil, astra præter,
Vidit & vndas.
Quę simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: Pater ò relictum
Filiæ nomen, pietasque, dixit,
Victa furore,
Vnde? quò veni? leuis vna mors est
Virginum culpæ. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitijs carentem
Ludit imago

Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit ? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores ?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar, modò multum amati,
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios penates:
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, vtinam inter errem
Nuda leones:
Antè quam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræq; succus
Defluat prędę, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater vrget absens:
Quid mori cessas ? potes hac ab orno
Pendulum, zona bene te sequuta,
Lędere collum.
Siue te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age te procellę
Crede veloci: nisi herile mauis
Carpere pensum.
Regius sanguis, dominęque tradi
Barbarę pellex. aderat querenti
Perfidùm ridens Venus, & remisso
Filius arcu.

Mox

Mox vbi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum, calidæq; rixæ:
Cùm tibi inuisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Vxor inuicti Iouis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

PARAPHRASIS.

OMEN Parræ auis, iterum atque iterum canentis, canisq; pregnans, & lupa coloris raui, decurrens, à Lanuuino agro, vulpes itidem fœta, quæ omnia infausti ominis solent esse, malis, atque improbis hominibus inceptorum suorum sint duces: Serpens itidem à suscepto itinere eosdem deterreat; quia transuersa ex parte, similisque vitis sagittæ se vibrans, equo terrorem intulerit. Ego vero, data opera auspicium faciens, quid tibi timebo? Sanè nihil quicquam. Antequam cornix, futuræ pluuiæ præscia, se in stagnantes paludes recipiat, huius ego augurium, cantu mihi demonstratum, orientem versus spectans, prece suscitabo. Sed iam scito, licere tibi per alites Picum, & Cornicem, quas ego consului, quocunque velis, te conferre, ibiq; beatè viuere. te interim oratam velim, vt vbicunque sis futura, memor, ò Galatea, sis mei. Verum tibi etiam, atque etiam considerandum est, quid agas: nam vides, quàm horribiles fluctus Orion occidens denuntiet? noui ego, expertusq; sum, quàm sit periculosum mari Adriatico nauigare hoc anni tempore; quantumque damni afferat Iapyx, e Calabria flans: faxint Dij, vt vxores, filijq; hostium nostrorum experiantur orientis Hædi impetum, quorum principia ignorantur; experiantur etiam valde concitati æquoris fremitum, ripasq;, vndarum crebris ictibus quassatas adeo, vt tremere videantur: aliorum exempla te moueant, ò Galatea: sic enim Europe facilè commisit latus suum candidum tauro, qui dolum tegebat; ex quo consecutum est, vt extimuerit subinde pontum, belluis immanibus refertum; dolosq; tũc senserit, cum in medio maris esset; in quos audacter nimis se coniecerat: ipsa vero, quæ nuper è pratis legere cõsueuerat flores, iisdemq; egregiè texere nymphis debitas corollas, nocturno tẽpore, aliquantũ luminoso, nihil aliud vidit, pter astra,

& maris vndas: Hæc porrò vt in Creten, centum vrbibus nobilitatam, delata est, dixit: ò pater, ò nomen dulce, à me filia relictum: ò pietas, quam ego non vllo insano, vt nunc sum amore, victa, præstare tibi debui pater, vnde profecta sum? quo veni? sanè culpam agnosco, fateorq; leue id supplicij mihi fore, si nunc inscijs parentibus, de pudicitiæ gradu deiecta, semel moriar. Ea ne ego sum, quæ vigilans collacrimer ob turpe tantum facinus? an vero imago falsa illa, in somnis occurrere solita, quæq; ab inferis porta eburnea profecta, somnia ducit, me, culpa vacantem, ludit? Scirem ego libenter, an satius fuerit, periculoso mari me committere; an vero, vt antea, in pratis hilarè flores, nuper ortos, legere: pol si quis efficeret, vt in potestate mea, cuius cor ira totum tumet, iuuencus libidinosus iste esset, darem profectò, quantum possem, operam, vt huius cornua, quem paulo ante carum habui, nunc perfringam, & comminuam. nulla pudoris habita ratione pridem parentes deserui meos: Quid igitur tali flagitio admisso adeo impudens ero, vt amplius in vita velim manere? O Deorum, si quis hæc me vociferantem audiat, efficiat quæso, vt nuda errem inter leones; dum forma venusta sum, dum succi plena, totaq; elegans; cupio, tanquam tigribus prædam debitam, me illis proijci, priusquam præ dolore violatæ pudicitiæ contabescam: huius turpiter facti conscientia me adeo exercet, vt pater, quem ego Europe præ tauro contempsi, quamuis absens, ad mortem tamen me stimulare videatur: ab cur diutius cunctor? cur mihi ipsi vim non affero? Equidem ad hanc rem facultas, ò Europa, tibi non deest; nam opportunè zonam tecum attulisti: scilicet, vt de hac orno posses te suspendere; seu delecteris potius te è rupibus, saxisque acutis præcipitem dare: age igitur in mare te deijce; nisi fortasse tu, à regibus oriunda, in seruitutem redacta, malis sub domina nere, & lanam pectere, fieriq; pellex dominæ. Dum grauiter, acerbèque conquereretur Europa, vicemque suam doleret, aderat amorum Dea Venus, Cupido itidem arcu laxato, ridentes huiusmodi dolos, quorum auctores fuerant; mox vbi satis riserunt, eam sic alloqui cepit Venus: Cum taurus, cui tu nunc valde irata videris, te repetet, & reuiset, ne quæso, quod illi interminaris, cornua eius frangas; quin potius illi libenter velis succumbere. Ignoras fortasse, Iouis inuictissimi vxorem te esse? disce iam, perhonorificam adeo fortunam tibi oblatam, secundasq; res æquo animo ferre: quid? cum totus orbis tres in partes diuisus sit, polliceor fore, vt harum pars vna à tuo nomine Europa sit appellanda.

AD LYDEN. ODE XXVIII.

Hortatur eam, vt secum Neptunaliorum diem in potu, & cantu transigat.

Festo

Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum
Lyde strennua Cæcubum:
Munitæq; adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis, ac veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli Consulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & virides Nereidum comas:
Tu curua recines lyra
Latonam, & celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon,
Fulgentesq; tenet Cycladas, & Paphon,
Iunctis visit oloribus.
Dicetur merita Nox quoq; nænia.

PARAPHRASIS.

QVIDNAM potius agendum festo Neptuni die? ô Lyde, quæ ad hoc munus aptissima es, prome cecubum reconditum: age hauri cita, & largiore potu expugna sapientiam istam, satis aduersus voluptates munitam: iam ad occasum Solem vides vergere; tu tamen quasi fixus stet, neq; occidat, non curas, vt deorsum afferatur vinum illud, iam inde à consulatu Bibuli obsignatum. Nos hilariter alternis cantionibus reficiemus animum: Neptuni ego laudes, & Nereidum virides comas canam: tu cithara curua iterum atque iterum celebrabis Latonam, & venatricis Dianæ spicula: vltimo vero carmine ambo Venerem laudabimus; quæ vecta curru ab oloribus inuisit Cnidon, Paphon, & Cycladas nitentes: Nox quoque Dea debito carmine celebrabitur.

AD MAECENATEM. ODE XXIX.

Mæcenatem ad ſuas epulas inuitat: quas illi gratas fore ſperat, quòd diuitibus, ad pauperum frugales cœnas ſe conferentibus, viciſsitudo illa placeat. Vrbem propter vehementes æſtus, & cum vrbe curas ab eo, vult relinqui. Non debere mortales de futuris anxios eſſe, ſed ad omnem euentum bene præparatum pectus (vt ipſe alibi loquitur) habere, dicit. Sed hoc ſibi (ſimul etiam ſui ſimiles intelligens) facilius eſſe innuit, quàm ijs, qui congerendis opibus ſunt dediti.

TYrrhena regum progenies, tibi
Non ante verſo lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me eſt. eripe te moræ:
Ne ſemper vdum Tibur, & Æſulæ
Decliue contempleris aruum, &
Telegoni iuga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum, & opes, ſtrepitumq; Romæ.
Plerunq; gratæ diuitibus vices,
Mundæq; paruo ſub lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis, & oſtro
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem: iam Procyon furit
Et ſtella veſani Leonis,
Sole dies referente ſiccos.

Iam paſtor vmbras cum grege languido,
Riuumque feſſus quærit,& horridi
Dumeta Siluani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, ciuitatem quis deceat ſtatus,
Curas:& vrbi ſollicitus times,
Quid Seres,& regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſq; diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit deus:
Ridetque, ſi mortalis vltra
Fas trepidat. quod adeſt, memento
Componere æquus; cętera fluminis
Ritu feruntur,nunc medio alueo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare: nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas,& pecus,& domos
Voluentis vnà, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſyluæ,
Cùm fera diluuies quietos
Irritat amnes. ille potens ſui,
Lætuſque deget, cui licet in diem
Dixiſſe, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel ſole puro:non tamen irritum,
Quodcunq; retro eſt,efficiet: neque
Diffinget,infectumque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.

Fortuna ſæuo lęta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
  Tranſmutat incertos honores,
    Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quę dedit: & mea
  Virtute me inuoluo, probamque
    Pauperiem ſine dote quęro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
  Decurrere, & votis paciſci
    Ne Cyprię, Tyrięq; merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis pręſidio ſcaphę,
  Tutum per Ægęos tumultus
    Aura feret, geminuſq; Pollux.

PARAPHRASIS.

ORIVNDE ab Hetruſcis regibus, ò Mæcenas, iam dudum tibi domi meæ apparaui vinum ſuaue, maturumque; ex cuius cado nihil depromptum eſt: apparaui roſas; apparaui balaninum oleum, vt eo delibuti capilli tui niteant; accelera, atque huc adſis cito. quid ſemper ne contemplaberis Tibur, multis aquis irrigatum, cęloq; minus ſalubri; aruumq; decliue Aeſulæ oppidi; ſemperne miraberis Tuſculum, in colle conditum à Telegone parricida? Iam deſere tantam rerum copiam. quæ certe faſtidium parit; deſere magnifica ædificia iſta vrbana; quæ altitudine ſua nubes attingere videntur: omitte intueri, & mirari Romanos honores, eorumq; ſtrepitum, & tumultum, qui per vrbem incedunt; noli amplius detineri admiratione nobiliſſimæ, opulentiſſimæque vrbis Romæ. Enimuero ſæpius accidit, vt cenę neq; ſordidæ, neque nimis ſumptuoſæ in pauperum tuguriolis, ditioribus hominibus cæteroqui gratæ, quamquam ſine periſtromate, phrygiatiſque ſunt auleis, illos tamen voluptate incredibili affecerint: quod ſi anni temporis rationem

tionem habere volueris, hoc sanè tibi facilè persuaderi poterit; Cephei siquidem astrum lucidum denuntiat calores maximos; Procyon iam iam, Canis furentis sydus, oriri cœpit; quod facilè intelligitur Solis radijs interdiu furentibus: pastor nunc temporis defessus cum grege, nimijs caloribus languido, in vmbrosa loca se recipit, quæritq; riuulos, & Siluani dumeta virgultis asperiora: Vides, Mæcenas, tantam eße ob æstum aquarum siccitatem, vt ripæ fluminum, murmur non reddentes, nulla aura leniori iacentes possint reficere. Noui ego ingenium tuum: sanè totus in hoc es, vt qualis esse debeat ciuitas, & quàm bene constituta, omnibus innotescat: quod vero illius cura te non parum sollicitum habeat, times etiam ne quid Seres, ne Bactra, in quibus regnauit Cyrus, ne denique Scythæ, ingenio mobili, seditionesq; inter se agitantes, vrbi nostræ moliantur: Sed hæc scire, non tuum est: Etenim summus ille Deorum parens prudentissimus omnia nobis, quæ euentura sint, incerta omnino esse voluit: ridetq;, si quis mortalium vltra id, quod ei liceat, futurarum rerum cura se conficiat: tu, quod præsens est, quodq; iustitia, prudentiaque tua egeat, id vt componas, studium, diligentiamque adhibito; cætera vero, quæ futura sunt, perinde se habere existimato, vt eße solet fluuius, qui nunc leniter & pacatè delabitur in mare Etruscum; nunc maximo eorum cum clamore, qui montes, vicinasq; syluas incolunt, aquarum eluuione irrumpente voluit, trahitq; attritos aquis lapides, arbores, armenta, & domos: Ille fortunę potestati minime obnoxius vitã hilariter trãsiget, & vacuã ab omnibus animi morbis, cui vere dicere licebit; potui hodie frui bonis paratis; Cras Iupiter pater polo, vel nubes offundet, vel illum solis radijs illustrabit: non efficiet tamen, quicquid præterijt, sit irritum; quodq; labentia tempora, horæque semel vexerint, & effecerint, infectum vt sit: hoc ita se habere, & vero verius esse, vides: etenim fortuna, quæ rerum vicissitudinibus lætatur plurimum; et quę eludit sæpius hominum conatus, nunc mihi, nunc alijs fauens, & mun fica honores defert: quæ omnia cum mihi penitus sint perspecta, fortunæ bonis ita vtor, vt si sit secunda; eam laudem; si cito mutetur, & mihi aduersetur, reddam omnia, quæ ad ipsa acceperam; & in vna virtute, qua nitor ego, vitæ præsidium meæ constituo; & perfruor ea paupertate, quæ sit cum virtute coniuncta. Equidem non tanti faciam diuitias, vt earum causa nauigationis periculo me committam: non mecum est, vt, concutiente vento procelloso malum, confugiam ad Deos; votisq;, ac precibus quodammodo cum ipsis pacifcar, ne naufragio facto merces, ex Cypro, Tyroq; e deuectæ procellis obruantur. quod ad me nihil tale euenturum, & opto, & spero. Quod si augendæ rei causa libido vnquam nauigandi me incesserit, tunc me aura, & Castoris, Pollucisq; sidera per mare Aegeum ventis increbrescentibus nauicula biremi confisum, vehant.

ODE

ODE XXX.

Scribendis carminibus lyricis se melius consuluisse immortalitati nominis sui dicit, quàm si obtinuisset, vt sibi æreæ statuæ, aut pyramides erigerentur. Præcipuamque laudis materiam fore innuit, quòd primus ex Latinis in hoc carminum genere Græcos imitatus fuerit. Sic Naso de suo Metamorph. opere,

Iamq; opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas, &c.

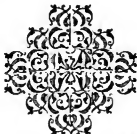
EXegi monimentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaq; pars mei
Vitabit Libitinam. vsque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus, agrestium
Regnator populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

PARAPHRASIS.

PERFECI ego Musarum fauore opus huiusmodi, cuius perennitas longè diuturnior sit futura æreis statuis; longèque sublimius hoc mei monumentum erit, altius statu Pyramidum, regiam magnificentiam testantium: lætor ego mirificè, mihique ipsi gaudeo; cum videam, id tale fore, vt

non

non assiduis imbribus, non vehementer seuienti Aquilone, non denique vlla temporis longinquitate, dirui, euertiue possit: euenietque, vt aliqua mei pars moriatur, non totus tamen moriar: Etenim ingenium, mensque, potiores mei partes, ab omni prorsus interitu iam se carminum excellentia vindicarunt; lausque mea apud posteros ea est futura, vt sua vetustate florescat magis, ac magis; tandiu scilicet, quandiu in Capitolio vnà cum Pontifice maximo Vestalis virgo, silentium seruans, sacris intererit: Decantabor ego, & laudibus extollar qua parte Apuliæ Aufidus violenter fluit; ego ex humili loco oriundus, clarus tamen, qua parte Apuliæ siticulosæ Daunus regnauit, dicar primus, deduxiße lyricum carmen ad cantus, latinasque modulationes. Sume spiritus, iureque optimo tibi aliquid tribue Horati; tuque Melpomene, si ita tibi placet, caput mihi laurea corolla redimito.

Q. HORATII FLACCI
ODARVM LIBER QVARTVS.

AD VENEREM. ODE I.

Quum iampridem amoribus valedixisset, queritur apud Venerem, se rursum ad eos sollicitari: quum alioqui ipsa etiam ætas ab illis abhorreat. Eam ergo hortatur, vt potius ad Paulum Maximum se conferat. Tandemque, se vnius Ligurini amori succumbere, fatetur. Videntur autem, intermissis amoribus, simul, & carmina lyrica intermissa fuisse.

Ntermissa Venus diu,
Rursus bella moues. parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. desine, dulcium
Mater sæua Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperijs. abi
Quò blandæ iuuenum te reuocant preces.
Tempestiuius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comessabere Maximi:

Si

Si torrere iecur quæris idoneum.
Nanq; & nobilis, & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Latè signa feret militiæ tuæ.
Et quandoq; potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyræq;, & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec fœmina, nec puer,
Iam nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero,
Nec vincire nouis tempora floribus.
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somnijs
Iam captum teneo, iam volucrem sequor
Te per gramina Martij
Campi, te per aquas dure volubiles.

PARAPHRASIS.

VAE te cepit sententia amorum Dea? cur iamdiu bella intermißa renouas? ab precor, condona; condona (precor) mihi: mediusfidius non is sum, qui stipendia facere possim sub te, vti olim sub regno Cynaræ, amicæ mutuo mihi gratificantis: desine quæso Venus, me, quinquagesimum ferè annum natum, tuis imperijs flectere; iisdemque velle morem me gerere: satius, erit, te conferas, quò blandis precibus iuuenum vocaris. Pol tu quasi euolans curru, oloribus iuncto candidissimis, conuiuia duces lautiora, voluptariéq; magis viues in ædibus Paulli Maximi; si hominem, rebus amatorijs aptum, exercere cupis: is generis nobilitate pollet plurimum: is venustus, is facundus, & eloquens, & mille præclaris animi dotibus insignitus in hac amorum militia abundè tibi satisfacere poterit; amantisque munera præclarè obire: quod si quando riualem suum, conantem aucupari amicæ gratiam, suis amplissimis muneribus superauerit, tunc memor tuæ in se liberalitatis, tibi propè Albanos lacus eriget marmoream statuam, sub trabe citrea; in cuius honorem ex thure, aliisque suffimentis plurimi incendentur odores: tunc carmina, pęanaq; mistis varijs sonis cantabuntur; apud hanc pueri, puellęq; instar Martis Sacerdotum choreas ducent. Quod ad me, amplius nec fœminæ, aut cuiusuis alius amore ita accendi poßum, vt putem, itidem ab eo amari me poße: iam nec delectat me amplius, corollis redimitum, conuiuijs operam dare. Verum, quid est, Ligurine, cur interdum (tametsi ætate ingrauescente sim) lacrimas raras excutio? cur inter loquendum hæsito, ac titubo? nimirum sæpius in somnis videor videre, te gremio fouere, & te, alioqui fugacem, insequi; seu tu inexorabilis per prata Campi Martij, seu per aquas fugias.

AD ANTONIVM IVLVM. ODE II.

Pindarum esse eiusmodi poetam dicit, vt siquis eum imitari conetur, non minus famæ suę periculum sit aditurus, quàm si cum Icaro pennis Dędaleis cœlo se credere audeat. Deinde, vt Pindarum cycno altè volanti, ita se api grata thyma laboriosè carpenti, comparat: ideoque ipsum Antonium ad celebrandam maiore plectro Cęsaris victoriam hortatur. Tradunt autem veteres scholiastæ, hunc Antonium fuisse M. Antonij triumuiri filium.

PIndarum quisquis studet æmulari,
Iule, ceratis ope Dędalea

Niti-

Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Feruet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore.
Laurea donandus Apollinari;
Seu per audaces noua dithyrambos
Verba deuoluit, numeriſque fertur
Lege ſolutis:
Seu deos, regeſque canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iuſta
Morte Centauri: cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Siue, quos Elea domum reducit
Palma cœleſtes, pugilemue, equumue
Dicit:& centum potiore ſignis
Munere donat:
Flebili ſponſæ iuuenemue raptum
Plorat: & vires, animumque, moreſ-
que aureos deducit in aſtra: nigro-
que inuidet Orco.
Multa Dirçeum leuat aura cygnum;
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego apis Matinæ
More, modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus, vuidique

Tiburis ripas, operosa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæsarem: quandoque trahet feroces
Per sacrum cliuum merita decorus
Fronde Sicambros:
Quo nihil maius, meliusue terris
Fata donauere, boniq; diui,
Nec dabunt; quamuis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, & vrbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: & ò Sol
Pulcher, ò laudande, canam recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, iò triumphe,
Non semel dicemus, iò triumphe,
Ciuitas omnis, dabimusque diuis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener soluet vitulus relicta
Matre, qui largis iuuenescit herbis
In mea vota;
Fronte curuatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,

Quà notam duxit, niueus videri,
Cætera fuluus.

PARAPHRASIS.

LONGE falli opinione sua, Antoni Iule, eum ego existimarim, qui scriptis suis Pindarum se imitari posse putat: ac vereor, ne id illi, quod & Icaro, accidat; qui maiora ausus, quàm par esset, alis, sibi cera compactis, ex alto in mare decidit: tanta si quidem est in ipso Pindaro facundia, tantumque dicendi in eo flumen, vt dicendo ruat, amnis instar, decidentis ex altissimo monte; quem ita auxerunt imbres, vt extra suas ripas erumpat. Is seu Dithyrambum in Bacchum (grandiloquum quidem poëma, at non ita metricis legibus adstrictum) canat, seu Deos, aut Regum laudes, Herculis vtpote, Thesei, & Pyrithoi, oriundorum à Dijs, quorum inclita virtute contrucidati sunt Centauri, & tremendum illud Chimeræ monstrum domitum, mediusfidius laurea donandus est corona: neque eadem ipse fraudandus est, dum victoria potitos apud vrbem Elidem, celebrat; aut carmine suo, quibusuis statuis longè preciosiore, qui pugilatu vicerit, aut certamine equestri fuerit superior, ad cælum tollit; seu etiam Epigrammata in defunctum sponsum scribat, aut priscæ ætatis mores vocat in astra, & ab omni prorsus interitu vindicat: hunc Pindarum, Cycnum Dircæum, ingenij aura non leuis tollit in altum: at ego exili admodum ingenio cum sim, instar apis Calabræ, quæ summo cum labore, hinc inde gratissima sibi thyma delibat, propè Tiberis ripas carmina, multis vigilijs elaborata, cudo: tu profectò is es, qui sublimiori stylo Cæsaris egregiè facta decantabis; tunc scilicet, cum redimitus lauro triumphum aget de Sicambris, illos post currum trahens per cliuum Capitolinum. & iure quidem; ipso enim Cesare nihil mortalibus datum est præstantius, nec dari posse puto à Dijs ipsis, licet redeant homines ad mores ætatis illius aureæ: tuis carminibus celebrabis dies illustres, lætosque & ludos, populo Romano exhibitos, ob Augusti reditum; ciuiumq; controuersias diremptas: quod si quid ego tunc carminibus potero, & quid auditu dignum proferre queam, libentissimè me tibi associabo, canamque: ò dies albo notanda lapillo, ò laudibus extollenda; quippe in quo recuperato Cæsare nobis nunc licet perfrui: dumque tu triumphe per vrbem celebraberis, sæpius atq; iterum dicemus, Io, resonabit ciuitas omnis, Io, & Dijs ipsis imortalibus, adeo beneficis, sacra faciemus: vtque voto, quod in Augusti reditum voueras, te soluas, decem tauri, totidemq; vaccæ, tibi erunt mactandæ: Ego vero, quod Dijs promiseram, vitulo persoluam; qui nunc, vberibus matris relictis, maxima herbarum copia adolescit; quique lunæ tertiæ cur-

uam figuram imitatur cornibus; & qua frontis parte notam contraxit, is albo est colore, cętera vero corporis partes fului sunt coloris.

AD MELPOMENEN. ODE III.

Melpomenæ acceptum ferri debere poetices donum, ait: quòd, siquem in ipsa natiuitate beneuolis oculis intuita fuerit, is ad nullum aliud, quàm poetices studium sit animum appulsurus, nec aliunde gloriam sibi comparaturus. Deinde illi de laude, quam ipse ex lyricis versibus reportat, gratias agit.

QVem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Delijs
Ornatum folijs ducem;
Quòd regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio.
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et spissę nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis vrbium
Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Etiam dente minus mordeor inuido.
O testudinis aureæ
Dulcem quę strepitum, Pieri, temperas:
O mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum,

Totum

Totum muneris hoc tui est,
Quòd monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quòd spiro, & placeo; si placeo, tuum est.

PARAPHRASIS.

QVEM tu semel hilari vultu aspexeris, Musa Melpomene, & cui nascenti faueris, non est, quòd quis eum putet in Isthmijs ludis victorem pronuntiatum curru vehi; aut laurea corona redimitum, in Capitolium triumphantem duci posse; quòd subactis regibus, qui Romanis minitabantur, rempublicam amplificarit: sed quæ loca Tiberis perfluit, & nemora; quibus mirificè delectantur poëtæ, illum clarum carmine lyrico reddent, tollentque ad astra. Roma, cæterarum vrbium facilè princeps, singulari, beneuoloque erga me animo iam in album poëtarum clarissimorum me retulit; iamq; venustate, & lepore carminum meorum, vel ipsam inuidiam superaui. ò, Musa, quæ dulcem mihi sonum temperas, dum cithara persono aurata, ò cui si libeat, pisces, alioqui mutos, non inferiores reddas vocalissimis Cycnis, id totum acceptum tibi refero, quòd scilicet omnes me digito designantes, cæteris poëtis lyricis antestare, prædicent: quòd viuo, spiritumq; duco, & ab omni prorsus interitu me vindicarim, id totum tuum est, tuæque in me humanitati tribuo.

ODE IIII.

Drusi Neronis, qui fuit Augusti Cæsaris priuignus, victoriam de Rhœthis, & Vindelicis celebrat. Quinetiam Claudij Neronis fortia quædam facta commemorat. Tandem verò & totius gentis Romanæ fortitudo ore ipsius hostis (nimirum Annibalis) laudatur. Sed de Druso loquens poeta, disciplinam, & educationem multum ad virtutem posse, ostendit, tanquam aliquam harum eius laudum partem in Augustum deriuans.

QValem ministrum fulminis alitem,
(Cui rex deorum regnum in aues vagas
Permisit, expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flauo)

Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus:
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualemue lætis caprea pascuis
Intenta, fuluæ matris ab vbere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente nouo peritura vidit:
Videre Rhœti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici: quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli:
Nec scire fas est omnia: sed diu,
Latèque victrices cateruæ,
Consilijs iuuenis reuictæ,
Sensere, quid mens rite, quid indoles,
Nutrita faustis sub penetralibus,
Posset; quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus: & bonis
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Doctrina ſed vim promouet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Vtcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas ò Roma Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris;
Qui primus alma riſit adorea,
Dirus per vrbes Afer vt Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitauit vndas:
Poſt hoc ſecundis vſque laboribus
Romana pubes creuit: & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cerui, luporum præda rapacium,
Sectamur vltro, quos opimus
Fallere, & effugere eſt triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuſcis æquoribus, ſacra,
Natoſque, maturoſq; patres,
Pertulit Auſonias ad vrbes,
Duris vt ilex, tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes ab ipſo
Ducit opes, animumque ferro.

Non Hydra ſecto corpore firmior,
Vinci dolentem, creuit in Herculem:
Monſtrumue ſummiſere Colchi
Maius, Echioniæue Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior euenit:
Luctere multa proruet integrum
Cum laude victorem; geretq;
Prælia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuntios
Mittam ſuperbos. occidit, occidit,
Spes omnis, & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interempto.
Nil Claudiæ non perficient manus:
Quas & benigno numine Iuppiter
Defendit, & curæ ſagaces
Expediunt per acuta belli.

PARAPHRASIS.

QVALIS Aquila cernitur, cui ob fidelitatem, Ioui in rapiendo Ganymede penitus perſpectam, imperium inter aues tributum eſt, aquila inquam, quam volandi imperitam ipſa iuuenta è nido expulit; venti vero volandi artem docuerunt; ſubinde vigor patrius pugnandi deſiderium, natura illi inſitum, in ouilia, necnon in reluctantes dracones excitauit; aut qualis extitit leonis catulus, quem caprea, paſcuis intenta, eademque iam iam eius dentibus dilaceranda, vidit; talem mediusfidius Rheti, Vindeliciq; Druſum, ſtrenuè bellantem, in alpibus videre: qui populi immaniſſimi, latroneſque cruentiſſimi, cur Amazonum more ſecuribus in bello vtantur, non iam quærendum cenſui; omnia etenim indagare non licet: ſed dubio procul horum profligatiſſimorum hominum cateruæ, qui diu, latèq; regionem vicinam infeſtauerant, ſenſere tandem; quid egregia indoles, quid educatio optima, quidue conſilia Iuuenũ, Tiberij & Druſi ortum ducentium ab illuſtribus maioribus, poſſet. Enimuero fortes fortibus creantur; & paterna virtus

in

in equis, & in iuuencis, ne dum in hominibus valet adeo, vt nunquam videas, generosas aquilas columbam imbellem generare. Natura quidem plurimum valet; sed certe eruditio virtutem, à natura insitam, amplificat; æquitatisque studium corroborat pectora: & quotiescunque naturæ bonitas perpolitis moribus destituta est, vitæ turpitudo notam inurit optimo illi generi. Roma, quid tu debeas Neronibus, testantur flumen Metaurum, & subactus Asdrubal; ille etiam dies illustris, qui ab eo tempore, quo impius, crudelisq; Pœnus, vti flamma tædas, vel Eurus vndas Siculas solet peragrare, Italiam totam percursauerat, primus victoria illa pulcherrima lucem Italiæ attulit, lætitiamq; incredibilem. Post hoc egregium facinus, idest Asdrubalis cędem, prælijs secundis Romanus populus adauctus est; & Deorum immortalium delubra, quæ Pœnorum crudelitate diruta fuerant, statuasq; in Deorum honorem erectas vidit: tandemq; fateri coactus est Annibal, Carthaginenses, perinde ac ceruos, lupis rapacissimis dilaniandos, eos insectatos esse, è quorum manibus si effugere potuissent, summa fuisset laus: Annibal quoq; hæc ipsa de Romanis protulit: Romana gens, bellica virtute illustris, quæ vbi combusta, & solo æquata fuit Troia, in Italiam vexit natos, virosq;, confectos ætate, nec non Deos Penates, iactatos vndecunq; mari Tyrrheno, non secus ac ilex frondosa, in monte Algido dura securi excisa, gens inquam hæc inter tot damna, & cędes sumit vires ex ipsis etiam cladibus: non putarim ego Hydram, tunc cum illi sectum fuit corpus, robustiorem excitatam fuisse in ipsum Herculem; qui grauiter ferebat, se superari teterrimo illo monstro; non firmius, aut validius fuit etiam monstrum alterum illud, quod domitum ab ipsis Colchis, aut Thebanis fuit, quàm Romana gens; hanc siquidem in maris profunda deijcias, ea ipsa venustior apparet; & cui si obstes, quoscunque antea victores prosternit; bellaq; huiusmodi geret, quæ nepotibus, & posteritate sint decantanda. Heu eò redactæ sunt res meæ, vt non amplius elatus animo, qui victoriam nuntient, mittam Carthaginem: quippe quòd interfecto Asdrubale fratre, atque eius exercitu conciso, de me prorsus sit actum: nihil quidem tam arduum, & difficile est, quod Claudia gens maturo consilio non suscipiat, susceptum vero inuicto animi robore non conficiat. Pol Iupiter gentem hanc sibi tuendam suscepit; diligentia vero & solertia eandem per maxima queque belli discrimina expeditam magis reddet.

AD AVGVSTVM. ODE V.

Augustum, vt reditum suum omnibus optatissimum maturet, precatur: & quàm felix sit eius beneficio rerum Romanarum status, commemorat. Vnde illum, non aliter, quàm olim in Græcia Castorem, & Hærculem coli, dicit.

Diuis

Diuis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ.
Instar veris enim vultus vbi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem Notus inuido
Flatu Carpathij trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet à domo;
Votis, ominibusque, & precibus vocat,
Curuo nec faciem littore demouet;
Sic desiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaq; Faustitas:
Pacatum volitant per mare nauitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos, & lex maculosum edomuit nefas:
Laudantur simili prole puerperæ,
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paueat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit,
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?

Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus: & alteris
Te mensis adhibet deum.
Te multa prece, te prosequitur mero,
Defuso pateris: & Laribus tuum
Miscet numen, vti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas ò vtinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci manè die; dicimus vuidi
Cùm sol Oceano subest.

PARAPHRASIS.

O QVI *præsidium Romanæ gentis es, quiq; ortum ducis à Dijs immortalibus, optime Auguste, cum plus nimio à nobis abfueris, tandem aliquando in patriam te recipe: id quidem Senatui Romano fueras pollicitus: cum vero patriæ lux sis, accede, accede; nam vbi imago tuo populo Romano se conspiciendam præbuit, veris similitudine, venustiores prodeunt dies, longèq; clarior Sol videtur lucere: & quemadmodum mater, desiderio filij contabescens, quem flamine aduersante Notus annuo spatio, sibi ad reditum proposito, diutius remoratur, à dulciq; patria retrahit trans mare Carpathium, hunc sæpe votis, & multa prece, nunquam à littore discedens, reuocat; sic Roma, desiderio incredibili flagrans, tuum reditum mirificè cupit, & exoptat. Nobis cum præsis, armenta tutò errant, tutique sunt coloni; rerum, & frugum copiam ingentem suppeditant Ceres, & Faustitas: nec amplius mare infestum est prædonibus: Mortalium quisq; stat promissis; neque stupris, aut adulterijs vlla domus violatur; quippe quòd morum probitate, & lege Iulia de adulterijs compressa sunt adulteria; vt hac ratione ingentibus laudibus tollantur puerperæ, quæ filios, patribus similes, progenerarint, quod si quis hac in parte peccarit, supplicio statim afficitur: quis igitur aut Parthos extimescat, aut Scytham? aut quis timebit à Germanis, Hispanisq;, Cæsare Augusto imperium obtinente? Mediusfidius quisque nixus virtute tanti Imperatoris, totum diem in agris suis traducit; vlmosq; vitibus adiungit: subinde vero lætitia perfusus ad compotationes se recipit; & te, in Deorum*

rum numerum adſcriptum, ſecundis menſis precibus ſæpius inuocat; ſæpius etiam tibi propinat, merum fundens, & ſpargens: & vti Græcia gratiſſima memoria proſequitur Caſtorem, & magnum Herculem, ita Dijs Laribus numen tuum Romani adſociant. Dij faxint, inuictiſſime Imperator, vt tua munificentia, & liberalitate nobis Italis diutius feriari liceat: id manè expetimus impranſi, id etiam veſperi cupimus vehementer, cũ vino madidi ſumus.

AD APOLLINEM. *ODE VI.*

Apollinis, & Dianæ laudes hac ode canit, quæ eſt carmen ſæculare: vt etiam oſtendunt hæc eius verba, *- ego dijs amicum, Sæculo feſtas referente luces, Reddidi carmen.*

Diue, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityoſq; raptor
Senſit, & Troiæ propè victor altæ
Phthius Achilles;
Cæteris maior, tibi miles impar:
Filius quamuis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Procidit latè, poſuitque collum
Puluere Teucro.
Ille, non incluſus equo, Mineruæ
Sacra mentito, malè feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palàm captis grauis, heu nefas, heu
Neſcios fari pueros Achiuis
Vreret flammis, etiam latentes

Matris

Matris in aluo:
Ni tuis victus, Venerisq; gratæ
Vocibus diuûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicem Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lauis amne crines:
Dauniæ defende decus Camœnæ
Leuis Agyeu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenq; dedit poëtæ.
Virginum primæ, pueriq; claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas, & ceruos, cohibentis arcu,
Lesbium seruate pedem, meique
Pollicis ictum:
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremq; pronos
Voluere menses.
Nupta iam dices, Ego dijs amicum,
Sæculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

PARAPHRASIS.

APOLLO, tuq; Diana, quorum eximiam virtutem Niobes filij ob matris nimiam arrogantiam, linguamque petulantem vindicem sunt experti;

experti; necnon Tityus ille temerarius; vt qui Latonam rapere sit conatus, ille etiam Phthius Achilles, Graecorum praestantissimus, qui armorum vi Troiam vrbem magnam propè expugnauerat, tecum tamen minime comparandus; quamuis filius marinae Thetidos, & strenuus bellator Troiana moenia bellicis instrumentis concuteret: is tamen veluti pinus, securi excisa, aut Cupressus, furenti Euro concussa, cecidit, seq; totum puluere Troiano conspurcauit: is nisi à Paride, te eius sagittam dirigente, fuisset occisus, sanè non inclusus equo illo ligneo, quem Greci ad placandam Palladem fabricatum finxerant, decepisset Troianos, suo maximo dispendio otiantes; & choreas in aula Priami agitantes; sed aperto Marte, (horribile dictu) ignibus Achaicis non modo eosdem combussisset, verum etiam in eos, qui adhuc in matris aluo delitescerent, crudelitatem exercuisset; nisi (quae tua sanè summa fuit humanitas) Iupiter precibus deuinctus tuis, & Veneris melioribus auspicijs in condenda vrbe Romae votis Aeneae fauisset. Tu inquam Apollo imberbis, qui crines tuos flauos Xanto flumine abluis; quique cithara, argutè canente, plurimum vales, tuere, suscipeq; patrocinium latinae nostrae, qualis ea sit, Musae. Phoebus mihi pangendorum carminum artem demonstrauit, quodq; poëtae nomine decoratus sum, acceptum id illi refero: Proles oriunda ab Augusto, quam Diana tuetur, vsque lyncas, & ceruos iaculans sagittis, vobis sint curae Sapphica nostra carmina, citharaeque nostrae modulatio, numquam non canens, Latonae filium, Apollinem: & semper laudibus extollens Dianam; quae face sua nocturno tempore illustrat orbem, fauetque frugibus, celeriterq; voluit menses. tu vero, quae nunc virginitate flores, vbi nupseris, tunc dices; olim ego edocta vatis Horatij carmina, adprimè grata Dijs ipsis, eadem ludis saecularibus libentissimè pronunciaui, & cecini.

AD TORQVATVM. ODE VII.

Immortalia ne speres, monet annus, & almum
Quae rapit hora diem.

Hi enim istius odes versus argumentum prioris eius partis complectuntur. Addit verò, & reparari vitam semel amissam non posse, &, quo die simus eam amissuri, incertum esse. Interim igitur nos, animo nostro obsequentes, frui rebus illis debere, quae alioqui in auidas haeredis manus venturae essent.

DIffugere niues: redeunt iam gramina campis,
Arboribusque comae.
Mutat terra vices; & decrescentia ripas

Flumina

Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis, geminisq; sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas,
Interitura, simul
Pomifer Autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ:
Nos vbi decidimus,
Quò pius Æneas, quò Tullus diues, & Ancus,
Puluis & vmbra sumus.
Quis scit, an adijciant hodiernæ crastina summę
Tempora Dij superi?
Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cùm semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria:
Non Torquate genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.
Infernis neq; enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theseus abrumpere charo
Vincula Pirithoo.

PARAPHRASIS.

COLLIQVEFACTAE; *iamque solutæ sunt niues; terra etiam gramine virescit, frondibusque arbores obteguntur; mutatur anni tem-*

pus; flumina vero, quæ assiduis imbribus creuerant, nunc intra ripas labuntur: videas nunc (vt quæ à frigoris iniuria nihil timeat) Gratiam cum nymphis, mistisque suis sororibus, nudam choreas ducere: monemur quippe anni vicissitudine, & horis ipsis, ne perpetuam rerum conditionem nobis speremus: Frigora, Zephyris flantibus, sæuitiam deponunt suam; æstas trudit ver; ipsa quoque interitura; vbi Autumni tempus accesserit, frugesque effuderit: mox vero hyems, qua inertes redduntur homines, recursura: at enim longè alia est mortalium conditio, quàm temporum; hæc enim vtpote Lunæ, Soles, & cæteri planetæ cursum suum renouant, damnaque resarciunt; nos vero homunculi, vbi descendimus, quò viri clarissimi Aeneas, quò Tullus, quò Ancus, in puluerem redigimur. Cui vero exploratum, perspicuumue est, an Dij immortales vitæ nostræ diem crastinum sint adiecturi? Enimuero ea omnia, quæ in obsequendo animo tuo, tuaque libidine explenda consumpseris, non in hæredum manus peruenient: iam vero vbi semel vitam cum morte commutaueris, & Minos ille, inferorum iudex, sententiam de te tulerit, non, Torquate, generis nobilitate, non facundia, qua plurimum potes, neq; etiam uita, puriter à te acta, in lucem reuocaberis: quandoquidem Diana ipsa ex inferis redimere quidem potuit castum Hippolytum, at immortalem facere non potuit: minus etiam Theseus Pirithoo, sibi amicissimo, vincula, quibus apud inferos constrictus est, potest explicare.

AD MARCIVM CENSORINVM. ODE VIII.

Se nihil aliud amicis, quàm carmina donare posse, dicit: quod munus, quanto alijs omnibus præstantius sit, ostendit.

DOnarem pateras, grataque commodus
Censorine meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres: diuite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc deum:
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium

Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectęq; retrorsum Annibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediјt, clarius indicant
Laudes, quàm Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ sileant, quòd bene feceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ
Mauortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygijs fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum diuitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat. sic Iouis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

PARAPHRASIS.

VTINAM ego Censorine ab opibus firmus essem, & de re domestica bene constitutus; sanè donarem sodales meos pateris, statuisque

 æreis;

æreis; nec non vasis, affabrè factis: donarem medius fidius illis tripodas, premia ducibus fortibus debita; tu vero horum non minima munera acciperes; scilicet si abundarem signis, & tabulis pictis, in quibus artis suæ specimen ediderunt Parrhasius, & Scopas: hic quidem è marmore infingendis Dijs, ille vero coloribus, & penicillo celebris, & illustris; sed non est mihi hæc facultas; neque res familiaris tua, aut animus hæc poscere videntur; quippe quòd huiusmodi delitijs non egeas: carminum lepore, & venustate mirificè delectaris, hisce ego donare te possum; & indicare, quàm pretiosum munus sit carmen. Quare scito, non statuas marmoreas, quibus viuunt etiã post funera Duces prestantissimi, non monimenta egregia illa à Senatu Publio Scipioni Africano decreta; non quòd illius consilio ab Italia in Africam Annibal sit retractus; non quòd Carthaginem deleuerit, Scipionem reddidisse clariorem, quàm Ennij poëma. Itaque nisi literis praeclarè facta tua mandentur, nulla certe eorum merces erit: etenim iacebunt in tenebris, nisi literarum lumen accesserit: quonam pacto actum esset cum Martis, & Iliæ filio, si taciturnitas factis Romuli aduersata esset? Sanè immortalem poëtarum excellentia, nec non beneuolentia, horumq; facundia Aeacum, fluctibus Stygijs ereptum, reddiderunt: etenim nobilissima carmina eos, qui digni laude existimantur, ab omni prorsus interitu vindicant: homines eadem in cælo collocant, eosdemque beatos efficiunt: hinc consecutum est, vt Hercules ille post tot labores exanthlatos vatum fauore vnà cum ipso Ioue accumbat, optatisque epulis perfruatur: poëtarum quoque fauore inter sidera sunt relati Castor, & Pollux; & nauigantibus fauere creduntur; quin & ipse Bacchus, cuius caput viridi pampino cingitur, horum carminibus inter Deos relatus, ab hominibus inuocatus, creditur istorum vota ad honos exitus perducere.

AD LOLLIVM. ODE IX.

Lollij laudes cantaturus, prius eam, quam concepit de carminum suorum immortalitate spem, prædicat. Neque enim Homeri tantùm, sed aliorum etiam eo inferiorum carmina viuere. Deinde multorum res gestas obliuione deletas esse, dicit, quòd illis poetæ defuerint. Postremò, ne idem, & Lollio vsu veniat, eius virtutes celebrat.

NE fortè credas interitura, quæ
Longè sonantem natus ad Aufidum,

Non

Non antè vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis:
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Cææque, & Alcæi minaces,
Steſichoriq; graues Camœnæ.
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Deleuit ætas. ſpirat adhuc amor;
Viuuntq; commiſſi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comptos arſit adulteri
Crines, & aurum veſtibus illitum
Mirata, regaleſque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primuſue Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
Vexata: non pugnauit ingens
Idomeneus, Sthenelusue ſolus
Dicenda Muſis prælia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graues
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, pueriſque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotiq; longa
Nocte: carent quia vate ſacro.
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Cælata virtus. non ego te meis

Chartis inornatum sileri,
Totue tuos patiar labores
Impunè, Lolli, carpere liuidas
Obliuiones. est animus tibi
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus, dubijsque rectus:
Vindex auaræ fraudis,& abstinens,
Ducentis ad se cuncta,pecuniæ:
Consulque non vnius anni;
Sed quoties bonus atque fidus
Iudex honestum prætulit vtili, &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu: & per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma.
Non,possidentem multa, vocaueris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter vti,
Duramque callet pauperiem pati:
Peiusque letho flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

PARAPHRASIS.

QVANQVAM ego Horatius in Apula regione natus, id genus carminis, ad citharam canendi, excogitaui, & pango, quod non ita vsitatis artibus sit descriptum; nolim tamen existimes, illud interiturum,& sua laude carere posse: nam tametsi Homerus ille primas inter poëtas omnes partes sibi vendicat, non tamen iacent in tenebris, quæ olim Pindarus, Simonides, Alcæus, Stesichorusq; conuiciosè, grauiterque scriptis mandarunt:

runt: & si quid amatorium olim descripsit Anacreon, id certè temporis edacitate non absumtum est: quinetiam amores, quos Lesbia puella Sappho elegantissimis suis Lyricis carminibus est prosecuta, fidibusque cecinit, non hominum obliuione sunt sepulti: Quid? putas tu, solam Helenam, quæ, mirata Paridis venustatem, & illius capillos, accuratè pexos, vestesque auro pictas, nec non ornatum regium, illius arsit amore, belli causam Troianis attulisse? Quid, Teucrũ fuisse primũ optimũ iaculatorẽ? certe non semel Troia bello fuit vexata; nec solus Idomeneus, aut Sthenelus strenuè bella, memoria digna, gesserunt: Non Hector, aut acer ille Deiphobus primus pro pudicis coniugibus, natisq; vulnera sunt passi: fuere dubio procul, qui ante Agamemnonem fortiter se gesserunt; sed omnes, quòd nullum poëtam sint nacti, à quo sua facta memoriæ proderentur, æternis tenebris iacent demersi: nemoq; illos decorat lacrimis. Certè virtus, parum distat ab ignauia, & otiosa vita; si vt de hac, ita de illa quoq; sileatur; nullisque literis illustretur. Ego itaq; cum te in oculis feram, ne non meis scriptis illustreris patiar numquam; nec committam, præclarè acta tua paulatim obliuione deleri: quippe prudentia plurimum polles; estque tibi animus in secunda, atque aduersa fortuna æquabilis, & constans, qui fraude agentes pœna coërcet; & in auaros animaduertit: quiq; etiam nulla argenti copia (quo certè sæpius mortales capiuntur) corrumpi potest: neq; is consulum Romanorum more vnius anni spatio, consul est tantum; sed quoties suas cupiditates comprimit. dignitatique consulit, strenuè repellens hominum nocentium munera, atque idem per mediam appetitionum aciem reluctatur, toties iter sibi ad honores patefacit. Nõ rectè eum, qui diuitijs affluat, beatum vocaueris: ille potius hoc nomine dignus erit, qui fortunis, deorum summa in se liberalitate profectis, noru vti; quiq; in egestate constitutus, fortiter fert conditionem suam; mauultq; mori, quam turpitudine aliqua se polluere; hic certè intrepidus, si detur occasio, & pro patria, & pro amicis morti se obiecerit.

AD LIGVRINVM. ODE X.

Futurum esse, dicit, vt quum ei flos ætatis exaruerit, doleat, quòd in illo flore mens eadem, quæ postea, sibi non fuerit.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potẽs.
Insperata tuæ quum veniet pluma superbię:
Et quę nunc humeris inuolitãt, deciderint comę:
Nunc, & qui color est puniceæ flore prior rosę:

Mutatus Ligurinum in faciem verterit hiſpidam:
Dices, Heu (quoties te in ſpeculo videris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genę?

PARAPHRASIS.

QVI tantæ tuæ venuſtatis, ò Ligurine, tibi ipſi cõſcius nimiam in me exerces crudelitatem; cum genas, cæteraſque leues tui corporis partes, quarum cauſa adeo ſuperbis, pili occuparint; illa etiam coma, quæ ad humeros vſque delabitur, tibi detondetur; nec non color ille purpureus, qui vel roſas ipſas venuſtate ſua vincit, euanuerit, teque hiſpidum, atq; vndecunque horridum reddiderint; dices mehercule, quoties te alium ab illo, qui nunc es, in ſpeculo videris: heu me miſerum, cur quo tempore puer formoſus eram, nunc qua ſum, non fui tunc, ſententia? aut cur, cum hac ſim mente, impubes ille genæ, quibus plus nimio ſuperbiebam, nunc mihi non redeũt?

AD PHYLLIDEM. ODE XI.

Phyllidem amicam ad celebrandum ſecum Mæcenatis natalem, inuitat: De Telepho autem iam illi cogitandum non eſſe, dicit, quippe qui alius puellæ amore captus ſit: ac certe Phaethontem, & Bellerophontem documento illi eſſe, vt ſibi diſparem vitet.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus: eſt in horto
Phylli nectendis apium coronis:
Eſt hederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara caſtis
Vincta verbenis, auet immolato
Spargier agno.
Cuncta feſtinat manus: huc, & illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes

Vertice

Verticem fumum.
Vt tamen noris, quibus aduoceris
Gaudijs, Idus tibi sunt agendæ:
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Iure solennis mihi, sanctiorq;
Penè natali proprio, quòd ex hac
Luce Mæcenas meus, affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupauit,
Non tuæ sortis iuuenem, puella
Diues, & lasciua, tenetq; grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaëton auaras
Spes, & exemplum graue præbet ales
Pegasus, terrenum equitem grauatus
Bellerophontem.
Semper vt te digna sequare: & vltra
Quàm licet sperare, nefas putando,
Disparem vites. age iam meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Fœmina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas. minuentur atræ
Carmine curæ.

PARAPHRASIS.

P*ERIVCVNDVM mihi fore, scito, Phylli, si hospitio nostro excipi non dedignaberis: ne vero quid tibi defuturum putes, velim scias; satis*

satis tibi commodè omnia futura: quippe mihi vini Albani cadus est, satis vetusti; iam enim nonum excessit annum; cumque corollis redimita fulgere consueueris, non tibi deerit Apium, minus etiam ederæ copia: Domus autem nostra peristromate adeo magnificè exornata est, vt hilaritatem quãdam præ se ferre videatur: quin & ara adest verbenis, & floribus affabrè adeo vincta, vt videatur nihil se malle, quàm agni mactati sanguine infici: ad eamque rem, quam paro, domestici omnes manum iam admouerunt; & in ea ipsa maxima vtuntur diligentia: ita vt pueri, misti puellis, suo fungantur officio; flammæque è summo vertice, rotatum more se voluentes, sursum feruntur cum tremulo quodam motu. Cæterum ne ignores, cur te ad hæc gaudia aduocem, scito; diem illum, qui Aprilem mensem, Veneri marinæ dicatum, diuidit, celebrandum nobis esse: is dies iure optimo festus est mihi, & quẽ piè magis deueneror, quàm in quo natus sum: etenim Mæcenas ille, præsidium, & dulce decus meum, ab hac die, longè festiuissima, ætatis suæ, initium ducit, & lucis vsura fruitur. Telephus ille, quem mirificè diligis, & expetis, valde tibi dissimilis, puellæ amore captus est; & gratissima sibi compede vinctus viuit. Quid te futurum putas? certe ille Phaëton ambustus, & Bellerophon, mortalis eques, Pegasum ausus conscendere, eos deterrent, qui habendi cupiditate nimia flagrant: horum sanè exemplo monemur, disparem vt vitemus, & ne maiora, quàm par sit, sperare audeamus. Tu igitur Phylli, quam omnium postremam amare decreui (non enim posthac vllius mulieris amore incendar) iam carmina disce nostra, quæ deinde gratissima, & amabili voce tua recines: ita enim edaces animi curæ minuentur, & ex animo prorsus expellentur.

AD VIRGILIVM. ODE XII.

Vnà cum vere (à cuius descriptione incipit) tempora sitim adduxisse, dicit (vtpote de adulto iam vere loquens) ideoq; ad sua pocula eum inuitat: sed ea conditione, vt ipse vnguenti nardini onychem afferat.

IAm veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt
Hyberna niue turgidi.
Nidum ponit, Itym flebiliter gemens,
Infelix auis, & Cecropię domus

Aeter-

Æternum opprobrium, quòd malè barbaras
Regum est vlta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ouium carmina fistula:
Delectantq; deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadię placent.
Adduxere sitim tempora Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuuenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx eliciet cadum;
Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaraq;
Curarum eluere efficax.
Ad quę si properas gaudia: cum tua
Velox merce veni. non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis;
Plena diues vt in domo.
Verùm pone moras, & studium lucri:
Nigrorumq; memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consilijs breuem:
Dulce est desipere in loco.

PARAPHRASIS.

SVMMAM sanè capio oblectationem, cum iam Fauonij, quorum flatu maria pacata magis ac magis redduntur, quique accedens ver comitantur, spirare incipiant; lenique aura sua vela intumescant: non amplius prata, ante glacie concreta, squallent; non amplius fluuij, qui hiberna niue creuerant, mugitu quodam taurino obstrepunt: hirundo quoque interfectum à se filium, Ityn gemens, acerbèq; flens, nidificat: infelix sanè auis, quòd

magno

magno suo damno Terei viri sui barbaram illam libidinem filij morte sit vlta: ipsi etiam pastores molli in herba dulcè canunt fistula; & ipsorum cantu Pan deus ille, qui Arcadiæ collibus delectatur, suauiter afficitur. Vides itaque, Virgili, anni tempus sitim hominibus afferre: verum tu cliens Claudij, & Drusi, nobilitate illustrium, si bibere cupis Calenum vinum, vnguento Nardino dato, illud ipsum degustabis: hac vna conditione, Nardi onychem scilicet si attuleris, tibi vinum istud deprômam: quod nunc in horreis Sulpitijs repositum seruatur; quodque est ea qualitate, vique, vt potantes homines sibi magna polliceri iubeat; atque valde sit efficax ad eluendas curas: huius itaque tanti gaudij particeps si fieri cupis, cum merce ista tua citò veni; neq; enim ego statui, immunem & asymbolum hospitio, & cœna te excipere: secus si facerem; eorum, qui diuitijs affluunt, morem imitarer; quorum in numero certè haud sim: at tu, spreto pecuniæ studio, ne diutius morare; quin potius in memoriam reuocans, tibi tandem moriendum esse, dum vita manet hilariter viue, & breui quadam stultitia te oblecta: enimuero iuuat mirificè solutiore risu desipientes imitari; modo id alieno tempore non fiat.

IN LYCEN. ODE XIII.

Lycæ meretrici insultat, tanquam suæ ferociæ (de qua queritur ode 10. lib. 3.) pœnas danti, quas illi imprecatus est: quum iam senectus totam mutarit ab illa, quæ olim fuerat: ita vt quum & formosa haberi, & se, vt iuuenem gerere velit, à iuuenibus contrà fastidiatur.

AVdiuere, Lyce, dij mea vota, dij
Audiuere Lyce: fis anus, & tamen
Vis formosa videri:
Ludisq;, & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas: ille virentis, &
Doctæ psallere Chiæ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transuolat aridas
Quercus, & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ

Tur-

Turpant, & capitis niues.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis,
Inclusit volucris dies.
Quò fugit Venus? heu quoue color decens?
Quò motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cynaram, notaq;, & artium
Gratarum facies? sed Cynaræ breues
Annos fata dederunt,
Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Possent vt iuuenes visere feruidi
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

PARAPHRASIS.

QVOD fueram precatus à Dijs immortalibus, huius me nunc voti compotem esse factum lætor plurimum, Lyce: senescis, senescis, tu tamen inter venustas gestis adscribi; iocisque, & compotationibus impudenter, amatorieq; æuum transigis, ac si puella esses: adhucque cantu, qualis est senilis, illam, in te penè extinctam, amoris flammam prouocas, atque excitas: At longè falleris opinione tua: Cupido ille, amorum deus, nihili te facit; vigil autem in genis Chiæ puellæ, virenti ætate, & peritissimæ psallendi excubat: etenim, cum stare loco nesciat, vetulas, tui similes, spernit & effugit: cur vero te curet, cum dentes illuuie squallidi, cum frons rugosa, cum albi sint tibi capilli? Equidem non vestes, subtiliter contextæ, non gemmæ, quibus amantes allicere studes, tibi florentem illam ætatem reducent, quæ iam abijt; quippe tempus semel præteritum, ætasq; exacta nusquam

quam redit. At ò omnium miserrima, quò pulchritudo abijt illa tua? heu quò venustissima facies? quò gestus, quibus decenter adeo vtebaris? Heu Lyce, quam, vna excepta Cynara, plurimi faciebam: heu facies, mulierque mille amatorijs artibus instructa; quid in te amplius reperitur, quod conferri possit cum illa venustate, qua olim vndecunque amores spirabas; & qua furtim optimam meì partem mihi ademeras? Sed Parcæ inuidæ immaturè nimis Cynaram è medio sustulerunt; longè liberaliores in producendo vita filo ipsi Lyce; eamque aliquandó parem effecturæ vetulæ cornici; ea potissimum de causa crediderim, vt cum olim, facis instar, oris tui suauitate, ac gratia amantes incenderes, tandem aridam, teq; rugosam, & veluti facem extinctam huius ætatis iuuenes risu quouis locorum te comitarentur.

AD AVGVSTVM. ODE XIIII.

Augusto nullos à senatu populoque Romano honores deferri, dicit, qui virtutes eius æquare possint. Victorias, quas eius priuigni de varijs gentibus reportarunt, celebrat: tanquam ad ipsius Augusti felicitatem, simul & gloriam pertinentes: quòd nimirum bella auspicijs illius gesserint. Tandem igitur quaslibet gentes, etiam quæ in remotissimis terræ partibus sitæ sint, eius imperium agnoscere, & venerari, ait.

QVæ cura patrum, quæue Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in æuum
Per titulos, memoresque fastos
Æternet? ò, quà sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis,
Deiecit acer plus vice simplici.

Maior

Maior Neronum mox graue prælium
Commiſit, immaneſq; Rhœtos
Auſpicijs pepulit ſecundis;
Spectandus in certamine Martio,
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis vndas
Exercet Auſter, Pleiadum choro
Scindente nubes: impiger hoſtium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis voluitur Aufidus,
Qui regna Dauni perfluit Appuli:
Cùm ſæuit, horrendamq; cultis
Diluuiem meditatur agris:
Vt Barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu:
Primoſque, & extremos metendo
Strauit humum ſine clade victor:
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea ſupplex,
Et vacuam patefecit aulam;
Fortuna luſtro proſpera tertiò
Belli ſecundos reddidit exitus:
Laudemque, & optatum peractis
Imperijs decus arrogauit.
Te Cantaber, non antè domabilis,

Medusq;, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ò tutela præsens
Italiæ, dominæq; Romæ.
Te, fontium qui celat originem,
Nilusq;, & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus, qui remotis
Obstrepit, Oceanus, Britannis:
Te non pauentis funera Galliç,
Durçque tellus audit Iberiç;
Te, cçde gaudentes Sicambri,
Compositis venerantur armis.

PARAPHRASIS.

QVOD studium, quæ diligentia, quænam cura, quiue honores, aut statuæ à senatu, populoque Romano in te, Auguste inuictissime, conferri possunt, quæ dignè satis fortia facta tua compensent? eademque scriptis æternitati consecrent? O omnium principum, qui habitabiles terrarum partes incolunt, clarissime, atque maxime; quem nuper Vindelici, humanitatis expertes, nondumque Romanis legibus parentes, sunt experti, quantum armorum gloria cæteris antestares; quippe tuo ductus consilio (quod sanè à nemine vno prælio confici potuerat) Drusus vir acerrimus grauissima clade Genaunos, Brennosque, immanissimas gentes, subegit; deiecit itidem, soloq; æquauit arces, altissimis, terroremque incutientibus, alpibus impositas: inde vero inito prælio grauissimo Claudius ille Tiberius Nero secundissimis auspicijs Rhætos in fugam vertit: dignus sanè, in quem omnes oculos conijcerent; viderentque, quot cladibus gentes illas, mortem haudquamq; timentes, afficeret, ruinisq; fatigaret. Talis ille quidē extitit, qualis Auster impotens, dum Pleiadum choro, pluuiam excitante, maris vndas diuexat, & conturbat: in vrgendis verò hostium turmis promptus admodum, & audens in mittendo frementem equum in Phalangas Barbarorum; & per medium belli ardorem: Sic Aufidus ille fluuius, qui Apuliam perfluit, voluitur; cū assiduis imbribus auctus, sternit cultos agros; vti scilicet Claudius, dux fortissimus, nullo prorsus ex suis militibus desiderato, Barbarorum tot millia trucidauit, & victor eorum cadaueribus humum compleuit: te nempe

milites

militeſ ſuppeditante, te conſulente, & Deorum, tibi fauentium, numen ſufficiente: nam ex quo die Alexandria in deditionem tibi ſe dedit, maritimiſq; oris es potitus, quindecim poſt annos eo ipſo die Druſus Rhetos, Vindelicoſq; ſuperauit; tuq; bellorum omnium felicem exitum conſecutus es; ita vt conſtituto populi Romani imperio tot victorijs immortalitatem ex conſecratione tibi compararis. O princeps Auguſte, qui tanquam præſens Deus aliquis Italiam, Romamque, gentium dominam, tutaris, Cantaber nuſquam antea ſubactus, Medusq;, & Indus tot egregiè factis in tui admirationem rapiuntur: Scythes quoque, necnon Nilus, cuius origo ignoratur, Iſter, Tigris velox, addo etiam Oceanum, belluis marinis abundantem, quique toto orbe diuiſis Britannis obſtrepit; Galli quoque, mortem ipſam contemnentes, nec non Hiſpaniæ gens efferа tuo parent imperio: inſuper (quod in poſtremis minime habendum eſt) Sicambri, gens cruentiſſima, armis de manu poſitis vno omnium conſenſu te imperatorem inuictiſſimum deuenerantur.

AVGVSTI LAVDES. ODE XV.

Auguſti laudes hac quoque oda canit, licet, à canendis eius prælijs ab Apolline deterritum ſe fuiſſe, dicat. Potiſsimum autem laudat eum, quòd pacem ſuis reddiderit, & refrenata, quæ cum ſumma licentia vagabatur, morum corruptela, eas artes reuocarit, per quas imperium à maioribus fuerat amplificatum.

PHœbus volentem prælia me loqui,
Victas & vrbes, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua Cæſar ætas
Fruges & agris rettulit vberes,
Et ſigna noſtro reſtituit Ioui;
Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus: &, vacuum duellis,
Ianum Quirini clauſit: & ordinem
Rectum, & vaganti fræna licentiæ
Iniecit: amouitque culpas:
Et veteres reuocauit artes,

Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere vires, famaque, & imperi
Porrecta maiestas ad ortum
Solis, ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Ciuilis, aut vis eximet otium:
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat vrbes.
Non qui profundum Danubiũ bibunt,
Edicta rumpent Iulia: non Getæ,
Non Seres, infidiue Persæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Nosque & profestis lucibus, & sacris,
Inter iocosi munera Liberi,
Cum prole, matronisque nostris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remisto carmine tibijs,
Troiamque, & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

PARAPHRASIS.

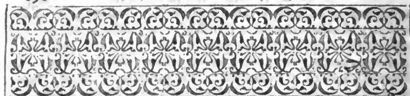
EXOPTAREM ea, quæ mea semper in te fuit, obseruantia, Inuictissime Auguste Cæsar, præclarè à te gesta lyricis carminibus posteritati commendare, ad astraque tollere: at Phœbus, vatum deus ille, me obiurgauit; quippe veritus, ne ingenij mei exiguitate, imbellique musa res adeo amplas, & bellicas non dignè satis canerem. Te quidem, Auguste Cæsar, imperium obtinente, vndecunque annona profluit maxima; te imperatore, quę Crassus olim amiserat vexilla, superbis postibus derepta Parthi Romam vltro tibi remiserunt; teque duce Ianum Quirini tertio clausum vidimus: te

iura

iura dante populo Romano peccandi licentiam illam, ordinem nusquam seruantem, quibusdam veluti frænis repressisti, atque cohibuisti; supplicioq; in impios constituto, peccandi causam sustulisti: frugalitatem vero, continentiā, studiumque laudis, quorundam incuria neglectum, reuocasti: quibus virtutibus consecutum est, vt latinum nomen, viresque Italæ sint adaucta: imperij vero Romani maiestas longè, latèque propagata: Te rerum domino, nemo vereri debebit, vt ciues, furore concitati, bellum inter se gerant: nulla vnquam vis tantum otium nobis ademerit; non ipsa Ira, quæ armorum impetu inimicas inter se reddit ciuitates. Quæ gentes accolæ Danubij sunt, non tanti erunt, vt quæ maturo consilio sanxit Augustus, possint antiquare: non Getæ, non Seres, infidiue Persæ; ipsi nec etiam Scythæ, aut Sarmatæ. Quamobrem dum profestis, atque festis diebus conuiuia faciemus, vbi primum, quotquot erimus domi, Deos immortales precati fuerimus, tunc inter munera hilaris Bacchi sonis vndecunque admistis, & tibijs ducum nostrorum laudes, more maiorum, canemus: Troiam vero, & Anchisen, teq; Augustum, oriundum à progenie Veneris, nusquam non celebrabimus.

FINIS QVARTI LIBRI.

ILLVSTRI CAROLO
CAPELLÆ COMITI
SALITIOLARVM,
FEDERICVS CERVTVS
S. D.

ÆPE illa cogitatione, Carole Capella, mirificè oblector, quòd quamquam ad res multas, easdemque præclaras natus sit homo, qui tamen consilia sua eò direxerunt, vt ad posteros suum nomen aliqua cum laude deducerent, ij vel optimis disciplinis exculti, vel rei militaris præstantia freti, facilius id se assecuturos existimarunt. Hæc

verò

verò cogitatio eò magis me delectat, quò quæri non immeritò posset, cur in his duobus libentius illi acquieuerint, quàm in aliis; quorum tamen excellentiam magni esse factam apud multas gentes scimus. Sed mehercule horum consilium si propius intueamur, iidem rectè sensisse videri poterunt: nam si ex annalibus licet eruere regnorum, & cuiusuis Reip. exordia, ea profectò laude bellica fundamenta sua iecisse, eademq́ armis adaucta, & per multa sæcula conseruata fuisse, perspiciemus. Quas verò tu mihi nationes attuleris, quæ armorum præstantia claruerint, in quibus etiam optimarum disciplinarum studia non viguerint? Res ita se habet, vt duo hæc ita necessaria sint ad tuenda ea, quibus sine humanum genus diutius stare nequiret; vt si iisdem destituantur, facillimè corruant, sit necesse. Quare non sine ratione tanti semper habita est rei militaris præstantia, et litterarum scientia, quantum scilicet omnium consensu hæc ipsa præ cæteris expetenda, existimatum est. Hinc factum crediderim; vt qui harum aliqua decorati, vel vtrisque etiam insigniti, vitæ suæ cursum peregissent, ad nobilitatem viam sibi patefecerint: quam si quis existimet, à maioribus rectius emanare, quàm ex sui ipsius virtute proficisci; cũ eum decipi putem, permittam etiam ipsum in sua

sententia triũphare: etenim si, quod debetur, veritati dandum est, quã familiam adeo illustrem, & excelso loco positam fuisse reperias, quæ nõ aliquando fortunæ casibus ita sit deiecta, vt per aliquot tempora in tenebris iacuerit? qua verò alia ratione se ipsam erigere potuerit, nisi sua virtute corroborata, cæteris quoque se indicauerit, non satis perspicere queo. Hoc autem loco non mihi ad dicendum proposui, nobilitasne à generis claritate accipiatur, an verò virtute comparetur: etenim non sum nescius, vbique gentium eos plurimi factos fuisse, qui illustri loco essent oriundi: sed ego semper in hac fui sententia, vt putarim, nisi quis præclaro aliquo facto, magnisq; in Rempub. meritis se ipsum indicasset, non potuisse apud veteres illos nobilitatis sibi nomen ita facilè comparare; quæ cũ alicunde emanare sit necesse, profectò, ab ipsa virtute oriri, credibile est: hæc verò cum res adeo egregia sit, vt nullo turbine deijci queat, nec tantis vnquam tenebris obsideri possit, vt aliquando non eluceat, non patitur, qui à viris generosis ortũ duxerũt, tametsi casibus grauissimis fuerint perculsi, quin tandem aliquando erecti ortus sui nobilitatem indicent. exemplo sint, Carole Illustris, maiores tui, quorum origo hoc vno contenta videri potest, q̃ non obscuro loco emerserit, non ad actiones vnquam homine

ínge-

ingenuo indignas se accinxerit: sed quacunque in re se exercuerit, ea viris principibus spectata penitus extiterit. Vtinam qua multis alijs claris hominibus temporum edacitate, et barbararum gentiũ improbitate fuerunt erepta, tuis quoque maioribus non essent adempta: etenim cum bello sæpius exarserit Italia, quas contumelias, quas direptiones, quas euersiones non passæ sunt amplissimæ quæque familiæ? cum verò eædem à bellicis tumultibus respirare cæperũt, tũc quoq; tua nõ in otio sibi quiescendum statuit: sed suo freta robore, suaq́; virtute nixa, auitoq́; splendore recuperato erexit se adeo, vt illa naturæ semina exterarum gentiũ cõculcata, ac Eccellini Romani prauitate penè cõtrita cũctis penitus innotuerint. Tunc Auantius Capella, cui deinde successit Iacobus principum Scaligerorum à consilijs floruerunt tanta sui cum nominis celebritate, vt illis quàmgratissimi extiterint. Hic Nicolaum, se dignum filium, genuit; qui cp religionis adprimè studiosus esset, in extruendo hospitio PIETATIS, quod adhuc maximo cum pauperum commodo stat, egregiam operam nauauit: quodq́; prudentia plurimũ valeret, suisq́; Ciuibus carissimus esset, cũ de deditione cogitari cæptũ esset, inter eos adscriptus fuit, qui Veronã Venetis offerrent. Quàm aũt bene animati erga Rempub. Ve-

ſententia triũphare: etenim ſi, quod debetur, veritati dandum eſt, quã familiam adeo illuſtrem, & excelſo loco poſitam fuiſſe reperias, quæ nõ aliquando fortunæ caſibus ita ſit deiecta, vt per aliquot tempora in tenebris iacuerit? qua verò alia ratione ſe ipſam erigere potuerit, niſi ſua virtute corroborata, cæteris quoque ſe indicauerit, non ſatis perſpicere queo. Hoc autem loco non mihi ad dicendum propoſui, nobilitaſne à generis claritate accipiatur, an verò virtute comparetur: etenim non ſum neſcius, vbique gentium eos plurimi factos fuiſſe, qui illuſtri loco eſſent oriundi: ſed ego ſemper in hac fui ſententia, vt putarim, niſi quis præclaro aliquo facto, magniſq; in Rempub. meritis ſe ipſum indicaſſet, non potuiſſe apud veteres illos nobilitatis ſibi nomen ita facilè comparare; quæ cũ alicunde emanare ſit neceſſe, profectò, ab ipſa virtute oriri, credibile eſt: hæc verò cum res adeo egregia ſit, vt nullo turbine deijci queat, nec tantis vnquam tenebris obſideri poßit, vt aliquando non eluceat, non patitur, qui à viris generoſis ortũ duxerũt, tametſi caſibus grauiſſimis fuerint perculſi, quin tandem aliquando erecti ortus ſui nobilitatem indicent. exemplo ſint, Carole Illuſtris, maiores tui, quorum origo hoc vno contenta videri poteſt, ꝙ non obſcuro loco emerſerit, non ad actiones vnquam homine

inge-

ingenuo indignas se accinxerit: sed quacunque in re se exercuerit, ea viris principibus spectata penitus extiterit. Utinam quæ multis alijs claris hominibus temporum edacitate, et barbararum gentiũ improbitate fuerunt erepta, tuis quoque maioribus non essent adempta: etenim cum bello sæpius exarserit Italia, quas contumelias, quas direptiones, quas euersiones non passæ sunt amplißimæ quæque familiæ? cum verò eædem à bellicis tumultibus respirare cæperũt, tũc quoq; tua nõ in otio sibi quiescendum statuit: sed suo freta robore, suaq; virtute nixa, auitoq; splendore recuperato erexit se adeo, vt illa naturæ semina exterarum gentiũ cõculcata, ac Eccellini Romani prauitate penè cõtrita cũctis penitus innotuerint. Tunc Auantius Capella, cui deinde succeßit Iacobus principum Scaligerorum à consilijs floruerunt tanta sui cum nominis celebritate, vt illis quàm gratißimi extiterint. Hic Nicolaum, se dignum filium, genuit, qui ꝙ religionis adprimè studiosius esset, in extruendo hospitio PIETATIS, quod adhuc maximo cum pauperum commodo stat, egregiam operam nauauit: quodq; prudentia plurimũ valeret, suisq; Ciuibus carißimus esset, cũ de deditione cogitari cæptũ esset, inter eos adscriptus fuit, qui Veronã Venetis offerrent. Quàm aũt bene animati erga Rempub. Ve-

netam maiores tui sint visi, & quàm præclarè non minus foris, quàm domi se gesserint, argumento sit illud, quòd cũ Nicolaus, cognomento Piccininus, urbem nostram, quæ tunc felicissimis auspicijs sub Veneto imperio vigebat, pro duce Mediolanensi occupasset, Theobaldo Capellæ, ut qui vir plurimo rerum usu valeret, mandatum est, ut quæ ad usus bellicos pertinerent, prouideret diligenter: quo munere, ab ipso habili ingenio suscepto, solertiaq́, planè mirabili, obito, quã aptus ad ardua quæque sustinenda esset, cunctis facilè indicauit. Cum autem plerique reperiantur, qui fauente fortuna libenter amicis operam dent, ipsorum verò accisis rebus facilè eosdem deserant, nõ tales sanè se p̃stiterunt illi, à quibus ortum ducis: nam multos post annos alter Theobaldus integra fide, summaq́, virtute Venetorũ partes secutus, ab his, qui Venetam Remp. bello premebãt, fortunis omnibus exutus, exiliũ pertulit: dumq́, Brixia obsidione cingeretur, non pluris faciens vitã, q̃ fortunas fecerat, fortiter pro Rep. Veneta pugnando occubuit. Hæc si quis diligenter intueatur, facilè perspiciet, non potuisse negotia tanta tuis maioribus mandari, neque eadem ipsa, sustineri, ab ipsis potuisse, nisi virtute, animiq́, robore oĩa sibi ornanda proposuissent. Verũ ne quid deesse videri posset ad generis claritatem indicandã, in-

genijq;

genijq; acumen declarandum, quid deinde posteri, maiorum suorũ vestigia secuti, intentatũ reliquerunt? Non possum ego sine dolore summo Alexandrum iurisconsultum commemorare, cuius obitus quantum decoris, quantũq; splendoris vrbi nostræ ademerit, testatus est publicus in illius funere luctus: ea siquidem fuit viri illius morum elegantia, tanta vitæ integritas, tantæ iuriſciuilis cognitio, vt his omnibus allecti, vel potius coacti viri clariss. in Rep. Veneta foris eius operã in gerendis magistratibus expetiuerint. Hoc ipso nomine sibi plurimum est q gaudeat Camillus pater tuus, vir omniũ laudum genere cumulatissimus: nam quamquã is sibi propositum habuit, ut patriæ commodis inuigilaret, suorũq; ciuiũ rebus consilio, eloquentia, ingenijq; viribus cõsuleret, scimus tamen, quãti facta eius virtus foris fuisset, si illud sibi vitæ institutũ ꝓposuisset: quod ex eo facile patet, q nõnullis antea ipsius virtute vrbiũ rectoribus spectata, dũ Aloysio Foscaro, viro Clariss. Brixiensemq; præturã gerenti daret operã, is graui morbo oppressus, dũ pro recuperãda valetudine, Senatu ita iubente in vrbem, se deportaturus esset, patrem tuũ Proprætorem vrbi illi præfecit: quã dignitatem, antea nemini concessã, tanta cum integritate sustinuit, vt ea ciuiũ omnium laudibus fuerit approbata: sed in rebus vrbanis totus

esse

netam maiores tui sint visi, & quàm praeclarè non minus foris, quàm domi se gesserint, argumento sit illud, quòd cũ Nicolaus, cognomento Piccininus, vrbem nostram, quae tunc felicissimis auspicijs sub Veneto imperio vigebat, pro duce Mediolanensi occupasset, Theobaldo Capellae, vt qui vir plurimo rerum vsu valeret, mandatum est, vt quae ad vsus bellicos pertinerent, prouideret diligenter: quo munere, ab ipso habili ingenio suscepto, solertiaq́; planè mirabili, obito, quã aptus ad ardua quaeque sustinenda esset, cunctis facilè indicauit. Cum autem plerique reperiantur, qui fauente fortuna libenter amicis operam dent, ipsorum verò accisis rebus facilè eosdem deserant, nõ tales sanè se pstiterunt illi, à quibus ortum ducis: nam multos post annos alter Theobaldus integra fide, summaq́; virtute Venetorũ partes secutus, ab his, qui Venetam Remp. bello premebãt, fortunis omnibus exutus, exiliũ pertulit: dumq́; Brixia obsidione cingeretur, non pluris faciens vitã, q̃ fortunas fecerat, fortiter pro Rep. Veneta pugnando occubuit. Haec si quis diligenter intueatur, facilè perspiciet, non potuisse negotia tanta tuis maioribus mandari, neque eadem ipsa, sustineri, ab ipsis potuisse, nisi virtute, animiq́; robore oĩa sibi ornanda proposuissent. Verũ ne quid deesse videri posset ad generis claritatem indicandã, in-

geniјq; acumen declarandum, quid deinde posteri, maiorum suorũ vestigia secuti, intentatũ reliquerunt? Non possum ego sine dolore summo Alexandrum iurisconsultum commemorare, cuius obitus quantum decoris, quantũq; splendoris vrbi nostræ ademerit, testatus est publicus in illius funere luctus: eã siquidem fuit viri illius morum elegantia, tanta vitæ integritas, tanta iuriscíuilis cognitio, vt his omnibus allecti, vel potius coacti viri clariss. in Rep. Veneta foris eius operã in gerendis magistratibus expetiuerint. Hoc ipso nomine sibi plurimum est q̃ gaudeat Camillus pater tuus, vir omniũ laudum genere cumulatissimus: nam quamquã is sibi propositum habuit, ut patriæ commodis inuigilaret, suorũq; ciuiũ rebus consilio, eloquentia, ingeniјq; viribus cõsuleret, scimus tamen, quãti facta eius virtus foris fuisset, si illud sibi vitæ institutũ ꝓposuisset: quod ex eo facile patet, q̃ nõnullis antea ipsius virtute vrbiũ rectoribus spectata, dũ Aloysio Foscaro, viro Clariss. Brixiensemq; præturã gerenti daret operã, is graui morbo oppressus, dũ pro recuperãda valetudine, Senatu ita iubente in vrbem, se deportaturus esset, patrem tuũ Proprætorem vrbi illi præfecit: quã dignitatem, antea nemini concessã, tanta cum integritate sustinuit, vt ea ciuiũ omnium laudibus fuerit approbata: sed in rebus vrbanis totus

esse

esse voluit, in hisq; tanta sui cũ nominis laude semp est versatus, vt in controuersijs forensibus, rebusq; capitalibus legali scientia instar oraculi habeatur. Ad patris imitationem, Carole Illust. te totũ fixisti, et quamq̃ nõ eadem, qua ille, profiteris, nihil tamen tibi potius, nihil est tibi antiquius, q̃ vt optimis disciplinis excultus floreas inter tuos ciues. Hoc vero ita tibi ex voto cadit, vt vix à vita aulica in patriam reuersum, ciues Veronenses opinione, quã de te susceperant, accensi, te ad senatorum numerum adscripserint. Tu vero opinionem hanc egregiè factis ita tueris, & confirmas, vt bonis omnibus carus, optimatibusq; iucundus existas: intelligũt enim consilia omnia tua eò spectare, vbi publica salus, vbi patriæ ornamenta, vbi ciuium sita sit tranquillitas. Quamobrem tua virtute incensus, cum intelligã, me ijs plurimum debere, qui patriæ amãtissimi sint, qui virtutis excellentiam, bonarumq; disciplinarũ scientiam plurimi faciant, qui denique in egregiè factis suas omnes cogitationes sitas, atq; locatas esse velint, teq; talem iã inde à teneris cognouerim, qui hæc omnia tibi proposita esse voluisti, cũq; mihi semper tantum tribueris, vt me etiam incredibili amore sis cõplexus, ne viderer et patriæ ingratus, et tibi parum in amore respondere, tuo nomini inscriptam paraphrasim in Epodon librũ emittere volui. Vale.

Q. HORATII FLACCI EPODON LIBER.

AD MAECENATEM. EPODI I.

Mæcenati, ad bellum Actiacum proficiſcenti, comitem ſe offert, non tam, quòd præſentia ſua quicquam commodi ſit ei laturus, quàm, quòd minus de ſalute eius ſollicitus ſit futurus.

IBIS liburnis inter alta nauium,
Amice, propugnacula:
Paratus omne Cæſaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite
Iucunda; ſi contrà, grauis?
Vtrùmne iuſſi perſequemur otium,
Non dulce, ni tecum ſimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus. & te vel per Alpium iuga,
Inhoſpitalem & Caucaſum,
Vel Occidentis vſq; ad vltimum ſinum,
Forti ſequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum?
Comes minore ſum futurus in metu,
Qui maior abſentes habet:

Vt

Vt assidens implumibus pullis auis,
Serpentium allapsus timet
Magis relictis: non, vt adsit auxili
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non, vt iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecusue Calabris ante sidus feruidum
Lucana mutet pascua:
Nec, vt superni villa candens Tusculi
Circęa tangat mœnia.
Satis superque me benignitas tua
Ditauit. haud parauero,
Quod aut, auarus vt Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam vt nepos.

PARAPHRASIS.

DISCEDES tu quidem, Mæcenas, amice magne, Liburnicis nauibus validissimis, & constratis pugnaturus inter turritas Antonij naues: necnon prompto animo subiturus tuæ salutis discrimine quicquid periculi Cæsar adibit. Verum quid ego agam? cui te incolumi periucunda, si quid vero humanitus tibi accidat, vita permolesta sit futura? Isne fuero, qui, ita à te iussus, otio fruar; mihi iniucundo quidem, nisi tecum fuero: an vero militarem hunc laborem ea mente perferam, qua viros fortes ferre decet? sed profectò feremus; & te vel per Alpium summitates; vel per Caucasum montem, ob ipsius asperitatem hospitijs destitutum; vel ad ipsam Hispaniæ oram vltimam animo comitabimur intrepido. Quæres fortasse, cũ imbecillioribus sim viribus, minimèq; bellicosus, quid tibi meo labore profuturus sim. Minorem ego experiar solicitudinem, si tecum proficiscar, quàm si hìc mansero. Quemadmodum auis pullis suis implumibus plus timet, dum ab illis abest, ne serpentes in eos irruant, quàm dum illos fouet; quanquam præsens illos magis nõ potest tutari;

 ita

ita nisi tecum in acie versabor, magis tuæ saluti timebo. Libenter ego, tuam vt ineam gratiam, hoc, & quod vis aliud bellum militabo: neq; id præstitero, vt diues fiam; neq; vt plura arua possideam; & ouibus abundans ante Caniculæ ortum ex Calabria eas in Lucaniam, ob eius regionis temperiem, transferam: minus etiam, vt villa mea, magnificè extructa, producatur ad vsq; Circæũ opidum, in monte situm. Satis, superq; tuam in me liberalitatem sum expertus, non equidem is ego sum, qui terra defodi velim tantam auri copiam, quantam auarus ille Chremes; aut coner eas mihi comparare diuitias, quas intemperans profundam, quasi dissolutus nepos.

Varias vitæ rusticæ laudes hæc ode complectitur: præsertim verò ab animi tranquillitate, & frugalitate eam laudat. *EPODI II.*

BEatus ille, qui procul negotijs,
(Vt prisca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore:
Neque excitatur classico miles truci;
Neque horret iratum mare:
Forumque vitat; & superba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Inutilesque falce ramos amputans,
Feliciores inserit:
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat errantes greges:
Aut pressa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oues:
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit,
Vt gaudet, insitiua decerpens pyra,
Certantem & vuam purpuræ:

Qua

Qua muneretur te, Priape, & te pater
Syluane, tutor finium.
Libet iacere, modò sub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
Queruntur in syluis aues:
Fontesq; lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod inuitet leues.
At quum tonantis annus hybernus Iouis
Imbres, niuesque comparat:
Aut trudit acres hinc, & hinc multa cane
Apros in obstantes plagas,
Aut amite leui rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos:
Pauidumq; leporem, & aduenam laqueo gruem,
Iucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliuiscitur?
Quòd si pudica mulier in partem iuuet
Domum, atque dulces liberos:
(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis vxor Appuli)
Sacrum vetustis extruat lignis focum,
Lassi sub aduentum viri:
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:

Non

Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magisue rhombus, aut scari;
Siquos eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare:
Non Afra auis descendat in ventrem meum;
Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum:
Aut herba lapathi prata amantis, & graui
Maluæ salubres corpori:
Vel agna, festis cæsa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, vt iuuat pastas oues
Videre properantes domum:
Videre fessos vomerem inuersum boues
Collo trahentes languido:
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares?
Hæc vbi loquutus fœnerator Alphius,
Iamiam futurus rusticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
Quærit calendis ponere.

PARAPHRASIS.

VErè felix, verèq; beatus ille, qui semotus à molestijs vrbanæ vitæ, nullisq; negotijs districtus, vt olim facere consueuerant maiores nostri, à patre relictum fundum proprijs bobus excolit; non de lucro, neq; de fœnore faciendo vllo modo anxius. Is mehercule neq; ad ciendam pugnam tubæ sono excitatur; neq; quæstus gratia nauigat; neque causis forensibus dat operam; vt nec etiam diuitum familiaritatem curat, horumq; domos emolumenti spe frequētat.

Quamobrem

Quamobrem re rustica se ipsum oblectans, vlmis, arboribusque viduis adiungit vitis maturæ palmites; & falce infructuosos ramos incidens, fertiles inserit: aut in secreta valle liberè pascentes boues intuetur: aut in amphoris puris, detersisq; mellis messem recondit: oues etiam, suis velleribus grauatas, tondendo subleuat. Cum vero Autumnus, pomis ornatus, accessit, quanta hic perfunditur voluptate; dum fructus ex arboribus, quas ipse vel plantauit, vel inseuit, colligit: dumque vuam decerpit, colore suo cum purpura contendentem, qua scilicet te, Priape, hortorum, teque Siluane agrorum, syluarumq; custos donet? Placet huic interdum iacere sub patula, magnaque ilice: aliquando voluptatem capit, dum conscendit in gramine tenaci. Intereà dum sic iacet, aquæ ab altis ripis defluunt; aues in syluis voce querula canunt: fontiumq; lymphæ grato murmure suo adeò leniter fluunt, vt facilè suaues somnos concilient. Cum verò hybernum tempus accessit, niuisq; magna est copia, aut multis canibus omni ex parte apros impellit in oppositas plagas; aut furcula aucupali leuigata suspendit retia, quibus dolosè edatiores turdi capiantur. Capit leporem, natura timidum; capit pedica gruem transmarinam: quæ omnia sibi suorum laborum præmia sunt iucundissima. Enimuerò maximis, grauibusq; curis diuexantur amantes; sed inter has delitias rusticas quis earum non obliuiscetur? Quòd si eueniat, vt agricola vxorem habeat bonam, & castam, & huiusmodi, quæ domesticarum rerum sit studiosa, probèq; educet liberos; quales solent esse Sabinæ mulieres, aut Apulæ, nimio solis æstu nigræ; & paullo ante aduentum mariti defessi exsiccata ligna extruat super focum; claudensq; pingue pecus intra septa, illud mulgeat; dolioque promens vinum dulce nouellum, escas, domi natas apparet; sanè me non tam iuuerint conchylia, in lacu Lucrino capta; non Rhombus, aut Scari (si tempestate fluctus, ab ortu excitatus, & in occasum per uolutus, in Etruscum mare raros illos, & peregrinos pisces aduehat) non gallinam Numidicam, non perdicem Asiaticam libentius comedam, quàm oliuam, ex arboribus in agris decerptam; aut Lapathum in pratis nascens, & maluas, corpori grauiter affecto admodum vtiles: nec dapes illæ vrbanæ tantū me delectabunt, quàm agna cæsa in festis Termini Dei: aut hædus, è faucibus lupi ereptus. Inter has epulas, ò quàm delectat videre oues saturas properare domum, inspicereque boues, diurno labore fessos, trahētes aratrum collo defatigato: nec non cernere seruos vernas, totamq; familiam, operi antea intentam, circa lares nitidos, atque hilares. Omnia hæc commoda, iucunditatemq; vitæ rusticæ posteaquam commemorauit Alphius fœnerator, consilioque inito ad hoc vitæ genus colendum se ipsum parauit, Idibus à debitoribus omnem exegit pecuniam, & in vnum redegit, comparaturus scilicet prædia: lucri tamen cupiditate ductus ad ingenium iterum rediens, aduentantibus Kal. quærit, quibus pecuniam det fœnori.

AD

AD MAECENATEM. *EPODI III.*

Esus allij detestatio.

PArentis olim siquis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
  O dura messorum ilia,
Quid hoc veneni sæuit in præcordijs?
  Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omnes candidum
  Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga,
  Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis vlta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus vnquam siderum insedit vapor
  Siticulosæ Appuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.
At, siquid vnquam tale concupiueris,
  Iocose Mæcenas, precor,
Manum puella suauio opponat tuo,
  Extrema, & in sponda cubet.

PARAPHRASIS.

SI quis tanto scelere se ipsum coninquinare voluerit, vt parentem, ætate confectum, iugulandum statuat, sum ego in hac sententia, vt putem, gra-

uiori nullo supplicio affici hunc posse, quàm si allium edere cogatur; cicuta, herba venenata, longè nocentius. O Rusticorum, messorumq; durissima, fortissimaq; præcordia; quæ diro adeo veneno non læduntur, quantum id in ventriculo meo ardet? an ne sanguis viperæ, iis herbis immistus, me fefellit? an vero Canidia veneficio suo dapes istas noxias reddidit? postquam Medea viso Iasone, omnium Argonautarum venustissimo, ipsius amore capta est, allio perunxit ipsum: ne scilicet dum cogeretur ab AEeta tauros, flammas vomentes, aratro iungere, vlla ex parte ab ipsis offendi posset: huius etiam allij succo perfusis donis Glaucam pellicem, Creontis filiam, vlta aufugit, pennigeris draconibus, currui suo iunctis. Pro certo habeo, Apuliam nullo vnquam siderum ardore tantum exsiccatam fuisse, quanto nunc ego allio comesto detineor. Nec id muneris, cruore Nessi Centauri infecti, quod dono obtulit Herculi laborioso Deianira, calore vehemētiore illi⁹ humeros corripuit, atq; excruciauit, quàm allij succo nunc ego exerceor. Quòd si vnquam Mæcenas libido comedendi allij te incesserit, opto, vt oscula tua puella prorsus spernat: & sese abste longè remouens, in extremaq; lecti parte cubans, suos amplexus tibi deneget.

AD MENAM, LIBERTVM POMPEII Magni: in cuius, ex mutata conditione, arrogantiam inuehitur. *EPODI IIII.*

LVpis, & agnis quanta sortitò obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
Cum bis ter vlnarum toga,
Vt ora vertat huc, & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus,
Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera,

Et Appiam mannis terit:
Sedilibusque magnus in primis eques
Othone contempto sedet.
Quid attinet, tot ora nauium graui
Rostrata duci pondere
Contra latrones, atque seruilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

PARAPHRASIS.

QVANTA inter lupos, et agnos naturali sorte discordia est, tantā mihi tecum, intercedere profiteor; ò Mena, cuius latus verberibus valde cęsum est; & cuius crura seruorum more ferrea catena constricta fuisse cernuntur. Quanquam diuitijs affluens magno cum fastu ambulas, seruili tamen conditione tua nobilis esse non potes. Videsne, quàm liberrimè, & apertissimè praetereuntes te reprehendant; dum indutus togam, nimis longam, & extentam per viam Sacram incedis: & in te conuertentes ora dicant. Hic flagellis Triumuirorum olim grauiter cęsus ad fastidium vsque praeconis, quamplurima agri iugera possidet: &, principum virorum more, mannis impositus per viam Appiam equitat; legeque, lata ab Othone, contempta, infima conditione hic, tribunatuque indignus in sedibus primis Theatri sedet. At ò Dij immortales, quid prodest, ornari classem ab Augusto contra piratas; si tandem Mena hic seruus, & latro dignitatem tribunitiam sit adeptus?

IN CANIDIAM VENEFICAM. EPODI V.

Loquentem inducit puerum quendam, quem aliquot veneficæ sub terra defoderant mento tenus, fame necandum: vt ex eius iecore, & medulla poculum amatorium conficerent. Huius preces primùm, deinde imprecationes aduersus eas describit. Existimatur autem, Gratidiam Canidiæ nomine significare.

AT ô deorum quicquid in cœlo regit
Terras, & humanum genus,
Quid iste fert tumultus? & quid omnium
Vultus in vnum me truces?

Per liberos te, si vocata partubus
  Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus precor,
  Per improbaturum hæc Iouem;
Quid, vt nouerca, me intueris, aut vti
  Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi questus ore, constitit
  Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
  Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata viperis
  Crines, & incomptum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
  Iubet cupressus funebres,
Et vncta turpis oua ranæ sanguine,
  Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos, atque Iberia
  Mittit, venenorum ferax;
Et ossa, ab ore rapta ieiunæ canis,
  Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
  Spargens auernales aquas,
Horret capillis, vt marinus, asperis,
  Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
  Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
  Quò posset infossus puer

Longo

Longo die bis, terue mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Quum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exerta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato quum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.
Hîc irreſectum ſæua dente liuido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana quum fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
Iram, atque numen vertite:
Formidoloſis dum latent ſyluis feræ,
Dulci ſopore languidæ;
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
Meæ laborarunt manus.

Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus superbam fugit vlta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Quum palla, tabo munus imbutum, nouam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit vnctis omnium cubilibus
Obliuione pellicum.
Ah, ah, solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non vsitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque cœlum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super;
Quàm non amore sic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, vt antè, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius vnde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena, magnum fas, nefasq;, non valent
Conuertere humanam vicem.

Diris

Diris agam vos : dira deteſtatio
    Nulla expiatur victima.
Quin, vbi perire iuſſus expirauero,
    Nocturnus occurram furor :
Petamque vultus vmbra curuis vnguibus:
    (Quæ vis deorum eſt manium)
Et inquietis aſſidens præcordijs,
    Pauore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petens
    Contundet, obſcœnas anus.
Poſt, inſepulta membra different lupi,
    Et Exquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu, mihi ſuperſtites,
    Effugerit ſpectaculum.

PARAPHRASIS.

AT ò quæcunq; deorũ poteſtas terris, humaniſq; rebus dominatur, quorſum tumultuamini ? & cur in me vnum, puerum miſerrimum, crudeles nimium vultus conuertitis ? Per tuos liberos, Canidia, te precor, ſi quando Lucina verè parientẽ te iuuit, per prętextam hanc, mihi ad miſericordiam eliciendã parum profuturã, precor; per Iouem precor, tam prauè factum vindicaturũ, cur me, vti nouerca crudelis, intueris, aut ferro percuſſa fera ? Poſteaquã voce trementi cõqueſtus dicendi finem fecit, puer mollis adeo, & delicatus, vt quos vis crudeles poſſet lenire, Canidia, cuius caput viperis implicatum erat, rapta illius prætexta, & bulla, iubet ad infernalia ſacra facienda caprificos, ſepulcris extractas, cupreſſoſq; , funeri dicatas, nec non plumam, ouaq; nocturnæ ſtrigis, ranæ deformis ſanguine imbuta; herbaſq; magicas theſſalas, & allatas è Ponto, regione venenorũ feraci, cadauerũq; oſſa, erepta è ieiunæ canis faucibus, ritu magico aduri : At Sagana, mulier malefica; ſuccincta per totã domum aquas infernales ſpargens, velut Echinus marinus, aut Aper furens, horrida videbatur capillis, furore erectis. Veia autẽ nulla maleficijs conſcientia depulſa ſummo nixu ſcrobem faciebat; vt in ea puer defoſſus ęſtiuo die deſiderio dapis, bis terue mutatæ, tabeſcendo moreretur: cũ hic ſcilicet ore tantũ è terra prominerct, quantum ex aqua natantium corpora prominent. Hoc vero à maleficis mulieribus fiebat, quò extracta medulla, aridoque iecore poculum amatorium conficerent.

cum prorsus oculorum acies, immota desiderio cibi interdicti, contabuisset. Huic tanto facinori adfuisse etiam Foliam Ariminensem, virorum more cum fœminis rem habere solitam, testes sunt & Neapolitani, minus curiosi, Puteolanaque ciuitas vicina. Hæc vero sidera carminibus magicis victa, lunamq; in terram detrahit. Tunc Canidia dente deformi rodens ad viuum vsque pollicis vnguē, quid tacuit, aut quid non dixit? Ipsa quidem indignata protulit nefaria verba hæc. O nox, ò Diana, tenebrarum præsides, testesq; fideles magicarum artium, quas exerceo, nunc nunc adeste; nunc in hostiles domos iratam potentiam vestram conuertite; dum feræ timendæ in syluis dulci sopore fruuntur: scilicet vt meretrices Suburranæ derideant Varum senem, qui me spreta alterius amore detinetur; hic quidem perunctus est vnguento venefico ad amorem concilian dum; quo sanè efficacius nullum manus meæ conficerent. Verum quid mihi id profuit? Cur dira illa Medeæ venena, quibus potens Glaucam pellicem, Creontis filiam, vlta curru serpentum fugit; tunc scilicet, cum palla ad illam missa, veneno infecta, cum tota eius domo est combusta, minus nunc valent solito? Atqui huius rei causa maxima admiratione detineor; quippe quòd in herbis, radicibusque veneficis perquirendis nihil omnino a me prætermissum sit. Profundè, securusque dormit in cubilibus pellicum, nihili me faciens, quin potius omnino mei oblitus. Ah ah vnde hoc eueniat planè perspicio. Adiutus Varo ab altera venefica est, me longè peritiore; cuius beneficio meis ueneficijs non detinetur amplius. At (o miserrime Varo) maleficijs vtar posthac potentioribus; quibus velis, nolisue, mei amore detineberis: nec tametsi Marsos, venenorum peritos, in auxilium tuum adhibeas, vnquam tamen mentem recipias: maius, longèque efficacius conficiam poculum tibi, me penitus aspernanti: pro certoq; habeto; ante totam rerum naturam mutari posse, ita vt cœlum mari subiaceat, terraque mare contegat; quàm non ita amore meo ardeas, vt igni bitumen immissum. Paulo post quàm hæc locuta est Canidia, puer, suis rebus desperans, non iam vt ante blandis leniebat verbis impias veneficas: sed dubius vnde loquendi sumeret exordium, graues, dirasque imprecationes effudit. Venena humanam sortem immutare neutiquam possunt, neq; efficere, vt si viri, probitate insignes veneno de medio tollantur, sint iccirco improbi: vt nec etiam, qui scelere se polluunt, suorum maleficiorum pœnas effugiant. Post mortem diras vobis precabor: execrabile vero factum sacrificio nullo poterit purgari. Adhęc vbi, ò Canidia, à te vita fuero priuatus, facto impetu nocte quiescere vos non sinam; faciesque vestras vnguibus dilacerabo; sic enim vmbræ se vlcisci consueuerunt: vobisque somnos intercipiam; inhærens perpetuò vestris præcordijs, nunquam quiescentibus. Vosque vicatim populi multitudo factas iam anus immundas, & insanas saxis, fustibusque contundet: deinde vero lupi membra vestra insepulta dilaniabunt; auesque, in Esquilijs volitare solitæ, ea discerpent; quo quidem

dem mortis genere execrabili parentes (hei mihi superstites) maxima afficientur oblectatione; & desiderati filij dolorem hoc iposlenibunt.

IN CASSIVM SEVERVM. EPODI VI.

QVid immerentes hospites vexas, canis,
Ignauus aduersum lupos?
Quin huc inaneis, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
Nam qualis aut Molossus, aut fuluus Lacon,
(Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata niues,
Quæcunque præcedet fera.
Tu quum timenda voce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Caue, caue: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, siquis atro dente me petiuerit,
Inultus vt, flebo, puer?

PARAPHRASIS.

CVR ita, ô Maledice, tanquam canis ignauus aduersus lupos, qui te remordere possint, innocentes viros maledictis tuis petis? Quin potius, si audax adeo es, in me præsentem, te itidem remorsurum, maledicentiæ tuæ spicula detorques? nam qualis canis Molossus Epiroticus, aut Laconus, quibus confidunt pastores, alacer illum persequar quocunque locorum, qui me lacessiuerit. Tu postquam maledico carmine tuo in aliquem es inuectus, statim cibo, tibi oblato, desinis maledicere, & latrare. Sed profectò tibi à me cauendum est etiam atque etiam: non enim is sum, qui tam facilè ab incepto desistam, cum maledictis alterius cogor respondere: namque bouis in morem ad feriendum prauos,

prauos, tui similes, tollo cornua: talemque me præbeo, qualis fuit Archilochus in Lycamben socerum, quòd ab ipso esset contemptus: aut qualis Hipponax poëta notabili fœditate vultus in Bupalum pictorem: Credisne, me eum esse, qui inuida, maledicaque lingua lacessitus, puerorum more plorem, atque eximescam?

AD POPVLVM ROMANVM execratio belli ciuilis in Brutum, & Cassium. EPO. VII.

QVò, quò scelesti ruitis? aut cur dexteris
   Aptantur enses conditi?
Parumne campis, atque Neptuno super
   Fusum est Latini sanguinis?
Non vt superbas inuidæ Carthaginis
   Romanus arces vreret:
Intactus aut Britannus, vt descenderet
   Sacra catenatus via:
Sed vt, secundum vota Parthorum, sua
   Vrbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
   Vnquam, nisi in dispar feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
   An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
   Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
   Scelusque fraternæ necis:
Vt immerentis fluxit in terram Remi
   Sacer nepotibus cruor.

PARAPHRASIS.

QVONAM, quò vos, in patriam impios, furor impellit ciues? cur nam reparantur arma, ensésq;, iam aliquot annos conclusi distringuntur? Parumne fortasse sanguinis à vobis terra, mariq; effusum putatis, nisi etiam mutuis cędibus vos ipsos grauius afficiatis? Ante etiam sumpta vobis arma fuerant; non quidem eo consilio, vt Romanus miles incendio vastaret, euerteretq; arces Carthaginis; quæ diu æmula populi Romani fuit: neq; vt Britannus indomitus per viam sacram captiuus duceretur in triumpho: sed vt bellis ciuilibus (quod valde optarunt Parthi) vrbs hæc funditus rueret. Quippe secus facitis ac feræ; quæ nunquam seuiunt nisi in animal alterius naturæ, aut generis; ita vt non lupus lupum, nec leo leonem; sed lupus leonem, aut hic illum persequatur. Amentiane exagitati, aut Deorum ira impulsi, culpaue exagitati ex scelere Romuli sumitis contra vos arma? Agite, respondete. Tacent profectò; & pallore, stuporeq; mentem malè sibi consciam indicant. Res mehercule ita se habet. Fatis quidem, & culpa in hoc facinus aguntur Romani; posteaquam Remus immeritò à fratre est interfectus; cruorque execrabilis ille pernitiem attulit nepotibus.

IN ANVM LIBIDINOSAM.
EPODI VIII.

ROgare longo putidam te sæculo,
  Vires quid eneruet meas?
Quum sit tibi dens ater, & rugis vetus
  Frontem senectus exaret:
Hietque turpis inter aridas nates
  Podex, velut crudæ bouis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
  Equina quales vbera;
Venterque mollis, & femur tumentibus
  Exile suris additum.

Esto

Esto beata; funus atque imagines
  Ducant triumphales tuum:
Nec sit marita, quæ rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.
Quid, quòd libelli Stoici inter sericos
  Iacere puluillos amant?
Illiterati num minus nerui rigent?
  Minusue languet fascinum?
Quod vt superbo prouoces ab inguine,
  Ore allaborandum est tibi?

PARAPHRASIS.

HOCNE ferendum est, cum sis longæ ætatis, te fœtentem, & deformem meos amplexus exoptare; cum potissimum præstare id tibi nequeam sine mearum virium iactura? Neutiquam hoc ferendum est; eoque minus, cum luridi tibi sint dentes; senectusq; frontem rugosam reddiderit. podex etiam tibi sit hiulcus, & patens, instar bouis patulæ. Sed me quidem ad Venerem incitare debent pectus aridum, & mammæ laxæ, qualia sunt equina vbera: mollisque venter, & exile femur cum suris tumidis, morboq; laborantibus. Esto quantumuis diues; maiorumque tuorum imagines, in funere tuo circumlatæ, generis nobilitatem declarent: nullaq; sit coniunx, quæ te gemmis ornatior prodeat. Quid tibi prodest inter puluillos molles, & delicatos philosophorum seueriorum libros repositos habere, teq; ad tegendam libidinem tuam philosophię studiosam esse simulare? Num mentulæ ineruditæ arriguntur minus? minusq; languet mentula, quam si paratam esse velis ad Venerem, lingua, nefariisque osculis tibi est prouocanda?

AD MAECENATEM.

De Cæsaris aduersus Antonium, & Cleopatram victoria, quam spe præcipit, & velut præsentit. *EPODI IX.*

QVando repostum Cæcubum ad festas dapes,
  Victore lætus Cæsare,

Tecum

Tecum ſub alta (ſic Ioui gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
Sonante miſtum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis barbarum?
Vt nuper, actus quum freto Neptunius
Dux fugit vſtis nauibus,
Minatus vrbi vincla, quæ detraxerat
Seruis amicus perfidis.
Romanus (eheu poſteri negabitis)
Emancipatus fœminæ,
Fert vallum, & arma miles, & ſpadonibus
Seruire rugoſis poteſt:
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum.
Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæſarem:
Hoſtiliumque nauium in portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boues.
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportaſti ducem,
Neque Africano, cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.
Terra, marique victus hoſtis, Punico
Lugubre mutauit ſagum:
Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus,
Ventis iturus non ſuis,

Exercitatas, aut petit Syrtes Noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina, aut Leſbia:
Vel, quod fluentem nauſeam coerceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam, metumque Cæſaris rerum iuuat
Dulci Lyæo ſoluere.

PARAPHRASIS.

ECQVANDO lætitia incredibili elatus, quòd ſcilicet Auguſtus Imperator Antonium, Cleopatramq; ſubegerit, domi tuæ, Mæcenas, potare mihi dabitur (hoc vero Ioui, victoriæ auctori, valde probatur) Cæcubum illud tuum, ad feſtas epulas reſeruatum, lyræ ſono addito, lætitiam ob tantam victoriam Romanis accinente, tibiæ vero Antonio perturbationes afferente? id quidem nuper tecum bibi, tunc ſcilicet, cum Sex. Pompeius, qui ſe Neptuni filium eſſe dicebat, minatus Romanis ciuibus vincula illa, quæ ſeruis ademerat, naualis prælio à Cæſare victus, fugatuſque eſt. Quanta hæc ignominia, factiq; turpitudo? (heu negare ne unquam poteritis hoc poſteri) Romanum militem, ſua ſponte traditum, Cleopatræq; ſeruum factum, tuliſſe quondam huius papiliones, muliebremque ornatum, mollitiemque omnem; nec non potuiſſe cunctis aſpicientibus euiratis, rugoſiſq; hominibus ſeruire? tales profectò non ſe præbuerunt Galli, qui, Cæſaris bellicam virtutem probantes, relicto Antonio, equitum duo millia ad ipſum tranſtulerunt, eique ſe dederunt. Hoſtileſque naues ad fugiendum paratæ, & Alexandriam ſpectantes, in portu deliteſcunt. Io triumphe nimis cunctaris; quadrigiſque triumphalibus, bobuſque, ad ſacrificium paratis, in mora es. Io triumphe, tu quidem nunquam Marium, de Iugurta triumphantem Auguſto parem reportaſti; neque etiam P. Scipionem Africanum, qui Carthagine euerſa ſua ſibi virtute ſuper eius ruinas ſepulcrum ampliſſimum ad æternam nominis memoriam comparauit. Quippe nauali, terreſtriq; prælio victus Antonius, ſago Coccineo depoſito, nigrum, lugubreq; ſumpſit: animoque conſternatus adeo eſt, vt ventis aduerſis incertus quò nauiget, neſciat, an ſe recipiat Cretam verſus, centum vrbibus nobilitatam; an vero ad Syrtes, tempeſtate commotas, ſe conferat. heus tu puer pocillator, affer huc calices grandiores, vt ob tantam lætitiam liberalius bibamus. huc affer vinum

Lesbium, & Chium. age misce nobis Caecubum, cuius vis acris nauseam coërcere potest. Nimirum iuuat nunc temporis nos vino optimo relaxare eam sollicitudinem, & metum, quem antea Caesaris caussa, obq; belli incertum exitum susceperamus.

IN MAEVIVM POETAM,
cui tempestatem, & naufragium imprecatur.
EPODI X.

MALA soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Maeuium.
Vt horridis vtrunque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inuerso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
Qua tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur aequore,
Quàm Graia victorum manus:
Quum Pallas vsto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem.
O quantus instat nauitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces, & auersum ad Iouem:
Ionius vdo quum remugiens sinus
Noto carinam ruperit.
Opima quòd si praeda curuo littore
Porrecta mergos iuueris,

Libi-

Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna tempestatibus.

PARAPHRASIS.

MALIS auspicijs mari se committit nauis, secum allatura Meuium, hominem apud omnes malè audientem. Quocirca, Auster, te etiam atq; etiam oratum velim, vt fluctibus, quàm potes periculosissimis, nauis, qua vehitur nebulo iste, latus vtrunque concutias. Eurus quoque, tempestatem concitans, mari vndecunque agitato rudentes, fractosq; remos in diuersas partes dissipet. Insurgat etiam Aquilo qualis, quantusq; in altis montibus concussas arbores prosternit. Cuncta denique, naufragia excitantia, hunc ipsum adoriantur: nec vllum luceat sidus salutare obscura illa nocte, in qua nimbosus Orion occidit. Atque vtinam non minus concitato æquore feratur, quàm cum Pallas post excisum Ilium conuersa ira, odioque, quo Troianos per multos annos diuexauerat, victores Græcos grauiter exercuit; disiecitque Aiacis Oilei ratem, admodum in rapienda Cassandra impij. O Meui, omnium miserrime, quantum in tam periculosa tempestate tui nautæ insudabunt: quantum pallebis tu: & quos eiulatus muliebres editurus es: quasnam preces excogitabis, vt Iouem tibi infensum places; tunc scilicet, cum in sinu Ionio Notus ille aquosus tempestate excitata fregerit nauem tuam. Quòd si corpus tuum, ad littora deiectum, præda grata mergis fuerit, immolabo ego libentissimè lasciuam capram, & agnam tempestati Deæ.

AD PETTIVM, VEL PECTIVM: se amore auocari à scribendis, vt antea, versiculis.

EPODI XI.

PEtti, nihil me, sicut antea, iuuat
  Scribere versiculos,
    Amore perculsum graui:
Amore, qui me, præter omnes, expetit
  Mollibus in pueris,
    Aut in puellis vrere.
Hic tertius December, ex quo destiti

Inachia

Inachia furere,
Syluis honorem decutit.
Heu me, per vrbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fuit.
Conuiuiorum & pœnitet,
In queis amantem, & languor, & silentium
Arguit, & latere
Petitus imo ſpiritus.
Contraque lucrum, nil valere candidum
Pauperis ingenium
Querebar, applorans tibi:
Simul calentis inuerecundus deus
Feruidiore mero
Arcana promorat loco.
Quòd ſi meis inæſtuet præcordijs
Libera bilis, vt hæc
Ingrata ventis diuidat
Fomenta, vulnus nil malum leuantia;
Deſinet imparibus
Certare ſummotus pudor.
Vbi hæc ſeuerus te palam laudaueram,
Iuſſus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu) mihi poſtes, & (heu)
Limina dura, quibus
Lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia,

Amor Lycisci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
Libera consilia,
Nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

PARAPHRASIS.

HOC te ignorare nolim; Pecti amicissime, me nulla amplius delectatione carminum scribendorum, sicut antea, detineri; vehementi scilicet Lycisci pueri amoris ictu perculsum; atque huiusmodi, qui præter omnes valde cupit me exercere puerorum delicatiorum, atque formosarum puellarum desiderio: Ter iam frondes ex arboribus deciderunt; tertiusque agitur annus, ex quo ab amore Inachiæ recessi. Heu heu (pudet me si quidem huius insani amoris) quos sermones dedi, & quantum ab omnibus derisus sum? Me quidem nunc demum conuiuiorum pœnitet illorum, quibus cum interessem, pallor, silentium, & suspiria, ab imo pectore producta, amorem indicabant meum. Potesne, Pecti, in memoriam redigere, tunc cum in illis conuiuijs vino incalueram, secretaq; mea tibi aperirem, sæpius lacrimis excussis conquestum me esse; nobile ingeniū meum, quòd pauper essem, gratiosum neutiquam esse posse apud Inachiam, auaram meretricem, neque quicquam proficere contra riualium ditiorum munera? His etiam hoc addebam, si quando tot iniurijs ab Inachia affectus iracundia exarsissem adeo, vt querimonias, istasque indignationes, quibus nihilo minus leuatur amoris vulnus, ab animo depulissem, desiturum me quidem impudenter cum potentioribus contendere. Posteaquam te audiente obfirmato animo arroganter hæc dixeram; meq; ita facturum essem pollicitus, abste dimissus, incertus ego quò irem, quidue agerem, amore tamen coactus ad ædes illas me conferebam, in quibus Inachia, mihi inimica, habitabat: reuertebarque ad illa limina, super quæ iacens latus, & lumbos perfregi. Nunc, mi Pecti, Inachiæ amore solutus, perditè Lyciscum puerum amo; sibi tantum pulchritudine sua tribuentem, vt quamlibet mulierem mollitie sua vincere se posse profiteatur: à cuius amore, neque liberè monendo amici, neque grauiter obiurgando explicare me poterunt: mihique hoc vnum remedio fortaße erit, si nouo alio amore venustissimæ puellæ, aut pueri obesuli, delicatique, & comam alentis meus hic amor, tanquam clauus clauo, pellatur.

IN

IN ANUM QUANDAM, FOEDAM, ac fœtidam, necnon libidinosam. EPODI XII.

QVid tibi vis, mulier, nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidue tabellas
Mittis, nec firmo iuueni, neque naris obesæ?
Namque sagacius vnus odoror,
Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis
Quàm canis acer, vbi lateat sus.
Quis sudor vietis, & quàm malus vndiq; membris
Crescit odor, quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare: nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: iamque subando
Tenta cubilia, tectaque rumpit.
Vel mea quum sæuis agitat fastidia verbis:
Inachia langues minus, ac me.
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad vnum
Mollis opus. pereat malè, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstrauit inertem:
Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cuius in indomito constantior inguine neruus,
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conuiua, magis quem
Diligeret mulier sua, quàm te.
O ego non felix, quam tu fugis, vt pauet acres
Agna lupos, capreæque leones.

PARAPHRASIS.

QVID tibi proposuisti; quid animo concepisti, mulier deformis, fœtidaque, vel ipsis etiam Elefantis digna? quorsum spectant munera hæc tua? quaue de causa litteras mittis, meque ad tuam libidinem sollicitas, non adeo fortem, vt libidinem tuam possim explere; neque naris adeo obesæ, vt fętorem hunc tuum teterrimum ferre queam? sagax vsque adeo sum, vt citius, acutiusq; odorer, a polypo laboret mulier; in ipsiusq; alis grauis ille fętor sit, quàm canis ferarum cubilia rimatur. vah quisnam sudor, & quam malus odor vndiq; emanat e membris marcidis, libidineque fractis, cum pene meo languente ob huius fastidium studet anus hæc insaturabilem libidinem suam explere. Tanta quidem huius est libido, vt dum clunes agitat, mentulam, cubilia, stragulaque, quibus lectuli teguntur perfringat: preque sudore tantæ agitationis de facie huius fluat fucus ille, ex cerusa, & Crocodili fimo confectus. Quantus etiam sudor effluit ex illius membris, cum succumbendo penem meum elanguescentem, illamque fastidientem excitat: dictisque iracundis me increpando ita conqueritur: Minus profectò langues, cum corpus misces cũ Inachia, quàm cum me: ter illam singulis noctibus potes inire; semel verò debilis vrgere me potes. malè pereat Lesbia lęna, quæ, exoptanti validis lateribus virum, te mihi inualidum proposuit: cum potissimum vti possem Amynta, ex Coo insula; in cuius inguine indefesso neruus longè firmior inhæret, quàm nouella arbor in collibus. Cuinam magna cum celeritate texebantur vestes tàm pretiosæ? in tui gratiam nempe: ne scilicet ex conuiuis tuis æqualibus vlla esset vxor, quæ maritum magis diligere videretur, quàm ego te. at ò me miseram, quam tu non secus fugis, ac agna pauet acros lupos, capreæue metuunt Leones.

AD AMICOS, VT GENIO INDVL- gendi occasionem ex tempestate, simulque ex ætate capiant.

EPODI XIII.

HOrrida tempestas cœlum contraxit, & imbres
Niuesq; deducũt Iouẽ. Nũc mare, nũc syluę
Threïcio Aquilone sonant. Rapiamus amici
Occasionem de die; Dumq; virẽt genua,

Et

Et decet, obducta ſoluatur fronte ſenectus.
Tu vina Torquato moue Conſule preſſa meo.
Cætera mitte loqui: deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice. Nunc,& Achæmenia
Perfundi nardo iuuat, & fide Cyllenea
Leuare diris pectora Sollicitudinibus.
Nobilis vt grandi cecinit centaurus alumno,
Inuicte mortalis, dea Nate puer Thetide,
Te manet Aſſaraci tellus, quam frigida parui
Findũt Scamãdri flumina, Lubricus & Simois.
Vnde tibi reditum certo ſubtemine Parcæ
Rupere: nec mater domum Cærula te reuehet.
Illic omne malum vino, cantuque leuato,
Deformis ægrimoniæ Dulcibus alloquijs.

PARAPHRASIS.

MONEMVR mehercule diei occaſione, quid nobis ſit agendum: tempeſtas enim turbulenta adeo eſt, vt cœlum nubibus obduxerit: tantaq; eſt imbrium, niuiſque copia, vt videatur aër quaſi in terram deſcendere. nunc Aquilone ex Thracia flante tum ſyluæ, tum mare murmur, ingentemque ſtrepitum edunt. agite ergo ſodales arripiamus occaſionem ex hoc ipſo die bilariter viuendi: dumq; viribus firmioribus ſumus, & per ætatem licet, genio indulgeamus: illaq; ſenum ſeueritas longè ſit a nobis. tu profer ex cella vina, quę anno, quo natus ſum L. Manlio conſulatum gerente, ſunt expreſſa. de cæteris rebus, ad bilaritatem nihil ſpectantibus, ne ſis ſollicitus: Deus enim depulſis rebus his, quarum cauſa angeris plurimum, omnia fortunæ meliori viciſſitudine in priſtinum reuocabit ſtatum. pluuio cælo me nunc iuuat, vnguento Aſſyrio nardino perfundi; ſonoq; lyræ, à Mercurio inuentæ, curis animum leuare. Quemadmodum Centaurus Achillem ſtrenuum, quem educauerat, his verbis monuit. Inuicte puer mortalis, licet Dea Thetide ſis genitus, Troiana tellus quam Scamander fluuius exiguus, & Simois lubricus diuidunt, tibi parata eſt: illic vitam cum morte commutabis; nec inde in patriam tibi reditus per

mare patebit. Quamobrem tibi auctor sim, vt acerbam mortis cogitationem cithara, dulciq; mero lenias. hoc enim erunt tibi dulcia alloquia, & ægritudinis tuæ grata solatia.

AD MAECENATEM:
cui de se non absolutis iambis excusat, ob Phrynes amorem.

EPODI XIIII.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem sensibus,
Pocula, Lethæos, vt si, ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
Deus, deus nam me vetat,
Inceptos olim, promissum carmen, iambos
Ad vmbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum:
Qui persæpe caua testudine fleuit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipse miser. quòd si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua: me libertina, neque vno
Contenta, Phryne macerat.

PARAPHRASIS.

CVM toties ex me quæras, Mæcenas candide, cur ob inertiam, mollitiéq; oblitus sim promissi carminis, quasi arentibus faucibus biberim Lethei fluminis pocula, somnos inducentia, mehercule enecas me. Cupido, Deus ille potentissimus, in causa fuit, vt, quos tibi iambos fueram pollicitus, absoluere nequiuerim. non aliter ferunt, Anacreontem Teium Bathylli pueri amore arsisse: qui sæpe ac sæpius hunc, delicias suas, carmine, arbitrio suo excogitato, fleuit. Quid? tu quoque, Mæcenas, amore captus es. Quòd si Helena, quæ Troiani incēdij causam attulit, puella tua venustior non fuit, tibi ipsi gratulare; tan-

toq;

eoq; bono te ipsum oblecta. Ego quidem Thrynem libertinam depereo, non me vno amatore contentam.

AD NEAERAM AMICAM,
Querimonia de eius periurio. *EPODI XV.*

NOX erat, & cœlo fulgebat luna ſereno
 Inter minora ſidera;
Quum tu, magnorum numen læſura deorum,
 In verba iurabas mea;
Arctius atque edera procera aſtringitur ilex,
 Lentis adhærens brachijs:
Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion
 Turbaret hybernum mare:
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos,
 Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute Neæra:
 Nam ſiquid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,
 Et quæret iratus parem.
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
 Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
 Superbus incedis malo,
Sis pecore, & multa diues tellure licebit,
 Tibique pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati;
 Formaque vincas Nirea:
Eheu tranſlatos aliò mœrebis amores;
 Aſt ego viciſſim riſero.

PARAPHRASIS.

NOCTIS tempus, Dijs sacrum, erat; & cælo sereno inter stellas minores Luna lucebat; cum tu, ô Neęra, quasi affectura contumelia magnorum Deorum numina, iuramento ea verba confirmabas, quæ tibi proponebam; me mollibus brachijs arctius complectens, quàm Illex ab Edera astringitur: nempe dum lupus pecori struxerit insidias; dum Orion, nautis infestus, hiberno tempore mare turbauerit, donecq; aura Apollinis crines oblongos agitarit, amorem hunc nostrum perpetuum fore; teque hunc in alium nequaquam translaturam. O Neęra, valde dolitura animi constantia mei; si semel iratus a tuo amore discessero: nam si quid in me Flacco virtutis existit, non patiar, te integras noctes amatori dare, quem me potiorem existimes; & iratus quaram puellam, quæ mihi perbellè in amore respondeat. Nec vero est, quod existimes, si semel certum dolorem animo concepero, fore vt forma ista tua, qua nō semel sum offensus, meæ mentis constantiam possit euincere. At tu quicunque me extruso nunc Neęra frueris, meoq; incommodo gaudio exilis; etsi pecore, & aruis abundes; tantasq; diuitias obtineas, vt Pactolus aurū fluere tibi videatur; Pythagoræque, bis nati, philosophiam perdidiceris, & venustate tua vel ipsum Nirea formosissimum vincas, heu flebis aliquando fide, tibi data, frustatum te esse; ego verò te itidem, ab illa spretum, deridebo.

AD POPVLVM ROMANVM,
Deploratio Romæ suis viribus ruentis in bellis ciuilibus: & adhortatio ad relinquendam ob ea patriam.

EPODI XVI.

ALtera iam teritur bellis ciuilibus ætas:
Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Annibal:
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas:
Ferisque rursus occupabitur solum.

Bar-

Barbarus heu cineres insistet victor, & vrbem
Eques sonante verberabit vngula:
Quæque carent ventis, & solibus, ossa Quirini,
(Nefas videre) dissipabit insolens.
Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas:
Agros, atque lares proprios, habitandaque fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire pedes quocunque ferent, quocunq; per vndas
Notus vocabit, aut proteruus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc: simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus:
Nouaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor: iuuet vt tigres subsidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones:
Ametque salsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas:
Aut pars indocili melior grege. mollis, & expes
Inominata perprimat cubilia.

Vos,

Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumuagus: arua, beata
Petamus arua, diuites & inſulas:
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret vſque vinea:
Germinat &, nunquam fallentis, termes oliuæ:
Suamque pulla ficus ornat arborem:
Mella caua manant ex ilice: montibus altis
Leuis crepante lympha deſilit pede.
Illic iniuſſæ veniunt ad mulctra capellæ;
Refertque tenta grex amicus vbera:
Nec veſpertinus circumgemit vrſus ouile,
Nec intumeſcit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur: vt neque largis
Aquoſus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec ſiccis vrantur ſemina glebis:
Vtrunque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus;
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonij torſerunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Vlyſſeï.
Nulla nocent pecori contagia, nullius aſtri
Gregem æſtuoſa torret impotentia.
Iupiter illa piæ ſecreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro durauit ſecula: quorum
Pijs ſecunda vate me datur fuga.

PA-

PARAPHRASIS.

NVNQVAMNE bellis ciuilibus finis imponetur? non sat fuit, antea vrbem odijs, ciuiumque dissensionibus diuexatam fuisse, nisi nunc etiam grauiter ciuilibus armis exerceatur? mutuis cædibus pessum it Roma: quam nullo modo Marsi vicini bellica virtute subigere potuerunt: nec Etruscorum rex Porsena valde nobis minatus, potuit euertere: non Capua, quæ sperauit, posse sibi Romanum imperium armis vindicare: non Spartacus, seruorum Dux: nec Allobrox infidus, nouisque rebus studens: minus etiam ceruleis oculis Germani domare potuerunt: nec, quem tanto odio maiores nostri prosecuti sunt, Annibal. Adeone impij erimus, & destinati in mutuam cędem, vt, quam hostes violare nequiuerunt, Romam nos perdamus? Ciuium cæde facta, ciuitateque deleta, solum vrbis Romæ rursus erit incultum? nationes Barbaræ, victoria elatæ, heu urbanos cineres pedibus conculcabunt? & superbæ adeo insultabunt, vt per eas sint æquitaturæ? & (ò turpe, nefasque visu) patiemur Romuli ossa, tanta cum diligentia condita, vt neque ventis commoueri, neq; solis radijs labefactari possint, insolenter ab hostibus violari? fortasse autem aut communi consilio omnes, aut qui sanioris estis iudicij, quæritis, quid rebus nostris conducat; & qua ratione bellorum ciuilium malis carere possitis. hanc sententiam, quauis alia potiorem, sequamur. Eamus quocunq; nobis iter patuerit; siue etiam nauigandum erit Noto, peruicaciq; Africo flante: veluti Phocæorum Ciuitas execrationibus astricta, agris, patrijsque Laribus relictis fana habitari passa est apris, lupisq; rapacibus. Subscribitisne sententiæ huic meæ; an vestrum aliquis est, qui rectius consulere possit? quid diutius cunctamur, si nullum sit præstantius consilium? & cur tam bono omine nauem non conscendimus? sed antequam nauigemus in hæc verba iuremus. Tunc demum nos in patriam redituros, cum ex imis aquarum vadis saxa sursum emerserint: ne scilicet nobis nefas videatur redire, cum Padus, citerioris Galliæ fluuius, verticem montis Matini, qui est in Calabria, abluerit; seu quando Apenninus, qui procul à mari distat, ita procurrat, vt promontorium eius fiat: feræque, inter se dispares, nouo quodam amore generandi coniungentur: ita vt tigres cum ceruis coire iuuet: patiatur columba subijci miluio: armentaque adeo credula sint, vt sese Leonibus committant: Hircusque hirsutus natura, leuis factus gaudeat agnis. Ciuitas omnis, aut pars sapientior ignobili & imperito vulgo, cui hæc persuaderi non possunt, execrata omnia hæc, & quæcunque reditus nostros poterunt prohibere, hinc discedamus: pars verò illa laborum impatiens, & mollis, omnique spe destituta, sedes has infaustas perpetuo sibi habeat, in hisq; insideat. vos virili animo præditi, & qui sapientes estis, pellite luctum,

luctum, viro indignum: desertoque littore Etrusco vlterius nauigate. Expectat vos Oceanus, vniuersam terram circumfluens: petamus arua, illa beata, fortunatasque insulas: vbi singulis annis sponte sua tellus maximam frugum copiam profert: & vbi vitis non putata vini plurimum producit: oliuaq; nunquam domini sui spem fallit: ficus etiam non insita, sed naturalis maturitate, suaque pulchritudine arborem exornat: ex Illiceque, carie consumpta, defluunt mella: necnon ex montibus altis aqua leniter, gratoque cum murmure fluit. illic locorum capellæ sponte sua ad mulctra veniunt: grex etiam carus, atq; beneficus vbera distenta domum refert: nec accedente nocte vrsus ouili struit insidias: caretque prorsus viperis regio illa: hæc, & plura alia illic magna cum oblectatione intuebimur: mirabimurque, cur ita neque Eurus assiduis imbribus terras detrimento afficiat; neque nimijs caloribus sata exurantur, Ioue, deorum rege, æstatem, & hyemem moderante. Has insulas non infestant prædones; neq; ad has perueniunt nautæ; cuiusmodi fuerunt Argonautæ: non vlla malefica, qualis fuit Medea: non huc cum socijs suis peruenit Cadmus: non itidem Vlysses, ad labores natus, cum sua cohorte nauigauit: non illic contagio pecus, nec Syrij stellæ nimis vehementi potentia grauiter afficitur: quippe quòd Iupiter littora illa à cæteris terris disiunxit; scilicet vt à pijs hominibus incolerentur; posteaquam ætas ærea aureæ successit: ærea deinde Iupiter secula dura, malaq; reddidit: quæ ferrea tempora, me suasore maximo cum commodo pijs hominibus licet effugere.

AD CANIDIAM VENEFICAM,
Palinodia, seu deprecatio ironica, sub qua latet alia eius accusatio.

IAM iam efficaci do manus scientiæ
Supplex, & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atque libros carminum, valentium
Refixa cœlo deuocare sidera;
Canidia parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solue, solue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereium,
In quem superbus ordinarat agmina

Myso-

Myſorum,& in quem tela acuta torſerat.
Vnxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus,atq; canibus homicidam Hectorem,
Poſtquam relictis mœnibus rex procidit
(Heu) peruicacis ad pedes Achillei.
Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſei
Volente Circe mēbra: tunc mens,& ſonus
Relatus,atque nothus in vultus honor.
Dedi ſatis, ſuperque pœnarum tibi,
Amata nautis multum, & inſtitoribus.
Fugit iuuentas,& verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida:
Tuis capillus albus eſt odoribus.
Nullum à labore me reclinat otium:
Vrget diem nox,& dies noctem: neque eſt
Leuare tenta ſpiritu præcordia.
Ergo negatum vincor, vt credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marſa diſſilire nænia.
Quid amplius vis? ô mare,& terra, ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore,nec Sicana feruida
Furens in Ætna flamma. tu,donec cinis
Iniurioſis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quę finis?aut quod me manet ſtipendium?
Effare:iuſſas cum fide pœnas luam:

Para-

Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuuencos; siue mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece
Adempta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solue me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Nouendiales dissipare pulueres.
Tibi hospitale pectus, & puræ manus:
Tuusque venter partumeius: & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lauit,
Vtcunque fortis exilis puerpera.

PARAPHRASIS.

ADHVC etiam ò Canidia, veneficijs tuis me insectaris? magicisque incantationibus lacessis? comprime quæso te; victus siquidem potenti arti magicæ tuæ cedo: supplex per Proserpinam te oro, per Dianæ etiam numen, non irritandum, te obtestor: per tua illa incantationum carmina, quibus detracta è Cęlo sidera in terras deducis, desistas precor tandem ab execrabilibus tuis carminibus: solue cantiones tuas istas, quibus mentem meã alligasti. aliorum exempla te mihi mitiorem reddant. Telephus, Mysorum rex, Achillem ad misericordiam flexit; in quem tamen superbia, fiduciaque virium suarum elatus infesta signa intulerat; & in quem acuta tela torserat. Hectorem, bellicosum virum, iam dilacerandum feris destinatum Achilles suis sepeliendum reddidit: posteaquam Troia egressus rex Priamus ad viri pertinacis genua sese abiecit. socij quoq; Vlyssis porcorum, & earum bestiarum, in quas à Circe fuerant conuersi, figuras exuerunt: & ita planè ad humanitatem redierunt, vt & pristina forma, & integra mente essent. tu ò Canidia, quam nautæ, & vilissimi

quiq;

quiq; homines amant, iam mihi ignosce: seuisti enim plus nimio in me. pulchritudo illa iuuentutis, rubicundusq; color me destituit, cute pallida deturpatum: tui odores, tuaq; vnguenta canitiem mihi attulerunt: nulla mihi a laboribus datur quiescendi potestas: diurnum siquidem laborem sequitur nocturnus; huicq; diurnus additur: neque mihi vlla ratione conceditur, vt respirare possim. ergo tot malis grauiter pressus, quod initio negaueram, nunc demum cogor fateri; Canidiæ, Sabellæ magica carmina abalienare posse hominum mentes; caputque Marsis cantionibus amentia dirsumpi. quid tibi vis? consecuta es, quod optasti: ò mare, ò terra, ardeo, totusque æstuo; quantum neque arsit Hercules, vnctus cruore Nessi Centauri: neq; flamma virens ardet in Sicana Aetna: mehercule videor videre, cum tu, Canidia, sis veluti venenorum officina quædam, ab incepto non desistes, donec venenis tuis exustus, cinisque factus, fiam ventis ludibrium. Quem tot malis finem constituis? quam pœnam tibi dare debeo superatus? agè dic, quas pœnas mihi statueris, fideliter eas luam: paratus siquidē sum, vel centum mactatis iuuencis læsum numen tuum placare; siue voles mendaci lyra mea celebrari. tu pudicitia, probitateq; insignis instar Erigones refereris in siderum numerum. Castor, & Pollux grauiter offensi, quòd Stesichorus suis carminibus infamiæ notam inussisset Helenæ, lumina illi ademerunt: huius tamē precibus victi, cum sororis laudes decantasset, ipsi pristinum lumen reddiderunt. tu quoque ò Canidia illorum exemplo (potes autem) ab hac dementia, quam patior, me libera. ò non infimo genere nata mulier; & quæ nescis cantibus pauperum mortuorum cineres, post nouem dies sepulturæ datos, disper gere. tibi quidem benignum pectus est: manus habes non sanguine maculatas: tuusque venter admodum fecundus est: obstetrixq; abluit pannos, in puerperio tuo cruore conspersos, quoticscunque partu edito fortis è lecto surgis.

CANIDIAE RESPONSIO,
qua veniam Horatio denegat.

QVID obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora nauitis
Neptunus alto tundit hybernus salo.
Inultus vt tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini pontifex venefici

Impunè vt vrbem nomine impleris meo ?
Quid proderit, ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſue miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent ?
Ingrata miſero vita ducenda eſt, in hoc,
Nouis vt vſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus, obligatus aliti:
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum: ſed vetant leges Iouis.
Voles modò altis deſilire turribus,
Modò enſe pectus Norico recludere:
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An, quæ mouere cereas imagines,
Vt ipſe noſti, curioſus, & polo
Deripere lunam vocibus poſſum meis:
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare poculum:
Plorem artis, in te nil habentis, exitum ?

PARAPHRASIS.

CVR me precaris, Horati, te non audientem? Nautis, è naufragio ereptis, non tam ſurdiora ſunt ſaxa, cum procelloſum mare fluctibus commotis ea verberat, quàm ego ſum tibi. Patiarne ego, vt tu, nullo ſupplicio affectus, ſacra Cupidinis (quæ tuæ fidei commiſeram) omnes irridere ſoliti,

me

me irridendo vulgaueris? & tanquam Pontifex, tibi tantum iuris sumpseris, vt me operantem Esquilina sacra, quasi rem nefariam admiserim, populi fabulam feceris? Quid tibi prodest, adhibuisse magno pretio Pelignas magicas, vt solutus dementia velocius è vita discedas, si fata hoc tibi non permittunt? Hac de causa vita laboris, tædijq; plena tibi est ducenda, vt ad nouos dolores, nouosque cruciatus materiam perpetuò suppedites. Tantalus, Pelopis infidi pater, egens illius dapis, quæ semper ei parata videtur, optat quietem: optat Prometheus, Vulturio obstrictus; & Sisyphus ipse expetit collocare saxum in montis vertice: at hoc illis non datur per leges, à Ioue sancitas. Optabis modò, te ex altis turribus præcipitem dare; modò pectus tibi ferro transigere: frustraq; collum laqueo tibi elidere conaberis, nulla in re tibi ipsi satisfaciens tanto animi mœrore. Cum vero de te supplicium sumpsero, gloriosa tuis insidebo humeris, mihi inuisis. neque terra me, insolentia, gaudioque elatam, capiet. An ego, quæ carminibus tantum possum, & quæ cereas imagines moueo (curiosus probè tu omnia hæc nosti) lunamq; cęlo deuoco; necnon vmbras sepulcris elicio; atque horum omnium causa miscere poculum amatorium possum, vsque adeo ne infelix ero, vt ars mea in te prorsus sit inanis?

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SAECVLARE,

PRO IMP. RO. INCOLVMITATE.

PHœbe, syluarumq; potens, Diana,
Lucidum cęli decus, ô colendi
Semper, & culti, date, quæ precamur
Tempore sacro:
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, pueros que castos,
Dijs, quibus septem placuere colles,

Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas, aliusque, & idem
Nasceris, possis nihil vrbe Roma
Visere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.
Diua, producas sobolem; patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Fœminis, prolisq; nouæ feraci
Lege marita:
Certus vt denos decies per annos
Orbis, vt cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisq; rerũ
Terminus seruat, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Iouis auræ.
Condito mitis, placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis audi

Luna puellas:
Roma ſi veſtrum eſt opus, Iliæque
Littus Etruſcum tenuere turmæ,
Iuſſa pars mutare lares, & vrbem
Soſpite curſu:
Cui per ardentem ſine fraude Troiam
Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
Liberum muniuit iter, daturus
Plura relictis:
Dij probos mores docili iuuentæ,
Dij ſenectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date, remque, prolem-
-que, & decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchiſæ, Venerisque ſanguis,
Imperet bellante prior, iacentem
Lenis in hoſtem.
Iam mari, terraque manus potentes
Medus, Albanaſque timet ſecures:
Iam Scythæ reſponſa petunt, ſuperbi
Nuper, & Indi:
Iam fides, & pax, & honor, pudorque
Priſcus, & neglecta redire virtus
Audet: apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptuſq; nouem Camęnis,
Qui ſalutari leuat arte feſſos

Corporis artus:
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumq; felix,
Alterum in lustrum, meliusq; semper
Proroget æuum.
Quæq; Auentinum tenet, Algidumq;,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, & votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Iouem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam, certamq; domum reporto,
Doctus, & Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes.

4

IN Q. HORATII FLACCI SERMONVM, SIVE SATYRARVM LIBRVM PRIMVM PARAPHRASIS.

VERONÆ,

Apud Hieronymum Discipulum, & fratres,

M D LXXXV.

FRANCISCO MOLINO
VIRO CLARISSIMO.

I eorum, quæ ab hominibus in homines conferuntur, vna, eademq́; ratio eßet, & qui beneficio aliquo cumulantur, ſi dati magnitudinem ſpectarent ſolum, præterea nihil; ſanè non video, qui tam multi reperiri poſſent, qui arctiſſimè adſtricti virorum optimorum erga ſe liberalitati, illorum etiam cauſa ardua quæque obire vellent: & omni ſtudio contendere, ne ingrati penitus haberentur. Qui rectius ſentiunt, Franciſce Moline, longius etiam proſpiciunt; atque ita res expendunt; vt cum intelligant, quicquid in ſe collatum eſt gratiæ, id à iudicio, alteriusq́; voluntate pendère, pluris ſæpe liberalem animum, nunquam ſanè minoris, quàm beneficium faciant.

Quod ego ſcribo, vt intelligas, quamquam ſemper magni feci, quæ ad te profecta ſunt in me officia; cum tamen, qualis vir, laudibus ornatus eſſes, & qua bonitate præditus, conſiderarem, ea, vel ſi minima fuiſſent, pro ſummis tamen à me accepta, inter cariſſima, habenda eſſe videbam. Habet hoc virorum præſtantiſſimorum, tui ſimilium, præclara virtus, ſummaq; excellentia; vt inſtar Solis, ea omnia illuſtret, longèq; præſtantiora reddat, quæ ipſam circumſtant; cogatque eos ſæpe, qui propius eadem intuentur, fateri, ſe eos non eſſe, qui animi acie ſplendorem tantum ferre poſſint. Id quidem mihi accidit; qui dum amorem, beneuolentiamq;, qua me aliquot ab hinc menſibus complexus es; iudiciumq;, quod de me habuiſti, cogitatione euoluo, non parum certè angor, cum videam, tuorum beneficiorum magnitudinem, non dicam illuſtrare, ſed ne quidem poſſe ſuſtinere: vt niſi mihi ipſi conſcius eſſem, induxiſſe animum, quantum in me erit, vt tuæ ſemper laudi ſeruiam, & vbiq; meritorum tuorum memorem me præſtem, verſarer ſanè ſumma in ſollicitudine: De hoc vero te non dubitare certo ſcio, quippe qui tum natura, qua mul-

ta

ta acutè cernis: tum magno rerum vſu, quo polles plurimum, iam didiciſti, quale de vnoquoq; iudicium ſit faciendum: Hoc tu, ſi qua vlla re alia, mirificè excellis: quod ſeu tibi natura ſit inſitum, ſiue optimarum diſciplinarum cognitione comparatum, rerum grauiſſimarum aſſidua deinde tractatione, illud in dies perfectius reddidiſti, certè nihil tam abſtruſum, tamque abditum eſſe videmus, quod ingenij acumine, iudicijq; ſubtilitate illud ipſum non explores, eruas, atque in lucem proferas. Hoc ita eſſe, teſtantur ampliſſimi magiſtratus in Republica à te geſti, tanta cum dignitate, vt vix dum vnum deponere viſus es, cum ſtatim alter à Senatu demandatur tibi. At vnde hoc euenire exiſtimabimus? niſi, quod cum intelligat, præclarè cum illis agi, quos tibi regendos credidit, dignum quoque te cenſeat, cuius opera vtatur ſæpius. In hac autem rerum tantarum adminiſtratione, quonam pacto gloriam, qua inter ciues tuos flores, conſecutus fuiſſes, niſi iudicio illo tuo, tum rerum delectum, tum perſonarum rationem habuiſſes? Admirabantur nuper Veronenſes, quibus viginti menſes præfuiſti, ſapientiam, eloquentiam,

tuamq;

tuamq́ probitatem; quibus in rebus Phœbum, Mercurium, Iouemq́ tibi fauisse non negabant: verum cum rebus, quæ in dies eueniebant, prospiciendum erat, tum plurimum iudicio tuo tribuebant, et illud valde suspiciebant: Nam, cum viro Rempublicam administranti, ita certo iudicio omnia ponderanda sint, vt eadem in hominum oculis, & ore posita esse intelligat; tu quidem in hoc totus eras, vt non magis factorum, quàm dictorum tuorum iusta à te afferri ratio posset. Intelligebas, præfecturam Veronensem non à temeritate fortunæ, sed ab æterna Dei sapientia profectam, tot deinde prudentissimorum suffragijs comprobatam fuisse. Quamobrem hoc tibi cæteris semper rebus fuit antiquius, vt bonos præmijs ornando, prauos vero supplicijs afficiendo, publicæ vtilitati consuleres: in iure reddendo talem te gereres, vt dum alterum susciperes, alterum tamen deserere ne videreris. In publico munere ea perspecta est animi tui præstantia, vt Minoïs iustitia in te florere, religioq́ Numæ vigere diceretur: in consessu vero familiari tanta morum facilitate visus es; vt in te, ac in Cæsare, magnanimitas cum clemen-

tia;

tia; ut in Scipione grauitas cum comitate eluceret. Hinc illæ laudes, hinc illi ciuium Veronensium plausus, qui te magistratu abeuntem prosecuti sunt: quique etiam, extra Veneti imperij fines peruagati, cum ad me peruenerint, quid mirum, si patriæ tanto bono mihi ipsi gaudens, immortali vero gloria ista tibi gratulans, partem aliquam tuarum laudum his meis literis attingere voluero? quinetiam te ignorare nolo, cum patriæ me omnia debere intelligam, eam vero tot commodis ornaueris, ut in summa tranquillitate stare posse videatur, non posse, non hoc tibi nomine debere me plurimum: tantum enim accessionis factum est ad tua in me merita, ut nihil amplius addi posse videatur. Quamobrem cum aliquod apud te argumentum grati animi extare decreuissem, hanc ad te paraphrasim in primum librum Satyrarum Q. Horatij Flacci, à me inter hæc, quæ tu nosti, negotia conscriptam, mittere volui. Munusculum quidem exiguum; & quod ne quidem minimæ tuorum in me beneficiorum parti satisfaciat; sed ut mei in te animi significationem aliquam, tanquam penicillo designaret, hoc ad te mittere non sum veritus. Vale. Augusta Taurinorum.

Q. HORATII FLACCI
SERMONVM SIVE SATYRARVM LIBER I.
SATYRA PRIMA.

Inuehitur primùm in prauam hominum consuetudinem, qua fit, vt nunquam sua sorte sint contenti, nec in suo vitæ instituto sibi placeant, sed alienum suo anteferant, & suæ conditionis semper eos pœniteat: Deinde auaritiam, capta ex hoc sermone occasione, insectatur.

VI fit, Mæcenas, vt nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu Fors obiecerit, illa
Contentus viuat? laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mercator, nauim iactantibus austris,
Militia est potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor vbi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem est,
Solos felices viuentes clamat in vrbe.
Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium. ne te morer, audi,
Quò rem deducam. siquis deus, En ego, dicat,

Iam faciam quod vultis. eris tu, qui modò miles,
Mercator: tu, consultus modò, rusticus. hinc vos;
Vos hinc mutatis discedite partibus. eia,
Quid statis? nolint. atqui licet esse beatis.
Quid causæ est, meritò quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis vt præbeat aurem?
Præterea, ne sic, vt qui iocularia, ridens
Percurram. quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? vt pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint vt discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille grauem duro terram qui vertit aratro:
Perfidus hic caupo, miles, nautæq;, per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Se se ferre, senes vt in otia tuta recedant,
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest, atque addit aceruo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, simul inuersum contristat Aquarius annum,
Non vsquam prorepit: & illis vtitur antè
Quæsitis, sapiens. quum te neque feruidus æstus
Demoueat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter:
Quid iuuat immensum te argenti pondus & auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quòd si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At

At ni id ſit, quid habet pulchri cõſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus: vt ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viuenti, iugera centum, an
Mille aret: at ſuaue eſt ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tãtundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Vt tibi ſi ſit opus liquidi non amplius vrna,
Vel cyatho: & dicas, Magno de flumine mallem,
Quàm ex hoc fonticulo tantundem ſumere. eo fit,
Plenior vt ſiquos delectet copia iuſto,
Cum ripa ſimul auulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantulo eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquã, neq; vitam amittit in vndis.
At bona pars hominum, decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit: quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit. vt quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians: & tanquam parcere ſacris

Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quò valeat nummus? quem præbeat vsum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, seruos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit: habes qui
Assideat? fomenta paret? medicum roget vt te
Suscitet, ac reddat natis carisque propinquis?
Non vxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, quum tu argento post omnia ponas;
Si nemo præstet quem non merearis amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, seruareque amicos:
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Denique sit finis quærendi: quoque habeas plus,
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod auebas: nec facias quod
Vmidius quidam (non longa est fabula) diues,
Vt metiretur nummos: ita sordidus, vt se
Non vnquam seruo melius vestiret: ad vsque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi

Diuisit medium fortissima Tyndaridarum.
Quid mî igitur suades? vt viuam Mænius? aut sic,
Vt Nomentanus? pergis pugnantia secum
Frontibus aduersis componere. non ego auarum
Cùm veto te fieri, vappam iubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam, socerumq; Viselli.
Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos vltra, citraque nequit consistere rectum.
Illuc, vnde abij, redeo: nemon' vt auarus
Se probet, ac potius laudet diuersa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius vber,
Tabescat? neque se maiori pauperiorum
Turbę comparet? hunc atq; hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Vt cùm carceribus missos rapit vngula currus:
Instat equis auriga, suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, vt rarò qui se vixisse beatum
Dicat: & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, vti conuiua satur: reperire queamus.
Iam satis est: ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

PARAPHRASIS.

VOD mortalium animos hinc inde distrahi videam, varietateq; sententiarum inter se non parum discrepare; sanè id satis mirari nequeo. Ego itaque, Mæcenas, libenter ex te scire velim, qui ita fiat, vt nullus reperiatur, qui ea sorte contentus viuat, quam sibi aut consilio aliquo proposuerit, aut à Deo illi sit obiecta: huiusmodi certe omnium est ingenium, vt quisq; conditionis suæ pertæsus, ab his,

in quibus ipse versatur, diuersa laudet. Audies interdum, militem ætate ingrauescente, quiq; assiduis laboribus fractus est, fortunatos mercatores, dictitare: è contra, mercator, dum ventorum turbine nauis hac illac impellitur, in ea est sententia, vt dicat, militiam mercaturæ longè potiorem esse: & mehercule quid tu secus dixeris? in bello siquidem vndecunque concurritur, fitque impetus, ita vt miles aut cito è medio tollatur, aut optata victoria potiatur: Iuris peritus itidem, cum ante galli cantum ab eo interpellatur, qui consilij gratia ipsum adit, agricolarum vitam summopere laudat: at is, qui vadimonio sibi cauerat, eoque promiserat, se iuditio statutum, vbi præter voluntatem rure cogitur discedere, vt vrbem repetat, exclamat, eos, qui in vrbibus viuunt, solos esse felices tot vero huius generis exempla possem proferre, vt Fabium, cæteroqui verbosum hominem, delassare possent. ne vero pluribus te detineam, audi, quorsum hæc spectent: si quis deus adsit, dicatq; ad omnia, quæ vultis, mortales, presto sum: tu itaque, qui nuper militem profitebaris, eris mercator; tu qui modò iurisconsultus eras, rusticus fies; hinc itaque, cum iam vices, partesque vestræ mutatæ sint, abite: eia, quid hic statis? nolent mediusfidius abire; cum tamen illis liceat beatè viuere. Amabò, Mæcenas, hæc cum ita eueniant, quid causæ est, quin iure optimo Iupiter illis irascatur? intermineturque, fore nunquam, vt posthac facilis eorum vota audiat? Cæterum non sic tecum agam, vt qui res ioculares obloquitur (quamquam quid obstat, quominus risum effundentes, verum dicamus? vt fieri videmus, cum interdum bellarijs pueros sibi blandè alliciunt doctores, quò scilicet libentius discant) sed tamen citra iocum, ad rem redeamus. Agricola, ille etiam, qui cauponam habet; miles itidem, nec non nauta, qui nullo maris periculo deterriti nauigant, profitentur, se eo consilio quosuis labores perferre, ac pati; scilicet, vt senes tranquillam vitam traducant, cum iam sibi necessaria compararint: asserentes isti, se formicæ exemplo admoneri, quæ quodcunque sibi opportunum nacta est, id trahit ore; & addit ad ea, quæ iam congessit; quippe non ignara futuri: mira sanè perpusilli huius animalis solertia; quæ, cum primum hibernum tempus molestum esse cepit, nusquam foras repit; sed sapiens, sibique gaudens intus vtitur his, quæ foris antea comparauit: cum homines nec caloribus, nec frigoribus parcentes, abduci possint à lucro faciendo: minus etiam ignis periculo; aut mari, belloue deterreri possint; modo id assequantur, ne alter sit ipsis ditior. Verum enimuero quid tibi, rebus tuis timenti, profuerit, argenti plurimum clam alijs in terram defodere? dices fortasse; auri pondus istud si imminuas, ad assem redigetur: at ego tibi respondeo; nisi istud ipsum comminueris, vt eo scilicet ad res necessarias vtaris, non video, cur tantopere talenta ista tua admireris: licet enim tibi tritici maximus fuerit prouentus, ex eo tamen ne pilo quidem plus venter accipiet tuus, quàm meus: perinde ac si forte humeris, refertum pane, sacculum inter

vena-

venales seruos attuleris; non iccirco ex eo plus accipies, quàm qui nihil portarit: vel dic, quid profuerit homini, contento ijs, quæ naturæ necessitas postulat, centumne, an mille agri iugera aret? at audio, te, auaritia flagrantem, dictur ũ; id tibi periucundum esse, quòd ex maximo aceruo sumere tibi liceat: quid tum? dummodo tantum relinquas, vt vel ex paruo aceruo auferre mihi liceat, quid est, cur ampla illa tua horrea plus laudes vasis vimineis nostris? perinde ac si tibi opus esset vna duntaxat aquæ vrna, vel cyatho, dicas autem; malo hanc ipsam ex maximo aliquo flumine haurire, quàm ex hoc fonticulo, quantum ad extinguendam sitim sit satis. Hinc fit, vt si qui sint, quos plus æquo delectet plenior copia, pereant sæpius ijsdem cum rebus, in quibus præsidium collocarint suum. Atqui res ita se habet; vt qui quantum satis est, tantum desideret, is sanè nec vitam agat sordidam, nec nimio habendi desiderio mole negotiorum opprimatur: Sed hominum maxima pars, quòd vitiosa quadam cupiditate decipiatur, dictitat; nihil vnquam satis esse; vtpotè, quia tanti sis futurus, quantum scilicet habueris: quid vero huic tu facias, nisi iusseris, quantamcunque miseriam attulerit auaritia, eam ipse, quamdiu se talem gesserit, libenter, iucundèque ferat? vt fecisse dicunt Timonem quendam Atheniensem, diuitem & sordidum: hic consueuerat, populi voces his verbis despicere: populus quidem me irridet, exibilatque; verum domi mihi ipsi plaudo, dum cerno, me abunde paratum esse ab arca. Quàm bene ageretur tecum, ò auare, si Tantali conditionem tibi proponeres; qui omnium miserrimus in maxima aquarum copia sitiens, bibere nequit. Rides? atqui, vno duntaxat nomine mutato, fabula hæc perbelle in te quadrat: etenim maiora semper cupiens, inuigilas rebus, vndecunque congestis; cogerisque tot bonorum aceruis abstinere, tanquam à rebus sacris; aut ijsdem ita delectari, vt inani pictura. Nescis, auare, ad quem vsum valeat nummus? eo ematur panis; emantur olera, vinique sextarius; hoc ipso vtere ad ea tibi comparanda, quibus si destituatur mortalium vita, condoleat sit necesse. Te ne fortasse conditio hæc iuuat, quòd metu exanimatus cogaris dies, noctesque insomnes traducere? formidare fures prauos, incendia; neue fugitiuus seruus quid tibi surripiat? quod ad me, malim semper his bonis carere, quàm ea possidere. At si corpus frigore contracto malè se habebit, aut aliquo casu perculsus iaceas, habes, qui tibi ministret; paretq; ea, quæ ad leuandum morbum valeant; roget medicum, vt te iacentem erigat; teque, quasi à morte ereptum, natis, & propinquis reddat: non ita mehercule est; nam despectus adeo tuis es, vt neque vxor, neque filius velit, te saluum esse: vicini pueri, omnes deniq; te odio prosequantur. Miraris autem, id tibi euenire, neque quemquam beneuolentia te complecti, cum pluris argentum facias, quàm alia quęlibet? Verum si existimas, posse tibi retineri affines, à natura tributos, aut etiam amicos, nulla in ipsos liberalitate, aut beneficio collato, sanè falleris: perinde ac, si quis indoci-

lem docere velit; & asinum freno ad cursum erudire. Denique sit adeo tibi, sit aliquis quærendi finis; & quò plus habueris, eò minus paupertiem extimescas; cuius timore quæsitis abstinere videbaris. iam parce laboribus tot indefessis; cum, quod expetebas, obtinueris: nec idem facias, quod Humidius quidam, (audi paucis te expediam) ita diues, vt pecuniam non numeraret, sed metiretur; ita sordidus, vt nunquam melius seruo vestimentis corpus exornaret: quippe qui timeret, ne extremo vitæ tempore in egestate constitutus, deficeret se victus: sed quid huic accidit? concubina quædam, vel ipsa etiam Clytemnestra fortior, securi in duas hunc diuisit partes. Dices, auare, quid mihi faciendum censes? quo modo me vis viuere? profusè fortasse, aut luxuriosè, vt Mænius, aut Cassius Nomentanus? Respondeo, id si existimas; velle te res, inter se pugnantes, conferre: neque enim, cum veto, te auaritiæ obnoxium esse, velim, te hominem esse omnia profundentem, nulliusque bonæ frugis: interest si quidem inter Tanaim spadonem, & Viselij socerum, hernia laborantem. Quàm belle cernitur omnibus in rebus mediocritas: porro in his, quæ suscepimus, certi sint fines, quos intra id, quod rectum est, quodque decet, consistit; vltra autem aut citra nequaquam. Sed redeo ad illud, vnde diuerti: Itane præstare se debet auarus, vt nunquam à suo vitæ instituto discedat? vtque, quod alij multi faciũt, laudet eos, qui diuersam vitæ rationem sequantur? miserrima sanè huius conditio; quippe qui, quòd alijs melius res cadant, disrumpatur inuidia; & conditionem suam cum pauperioribus nunquam comparans, seipsum perpetuo excruciat; insudatque, vt alios omnes diuitijs superet. Huic, in re paranda ita auidè occupato, semper aliquis ditior impedimento est: vt his euenire videmus, qui in ludis Olympicis quadrigis certant: hi namq; posteriores quadrigas, & quas præterierint, ne aspiciunt quidem; sed omni nixu illis instant, quæ ante cedunt; vt non modo attingant, sed tandem eas etiam superent. Hinc certe euenire videmus, vt pauci reperiantur, qui se beatè vixisse dicant, & contenti ea conditione, qua vixerunt, recedant, vti conuiua satur. Plura non addam, ne fortasse existimes, Mæcenas, Crispini Lippi philosophi Stoici, me scrinia compilasse.

SATYRA II.

Exemplis dictum illud confirmat, dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Insanas quorundam circa adulteria libidines insectatur.

AMbubaiarum collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones: hoc genus omne
Mœstum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli:
Quippe benignus erat. contrà: hic, ne prodigus esse

Dicatur

Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo, duramq; famem depellere possit.
Hunc si perconteris, aui cur, atq; parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluuie rem,
Omnia conductis coemens obsonia nummis:
Sordidus, atq; animi quòd parui nolit haberi,
Respondet. laudatur ab his : culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet, ac nebulonis,
Diues agris, diues positis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat: atque
Quantò perditior quisque est, tantò acrius vrget.
Nomina sectatur modò sumpta veste virili
Sub patribus duris tironum. maxime, quis non,
Iuppiter, exclamat, simulatq; audiuit? At in se
Pro quæstu sumptum facit. Hic vix credere possis
Quàm sibi non sit amicus: ita vt pater ille, Terenti
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se peius cruciauerit, atque hic.
Si quis nunc quærat, quò res hæc pertinet? *illuc:*
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscœnum subductis vsq; facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium est, sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste.
Contra alius nullam, nisi olenti in fornice státem.
Quidam notus homo, cùm exiret fornice: macte
Virtute esto, inquit, sententia dia Catonis.

Nam

Nam simulac venas inflauit tetra libido;
Huc iuuenes æquum est descendere, non alienas
Permolere vxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere rectè
Qui mœchis non vultis, vt omni parte laborent:
Vtque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atq; hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cęsus: fugiens hic decidit acrem
Prędonum in turbã: dedit hic pro corpore nũmos:
Hunc perminxerunt calones. quin etiam illud
Accidit, vt cuidam testes, caudamq; salacem
Demeteret ferrum: iure omnes: Galba negabat.
Tutior at quantò merx est in classe secunda?
Libertinarum dico: Sallustius in quas
Non minus insanit, quàm qui mœchatur. at hic si,
Quà res, quà ratio suaderet, quàque modestè
Munificum esse licet, vellet bonus, atque benignus
Esse: daret quantum satis esse: nec sibi damno,
Dedecorique foret: verùm hoc se amplectitur vno,
Hoc amat, hoc laudat: matronã nullam ego tango.
Vt quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque, laremque:
Nil fuerit mî, inquit, cum vxoribus vnquã alienis.
Verùm est cum mimis, est cum meretricibus, vnde
Fama malũ grauius, quàm res trahit. an tibi abũdè
Personam satis est, non illud quidquid vbique
Officit,

Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malũ est vbicunq;. quid inter
Est in matrona, ancilla peccesue togata?
Villius in Fausta Syllæ gener, hoc miser vno
Nomine deceptus, pœnas dedit vsque, superque,
Quàm satis est; pugnis cæsus, ferroq; petitus,
Exclusus fore, cùm Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis, mala tanta videntis,
Diceret hęc animus: Quid vis tibi? nũquid ego à te
Magno prognatum deposco Consule cunnum,
Velatumq; stola, mea cùm conferbuit ira?
Quid responderet? magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Diues opis natura suæ. si tu modò rectè
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere? tuo vitio, rerum ne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier; vnde laboris
Plus haurire mali est, quàm ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niueos, viridesque lapillos,
(Sit licet hoc Chęrinte tuũ) tenerũ est femur, aut crus
Rectius: atque etiam melius persæpe togatæ.
Adde huc, quòd mercem sine fucis gestat: apertè
Quod venale habet, ostẽdit: nec si quid honesti est,
Iactat, habetq; palam: quærit, quo turpia celet.
Regibus hic mos est, vbi equos mercantur, opertos
Inspiciunt: ne, si facies (vt sæpe) decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem.
Quòd

Quòd pulchræ clunes,breue q; caput,ardua ceruix.
Hoc illi rectè : ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis; Hypsea cæcior, illa,
Quæ mala sunt,spectes, ò crus,ò brachia.verùm
Depygis,nasuta,breui latere,ac pede longo est.
Matronæ,præter faciem, nil cernere possis,
Cætera,ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes vallo circundata(nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:
Custodes,lectica,ciniflones, parasitæ,
Ad talos stola demissa,& circundata palla:
Plurima,quæ inuideant purè apparere tibi rem.
Altera nil obstat,Cois tibi, penè videre est,
Vt nudam:ne crure malo,ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. an tibi mauis
Insidias fieri,pretiumque auellier antè
Quàm mercem ostendi?Leporem venator vt alta
In niue sectatur; positum sic tangere nolit:
Cantat,& apponit.meus est amor huic similis.nam
Transuolat in medio posita,& fugientia captat.
Hiscene versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus,curasque graues è pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum?quem,
Quid latura sibi,quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest, & inane abscindere soldo?
Num, tibi cùm fauces vrit sitis; aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia, præter
[illegible]

Pauonē, rhombūq; ? tument tibi quū inguina, nū, si
Ancilla, aut verna est prę{st}o puer, impetus in quem
Continuò fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namq; parabilem amo venerem, facilēq;.
Illam, post paulo, sed pluris; si exierit vir:
Gallis hanc, Philodemus ait; sibi, quæ neq; magno
Stet pretio, neque cunctetur, quum est iussa, venire.
Candida, rectaq; sit: munda hactenus, vt neq; lōga
Nec magis alba velit, quàm det natura, videri.
Hæc vbi supposuit dextro corpus mihi læuum,
Ilia & Egeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat:
Ianua frangatur, latret canis: vndique magno
Pulsa domus strepitu resonet: vel pallida lecto
Desiliat mulier: miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mi.
Discinta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

PARAPHRASIS.

HOMINES *nugatores, rerumque vilium ostentatores, & præstigijs populum illudentes, cuiusmodi sunt Pharmacopolæ, Mendici, Mimæ, Parasiti, & id genus hominum non bonæ frugis Tigelly Hermogenis Sardi cantoris obitu in acerbissima versantur sollicitudine; & iure quidem dolore conficiuntur maximo: etenim vir iste ipsis admodum beneficus erat: è contra, dum timet, ne prodigus habeatur, amico egenti ne quidem dare velit, quo frigoris iniuriam, & famem propulset. Cæterum si ex ipso Tigellio quæras, cur amplissimum patrimonium, à maioribus relictum, incredibili voracitate absumat, coëmens omnia pecunijs fænori acceptis; is*

tibi

tibi respondebit: hoc pacto viuere, quòd nolit, se haberi pusillo, & abiecto animo; & vt ita dicam, patrem esuritionum: laudatur ab his, qui profusè, & delicatè viuunt; ab his culpatur, quibus bona abligurire displicet. Fufidius contrario huic vitio laborans, diues tum agris, tum pecunijs, quas fœneratur maximas, timet, ne subeat nomen hominis, omnia sua bona effusè largientis. Hic ea conditione fœneratur, vt quinis vsuris vicesimo mense sortem æquabit; atque quò quisque negligentius rem suam agit, eò maiores illi vsuras hic imponit: ea insuper vtitur calliditate, vt eos adolescentes decipiat, qui nuper virilem togam sumpserunt; & quibus sciat, ob nimium duros patres multa deeßе ad suas libidines explendas. Hæc itaq; si quis vir probus audiat, qui sibi temperare poterit, quin Iouem ad nebulonis istius vindictam eliciat? Dicet fortaßè aliquis; fœnerator iste sumptus quæstui pares facit: Non ita mehercule est; etenim vix credas, quantum suum defraudet genium: tantum sanè, vt Menedemus ille, qui in fabula à Terentio introducitur, nimia duritia sua in militiam vbi natum proficisci coëgit, miserè vixiße, non peius, quàm fœnerator iste se excruciauerit. Quòd si quis scire velit, quò oratio hæc spectet, dicam; eò nempe, quòd parum prudentes homines, dum vitiosa quæque euitare conantur, in his contraria temere incurrunt. Malthinus quidem, vir mollis, obambulat tunicis talaribus, & fœmineis; huic contrarius alter est, qui, risum omnibus mouens, vsque ad pudenda contractioribus vtitur vestibus. Ruffillus vndequaque odores spirat suaues: Gorgonius autem teterrimo odore alarum omnes à se arcet: porrò non datur medium. Sunt, qui nolint corpus commisciuiße nisi cum matronis: è contra alium videas, qui nisi cum febriculosis scortillis rem velit habere, & quæ prostent omnibus. Viro cuidam honesto, ac nobili, dum è ganeo exiret, sic ait Cato: Macte, virtute esto: etenim vbi libidinis ardor ille excitatur, par est, vos iuuenes mulieres, stantes in fornice, adire; non autem alienas vxores adulterare: at secus sentiebat Cupiennius; qui solas matronas & sectaretur, & admiraretur; vt qui diceret, nolle se eo pacto laudari, quo sectator scortillorum. Est autem operæprecium audire vos, qui mœchis flagitia, libidinesque suas non ex sententia procedere gaudetis, vt omnibus malis diuexentur, vtque illorum voluptas dolore sit omni ex parte mista; & vt periculis obnoxij maximis, non semper voto potiantur. hic se ex altis ædibus præcipitem dedit; ille plagis ita affectus est, vt penè vitam cum morte commutarit; alter fugiens in prædonum cateruas incidit; alius in adulterio deprehensus, precio se ipsum redemit; alteri erepta est pudicitia; quin etiam illud accidiße audis, vt cuidam penis, genitaliaque fuerint amputata; & iure quidem optimo; quamquam Seruius Galba iurisconsultus id iure factum negabat. Sed quanto tutius opera insumitur in sectandis libertinis? quarum amore insanus nō minores sumptus facit Sallustius, quàm qui ingenuas adulterat: sed hic etiam reprensione

non caret: etenim si rei, & existimationi suæ consultum esse vellet, daret intra modum; neque patrimonium suum profunderet; quo absumpto, tum damno, tum probro afficitur: sed hoc vno se venditat, sibiq; hoc nomine plurimum gaudet: dictitans, quòd matronam concupiscat nullam: vt quondam dicere solebat Marsæus, Originis Mimæ amore captus, qui omnia, sibi à patre relicta, huic donauit; sic enim sibi adblandiebatur: non ego vnquam aliorum vxores corrumpere velim. Sed quid tum? abstines quidem ab alienis vxoribus, res autem tibi est cum mimis & meretricibus impudicissimis; ex quo quidem plus damni tibi prouenit infamiæ nota, quàm quòd rei familiaris iacturam facias. Putasne, tibi satis esse debere, quòd omni studio matronam illam deuites, qua cum adulterium committas; non autem illud, quod tibi omni ex parte dedecori est? quoquomodo rem familiarē libidine exhaurias tuã, dignitatēq; imminuas, grauiter sanè à te peccatur: quid interesse putas cum ancilla, an vero cum matrona rem habeas? Villius Syllæ gener infelix, deceptus nomine matronæ, dum ad faustam introire meditatur, à Longareno, qui intus erat, pessimè pugnis, & ferro fuit acceptus, foràsque exclusus. Villium istum si pars illa animi concupiscens alloqueretur his verbis mentulæ, prospicientis mala tanta, in quæ incurrunt adulteri: Quid expetis? cum tentigine rumpor, nunquid ego à te nobilem matronam, & stolatam deposco? quid hic responderet; Maiorum imaginibus clara est virgo: At quanto meliora, neque tot malis obnoxia natura, minimis contenta, suadet; nisi velis ipsa etiam abuti, & fugienda cum expetendis confundere. Sed mediusfidius non est, quòd existimes, parui referre, vtrum tuo, an rerum vitio labores. Quamobrem, ne subinde te pæniteat, desine iam matronas expetere, ex cuius adulterio plus contumeliæ, & malī, quàm voluptatis euenire tibi ex ipsius contrectatione potest: nec ò Cherinte matronæ crus est rectius, aut tenerum magis fæmur (quanquam auro, gemmisque colluceat) quam tuum est femur: quin potius persæpe togata prostibula delicatiora sunt matronis: adde etiam, quòd sine fuco, & fallacijs prostat huiusmodi mulier; & qua parte se venalem præbet, eam aperte explicat; nec si quid pulchri habet, eo se iactat, aut illud ostentat; vt etiam si quid vitiosum est ipsi in corpore, occultat. Consueuerunt Reges, si quando equos emere velint, eos obtectos inspicere; ne fortassē (vt persæpe accidit) si illorum speciosa facies pedibus vitiosis sit suffulta, emptorem decipiat, illius cupiditate accensum; quòd scilicet ex ijs equus aliquis habeat pulchras nates; argutum ei sit caput; ceruix erecta. Satis vero prudenter instituisse hoc illi videntur, ne scilicet dum pulcherrimas equi partes acutissimè contemplaris, quæ inuenusta sunt, cecis oculis cernas. Quàm bene agitur cum ijs, qui togatas consecuntur; his si quidem cum detur potestas illarum inspiciendarum, laudant crura, laudant brachia, si laude digna sunt; vt etiam improbant, quòd nates depressas habeant; sint non minimo naso,

so, latere breui, pede oblongo: hoc idem in matronis spectare non licet, vna duntaxat facie excepta: ceteras namque corporis partes tegunt; nisi fortasse sit altera Catia, præter decorum breuissimo vestitu vtens. Si amore detinearis matronæ, difficilis admodum expugnatu (difficultas namque illius potiundæ te ad insaniam adigit) multa sanè tibi fuerint impedimento, nempe custodes, lectica, cinerarij, parasitæ, vestis, ad talos vsque demissa; multa denique alia, quæ tibi obstabunt, quominus singulas matronæ partes planè possis contemplari: meretrix autem non suis tenuissimis vestibus obstiterit tibi; sed ea tibi vsqueadeo patet, vt perinde ac nuda, possis breui, an longo sit latere indicare. Vin' tu à matronis insidijs peti, & precium tibi extorqueri, antequam merces ostendatur? Dicet autem matronarum amator: quemadmodum venatori si quis captum leporem obtulerit, ne tangere quidem velit; buccinæ autem cantu excitato sectabitur illum in media hieme, & altissimis niuibus; summaq; cum voluptate eum sibi apponi volet, vt qui cum labore suo captus sit; sic ego osor meretricum, & earum, quæ facilè sui copiam faciunt, matronas, difficiles expugnatu, consector. At ò dij boni, sperasne huiusmodi versiculis te à curis amatorijs abducere; atq; æstum illum, quo torreris amicæ causa lenire? Quæso nonne natura nobis inditæ sunt aliquæ cupiditates, eædemque ab ipsa finibus quibusdam circumscriptæ? quos quidem quærere mirificè nobis prodest; scilicet, vt intelligamus, qua re carere ipsa possit, & qua non possit; non autem cupiditatibus, minime necessarijs, æstuare; quæ sanè à prudenti viro resecandæ sunt: Dic amabo, cum sitis, mauis siti necari, quàm non ex aureo poculo bibere? cum esuris, nolis famem expleri alio cibo, quàm Rhombo, aut Pauone? cum in Venerem rapis, mauisne illius cupiditate disrumpi, cum tibi præsto sit ancilla, cuius complexu libidinis flammam restinguas, quàm non cum matrona coire? Quod ad me, non equidem velim; etenim periucunda mihi ea solet esse Venus, quæ facilè parari potest: mulierem autem illam, quæ iussa venire, respondet paulo post se venturam; aut quæsita, an ne copiam sui sit factura, respondet, se quidem facturam, sed pluris, si modo maritus exierit: hanc (inquit Philodemus) censeo Gallis hostibus esse relinquendam; dari autem sibi optat eam, quæ non magno constat, & vocata non longam interponat moram; sitque candida, & recta, & tantam munditiem adhibeat, vt neque corporis sui staturam crepidarum altitudine adaugeat, nec cerusa genas candefaciat: hæc cum sese mihi ita supposuit, vt ego illi dextrum, illa mihi sinistrum præbeat laus, Ilia, & Aegeriæ instar mihi est; & quouis insigniori nomine illam nominabo; nec verebor, dum cum illa delicias facio, mihi a marito, rure reuertente, sit timendum; fores perfringantur, oblatret canis, & pulsata ianua, strepitus fiat tectis: tota vero pallida mulier è lecto se proripiat; ancilla, concubitus herilis conscia; se esse miseram, exclamet; metuatque sibi, ne vapulet: vxor, à marito deprehensa, ne dotem amittat: ego vero ad tantos

casus

casus extimescam, & discinta tunica, & pede nudo cogar fugere; ne, corpus precio redimam, deprehensus: aut si soluendo non sim, stuprer ego; aut deniq; imminuatur existimatio mea: nimirum miserrimum est in adulterio deprehendi, quod facillimè vel Fabio iudice probare possem.

SATYRA III.

Eos primùm reprehendit, qui quum ad sua ipsorum vitia conniueant, in alienis videndis acumine oculorum valent. Deinde amatorum, & patrum exemplo leuiora vitia in amicitia dissimulanda esse, docet. Postremò ad reprehensionem Stoici paradoxi delabitur, quo, paria esse peccata, dicunt.

OMnibus hoc vitiũ est cantoribus, inter amicos
Vt, nunquã inducant animum cantare, rogati:
Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atque suam, non
Quicquam proficeret. si collibuisset, ab ouo
Vsque ad mala citaret, Io Bacche, modò summa
Voce, modo hac resonat chordis quę quattuor ima.
Nil æquale homini fuit illi. sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem: persæpe velut qui
Iunonis sacra ferret. habebat sępe ducentos,
Sæpe decem seruos: modò reges atque tetrarchas,
Oĩa magna loquẽs: modò, Sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puli, & toga, quæ defendere frigus,
Quamuis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco, paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat. nil fuit vnquam
Sic impar sibi. nũc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? immò alia, haud fortasse minora.

Mænius absentem Nouium quū carperet, Heus tu,
(Quidam ait) ignoras te? an vt ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignosco, Mænius inquit.
Stultus & improbus hic amor est, dignusq; notari.
Quum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut serpēs Epidaurius? at tibi con [trà
Euenit, inquirant vitia vt tua rursus & illi.
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri possit, eo quòd
Rusticius tonso toga defluit & male laxus
In pede calceus hæret. at est bonus, vt melior vir
Non alius quisquã. at tibi amicus; at ingeniũ ingẽs
Inculto latet hoc sub corpore: denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. nanque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.
Illuc præuertamur: amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant: veluti Balbinum polypus Agnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus: & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater vt gnati, sic nos debemus amici,
Siquod sit vitium, non fastidire. strabonem
Appellat pętum pater: & pullum, malè paruus
Sicui filius est: vt abortiuus fuit olim
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus, illum
Balbutit scaurum, prauis fultum malè talis.

Parcius

Parcius hic viuit: frugi dicatur. ineptus
Et iactantior hic paulo est: concinnus amicis
Postulat vt videatur. at est truculentior, atque
Plus æquo liber: simplex fortisque habeatur.
Caldior est: acres inter numeretur. opinor,
Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.
At nos virtutes ipsas inuertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum viuit? multum est demissus homo. illi
Tardo, cognomē pinguis damus. hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Quum genus hoc inter vitæ versetur, vbi acris
Inuidia, atque vigent vbi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum, astutumque vocamus.
Simplicior siquis (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mæcenas) vt forte legentem,
Aut tacitum impellat quouis sermone molestus:
Communi sensu planè caret, inquimus. eheu
Quàm temere in nosmet legem sancimus iniquā.
Nam vitijs nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis vrgetur. amicus dulcis, vt ęquum est,
Cum mea compenset vitijs bona: pluribus hisce,
(Si modò plura mihi bona sunt) inclinet: amari
Si volet. hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus proprijs offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius. æquum est,
Peccatis veniam poscentem, reddere rursus.
Denique, quatinus excidi penitus vitium iræ,

Cætera item nequeunt ſtultis hærentia: cur non
Ponderibus, moduliſque ſuis ratio vtitur? ac res
Vt quæque eſt, ita ſupplicijs delicta coercet?
Si quis eum ſeruum, patinam qui tollere iuſſus,
Semeſos piſces, tepidumque ligurierit ius,
In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. quanto hoc furioſius, atque
Maius peccatum eſt? paulum deliquit amicus:
Quod niſi concedas, habeare inſuauis; acerbus:
Odiſti, & fugis, vt Druſonem debitor æris:
Qui niſi, quum triſtes miſero venere kalendæ,
Mercedem aut nũmos vnde vnde extricat: amaras
Porrecto iugulo hiſtorias, captiuus vt, audit.
Comminxit lectum potus: menſaue catillum
Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens: minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, ſi furtum fecerit? aut ſi
Prodiderit commiſſa fide? ſponſumue negarit?
Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant,
Quũ ventũ ad verũ eſt: ſenſus, moreſq; repugnant,
Atque ipſa vtilitas, iuſti propè mater & æqui.
Quum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutũ & turpe pecus, glãdem atq; cubilia propter,
Vnguibus & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ poſt fabricauerat vſus.
Donec verba, quibus voces, ſenſuſque notarent,
Nominaque inuenere. dehinc abſiſtere bello,

Oppida cœperunt munire:& ponere leges,
Nequis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus deterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior cædebat, vt in grege taurus.
Iura inuenta metu iniusti fateare, necesse est;
Tempora si fastosque velis euoluere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Diuidit vt bona diuersis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantundem vt peccet idemq;,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus diuûm sacra legerit. adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne scutica dignum, horribili sectere flagello.
Nam vt ferula cædas meritum maiora subire
Verbera, non vereor: quum dicas esse pares res
Furta latrocinijs, & magnis parua mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si diues, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex: [quit)
Cur optas quod habes? non nosti quid pater (in-
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. quo?
Vt quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atq;
Optimus est modulator: vt Alfenus vafer, omni
Abiecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis

Eſt opifex ſolus, ſic rex. vellunt tibi barbam
Laſciui pueri: quos tu niſi fuſte coerces,
Vrgeris turba circum te ſtante: miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lauatum
Rex ibis: neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur: & mihi dulces
Ignoſcent, ſiquid peccauero ſtultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter:
Priuatuſque magis viuam te rege beatus.

PARAPHRASIS.

OMNIBVS, quicunque muſicam profitentur, vitio verti poſſe videtur; quòd ſi eos rogent amici, vt cantent, nunquam adduci poſſint, vt modulentur; hoc ſi ab iјs non petas, vel cantu ſuo vſq; & vſque te obtundent. Hoc ſanè vitio Tigellius ille Sardus laborabat: Cæſar enim, qui cogendi poteſtatem haberet, ſi peteret per Iulij Cæſaris patris amicitiam, & ſuam, vt voto ſuo hac in parte ſatisfactum eſſet, non ſanè ab eo impetraret, vt caneret: quod ſi ſponte canere cepiſſet, à prima menſa ad ſecundam fanatica quadam exclamatione, & voce, & fidibus modo acutiſſimè, modo grauiſſimè ceciniſſet; Iō Bacche: homo is nullam vitæ æquabilitatem retinebat: vt qui ſæpe currebat; velut qui hoſtes fugit; interdum autem tardiſſimè incedebat, veluti qui Iunonis ſacra fert. modo ſtipatus erat ſeruorum cateruis; modo pauci illum comitabantur: audiſſes quandoque, ipſum de Regibus, Tetrarchis, & de rebus grauiſſimis loquentem; interdum hęc dicebat: Satis contentus vixero, modo menſa mutila, & clauda ſit mihi: neque moueor exquiſitis epulis, contentus ſalino, ex concha facto, ſalis puri pleno; contentus toga, qua poſſim frigus arcere; quamuis craſſiori filo ſit contexta. Huic, qui paulo ante contentus, & parcus videbatur, ſi dediſſes mille talenta, intra quinque dies omnia profudiſſet; per totam noctem vigilabat, tota die autem profundè dormiebat: nil profecto ſibi vnquam tam inæquale fuit. Fortaſſe autem, aliquis mihi dixerit, heus tu, quid? nullone vitio infectus es? Immo fortaſſe maioribus. Mænius dum olim abſentem Nouium, virum probum, carperet, quidam ait illi; Heus quid? non te ipſum noſti? tu vero, quaſi neſciamus, qui ſis, fallere nos putas. Menius reſpondit:

Mihi

Mihi ipsi errata condono. At amor iste sui ipsius profectò noxius est, & valde vituperandus. Quid enim? cum tu lippos, & inunctos oculos (quos tamen perspicaces videri cupis) ad cernenda vitia tua afferas, cur oculorum acie tam acuta amicorum vitia cernis, quàm aut Aquila, aut Serpens Epidaurius? sed perbelle tibi hac in re respondetur: alij enim omnes vitia itidem tua perpēdunt. Dices: Est ad iram paulo procliuior, nec accommodatus ad aliorum mores; itaq; rideri poterit ab hominibus ætatis huius, qui aliorum vitia sagacissimè odorantur; propterea quòd ipsi, indecenter tonso, ex humeris toga defluit; & calceus laxus malè hæret in pede: At hic, quem carpis, probus ita est, vt vitæ integritate nulli sit secundus; at tibi est, amicus; at ingenio præstat, tametsi cultus corporis non sit studiosus: quamobrem amandus, non autem inuidendus est: denique, vt vno verbo dicam, te ipsum fac expendas; diligenterque videas, an aliqua à natura tibi insita sint vitia, an etiam aliqua tibi praua consuetudine contraxeris: nanq; sæpe accidit, vt nisi agros excolueris, innascatur filix, postmodum comburenda. Verum primo explicemus illud de amatoribus, qui occecati suarum amicarum vitia non deprehendunt; aut etiam, amore illarum adeo capti sunt, vt vel putidissimis earum vitijs summopere delectentur: veluti non offenditur narium morbo Agnæ Balbinus. Vellem itaque in amicorum vitijs examinandis tales essemus, vt multa oculis conniuentibus inspiceremus; & si qua in re peccent, prudentia nostra illud mutato nomine extenuemus: vt pater gnato, si quid commiserit, gratificatur, sic nos amicis: si quem filium oculis peruersis pater habuerit, eum petum nominauerit; si quem perpusillum, eum pullum vocabit, & tenellulum; qualis olim fuit Sisyphus, abortiuus Antonij, triumuiri filius: hunc qui distortis est cruribus, varum appellat: hunc balbutiendo, atque adblandiendo scaurum pronuntiat, qui imbecillioribus talis fultus est. Ego itaque te docebo, quo pacto amici vitia dissimules; Hic si parcè viuit, hunc tu frugi hominem dixeris: si, quod tempus postulat, non videt hic, & se ostentat; videtur ab amicis postulare, vt lepidus, & politus habeatur: at dixeris vultu est horrido, & nimia dicendi libertate utitur: Is tibi apertus, nihil dissimulans, & fortis habeatur: Ingenio feruidiore præditus est; inter acres, opinor, adnumerandus erit: talem si te præstiteris; scito facillimè posse tibi amicos comparare, & innctos seruare: Sed longè secus fit; non modo enim uitia non extenuamus, sed & uirtutes, quibus sunt præditi, uitiorum nominibus coinquinamus; atque etiam, quæ suapte natura sunt pura, conamur, ea impuro tectorio deformare. Si quis nobiscum probus uiuat, per contumeliam à nobis appellatur demissus: si quis tardior, vocamus pinguem, & nullius ingenij: si quis sibi studiosè cauere norit, ne insidijs circumueniatur (viuendum est etenim cum his, qui inuident aliorum bonis, quique criminationibus insectantur probos) cum eum sanæ mentis hominem, & prouidum dicere deberemus, versutum,

& fictum, tortuosoque ingenio appellamus: si quis etiam simplex ita sit (qualem me tibi sæpe offero, dum honoris causa te inuiso) vt nulla temporis habita ratione legentem aliquem, aut cogitabundum molestus quouis sermone interpellet; expers hic communis sensus dicitur. Verum, proh deûm, atque hominum fidem, dum nimia seueritate in amicos peccantes vtimur; heu quàm imprudenter nobis durissimas leges imponimus: etenim mortalium neminem videas, qui sit ab omni vitiorum labe purus; vt præclarè cum illo agatur, qui minimis sit infectus vitijs. Si redamari voluerit is, qui nobis sese amicum profitetur debuerit (vt æquum est) dum vitam expendit nostram, cum vitijs virtutes meas comparare: quòd si plures (si modo plures sunt virtutes meæ, quàm vitia) sentiet esse, earum pondere vitia eleuabit: nam hac lege, eadem erga ipsum adhibebitur æquitas. Qui sibi grauiora peccata ab amicis condonari vult, ei leuiora ignoscat: par si quidem est, vt qui erratorum suorum veniam poscit, alijs quoque eandem concedat. Quamobrem cum res ita se habeat, vt vitia, quæ seu natura, seu longa consuetudine sunt contracta, radicitus euelli nequeant, cur non saltem æquitate, & rationis trutina examinabimus, ea pro leuitate & grauitate pumentes? si quis cruci affixerit seruum, qui iussus tollere patinam, pisces repositos, & media parte comestos degustauerit, & paullatim exorbuerit ius, dubio procul ab his, qui prudentiores sunt, longè amentior Labeone existimabitur: quanto igitur grauius peccamus, cum in amicos duriores sumus? Hic paullulum deliquerit, nisi ignoueris, sanè insuauis, & acerbus haberis: at eum odisti, & fugis, vti Drusonem fœneratorem debitor; qui aduenientibus Kalendis, ei tristitiam incutientibus, nisi quocunq; modo vsuram expedierit, cogitur tanquam captiuus, Drusoni iugulum præbens, audire illius historiographi crudelissimi in miseros debitores verba contumeliosissima, ipsis iniucunda, & permolesta. Quòd vino obrutus amicus tuus comminxit lectum, aut vetustissimum vasculum, Euandri plastæ manibus formatum, è mensa deiecit; aut quòd fame impulsus pullum ante me positum è catino sustulit, icirco illum minus amare incipies? qualis in illum esse debuero, si consilia, fidei suæ credita, detexerit, aut promissis non steterit? Stoici, qui in hac fuerunt sententia, vt dicerent, peccata esse paria, laborant non parum, cum ad excutiendam veritatem ventum est; re si quidem considerata hæc minus probatur: etenim cuiusque sensus, mores, & vrbium instituta, ipsa denique vtilitas, à qua leges, & ius omnino pendet, adduci non potest, vt nihil interesse putet inter ipsa peccata. Quo primum tempore homines in lucem editi sunt, pecudibus parum admodum dissimiles, dum victum, & cubile sibi quærerent, vnguibus, & pugnis, deinde fustibus, postremo armis, ad hunc vsum fabricatis, inter se decertabant; donec verba, & rerum nomina, quibus animi sensa indicabant, excogitarunt: hinc factum est, vt armis depositis, opida condere ceperint; vrbes ædificare, &

leges

leges sancire; scilicet, ne quis aliena furaretur; aut alterius vxorem corrumperet: Scire enim debemus, ante Paridem fuisse alios adulteros; ante Helenam fuisse alias mulieres, quarum causa bella sunt excitata; sed literarum lumine minime illustrati in tenebris iacuerunt illi, quos in Venerem incertam ferarum more raptos robustior impetu taurino & fero interficiebat. Quamobrem si annales ab ortu mundi euoluere volueris, fatendum est, iura non à natura, sed ab vtilitate esse profecta, eademque constare: nec sanè natura possis iustum ab iniusto distinguere, vt hac eadem expetenda à fugiendis, incommoda à commodis facilè diiudicabis. Rationi itaque minime consentaneum videtur, paria vt sint peccata; vtque tam grauiter peccet, qui ex alterius horto teneros cauleis fregerit, quàm qui sacrilegium nocturno tempore fecerit. Cum itaque peccata minime æqualia sint, inæqualibus pœnis, ò Stoice, eadem sunt punienda: nec eum verberaueris flagello horribili, qui scutica sit cędendus; nam certo scio; te ferula non cæsurum eum esse, qui grauiori supplicio sit afficiendus; cum censeas, furta latrocinijs esse paria; & miniteris, leuia pari pœna, qua magna te castigaturum, si regiam potestatem sis adeptus. Heus tu, quid tibi regia potestate est opus? nonne vos Stoici dicitis sapientem esse diuitem, sutorem, formosum, atque etiam regem? Id si ita est, cur regia non vteris potestate? & cur quasi tibi desit, optas, quod dicis te habere? Respondebis mihi, me nescire, quid Chrisippus, Stoicæ disciplinæ princeps, dixerit; nempe sapientem sibi nunquam crepidas, aut soleas consuisse: sapiens tamen sutor est bonus, non quidem muneris functione, at potestate. Sed, ò Stoicæ, quò istud pertinet? vt scias, Horati, vti cantor est Hermogenes, etiam si taceat, optimus itidem modulator, (habitu namque est cantor, dum tacet) & vt Alfenus astutus abiecto omni sutrinæ instrumento, & clausa taberna, cum euasisset in clarissimum iurisconsultum, sutor tamen erat; ita sapiens, omnis operis potestate, & habitu est opifex, & Rex. Verum, ò Stoice, ita absurda, & stulta loqueris, vt vel à pueris deridearis; quos quidem nisi fuste abigis, te, vti mente captum, turba circumstante sectabuntur; miserèque clamore obtunderis; & magnorum maximum regem cum te esse profitearis, canum more, contra pueros oblatrabis. Quamobrem vt clausulam addam, cum tu, quasi vnus de multis quadrante laueris, neque te quisquam comes deducat, præter ineptum illum Crispinum (quod certè contra regium decorum est) profectò, vt te regem esse non arguis, ita nec paria sunt peccata: at mihi imprudenti dulcissimi amici condonabunt, si quid peccauero; & vicissim ego illorum delicta æquo animo feram; ego interim priuatus longè beatior te rege vixero.

SATYRA IIII.

Lucilium, veteres comicos Græcos ſequutum, mordacem fuiſſe, ait: ſua tamen ſcripta non itidem legi oſtendit, quum bona pars hominum, ſibi vitij alicuius conſcia, ſe ibi perſtringi ſciat. Se alioqui virulentia carere, ac tantùm iocoſa, & velut paterna quadam caſtigatione ad deterrendos à vitijs homines vti, profitetur.

EVpolis, atq; Cratinus, Ariſtophaneſque, poetæ,
Atq; alij, quorum comœdia priſca virorum eſt;
Siquis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur;
Quòd mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſequutus,
Mutatis tantùm pedibus numeriſque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus.
Nam fuit hoc vitioſus. in hora ſæpe ducentos,
Vt magnum, verſus dictabat, ſtans pede in vno.
Quum flueret lutulentus, erat, quod tollere velles.
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem,
Scribendi rectè. nam vt multum, nil moror. ecce,
Criſpinus minimo me prouocat: accipe, ſi vis,
Accipe iam tabulas. detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus, vter plus ſcribere poſſit.
Dij bene fecerunt, inopis me quòdque puſilli
Finxerunt animi, raro & per pauca loquentis.
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Vſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare. beatus Fannius, vltro
Delatis capſis, & imagine: quum mea nemo

Scripta

Scripta legat,vulgò recitare timentis:ob hanc rem,
Quòd sunt,quos gen⁹hoc minimè iuuat:vtpote plu
Culpari dignos.quemuis media erue turba: [res
Aut ob auaritiam,aut misera ambitione laborat:
Hic nuptarum insanit amoribus,hic puerorum:
Hunc capit argenti splendor,stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente à sole,ad eum,quo
Vespertina tepet regio:quin per mala præceps
Fertur, vti puluis, collectus turbine: nequid
Summa deperdat metuens, aut ampliet vt rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poetas.
Fęnũ habet in cornu,longè fuge. dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque semel chartis illeuerit,omnes
Gestiet à furno redeuntes scire, lacuque,
Et pueros,& anus. agedum pauca accipe contra.
Primùm ego me illorũ,dederim quibus esse poetas,
Excerpam numero.neq; enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque, siquis scribat vti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit,cui mens diuinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, comœdia, necne poema
Esset,quæsiuere:quòd acer spiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus inest: nisi quòd pede certo
Differt sermoni sermo merus. at pater ardens
Sæuit, quòd meretrice nepos insanit amica
Filius, vxorem grandi cum dote recuset:

Ebrius

Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. nunquid Pomponius istis
Audiret leuiora, pater si viueret? ergo
Non satis est, puris versum perscribere verbis:
Quem si dissoluas, quiuis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si [bum est,
Tẽpora certa, modosq;: & quod prius ordine ver-
Posterius facias, præponens vltima primis:
Non vt si soluas, postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portasque refregit:
Inuenias etiam disiecti membra poetæ.
Hactenus hæc: aliâs, iustum sit necne poema.
Nunc illud tantùm quæram: meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumque libellis:
Magnus vterque timor latronibus: at bene si quis
Et puris viuat manibus, contemnat vtrunque.
Vt sis tu similis Cœli, Birrique latronum,
Non ego sim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi, Hermogenisq; Tigelli?
Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus:
Non vbiuis, coramue quibuslibet. in medio, qui
Scripta foro recitent, sunt multi: quique lauantes:
Suaue locus voci resonat conclusus. inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes,
Inquis:

Inquis:& hoc ſtudio prauus facis. vnde petitum
Hoc in me iacis? eſt autor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:
E quibus vnus auet quauis aſpergere cunctos,
Præter eũ, qui præbet aquã: poſt, hunc quoq; potus,
Condita quum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & vrbanus, liberque videtur,
Infeſto nigris. ego, ſi riſi quòd ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Liuidus & mordax videor tibi? mentio ſiqua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, vt tuus eſt mos:
Me Capitolinus conuictore vſus amico-
-que à puero eſt, cauſaque mea permulta rogatus
Fecit: &, incolumis lætor quòd viuit in vrbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. hîc nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt
Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius, vt ſiquid promittere de me
Poſſum aliud, verè promitto. liberius ſi
Dixero quid, ſi forte iocoſius: hoc mihi iuris
Cum venia dabis. inſueuit pater optimus hoc me,
Vt fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.

Quum

Quum me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
Viuerem vti contentus eo quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albi vt malè viuat filius? vtque
Barrus inops? magnum documentũ, ne patriã rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa quum venere vti
Possem, Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. sapiens, vitatu, quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem seruare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim. simulac durauerit ætas
Membra, animumq; tuũ, nabis sine cortice. sic me
Formabat puerum dictis: & siue iubebat
Vt facerem quid, Habes autorem quo facias hoc:
Vnum ex iudicibus selectis obijciebat:
Siue vetabat: An hoc inhonestum, & inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo quum
Hic, atque ille? Auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitijs. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunq; ferunt: mediocribus, & queis
Ignoscas, vitijs teneor. fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consiliũ propriũ. neq; enim, quũ lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est:
Hoc

Hoc faciens, viuam melius: ſic dulcis amicis
Occurram. hoc quidã non bellè: num quid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. vbi quid datur oti,
Illudo chartis. hoc eſt mediocribus illis
Ex vitijs vnum. cui ſi concedere nolis,
Multa poetarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi. nam multo plures ſumus: ac veluti te
Iudæi cogemus in hanc concedere turbam.

PARAPHRASIS.

VETERIS comœdiæ ſcriptores Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, & alij iſtius generis homines. ſi quis furatus eſſet, aut mœchatus; ſi quis ſicarius, aut aliquo alio vitio malè audiret, incredibili dicendi libertate illos notabant: ad horum Græcorum imitationem ſe totum effinxerat Lucilius Romanus, vna hac re excepta, quòd hic exametris verſibus, illi iambicis homines proſcindebant: vir vrbanus, acriq; iudicio, & ſententiarum plenus: in componendis autem verſibus paulo durior; atque hoc nomine reprehenſione dignus: nam exiguo temporis ſpacio facillimè vel ducentos verſus (quod laude dignum cenſebat ipſe) effundebat; hos cum incultos & illepidos profudiſſet, in illis tamen erat, quod probares; quodque in rem tuam eſſe exiſtimares: homo loquax, & qui laborem in rectè ſcribendo neutiquam ferre poſſet: nam ſi quis multa ſcribat, eum parui fecerim. At ecce Criſpinus, quaſi me ſpernens ad certamen digito minimo his verbis prouocat: Adſis huc Horati, accipe tabulas, iam ſi vis, detur nobis locus, detur hora, dentur cuſtodes, vt periculum faciamus, vter noſtrum plures verſus poſſit pangere: at ego Dijs, quorum liberalitate maxima vſus ſum, habeo gratiam; quòd me parui animi, & perrarò loquentis finxerunt: at tu, tibi ipſi plaudens, inflatis, & leuibus tuis carminibus ventum imitare, qui follibus, ex hircino corio factis, tandiu expiratur, quoad à fabro ferrario ferrum igne molliatur. O vere beatum Fannium, cui non petenti à populo capſę, in quibus eius libri in Auguſti bibliotheca aſſeruarentur, & imago, ad eius memoriam poſteris propagandam, eſt delata: cum ſecus mihi accidat, vt cuius carmina iaceant neglecta; ob id, quòd ſunt non pauci, qui cum reprehenſione digni ſint, ſatyris minime delectentur. Elige quemuis è media turba, hic aut auaritia

tia laborabit, aut miserè ambitione exercebitur: hic nuptarum amore insaniet: alios videas pueros deperire; hic argenti splendore capitur: Albius miro quodam vasorum æreorum ducitur amore: hic in quibuscunque orbis partibus negotiatur, & sese ad quæcunque pericula obijciens, vndequaque fertur, vti puluis, vento concitatus; veritus scilicet, ne imminuatur eius res familiaris, aut vt eandem adaugeat: homines istiusmodi abhorrent à carminibus mordacibus, & odio prosequuntur, qui ea scribunt. Cæterum vitiosi homines, quibus nos poëtæ displicemus, dictitant: cauete vobis, ò ciues, ab isto, qui facetorum dictorum cupidus, modo quippiam salsè dicat, ne amicis quidem parcit: eaque est natura, vt quicquid per iocum, & salsè dixerit, de eo certiores fieri velit tum pueros, tum vetulas, à furno redeuntes; & qui aquatum ierant: quibus ego paucis ita responsum velim: eximam me primum ex illorum numero, quibus facilè concedo poëtæ nomen; neque enim satis esse duxeris, versus pangere, qui suis constent pedibus; neque etiam si quis ita scribat, vt illius carmina solutæ orationi propiora sint (vti nos facimus) quàm versibus, hunc tu poëtam dixeris: ille quidem iure optimo poëta appellabitur, qui egregio sit instructus ingenio; in quo mentis acies præclara vigeat; & qui magna possit effari. qua de causa factum est, vt multi ambigent, Comœdia poëma sit nec ne; quippe cui acer spiritus desit; illius senarij sint abiecti; nulla vis verbis, nec rebus insit; & veluti merus quidam sermo sit; & duntaxat certo, ac definito numero ab oratione soluta differat. Atqui sæpe videre est, in comœdia senem induci excandescentem, & irascentem filio libidinosè, atque intemperanter viuenti; quique bene dotatam vxorem recuset; & quod summopere vituperandum est, cum facibus omnia profundens ante noctem ad amicam se conferat: vt hac de causa existimandum sit, comœdiæ vim, nec spiritum deesse. Quid? putasne, si eius pater viueret, Pomponium adolescentem libidinosum asperius ab illo posse obiurgari, quàm filium luxuriosum à patre comico? Quamobrem non satis est, versum facere, puris, & lectis verbis exornatum; si ordine verborum commutato, ac numero dissoluto is quotidiano sermoni non dissimilis videatur; & quali pater cum filijs domi vti solet. Sume, quæ nunc ego scribo, & quæ olim Lucilius scripsit; hæc eadem dissolue, tolle syllabarum quantitatē, pedesque; immuta verborum sedem, reperietur quippe sermo quotidianus; quod haud eueniet, si hunc Ennij versum dissolutum legas: ›› Postquam discordia tetra, Belli ferratos postes portasq; refregit: huius enim verborum ordinem si immutaueris, adhuc etiam tamen poëticum quiddam spirare dixeris. Sed de his hactenus; alias disputaturus, comœdia poëma sit, nec ne: nunc illud tantum quæram; iure ne optimo hoc mēū scribendi genus in suspicionem venire tibi debeat. Sulcius & Caprius accusatores acerrimi, & magna voce soliti contendere, vterque latronibus sanè terribilis est, cum suis libellis accusatorijs: sed si quis rectè viuat, neque se furto, aut

cæde

cęde polluat, vtrunque facilè spernet. Demus autem, te similem esse Cæli, & Birri latronum, si sim ego Caprij, atque Sulcij dissimilis, cur est, quòd à me quicquam metuas? aut quid est, cur timeas me, cum libri mei nusquam gentium vendantur, aut empti vulgi manibus terantur; præcipue vero Hermogenis Tigellij vnius è vulgo? Ad hæc nemini recito scripta mea, nisi amicis, idq; coactus facio; nec vbi vis locorum, & coram quibuslibet. Videas plerosque, qui sua scripta in medio foro recitent: sunt etiam, qui in balneis, locus nempe hic suauis est legentibus, vt qui testudine structus, resonet valde: sed profectò hoc iuuat insanos homines, & leues; qui minime rationem habent, num sine iudicio, num parum opportunè id faciant. At inquis, Horati, gaudes alios insectari, & vellicare, atque in hoc prauus es; quòd dedita opera, & sciens lædis alterum: At heus tu, cur id mihi obijcis? quisue auctor est istorum in me conuiciorum? eorumne aliquis, quibuscum ego Horatius vixi? Enimuero qui absentem amicum obscurè lædit; quique eum à maledicis non tutatur; qui risum cæteris mouere studet; qui dicacitatem affectat; qui ea, quæ vidit, aut audiuit, nescit dissimulare, & arcana, fidei suæ credita, nequit tacere, hunc tu improbis moribus, ò Romane, fac caueas. Sæpe videas, duodecim in tribus lectis cęnare; ex quibus vnus est, qui quouis modo incredibilem capit voluptatem, dum falsè in omnes, præterquam in eum, qui cęnam dat, maledicta iacit: at cum iam vino incaluerit, ne conuiuatori quidem parcit; tunc scilicet, quum lætitiæ pater Bacchus, veritatisque amator eruit è præcordijs arcana consilia: At iste tibi, qui malorum es osor, videbitur comis, facetus, & liber in dicendo: ego vero si ridebo, quod Ruffilius, suauibus odoribus delibutus, incedat, Gorgonius hircum oleat, inuidus aut mordax videbor tibi? Si forte fortuna mentionem quis fecerit de corona, ex Iouis Capitolini capite furto sublata à Petillio Capitolino, tu illius patrocinium suscipies; (tua omnibus detrahendi consuetudine) his scilicet verbis: Iam inde à teneris Capitolinus me conuictore vsus est; mihique cum illo intercedit amicitia; vt sæpe rogatus à me, nulla vnquam in re officium suum desiderari passus sit: atq; equidē plurimum illi gratulor, ꝙ incolumis Romę viuat; miror tamen, qui iuditium illud effugere potuerit: ò vir bone, oratio hæc tua, quàm maleuolentiæ est plena; & quàm alterius famæ labem aspergit? graue hoc est virus, & amicitiæ pestis; quod sanè vitium, si quid de me recipere possum, polliceor abfuturum tum à scriptis, tum multo magis ab animo meo: Ego si liberius quid, iocosiusue dixero, id mihi (quæ tua est humanitas) libenter concedes. Pater siquidem optimus hoc me docuit, instituitq;, vt nullis vitijs me irretiri paterer; singula exemplis notans; cum me hortaretur, vt contentus fortunæ bonis, quæ mihi ipse parasset, parcè & frugaliter viuerem; sic ille exemplis me excitabat. Vides ne, Horati, vt Albij filius turpiter, & ignominiosè viuat? vides, vt Barrus, in summa egestate constitutus, exemplo sit cæ-

teris, ne quis patrimonium profundat? Cum me pater ab amore impudicarum mulierum deterreret, Sectani dissimilis vt essem, suadebat; & si possem vti Venere, legibus concessa, mechas ne sectarer: dicebat enim, Trebonium, quòd adulter deprehensus esset, malè audire hoc nomine: addebat insuper, è philosophiæ fontibus posse me haurire, & discere, quid sit fugiendum, & quid expetendum. Quòd ad me, fili, satis mihi fuerit, si educandorum filiorum à maioribus nostris traditum morem seruare potuero; & quandiu custode egueris, causse, vt omni ex parte nomini, dignitatiq; tuæ sit consultum: etenim vbi per ætatem, & vsum rerum tibi licuerit, alterius præceptis tunc non egebis. Hisce monitis, atq; præceptis me pater instituebat; & siue quid mihi mandabat, hominis alicuius probi exemplum, quod sequerer, semper proponebat; vtpote iudicis à Prætore vrbano selecti: siue verò vetabat, ne quid facerem, hac oratione vtebatur. Vereris tu, an hoc, quod suscepisti; turpe & damnosum necne sit, cum huius rei causa plerique vituperentur? Quemadmodum, qui male se habet, & languet, vicini morte deterritus, cogitur victu sibi temperare, & quantum in ipso sit, valetudinem suam curare; sic adolescentulorum animi, facilè coërceri possunt illorum infamia, & dedecore, qui turpiter viuunt. Ex hisce præceptis paternis tantum mihi vtilitatis emanauit, vt purus euaserim ab his vitijs, quæ fœda, & insanabilia sunt; detentus solum ab his, quæ fortasse tibi venia digna videbuntur: & à quibus facilè me ætas liberabit; expediet sincerus amicus; & facilè euadam proprio consilio: neque enim cum me cubitum recipio, aut cum in porticu deambulo, vlla in re mihi ipsi desum: sed singula examinans, sic mecum loquor: rectius hoc, quàm illud est; id si fecero, beatus viuam: & hac eadē ratione periucundus, gratusq; esse amicis potero: sæpe itaq; his verbis me ipsū excito, atq; admoneo: quid tu agis Horati? quod tu facere instituisti, id non bene cecidit cuidam. Quamobrem Dij prohibeant, vt mihi tale facinus excidat imprudenti: Hæc ego tacitus mecum meditor; & si quando per ocium licet, his meis cogitationibus satyras scribendo chartas perdo; & hoc ipsum, quòd satyricè hominum vitia perstringo, vnum ex illis vitijs sanabilibus est; quibus me infectum esse fateor: quòd si nolis id mihi ignoscere, opem implorabo à multis poëtis, hique auxilio erunt mihi: nam longè plures sumus: Et veluti Iudæi plerosq; multis persuasionibus ad suam superstitionem pertrahere consueti, non modo à nostra sententia non abducemur, sed te, vel inuitum etiam, in nostram traducemus.

SATYRA V.

Iter suum ab vrbe Roma Brundisium vsque describit, exemplo Lucilii, qui itidem quoddam iter suum descripserat. Narrat autem, quæ risu digna in eo contigerint: inter quę primum locum obtinet duorum scurrarum Sarmenti, & Mesij faceta contentio.

Egres-

EGressum magna, me excepit Aricia, Roma
Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longè doctissimus. inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignaui diuisimus, altius ac nos
Præcinctis vnum. minus est grauis Appia tardis.
Hîc ego, propter aquam, quòd erat deterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Expectans comites. iam nox inducere terris
Vmbras, & cœlo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris conuicia nautæ
Ingerere. huc appelle. trecentos inseris: ohe
Iam satis est. dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranæque palustres
Auertunt somnos. absentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim. tandem fessus dormire viator
Incipit: ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Iamque dies aderat, quum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit vnus,
Ac mulæ, nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. quarta vix demum exponimur hora.
Ora, manusque tua lauimus Feronia lympha.
Millia tum pransi tria repimus: atque subimus
Impositum saxis, latè candentibus, Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceius: missi magnis de rebus vterque

Legati, auersos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mæcenas aduenit, atque
Cocceius: capitoque simul Fonteius, ad vnguem
Factus homo, Antoni, non vt magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco prætore libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prętextam, & latum clauum, prunæque batillum.
In Mammurrarum lassi deinde vrbe manemus,
Murena prębente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima. namque
Plotius, & Varius Sinuessæ, Virgiliusque
Occurrunt: animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit deuinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt?
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit: & parochi quæ debent ligna, salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas: dormitum ego, Virgiliusque.
Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.
Hinc nos Cocceij recipit plenissima villa,
Quæ super est Claudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam, Messique Cicerri,
Musa, velim memores: & quo patre natus vterque
Contulerit lites. Messi clarum genus Osci:
Sarmenti domina extat. ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus: Equi te

Esse feri similem dico. Ridemus: & ipse
Messius, Accipio. caput & mouet. O, tua cornu
Ni foret execto frons (inquit) quid faceres? quum
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Setosam læui frontem turpauerat oris.
Campanũ in morbũ, in faciem permulta iocatus,
Pastorem saltaret vti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larua, aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donasset iamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat: scriba quòd esset,
Deterius nihilo dominę ius esse: rogabat
Denique, cur vnquam fugisset: cui satis vna
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus iucundè cœnam produximus illam.
Tẽdimus hinc rectà Beneuentũ: vbi sedulus hospes
Penè arsit, macros dum turdos versat in igne.
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Conuiuas auidos cęnam, seruosque timentes
Tum rapere, atq; omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus: & quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Triuici
Villa recepisset, lacrymoso non sine fumo,
Vdos cum folijs ramos vrente camino.
Hîc ego mendacem stultissimus vsque puellam
Ad mediam noctem expecto. somnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo somnia visu
 Noctru-

Nocturnam vestem maculant, ventremq; supinũ.
Quattuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est:
Signis perfacile est. venit vilissima rerum
Hîc aqua: sed panis longè pulcherrimus, vltrà
Callidus vt soleat humeris portare viator.
Nam Canusi lapidosus aquæ non ditior vrna:
Qui locus à forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi peruenimus, vtpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas, melior: via peior, adusque
Bari mœnia piscosi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit risusque, iocosque:
Dum flamma sine, thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Iudæus apella:
Non ego. namque deos didici securum agere æuũ:
Nec siquid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundisium longæ finis chartæque, viæque.

PARAPHRASIS.

Dederam me in viam, vt Brundisium me conferrem. Roma vero, vrbe magna; egressus vnà cum Heliodoro Rhetore, linguæ græcæ peritissimo Aritiæ hospicio modico excepti sumus: inde forum Apij petiuimus, vbique refertum nautis, atque cauponibus; singula, quæ vendunt, maligna mensura metientibus: hoc autem iter, quod vnius diei viatoribus expeditis esse solet, nos tardiores duorum dierum fecimus: est autem via hæc Apia bis, qui tardè incedunt, ob crebra diuersoria, minus laboriosa: Hic locorum, quòd aqua insalubris esset, ventri meo, quasi bellum ipsi esset inferendum, timere cępi: absti-

nui

nui itaque à cęna; iniquo animo expectans socios cęnantes. Iam nox aduentare cęperat; serui autem de nauigatione admodum solliciti, conuitia nautis ingerebant; illi vicissim seruis: Huc nauem appelle, ò nauta; quid vectores trecentos imponis? ohe iam satis est: dum precium exigitur; dum mula, quæ nos aduerso flumine trahat, alligatur, hora præterit: molestissimi culices, & ranæ palustres somnos nobis intercipiunt: interea nauis gubernator, vino madidus, absentem amicam cantat: id ipsum certatim, qui mulam moderabatur, præstabat: qui tandem fessus, cępit profundè dormire, mula soluta, & pastum missa; funibusque, quibus illa trahebat nauem, ad saxum hanc religat. Iam lucescebat, cum sentimus, lintrem nihil procedere: tum vir vnus mente commota, prosilit, & fuste saligno verberare cępit, tum mulæ, tum nautæ lumbos, & caput: horumque negligentia factum est, vt summa cum difficultate tandem aliquando hora quarta exponeremur è naui: atque hic vbi ad Feroniæ fanum peruenimus, religionis ergò aqua viua lauimus ora, & manus. Cæterum pransi lentè progredimur tria millia, atque Terracinam subimus, sitam in saxosis locis, & qui assiduis imbribus expoliti procul apparent. Huc autem venturi erant optimus Mæcenas, atq; Cocceius Nerua Iurisconsultus, magnis de rebus missi legati; & qui plurimo rerum vsu auersos inter se amicos conciliare poterant. Hic ego oculorum morbo grauiter laborans, collyria adhibere cępi: aduenit interea Mæcenas, Cocceius, & Fonteius Capito, moribus elegantissimis excultus; sic Antonio amicus, vt non alius magis. Cæterum Aufidio Lusco prætore Fundos linquimus non inuiti: irridentes hunc ipsum, qui cum antea Romæ scriba fuisset, prætor deinde factus, Fundis, oppido in via Appia admodum exiguo, ita insani arrogantia præturam gerebat, vt insignibus magistratus, prætexta scilicet, & lato clauo vel ipsos Romanos consules superaret. Quid? sibi quoque, tanquam imperatori, ignem præferri iubebat. Subinde defessi commoramur Formijs; nobis hospitium commodante Murena; cęna vero excepti à Capitone. Dies autem, qui consecutus est, sanè quàm gratissimus nobis fuit; quippe in quo Sinuessæ obuios habuimus Plotium, Varium, & Virgilium; cuiusmodi homines nunquam terra candidiores, melioresque tulit; & cum quibus nemo necessitudinis vinculo coniunctior sit, quàm ego. Quàm arctè autem alter alterum complexus est? quanta amicorum præsentia voluptate sumus affecti? Ego quidē si quid video, nihil est, quod cum amico sincero conferri posse existimem: inde diuersati sumus in ea villula, quæ proxima est Campano ponti; atque in ea, de more parochi ligna, & salem suppeditarunt Mæcenati, & Cocceio, publicè missis: ab hac villula muli cum mulionibus suis tempestiuè adeo Capuam peruenerunt, vt, ibi positis clitellis, pernoctarint. Mæcenas lusum it; at Virgilius & ego recipimus nos dormitum: his enim, qui lippiunt, quique crudiori sunt stomacho, pilæ lusus non confert. Hinc digressi in villam copiosissimam

bonorum omnium Cocceij, quæ est supra Claudij Cauponas, nos deportauimus. Nunc Musa ad tuum numen confugio, petoque à te, cum ingenio meo diffidam, mihi memores pugnam Sarmenti Scurræ, & Messi Cicerri: paucis velim narres, vnde vterque sint oriundi: Messius illustri genere Oscus fuit: Sarmenti adhuc viuit domina, à qua manumissus est: ab hisce maioribus nebulones hi cum genus ducerent, ad certamen venerunt: Sarmentus prior his verbis illum prouocat. Setosa fronte ita hirsutus es, vt equus ferus mihi videaris: ridere cepimus: Messius caput mouens, & illi interminans, inquit, quam mihi infligis plagam, accipio: Tunc Sarmentus, ni tibi cicatrice insigni cornu è fronte esset exectum, ò Messi, quid faceres, cum sic mutilus mihi miniteris? & sanè Messio huic fœda cicatrix, quæ in sinistra faciei parte, ob exectam verrucam, extat, frontem adeo deformarat, vt euulsi cuiusdam cornu signum referret. Sarmentus multa in turpitudinem oris campani iocatus, Cicerrum orabat, vt saltando Polyphemum pastorem cyclopem referret; idque facilè eum præstare posse, ostendebat; vt cui nihil opus esset larua, aut cothurnis; cum ore deformi esset, & corpore procero. Cicerrus in Sarmentum his dictis irruebat; quærebatque ab illo, iamne manumissus ex voto catenam Laribus donasset; nam quòd is esset scriba, non hoc nomine eum minus libertum esse, contendebat; certus siquidem adhuc operas patroni suo debebat. Rogabat denique, cur fugisset à domina; quasi ipsi illa rebus, ad victum necessarijs, non abundè consuleret, cum gracili admodum esset corpore, & pusillo. Huiusmodi facetijs, & rixis, maxima cum animi voluptate produximus cœnam illam. Hinc rectà Beneuentum proficiscimur; vbi dum hospes, satis officiosus, macros turdos nobis condiret, parum abfuit, quin eius domus arserit: nam excitatus ingens ignis in culina veteri, iam tectum ipsum absumere ceperat. Vidisses tunc auidos conuiuas, & seruos; timentes, ne ab heris vapularent, ex incendio, & flamma rapere cœnam; omnes denique omni conatu ignem restinguebant. Hinc Appulia incipit se erigere, atque ostentare montes, mihi satis notos. Hos Atabalus ventus nimio calore infestat; neque vnquam lentè ambulando eos superare potuissemus; nisi Triuici villa, quæ parum hinc distabat, nos excepisset; tanto tamen cum fumo, excitato igne inter ligna adeo humida, vt lacrimas excuteremus. Ego, hac in parte parum sapiens, mendacem puellam, quæ hic locorum mihi se sui copiam facturam promiserat, ad mediam vsque noctem expecto: somnus tamen, de Venere cogitantem, me occupat: dumque somnio, cum puella rem habere, tunc seminis eruptione & nocturnam vestem, & ventrem mihi ipsi polluo. Hinc rhedis celeriter quatuor & viginti millia passuum vehimur; commoraturi Equotutij, quod nomen versu complecti nequit: sed signis facilè conijci potest locus hic; vt in quo aqua, quæ alibi nullo in

precio

precio habetur, vendatur: at panc pulcherrimo abundat plurimum; atq; adeo, vt eundem viator, victui suo consulens hinc aliò secum auferat; Canusi enim, qui locus olim à Diomede conditus fuit, panis lapidosus est; vt etiam non multo magis aqua abundat, quàm Equotutium: hinc maximo cum amicorum mœrore discessit Varius. Cæterum fessi Rubos, oppidum Campaniæ, tandem peruenimus, vtpote via satis longa, & lutosa grauiter affecti: Postero die cęlo sereno vsi sumus; via tamen peiore vsque ad Bari piscosi mœnia: dehinc Egnatia, oppidum salentinum, vbi summa est aquæ penuria, nobis non vulgare ridendi prębuit argumentum; dum persuadere conantur illius oppidi homines, nullo igne iniecto in templi vestibulo thura liquefieri: hoc credat Iudæus, cui cutis glandem solis obtegens, circumcisa est; ego non itidem; qui ab Epicureis edoctus, didici, Deos terrena minime curantes, vitam tranquillam ducere: nec si quid admiratione dignum natura protulerit, id à Dijs sollicitis, & laboriosis proficisci: Brundisium denique & scriptis his meis, & viæ longæ finem imponet.

SATYRA VI.

Reprehendit vanum populi Rom. de nobilitate iudicium, quòd eam stemmatum antiquitate, non virtute metiretur, & nobilitate illa non præditos ad magistratus non libenter admitteret. Sibi non eadem ratione amicitiam Mæcenatis, qua tribunatum posse quenquam inuidere: quum hæc non fortunæ fuerit, sed virtutis commendatione quæsita sit. Tandemque suam conditionem longè meliorem in vita priuata ostendit, quàm in magistratu esse posset.

NOn, quia, Mæcenas, Lydorũ quicquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te:
Nec, quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint;
Vt plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos: vt me, libertino patre natum.
Quum referre negas, quali sit quisque parente

Natus,

Natus, dum ingenuus. persuades hoc tibi verè,
Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum,
Multos sæpe viros, nullis maioribus ortos,
Et vixisse probos, amplis & honoribus auctos.
Contrà, Læuinum, Valeri genus, vnde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, vnius assis
Non vnquam pretio pluris licuisse; notante
Iudice, quem nosti, populo: qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus:
Qui stupet in titulis, & imaginibus. quid oportet
Nos facere, à vulgo longè, latèque remotos?
Namque esto: populus Læuino mallet honorem
Quàm Decio mandare nouo: censorque moueret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
Vel meritò, quoniam in propria nõ pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. quò tibi Tulli
Sumere depositum clauum? fierique tribunum?
Inuidia accreuit, priuato quæ minor esset.
Nam vt quisq; insanus nigris mediũ impedijt crus
Pellibus, & latum demisit pectore clauum:
Audit continuò, Quis homo hic est? quo patre natus?
Vt si qui ęgrotet, quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formosus: eat quacunque; puellis
Inijciat curam quęrendi singula: quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, ciues, vrbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum:
Quo

Quo patre sit natus, nũ ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare, & quęrere cogit.
Tune Syri, Damę, aut Dionysi filius, audes
Deijcere è saxo ciues? aut tradere Cadmo?
At Nouius collega gradu post me sedet vno.
Nãq; est ille, pater quod erat meus. hoc tibi Paulus
Et Messala videris. at hic, si plostra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
Cornua quod vincatq; tubas: saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo, libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum.
Nunc, quia Męcenas tibi sum conuictor; at olim,
Quòd mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est. quia non vt forsit honorem
Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoque amicum:
Pręsertim cautum dignos assumere, praua
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me possum casu, quòd te sortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit. optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Vt veni coram, singultim pauca loquutus,
(Infans namq; pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. respondes (vt tuus est mos)
Pauca. abeo: & reuocas nono post mense, iubesque
Esse in amicorum numero. magnũ hoc ego duco,
Quòd placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non

Non patre præclaro, ſed vita, & pectore puro.
Atqui ſi vitijs mediocribus ac mea paucis
Mendoſa eſt natura, alioqui recta (velut ſi
Egregio inſperſos reprendas corpore næuos)
Si neque auaritiam, neque ſordes, ac mala luſtra
Obijciet verè quiſquam mihi: purus & inſons
(Vt me collaudem) ſi viuo, & charus amicis:
Cauſa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quò pueri magnis è centurionibus orti,
Lęuo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus æra.
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quiuis eques, atque ſenator
Semet prognatos. veſtem, ſeruoſque ſequentes
In magno vt populo ſiquis vidiſſet, auita
Ex re præberi ſumptus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) ſeruauit ab omni
Non ſolùm facto, verùm opprobrio quoq; turpi:
Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco paruas, aut (vt fuit ipſe) coactor
Mercedes ſequerer. neq; eo eſſẽ queſtus. ob hoc nũc
Laus illi debetur, & à me gratia maior:
Nil me pœniteat ſanum patris huius: eoque
Non vt magna dolo factum negat eſſe ſuo pars
Quòd non ingenuos habeat claroſque parentes,
Sic

Sic me defendam. longè mea discrepat istis
Et vox, & ratio. nam si natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum,
Atque, alios legere ad fastum quoscunq; parentes,
Optaret sibi quisque, meis contentus, honestos
Fascibus & sellis nolim mihi sumere: demens
Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo: quòd
Nollē onus (haud vnquā solitus) portare molestū.
Nam mihi continuò maior quærenda foret res,
Atque salutandi plures: ducendus & vnus,
Et comes alter, vti ne solus rusue peregrè-
-ue exirem: plures calones, atque caballi
Pascendi: ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, vsque Tarentum:
Mātica cui lumbos onere vlceret, atq; eques armos.
Obijciet nemo sordes mihi, quas tibi Tulli,
Quum Tiburte via prætorem quinq; sequuntur
Te pueri, lasanum portantes, œnophorumque.
Hoc ego commodius, quàm tu, præclare senator,
Millibus atque alijs, viuo. quacunque libido est,
Incedo solus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum: assisto diuinis: inde domum me
Ad porri, & ciceris refero laganique catinum.
Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet: astat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi q; cras

Sur-

Surgendum ſit mane: obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Nouiorum poſſe minoris.
Ad quartam iaceo: poſt hanc vagor: aut ego lecto,
Aut ſcripto, quod me tacitum iuuet. vngor oliuo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non auidè, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. hæc eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione grauique:
His me conſolor, victurus ſuauius, ac ſi
Quæſtor auus, pater atq; meus, patruuſq; fuiſſent.

PARAPHRASIS.

NON quòd, Mæcenas, ex Lydijs omnibus, quicunque in Etruria domicilium habuerunt, te nemo ſit generoſior; nec quòd oriundus ſis à maioribus, qui magnis legionibus imperitarint, obſcuro loco natos (quod facere plerique conſueuerunt) deſpicis, ac derides: è quorum numero me fateor eſſe, libertino patre natum: talem vero te præbes; quòd parui referre cenſes, quali quiſque patre ſit genitus; dummodo ingenuus ſit, & temperatis, elegantiſſimiſq; moribus excultus. Equidem, Mæcenas, non tua te fallit hac in re opinio; fuiſſe ſcilicet, antequam imperium adeptus fuiſſet Tullus Hoſtillus Rex, ex captiua natus, multos, qui nullis maiorum ſuorum imaginibus clari, pariter tamen vitã egerint, & ſua virtute ad honorum apices ſint euecti: è contra vere etiam tibi perſuadeas, Læuinium, filium Publij Valerij Læuini Poplicolæ, à quo Tarquinius regno pulſus eſt, fuerit quantumuis nobilis, ſeruo tamen nihilo meliorem fuiſſe; & nunquam pluris æſtimatum vno aſſe à populo; qui cum ſtultè ad honores euehat indignos, & famam ſequatur, admirans potius generis claritatem, quàm morum probitatem, ſi Læuinum hunc, à maiorum ſuorum nobilitate degenerantem, contempſit, quid nos facere oportet, à populi ſtudijs valde diſcrepantes? Demus autem, populum malle Læuino, homini nobiliſſimo, quàm Decio ignobili honores mandare; Apiumq; cenſorem, ſi ad petendos honores me conferrem, quòd ingenuo patre natus non eſſem, à petendo me ſummoturum, & iure quidem optimo, quòd maiora, quàm mei generis ratio ferat, concupiſcam,

quid

quid tum? sanè æque ignobiles, vt nobiles studio gloriæ ducuntur. Heus Tulle, quò tibi proficit senatoriam vestem, tibi ante à Cæsare ademptam, iterum sumere, & Tribunum fieri? profectò inuidiam tibi cumulasti, qua priuatus dubio procul minus laborasses: etenim vbi quis, se ipsum non noscens, lato clauo, nigris calceis lunatis, & vestitu senatorio vti cepit, statim populum, ita dicentem, audit. Quis hic homo est? à quibus parentibus genitus? & quemadmodum si quis eo animi morbo laboraret, quo Barrus, nimis comptus, & libidinosus homo, velitque habari formosus, per vrbem incedens, curam afferret puellis de singulis eius corporis partibus quærendi, atque notandi, qua sit facie, quali sure, quibus pedibus, quo dente, & quo capillo; sic qui ostentat se ipsum, & profitetur, se idoneum ad administrandam Rempublicam, & ad curanda tum diuina, tum humana, omnes homines impellat, vt, quo sit loco natus, inquirant. Tu ne igitur ortus à Syro, & Dama, Dionysioque, ignobilibus hominibus, audes, tribunus factus, ex saxo Tarpeio indicta causa ciues deijcere? aut Cadmo, carnifici sacerrimo, tradere? Dices, at Nouius, collega meus, vno gradu est me inferior; est enim libertus, cum ego sim libertinus: Ergo ne ob id, quòd sis vno gradu illi superior, videris tibi alter Paulus, & alter Messala? Sed te non ignorare velim, quamuis Nouius nihil habeat ingenuitatis, hoc tamen in illo laudamus, & hinc te superiorem putamus, quòd ita voce valet, vt ducentorum plaustrorum strepitus, cornua, & tubas, hominis clarissimi funus comitantes, facilè superet; cuius rei admiratione tenemur, & delectatione afficimur: Sed alios missos facio, & ad me redeo; quem maleuoli clanculum insectantur (id autem verum esse fateor) libertino patre natum, & ita clanculum mordent, vt dictitent; me tecum, ò Mæcenas, viuere; quodque olim tribunus militum fuerim: atqui hæc duo, quæ mihi obijciunt; non sunt eadem: etenim, non vt fortasse quiuis iure tribunatum mihi possit inuidere, ita amicitiam tuam iure mihi inuideat: quòd enim in familiaritatem tuam venerim, non casu id mihi contigit; cum tu ea sis prudentia præditus; vt amicos non ambitione vlla, at iuditio, quos dignos censes, eos tibi adoptes: cum itaque nulla me tibi fortuna obtulerit, felicitatem meam tuo soli consilio, prudentiæque acceptam refero. Virgilius, vir integerrimus, Varius deinde, quis ego essem, tibi retulerunt. Quo primum tempore honoris gratia te inuisi, sanè interrupto sermone tecum sum locutus; pudore si quidem ita deterrebar, vt plura profari nequiuerim: tunc tibi narraui, quibus parentibus oriundus eßem; non multas me villulas possidere, dixi; neque equo Apulo insidentem ad illas deportari: sed quisquis essem, me totum tibi patefeci: tu vero, vt facere consueuisti, pauca respondisti: discessi tunc: verum (quæ tua fuit humanitas) nono post mense à te in amicorum tuorum album adscriptus fuit: hoc equidem magnum esse duco, qoòd meis moribus delectatus sis: tu enim honestum hominem non generis claritate, at animi integritate suscipis: atqui si

paucis

paucis vitijs, hisque mediocribus, exceptis, recta cæteroqui vita mea est (veluti si reprehendas inspersos næuos in formoso corpore) si neque auarus sim, neque sordidus, neque quisquam iure mihi fœdas libidines obijciat; quin potius (vt de me aliquid prædicem) ab omni labe purus, & amicis periucundus, carusque sim; hæc omnia à patre me accepisse fateor: qui sterilem admodum fundum habens, noluit me educari in ludo Flauij, numerandi artem profitentis: ad quem pueri, magnis centurionibus orti, ibant cum loculis, & calculatoria tabula, brachio læuo suspensis, Idibus referentes à debitoribus vsuras: sed ausus est genitor meus, adhuc puerum me Romam portare; vt scilicet doceret liberales artes; quas seu senator, siue eques sit, libenter filios suos velit doceri: & ita paratus Romam veni, vt si quis vidisset vestitum, & seruos, qui me comitabantur in populo frequenti, existimasset, tot sumptus suppeditari mihi ex re auita. Cæterum quamdiu adolescens liberalibus artibus operam dedi, ita consultum est mihi, vt patris diligentia, curaque circum doctores fuerim munitus semper: quid plura? ille sic me pudicum seruauit (hoc enim plurimi refert ad virtutem illustrandam) vt non solum ab alterius libidine integer fuerim; sed ne contumelioso, vlloue ipsius verbo turpi unquam sim offensus: ille etiam non timuit, ne sibi quis vitio verteret, si aliquando præco, aut minister publicanorum (vt ipse etiam fuit) ad exigenda minutatim vectigalia fuissem: neque ego de patre meo, quòd & præco, & coactor fuissem, questus vnquam fuissem: atqui hoc nomine laudandus est ille; & maior à me illi gratia habetur: quamdiu enim integra, & pura mente sim, non ægre feram, mihique haud displiceat, tali patre natum me esse: neque vnquam (quod maior pars hominum facere consueuit) partes meas ita tutabor, vt dicam, quòd non claris parentibus ortus sim, hanc culpam non esse in me transferendam: etenim si detur optio, & per naturam liceat post certum annorum spatium renasci; alij fortasse alios sibi parentes ad fastum, & ostentationem optabunt; at ego meis prorsus contentus, iudicio vulgi demens, tuo tamen, ò Mæcenas, sanus, non mihi parentes, populi honoribus oneratos, sumam: quippe qui nolim, minime assuetus huiusmodi honorum ponderi, illud sustinere: cogerer enim, illustri loco si essem natus, maiores facultates quærere; & eas in honoribus, mihi à populo mandatis, sustinendis erogare; suffragiorum causa plures salutare; & ne solus me deportarem rus, duos aut plures comites mecum ducere; plures calones: equi multi alendi mihi essent, & vehicula ducenda: nunc autem priuatus cum viuam, mulo, cauda destituto, vectus, cui mantica lumbos, ego etiam armos exulcerem, vel Tarentum vsque possum ire: nemo mihi, Tulli, vitia ea obijciat, quæ tibi: cum tu prætor per viam Tiburtinam iter faciens, exigua, eaque immunda familia comitatus, uelis tecum afferri Lasanum, domesticum vinum, vasa coquinaria, quò minorem sumptum facias; & ne quicquam à cauponibus sumere cogaris. Ego hac re, quòd scilicet Tarentum,

tum, mulo insidenti, ire mihi liceat commodius, quàm tu (Senator Clarissime) & quam multi alij, viuo: quacunque placet, iter habeo; percontor olus & far, quanti veneat: & vesperi sæpe deambulans per forum, vbi diuinaculi mendacissimi, & deceptores existunt, assisto sacrificijs: inde domum me confero, ad comedenda olera, porros, & cicer, resque vulgares: mihi à tribus pueris cœna ministratur; meaque mensa ex albo lapide veluti delphica illa, non magni admodum precij, duo duntaxat pocula cum cyatho sustinet: guttus vilis, & patera prope echinum exigui precij sunt; & mea qualibet vasa sunt fictilia: deinde dormitum eo; neque curis diuexor, quòd manè mihi sit surgendum, & fori pars ea sit obeunda mihi, vbi ad terrendos temerarios litigatores, posita est Marsyæ statua; quæ negat, ne quidem se posse os impudens fratris minoris Nouiorum turpissimi feneratoris aspicere: iaceo ad horam quartam; post hanc spatior, aut lego, vel scribo, quod me quidem mirificè iuuat: vngor etiam; at non eo oleo, quo Natta, homo sordidissimus vngebatur, ex lucernis detracto. Verùm vbi fessus feruentiori sole admoneor, vt lauatum eam, caniculæ æstus fugio; & tantillum pransus, quantum ad ieiunitatem depellendam, viresque corporis reficiendas sit satis, domi otior: hæc vita eorum est, qui nulla ambitione detinentur; & his me ipsum rebus consolor: quippe qui videam, suauius hac conditione viuere me posse, quàm si maiores habuissem quæstura, & alijs honoribus claros.

SATYRA VII.

Rixam Rupilij, cognomento Regis, cum Græculo quodam Persio describit. Proscriptus enim ab Augusto Rex, fugit ad Brutum, vbi Horatio, tunc tribuno militum, ignobilitatem exprobrasse fertur, qui nunc eam contumeliam vlcisci velit.

PRoscripti Regis Rupili pus atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius vltus, opinor,
Omnibus & lippis notum, & tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia diues habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas:
Durus homo, atq; odio qui posset vincere Regem:
Confidens, tumidusque: adeo sermonis amari,

Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. poſtquam nihil inter vtrunque
Conuenit (hoc etenim ſunt omnes iure moleſti,
Quo fortes, quibus aduerſum bellum incidit. inter
Hectora Priamiden, animoſum atq; inter Achillē
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors:
Non aliam ob cauſam, niſi quòd virtus in vtroque
Summa fuit. duo ſi diſcordia vexet inertes:
Aut ſi diſparibus bellum incidat, vt Diomedi
Cum Lycio Glauco: diſcedat pigrior, vltro
Muneribus miſſis) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili & Perſi par pugnat, vti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius: in ius
Acres procurrunt, magnum ſpectaculum vterque.
Perſius exponit cauſam: ridetur ab omni
Conuentu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellaſque ſalubres,
Appellat comites, excepto Rege: canem, illum,
Inuiſum agricolis ſidus, veniſſe. ruebat,
Flumen vt hibernum, fertur quò rara ſecuris.
Tum Præneſtinus ſalſo multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius, exclamat, Per magnos Brute deos te
Oro, qui reges conſueris tollere, cur non
Húc Regẽ iugulas? operũ hoc (mihi crede) tuorũ eſt.

PA-

PARAPHRASIS.

NEMINEM esse existimo, cui non innotuerit, quo pacto Persius ille, tanquam Hybrida, ex diuerso genere natus, Rupilij Regis ab Augusto proscripti, impuram, & pestiferam maledicentiam sit vltus: hic Persius Clazomenis negotia magna, & ampla habebat; & pertinax lites, grauissimasque controuersias cum Rege exercebat: ita vero factus erat, vt odiosa sua oratione Regem ipsum facillimè superare posset; sibiq; plurimum fidens, elatus, atq; etiā adeo petulans in maledicendo erat, vt longo interuallo sermone suo odioso posset superare Sisennos, & Barros, turpissimos amatores, & maledicos. ad Regem redeo; postquam neutiquam sedari potuerunt inter ipsos controuersiæ (etenim molesti & pertinaces homines inter se nunquam placantur; idemq; sibi iuris sumunt, quod & viri fortes, quos inter discordia nata est: grauissimæ & admodum implacabiles inimicitiæ inter Hectorem, Priami filium, & Achillem animosum extiterunt, vt certe non nisi alterius morte sedari potuerint; nulla sanè alia de causa, nisi quòd rebus præclarissimè gestis vterq; celebrabatur. Si forte fortuna eueniat, vt inter ignaros, imbellesq; viros lis extet; aut si bellum inter impares sit ortum, vt accidit inter Diomedem fortissimum, & Glaucum Lycium, hominem timidum, & inertem, pigrior sibi timens vel vltro fortiori mittet munera, vt illum sibi conciliet;) posteaquam inquam inter eos conuenire non potuit, Asiam obtinente Bruto prætore Rupilius, & Persius, veluti gladiatorum par pugnam inire ceperunt; vt sanè non melius inter se compositi fuerint nobiles illi gladiatores Bithus, & Bacchius: ambo acerrimi in publicum prodeunt, & se spectandos præbent: causam suam agere, & exponere ita cepit Persius, vt risum omnibus excitarit: Brutum prætorem laudibus extollebat, vt etiam eius cohortem: ipsum Brutum solem Asiæ appellabat; eius comites stellas, fulgidas, & salubres esse dicebat; hoc vno Rege, quo cum sibi lis erat, excepto: hunc enim in Asiam venisse, & esse dicebat, stellam illam Canem, quæ agricolis tanto est odio; & oratione tam concitata, & confusa ad maledicentiam ferebatur, quàm torrens hybernus deuolui, & præcipitari solet per loca abrupta, & abscissa, quò raro solent lignatores accedere, propter inaccessarum rupium eminentiam. Tunc Rupilius Rex, Prænestę natus, ex pectore tractis maledicis probris, & dictis, ei petulanter respondit; isq; visus est, qualis esse solet durus & peruicax vindemiator, cui viator compellans illum cucullum, & desidiosum, cedere tandem conuitijs, nimium contumeliosis, cogitur. Verum Persius græculus posteaquam salibus Italicis aculeatis, & mordacibus inspersus est, exclamare cepit: per Deos te oro, Brute, qui Reges è medio tollere consueuisti, cur Regem istum non interficis? Tua est præstantis virtutis, hoc munus obire, & hunc ipsum iugulare.

SATYRA VIII.

Priapum deum, custodem hortorum, inducit querentem de Canidia & Sagana veneficis, &, quæ ab illis in occulto fierent, describentem.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Quũ faber incertus scamnũ faceretne Priapũ,
Maluit esse deum. deus inde ego, furum auiumque
Maxima formido. nam fures dextra coercet,
Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque nouis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadauera cellis
Conseruus vili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: hæredes monimentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquilijs habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modò tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Quum mihi non tantum furesque feræque, suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt atque labori:
Quantum, carminibus quæ versant, atque venenis
Humanos animos. has nullo perdere possum,
Nec prohibere modo, simulac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,

Cum

Cum Sagana maiore vlulantem. (pallor vtrasque
Fecerat horrendas aspectu) scalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in fossam confusus: vt inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, seruilibus, vtque
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, sæuam
Altera Tisiphonen. serpentes atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at siquid, merdis caput inquiner albis
Coruorum: atq; in me veniat mictum, atq; cacatũ
Iulius & fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorẽ? quo pacto alterna loquẽtes
Vmbræ cum Sagana resonarent triste, & acutum?
Vtque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arserit ignis? & vt non testis inultus
Horruerim voces Furiarum, & facta duarum?
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus. at illæ currere in vrbem.
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque, iocoque videres.

PARAPHRASIS.

PRIAPVS ego, nunc deus, recordor, me fuisse olim truncum ex ficu; ligno ad rem nullam vtili: cum faber lignarius non sat habens, scamnum ne faceret, an Priapum, maluit ex eo fieri Deum: ex eo tempore Deus dicor; furibus, & auibus terrorem incutiens maximum: fures enim falce, quam dextera teneo, coërceo; nec non mentula arrecta illos plecto: caput autem mihi arundine tectum est; quæ arcet ab his hortis, nuper extructis, volucres; per quas mihi conquiescere non licet: Huc antea conseruus curabat afferri in villi arca cadauera, eiecta ex ijs locis, in quibus alij serui habitabant: locusque iste commune erat sepulcrum plebeis hominibus, & scurris, qualis Pantolabus; & decoctoribus, qualis fuit Nomentanus. Hic in Esquilijs, cippus defossus in terra, his literis notatus, extabat: Ab ea parte, quæ publicam attingit viam, mille pedes agri ad sepulturam plebis tribuuntor: ab ea vero parte, quæ coniunctos agros spectat, pedes trecenti, hac inscriptione: Hæres hunc sibi locum sepulturæ ne vendicet: verum locus hic sepulcretum iam esse desiit; licetque in Esquilijs salubriore nunc cælo frui: & quàm latè hac spatiari; vbi modo cadauerum denudata ossa (visu horribile) conspiciebantur. licet sanè amœnitate ista frui; hoc vno molestiam mihi exhibente; quòd non tantam mihi sollicitudinem, laboremque afferunt fures, & feræ, quæ locum hunc infestant, quantum displicent sagæ mulieres, carminibus, & venenis hominum animos immutantes: neque enim simulac luna lucere cepit, has vllo modo hinc arcere, aut prohibere possum; quin defunctorum ossa colligant, & herbas veneficijs aptas. Vidi egomet oculis hisce veneficam illam mulierem Canidiam, nudis pedibus, capillo non religato, & palam indutam deambulare cum Sagana maiore, eiulatus edere (pallidæ vero quòd ambæ essent terrorem propemodum incutiebant) & terram fodere, vt in scrobe Dijs inferis sacra facerent: dentibus etiam diripere agnam nigram, cuius cruor in fossam proiectus est; vt ita mortuorum animas elicerent; & ab his responsa acciperent: extabant præterea imagines duæ; altera cerea, altera lanea; hæc maior pœnas infligens minorem exercebat: cerea illa, quasi iam iam peritura, supplex stabat: veneficarum altera Hecaten, altera Tisiphonen vocabat: videres autem serpentes, & canes infernas, Hecaten comitantes, errare: Cæterum quasi tanti sceleris lunam puderet, ne testis tot praué factorum esset, post sepulcra latitabat: quòd si quid mentior, caput mihi coruorum stercore albo inquinetur: meque tum vrina, tum corporis fœdissima illuuie conspurcent Iulius, & Pediatia mollis vir, & effeminatus; nec non fur ille Voranus. Verum quid ego commemorem, quo pacto vmbræ, alternatim loquentes cum Sagana, mæstissimè acutam vocem emitterent? vtque veneficæ istæ in

terram

terram occultauerint lupi barbam cum dente colubræ maculosæ; vtque ignis etiam vis maxima eruperit ex imagine illa cerea? denique, vt ego testis non inultus, perhorruerim, mihique plurimum timuerim ob facta, & voces venefi-carum, instar furiarum? Etenim ego Priapus, è ficu dolatus, in partes multas fissa nate ingentem admodum ventris crepitum emisi; quantum scilicet vesica displosa sonitum emittit: tunc illæ in vrbem currere ceperunt; videreque cuilibet liceret, dentes, artificio insertos, ex Canidiæ ore excidere; nec non comam sup-posititiã ex Saganæ capite: licia etiam illa, & vincula, herbasque hac illac proiectas magno omnium cum risu, & voluptate dilabi.

SATYRA IX.

Describit cuiusdam, in quem forte inciderat, importunam, & pertinacem garrulitatem: qua iactabundè quædam, nonnulla impudenter, omnia stultè deblaterans, diu inuitum detinuerit, & propemodum enecarit.

IBAM fortè via Sacra (sicut meus est mos)
Nescio quid meditans nugarum, & totus in illis:
Accurrit quidam, notus mihi nomine tantùm,
Arreptaque manu, Quid agis, dulcissimè, rerum?
Suauiter, vt nũc est, inquã: & cupio omnia, quæ vis.
Quum assectaretur, Num quid vis? occupo. at ille,
Noris nos (inquit) docti sumus. Hîc ego, Pluris
Hoc (inquam) mihi eris. Miserè discedere quęrens,
Ire modo ocyus, interdum consistere: in aurem
Dicere nescio quid puero. quum sudor ad imos
Manaret talos, ò te Bollane cerebri
Felicem, aiebam tacitus. quum quidlibet ille
Garriret, vicos, vrbem laudaret: vt illi
Nil respondebam, Miserè cupis (inquit) abire:
Iamdudum video. sed nil agis: vsque tenebo,
Persequar. hinc quò nũc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere, non tibi notum:

Trás Tiberim lōgè cūbatis, prope Cæsaris hortos.
Nil habeo, quod agā, & nō sum piger: vsq; sequar te.
Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus,
Quum grauius dorso subijt onus. incipit ille:
Si bene me noui, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies. nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego cāto.
Interpellandi locus hic erat, Est tibi mater?
Cognati, queis te saluo est op⁹? Haud mihi quisquā:
Omnes composui. Felices. nunc ego resto.
Confice. namq; instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus vrna.
Hunc neq; dira venena, nec hosticus auferet ensis:
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cunq;. loquaces,
Si sapiat, vitet, simulatque adoleuerit ætas.
Ventum erat ad Vestæ, quarta iam parte diei
Præterita: & casu, tunc respondere vadato
Debebat: quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. Inteream, si
Aut valeo stare, aut noui ciuilia iura:
Et propero, quò scis. Dubius sum quid faciā inquit:
Tene relinquam, an rem. Me, sodes. Non faciā, ille.
Et præcedere cœpit. ego (vt contendere durum est
Cum victore) sequor. Mæcenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorū hominū, & mētis bene sanæ.
Nemo dexterius fortuna est vsus. Haberes
Ma-

Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere. dispeream ni
Summosses omnes. Non isto viuimus illic,
Quo tu rere modo. domus hac nec purior vlla est,
Nec magis his aliena malis. nil mi officit vnquam,
Ditior hic, aut est quia doctior. est locus vni-
-cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis. & est, qui vinci possit: eoque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus seruos corrumpam: non, hodie si
Exclusus fuero, desistam: tempora quæram:
Occurram in triuijs: deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce,
Fuscus Aristius occurrit, mihi charus: & illum
Qui pulchrè nosset. consistimus. Vnde venis? &,
Quò tendis? rogat: & respondet. vellere cœpi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, vt me eriperet. malè salsus
Ridens dissimulare: meum iecur vrere bilis.
Certè nescio quid secretò velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene: sed meliori
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata. vin' tu
Curtis Iudæis oppedere? Nulla mihi (inquam)
Relligio est. At mi. sum paulo infirmior, vnus
Multorum. ignosces: aliàs loquar. Huncccine solem
Tam nigrum surrexe mihi? fugit improbus, ac me

Sub

Sub cultro linquit. casu venit obuius illi
Aduersarius: &, Quò tu turpissime? magna
Exclamat voce: &, Licet antestari? Ego verò
Oppono auriculam. rapit in ius. clamor vtrinque,
Vndique concursus: sic me seruauit Apollo.

PARAPHRASIS.

ITER faciebam (sicuti sæpe facere consueui) forte fortuna per viam sacram, & mecum ipse cogitans, & nescio quid nugarum meditans totus in illis eram: citato gradu mihi fit obuius quidam; quem nomine solum noueram. Hic vbi manum mihi arripuit, sic salutauit: Quid rerum (dulcissime Horati) agis? illi ego respondeo, iucundè satis, & ex sententia mihi esse; vt mearum rerum est conditio; tibique, quodcunque expetis, cupio: Is cum me affectaretur; ego, vt à me hominem dimitterem, illum præoccupans, quæro ex ipso, nunquid me sua causa velit efficere: inquit ille; Volo, vt noris me, Horati; vir enim doctus sum: tum ego: Tanto carior mihi eris, cum vir sis doctus: quòd vero ab illo discedendi studiosè occasionem quærerem, modo properabam, modo consistebam: interdum etiam in aurem aliquid seruo meo dicebā: animo vero sic æstuabam, vt sudor ad talos vsque manaret: tacitus interdum dicebam: Censeo, te hominem esse sanæ mentis, ò Bolane; vt qui nihil dissimulare potes. ille loquax, & garrulus, cum, quid veniret in buccam, diceret; & vrbis Romæ vicos laudaret, posteaquam illi nihil respondebam, inquit: Iamdudum sensi, te expetere discessum nostrum; sed mehercule frustra cupis effugere: teneho te siquidem, & quacunque persequar. Cæterum dic, quò tibi hinc est iter? Nihil, inquam, opus est, te circumagi, & mecum venire; visum eo quendam, quem minime nosti: hicque impeditus valetudine iacet, longius hinc propè hortos Cæsaris. Tunc nebulo; nullis distineor negotijs, tibique præsto sum, semperque sequar. Id ego ægrè ferens, demitto auriculas; & veluti asellus, impositum onus inuitus sustineo. Ille; si bene me noui, Horati, cum meos sermones audieris, non pluris sanè facies Viscum, neque Varium, tibi amicissimos; quis enim aut plures, aut magis ex tempore versus, quàm ego dicere potest? quis agilius saltaret? ita bellè canto, vt vel Hermogenes, cantor ille optimus, mihi inuideat. Tum præbita mihi occasione interrumpendi sermonis, dixi: Viuitne mater tua; viuunt cognati, quos te curare oporteat, potiusquàm otiosè me comitari? Nullus (ille) mihi superest propinquus; omnes à me conditi, & humati sunt. Felices ego illos esse dixi; vt qui hominis istius importuna loquacitate vexari amplius nō poterāt:

me

me vnum superesse, dolebam, garrulo isti interficiendum: iam enim imminet triste illud fatum, quod tunc, cum puer essem, sortibus in vrnam coniectis, prædixit mihi fatidica illa Sabella: sic illa; Hic non veneno necabitur; nec ferro interficietur; non dolor laterum mortem isti afferet; nec tussi, aut podagra peribit: quandoquidem garrulus quidam hunc aliquo tempore consumet. Quamobrem vbi primum adoleuerit, si sapiat, cauebit sibi à loquacibus hominibus. Iam ad ædem Vestæ tertia diei hora præterita perueneramus; & casu respondere ei debebat; à quo in ius vocatus fuerat, vadibus acceptis; quòd nisi vadimonium obijsset, causa sanè cecidisset. Inquit ille: Quæso, si me amas, paulum hic adsis. ego; Dispeream, si aut stare in iudicio valeo, aut iura ciuilia noui: propero autem, vt ad Cæsaris hortos me conferam. Ille: Pol non mihi satis est exploratum; te ne, an vero causam ciuilem deseram. Suasi, vt me potius, quàm causam relinqueret. at ille minime obsecutus est; quin potius præcedere cœpit. Ego vero, quòd difficile sit, cum pertinaci homine contendere, illum, vti victorem, sum secutus: subinde hic repetit sermonem intermissum, quærens; qualem erga me se prebeat Mæcenas: dixi; eum esse, qui in suam familiaritatem paucos recipiat; & eosdem valde prudentes: insuper virum esse, qui quamlibet fortunam ferre nouit, & possit: Sanè (ille dicit) si tua opera isti familiaris esse possem, eum me haberes, qui secundum post te in Mæcenatis amicitia locum posset obtinere: moriar autem, si me illi commendare velles, nisi quicunque gratia apud Mæcenatem tibi antestant, omnes me adiutore loco depulisses: Atqui scias velim, respondi, non ea inuidia, & obtrectatione, qua tu arbitraris, in familia Mæcenatis viuimus; nec quæ à tali æmulatione, & improborum occultis insidijs longius absit, vllam aliam fortasse inuenias: Quod ad me, certè nec quòd quisquam ditior me, aut doctior fuerit, nocuit mihi; etenim à Mæcenate personæ vniuscuiusque habetur ratio. Tum ille: mira narras, & quæ vix fide digna existimentur: Atqui res sic se habet, dixi. Ille mihi: Incredibili ardeo cupiditate; tuisq; dictis accendor magis, vt quamprimum in illius familiaribus sim. Satis est, te hoc velle, inquam; etenim, qua plurimum præstas virtute, quæcunque tibi obstiterint, facilè expugnabis; & huiusmodi est Mæcenatis ingenium, vt id ab eo facilè possis impetrare: iccirco, cum tali ingenio, se esse intelligat, difficilem se prima fronte ostendit: Tunc ille: Nulli parcam labori, quò mihi consulam; seruos pecunijs, & muneribus corrumpam; neque ab incepto desistam, licet hodie excludar: tempus aucupabor, & ipsi Mæcenati in triuijs occurram; eum domum deducam: ita enim faciendum est: quandoquidem nihil vnquam boni citra laborem Dij concesserunt: hęc ille dum loquitur, ecce mihi obuius fit Fuscus Aristius, quem vnicè diligo, & cui non ignotus erat garrulus iste: consistimus; rogauit me, vnde venirem; & quò tenderem: ille quoq; idem mihi roganti respondit: vellere tunc illum cœpi, significans; libenter ab hoc

garrulo

garrulo me discessurum; & stringere illius brachia, nihil meo tactu commota: innuebamque oculis, huc & illuc motis; tacitè ipsum monens, vt inde me eriperet: at Fuscus importunè erga amicum salsus, ridens dissimulabat, se nescire, quid cuperem: ego tunc stomachabar, & Fusco dicebam: Ni fallor, ò Fusce, dixeras, te mecum secretò loqui velle: at ipse; Ita res est, sed in aliud tempus, colloquijs nostris magis aptum, rem differam: hodie si quidem tricesima sabbata esse scis, maxima religione obseruata: vin' tu Iudæorum, quibus membri virilis pellicula est recisa, religionem contemnere? Respondi ego; ab omni prorsus religione abhorrere: Sibi vero religionem placere, dixit, egregiè præter cæteros. Quare, ait, ignosces mihi, si ad sacra me conferam; aliàs plura: Tum ego valde conqueri cœpi, & casum deplorare meum; vt qui infausto die illac iter habuissem. Fuscus, perfacetè me ludens, aufugit; &, in extremo discrimine constitutum, me miserum reliquit: casu autem consecutum est, vt aduersarius hominis istius odiosissimi obuius illi fuerit; qui tunc magna voce exclamare cœpit: quò te homo nequam, & vadimonij desertor confers? atque illico ex me quæsiuit; num sibi liceret, me testem in eum sumere; ego autem illi præbui; passusq; sum, ipsum me teste vti: tunc garrulum violenter in ius ille rapit: clamor vtrinque excitatur, vndique concurritur; ex quo factum est, vt Apollo, malorum omnium depulsor, me seruauerit.

SATYRA X.

Hac satyra respondet ijs, quos offenderat suprà, satyra quarta; quum Lucilij versus reprehenderet: ac suæ reprehensionis rationem reddit, qua eam fuisse iustam ostendit.

NEmpe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. quis tam Lucili fautor ineptè est,
Vt non hoc fateatur? at idem, quòd sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tñ hoc tribuēs, dederim quoq; cætera. nam sic
Et Laberi mimos, vt pulchra poemata, mirer.
Ergo non satis est, risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen hic quoq; virtus.
Est breuitate opus: vt currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures.

Et

Et sermone opus est modò tristi, sæpe iocoso:
Defendente vicem modò rhetoris, atque poetæ,
Interdum vrbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consultò. ridiculum acri
Fortius, & melius magnas plerunque secat res.
Illi, scripta quibus comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neq; pulcher
Hermogenes vnquam legit, neque simius iste,
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quòd verbis Græca Latinis
Miscuit. ô seri studiorum, quine putetis
Difficile, & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit. at sermo lingua concinnus vtraque
Suauior: vt Chio nota si commista Falerni est.
Quum versus facias, teipsum percontor, an & quũ
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque, patrisque Latini,
Quum Pedius causas exudet Poplicola, atque
Coruinus, patrijs intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis.
Atq; ego quum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos: vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumq;
Diffingit Rheni luteum caput: hæc ego ludo
Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa,
Nec

Nec redeant iterum atq; iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Dauoque, Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos,
Vnus viuorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit, pede ter percuſſo: forte epos acer,
Vt nemo, Varius: ductu molle, atq; facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atq; quibuſdā alijs, melius quod ſcribere poſſem,
Inuentore minor. neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet verſus Enni grauitate minores,
Quum de ſe loquitur, non vt maiore reprenſis?
Quid vetat, & noſmet Lucili ſcripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? acſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantùm contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus. Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido feruentius amni
Ingenium: capſis quem, fama eſt, eſſe libriſque
Ambuſtum proprijs. fuerit Lucilius, inquam,
Comis & vrbanus: fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis autor:
Quàmque

Quàmque poetarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in æuum,
Detereret sibi multa: recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur: & in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe stylum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neque, te vt miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Nõ ego. nã satis est equidẽ mihi plaudere: vt audax,
Contemptis alijs, explosa Arbuscula dixit.
Men' moueat cimex Pantilius? aut crucier, quòd
Vellicet absentem Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conuiua Tigelli?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hæc Octauius optimus, atque
Fuscus: & hæc vtinam Viscorum laudet vterque.
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te Messala, tuo cum fratre: simulque
Vos Bibuli, & Serui: simul his te candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos, & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, sint qualiacunque,
Arridere velim: doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque Tigelli
Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

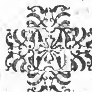
PA-

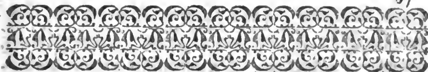
PARAPHRASIS.

FATEOR equidem, in hoc à me reprehensum esse Lucilium, quòd in scribendis versibus fuerit duriusculus: quid tum? estne aliquis, qui vsqueadeo illi faueat, vt nolit hoc fateri? atqui eadem satyra, in qua hoc illi vitio verti, eundem laudibus extollo; quòd perfacetè, & salsè ciuium Romanorum vitia notarit: quod tamen cum illi tribuo, non iccirco ceteras virtutes, quæ in optimo poëta esse debent, illi concedam. hac enim eadem ratione Mimi Laberij in bonis poëmatis essent numerandi: hinc facilè colligi potest, non satis debere esse, si poëta facetè dictis auditori risum profusum possit mouere; quamquam hoc non minima existimatur virtus: breuitate nimirum est opus; tum ne sententia claudicet, tum etiam, ne eadem ipsa nimium verbosa si fuerit, auditorem oneret: oratio etiam, & sermo noster satyricus interdum tristis esse debet; sæpe etiam hilaris, & iocosus; qui scilicet ea cumulatè præstet, quæ propria Rhetorum sunt (hi vero interdum criminoso, & accusatorio spiritu aliquem incessunt) præstant etiam, quæ comicorum sunt; idest ridiculis ludunt, & sales aspergunt; denique in medium ea afferenda sunt, quæ illum deceant; qui vrbanus haberi cum velit, multo minus contendere videatur, quàm possit præstare: etenim interdum plus ponderis habet risus opportunus ad expugnanda magna, & difficilia, quàm seueritas, & acrimonia illa. Eupolis, Cratinus, Aristophanes, veteris comœdiæ scriptores, hoc nomine placebant spectatoribus: in hoc imitatione digni sunt; quos certè nunquam lectos fuisse existimo ab Hermogene; aut ab inepto imitatore Demetrio, nihil aliud cantare assuetis, quàm Caluum, aut Catullum. at Lucilius existimari potest, magna præstitisse; quòd Græca Latinis permiscuit. O tardè discentes, vt qui existimetis, hoc magnum esse, & difficile, quod vel Pitholeonti Rhodio, poëtæ ignobili, datum est. At dices; id quamquam difficile non est; attamen sermo ille, qui tum Græcis, tum Latinis constat verbis longè suauior est; perinde ac vino Chio si Falernum temperatum sit. Ego vero ex te quæro; Carmina scripturus cum sis, & cum Petillij causa, difficilis admodum tibi sit agenda, num tu patriæ Italiæ, patrisque tui Latini oblitus, malis verba Græca, foris petita, admiscere Canusiorum more, quàm puro sermone Latino vti? præsertim cum Pedius Poplicola, & Messala Coruinus, oratores clarissimi, studij plurimum adhibeant, vt causas, quas tutantur, eas Latinis, & puris verbis agant: Ego natus in Apuliæ finibus, cum Græcos versus facerem, à Quirino, post mediam noctem à me viso, tunc scilicet, cum depulso è corpore cibo, liber est animus; monitus sum his verbis; Latinus cum sis, velis autem versus Græcos scribere, perinde insanies, ac si in syluam ligna feras. Dum Aulus Cornelius Alpinus ita ineptè fabulam Memnonis narrat, vt insultis

sis suis carminibus illum iugulare videatur; dumque Rhenum ita illepidè describit, vt eius fontem, & caput luto conspurcet, hæc ego ludibundus scribo, quæ nec in æde Apollinis recitentur, subitura Metij Tarpæ iuditium; neq; iterum, quòd placeant, spectentur à populo. Tu Fundani ex omnibus, qui viuunt, potes argutè, & dicaciter effundere, & loqui comicè; quo pacto argutæ meretrices, & serui heros suos dolis fallant. Pollio autem Tragœdias iambicis senarijs scribit: at Varius hexametra carmina ita eleganter pangit, vt nemo melius. Camœnæ, quæ plurimum syluis, & rure delectantur, fauerunt mirificè Virgilio, tenero, eleganti, & perpolito carmine Bucolica, & Georgica scribenti: nihil ego habui, quod melius scribere possem, quàm satyras: quod quidem scribendi genus Varro Attacinus, & pleriq; alij frustra sunt experti: neq; laboris istius me pœnitet; quippe qui vni Lucilio cedam: neque enim adeo arrogans sim, aut prauus, vt ego laudem, quæ illi iure debetur, intercipere velim: at dixi incultos, & illepidos versus fundere: atqui hoc non modo dixi, sed hoc etiam addidi; illum sæpe proferre plura, digna, quæ excipiantur maxima cum laude, quàm quæ reijciantur. Sed agè; putasne in Homero non esse quædam, quæ iure à doctis possint reprehendi? nonne Lucilius, facetissimus poëta, nonnulla in Lucio Attio Tragico reprehendit? nonne idem etiam Ennij versus irridet, vt minus graues; neque ipso Ennio dignos, cum de se loquitur, non tanquam ipse sit elegantior his, quos reprehendit? id ille si fecit, quid obstat, quominus legentes Lucilij carmina videamus, & perpendamus; num suo, an vero potius rerum, quas tractauit, vitio, carmina accurata, & expolita non fecerit? Verum sit aliquis, qui hoc vno sit contentus; nempe, vt scribat versus, qui senis pedibus constet; scribat autem ducentos ante cœnam, totidem à cœna, qualis fuit Cassius Etruscus Parmensis, ingenio magis veloci, & celeri, quàm flumen; quique tam multa scripsit, vt suis libris fuerit combustus: demus etiã Lucilium facetum, & vrbanum fuisse, & limatiorem, quàm auctorem satyræ, nondum perfectæ, Græcisque intactæ, esse oporteat; & quouis seniore poëtam expolitiorem; attamen si ille nostra hac ætate viueret, detraheret de suis scriptis multa; & quod superuacaneum esset, amputaret, & attentissima meditatione in versibus faciendis vteretur. Tu scripturus, quæ digna sint, vt ab omnibus legantur, sæpe ac sæpius iam scripta delebis, mutabis, ac corriges: neque eo contentus esse debes, vt pauci tua scripta legant, modo multitudini proberis. Amabò visne tu demens potius carmina tua in ludis literarijs, pueris dictari, quàm paucis doctis placere? Ego sanè nolim: Sat enim mihi erit, si modo eques, aut vir aliquis egregius mihi plauserit; contemptis (vt olim Arbuscula Mima explosa à populo animo intrepido dixit) omnibus alijs; Egone stomachabor, quòd Pantilius, fœtore suo omnibus inuisus, me carpat? aut angar animo, quia Demetrius me absentem vellicet? aut Fannius ineptus con-

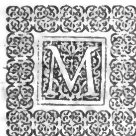
niu a Tigelij Hermogenis, mihi oblatret? scripta hæc nostra probari velim à Plotio, Vario, Mæcenate, Virgilio, & Valgio: ab Octauio quoque, optimo poëta, & Fusco; satq; præclarè mecum actum esse putabo, si Viscorum fratres, vt qui doctissimi sint, nostra hæc scripta probabunt: in quorum numerum, deposito omni studio tuæ beneuolentiæ aucupandæ, adscribere te possum, Pollio; teq; Messalla, cum tuo fratre: vos itidem Bibuli, teq; Serui: atque his te quoque associari velim, Furni candidissime: necnon alios cõplures viros doctos, mihiq; amicos, quos sciens silentio prætereo; quibus optarim scripta nostra, qualiacunq; sint, placere: vt è contra valde displicuerit mihi, si minus, quàm sperauerim, ab ipsis probabuntur. Te vero, Demetri, teque Tigelli, iubeo plorare inter cathedras impudicorum auditorum. Puer Amanuensis, i, propera, atque hunc sermonem, tanquam apologiam pro clausula adiunge scriptis superioribus.

IOANNI IACOBO TONIALO

FEDERICVS CERVTVS S. D. P.

AXIMA sanè voluptate affici soleo, Iacobe Toniale, cum cogitatione sæpius ea euoluo, ad quæ hominum genus formatur, & fingitur: quæ, vt multa sunt, ita etiam admiratione dignissima omnia mihi videntur: et, qui hac vna in re cogitationes suas locarunt, vt naturæ munere aliquo exculti alijs seipsos indicarent, laude digni iure quidem sunt habiti. Sed mehercule si quis totum hoc perpendat, propiusq; intueatur, cæteras quaslibet res optimis disciplinis excultum animum superare facilè intelliget: nam si expolitum esse ea re, quæ alijs omnibus antecellat, mirificum quoddam est; sequitur sanè literato homini nihil esse præferendum; cum ex omnibus

rebus humanis (quod ſapientiſsimi omnes ſemper ſenſiſſe viſi ſunt) nihil ſit literis, diſciplinisq́; optimis præſtantius. Quamquam autem laudabilis is etiam eſt, qui humili fortuna diſciplina aliqua animum exornauerit, longè tamen laudabiliorem illum, adprimèq́; id eum decere ſemper exiſtimaui, qui aut illuſtri loco natus, aut qui diuitijs affluens id aſſequeretur: quippe q̃ ijs ſæpius illius exercendæ detur occaſio. Hac tamen in re non paucos peccare cernimus: qui conditionem à maioribus ſuis relictam, aut non exercendam, aut eandem non adaugendam ingenij ſui excellentia putant: vt rectè quidem cõſultum ſit ei, qui illam naturæ facultatem voluntate ſua confirmarit: eumq́; fortunatum iudicare debemus, præterque cæteros à Deo diligi, qui præter cæteros velit ſapere. Hoc te deſiderio flagrare iam tum ſenſi, cum adoleſcens ab Antonio fratre tuo, viro perhoneſto, ſummoq́; conſilio, mihi erudiendus creditus fuiſti: atque vt, quod tibi propoſueras, aliquãdo aſſequereris, nullis laboribus parcere vnquam voluiſti: non in ea conditione ſpem tuam collocans, quam à fortunæ bonis emanantem, fluxam, minimeq́; perpetuam eſſe cernebas: ſed in ea aſsiduè incumbens, quæ ab homine nul-

la

la ratione possent eripi. Quamobrem vix sextumdecimum annum natus, cum tales iam in humanioribus studijs progressus fecisses, qui ingenij tui præstantiam planè indicarent, de Pataauina profectione cogitare cœpisti: scilicet, vt in Academia illa celeberrima tum legum studio, tum philosophicis præceptis excultus vitam deinde cum dignitate, summaq; laude duceres. Quibus in rebus ita tibi fauit Deus, cui tua semper consilia credita esse voluisti, vt exiguo temporis spatio rerum multarum cognitionem facilè sis adeptus: non solum enim ijs contentus visus es, quibus in huiusce vitæ consuetudine vti cogimur; verum altius mente, ingenijq; tui alis euolans, cœlestia contemplari voluisti; siderum cursus, eorumque motus tibi adeo cognitos effecisti, vt in astronomicis M. Antonij Magnini, viri rerum cœlestium scientia nobilissimi, doctoris tui auditorem te non indignum præbeas. Hac tanta rerum cognitione ab otio te abducens, domi perpetuò philosopharis; subinde vero cum doctis, tui similibus, consuetudinem habens, vitamq; traducens, eos morum tuorum elegantia, sermonisq; comitate ita tibi obstringis, obstrictosq; retines, vt dubium facias, plurisne eruditione, an vitæ pro-

bitate, facilitateq́ tuà sis faciendus: tuo enim in sermone cum lepore doctrina non vulgaris cernitur; eruta ex ipsis philosophiæ fontibus: cuius excellentia cum mirificè ornata insignium poetarum scripta intelligas; & ex ijs ea erui posse, quæ vitia nostris ex animis euellant, mirum non est, si in hoc quoque scriptorum genere non mediocri cum laude sis versatus. Quamobrem emissurus paraphrasim in Satyrarum librum secundum Q. Horatij Flacci, quòd intelligerem lyrici huius scripta te semper plurimi fecisse, cumq́ optem, apud posteros meæ in te beneuolentiæ testimonium aliquod extare, hanc tibi dicare volui: existimans hac ratione aliqua ex parte responderे posse obseruantiæ, qua tuum in me animum cunctis semper indicare voluisti. Vale.

Q. HORATII FLACCI

SERMONVM SIVE SATYRARVM LIBER II.

SATYRA PRIMA.

Sibi datum à Trebatio consilium de scribendis rebus gestis Augusti, potius quàm satyris (vtpote in quibus alij aliud desiderent) exponit: & cur ei parere non possit, ostendit.

SVnt, quibus in satyra videar nimis acer, & vltra
Legem tẽdere opus: sine neruis altera, quicquid
Composui, pars esse putat: similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciã, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream malè, si non
Optimum erat: verùm nequeo dormire. Ter vncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto:
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris inuicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt. neque enim quiuis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut, labentis equo, describat vulnera Parthi.
Attamen & iustum poteras, & scribere fortem,

Scipiadam, vt sapiens Lucilius. Haud mihi deëro,
Quum res ipsa feret. nisi dextro tempore, Flacci,
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem:
Cui malè si palpere, recalcitrat vndique tutus.
Quanto rectius hoc, quàm tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumq; nepotem,
Quũ sibi quisq; timet, quãquã est intactus, & odit?
Quid faciam? saltat Milonius, vt semel icto
Accessit feruor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum viuunt, totidem studiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba,
Lucili ritu, nostrûm melioris vtroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris: neque, si malè cesserat, vsquam
Decurrens aliò, neque si bene. quo fit, vt omnis
Votiua pateat veluti descripta tabella,
Vita senis. sequor hũc, Lucan' an Appulus, anceps.
Nam Venusinus arat finem sub vtrunq; colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est vt fama) Sabellis,
Quò ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Siue quòd Appula gens, seu quòd Lucania bellum
Incuteret violenta. sed hic stylus haud petet vltro
Quenquam animantẽ: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus. quem cur distringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater, & rex,
Iupiter, vt pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis. at ille,
Qui

Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & insignis tota cantabitur vrbe.
Seruius iratus leges minitatur, & vrnam:
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quis se iudice certet.
Vt quo quisque valet suspectos terreat, vtque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. vnde, nisi intus
Monstratum? Sceuæ viuacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera (mirum:
Vt neq; calce lupus quēquam, neq; dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Expectat, seu mors atris circumuolat alis:
Diues, inops, Romæ, seu fors ita iusserit, exul,
Quisquis erit vitæ, scribam, color. O puer, vt sis
Vitalis, metuo, & maiorum nequis amicus
Frigore te feriat. Quid, quum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morē?
Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis? num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim:
Scilicet vni æquus virtuti, atque eius amicis.
Quin vbi se à vulgo & scena in secreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli:
Nugari

Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. quicquid sum ego, quāuis
Infra Lucili censum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse inuita fatebitur vsque
Inuidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido. nisi quid tu docte Trebati
Dissentis. Equidem nihil hinc diffindere possum.
Sed tamen vt monitus caueas (ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum)
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est,
Iudiciumque. Esto', siquis mala: sed bona siquis
Iudice condiderit laudatur Cæsare. Siquis
Opprobrijs dignum latrauerit, integer ipse,
Soluentur risu tabulæ: tu missus abibis.

PARAPHRASIS.

AVDIO, *esse quosdam, quibus ego, in reprehendendis hominum vitijs, asper nimis videar; atque satyricæ reprehensionis leges minime seruare: quosdam etiam de meis scriptis ita iudicare; vt ea laxa, & sine neruis esse dicant: atque horum similes versus vel mille singulis diebus scribi posse. Tu vero, Trebati, quid mihi sit agendum, præscribe: at suadebis fortasse, vt scribere desinam: ego versus non scribam? Suadeo equidē, ne scribas: Dispeream, ni optimum hoc fuisset, Trebati; sed ego scribo versus, quòd dormire nequeam. At ego tibi, Horati, leges sancio huiusmodi formula. Qui nequeunt dormire, oleo peruncti Tiberim transnanto: ijdemque cibo & mero paulo ante noctem somnum sibi concilianto: quod si scribendi tanto desiderio flagras, sume tibi ad celebrandas inuictissimi Cæsaris laudes; cum præcipue inde amplissima sis consecuturus præmia. At ò Trebati pater optime, id quidem cupio, at me deficiunt vires: etenim non cuiusuis est describere instructas acies; non Gallos occumbentes cuspide teli perfracta; non itidem quis aptè scripserit vulnera, inflixa Parthis, ex equo, ex quo fortiter pugnare consueuerunt, deiectis. Dices, demus te ingenij exilitate ab Augusto fortia facta foris non posse scribere; at poteras illius fortitudinem, & iustitiam scriptis posteritati commendare:*

Quem

quemadmodum Lucilius sapiens Scipionis iustitiam, & fortitudinem æternitati consecrauit. Quantum in me erit, dabo operam; & oblata occasione, id efficiam; modo mea scripta opportuno tempore attentè ab ipso Cæsare legi possint: Cauendum vero mihi est, ne nimia assentatione id fecisse videar; aduersus quam ita tutus est, vt si plura, quàm par sit, des illius auribus, ea prorsus reyciat, & aspernetur. At vide Horati, quanto rectius hoc sis facturus, quàm si satyrico versu læseris Pantolabum scurram, & Nomentanum luxuriosum; quippe quòd quisque suæ dignitati velit esse consultum: & quamquam nullis infectus est vitijs, satyricos tamen, vt maledicos, odit. At quid faciam, Trebati, non vno viuitur voto. Milonius, posteaquam vino incaluit, saltare incipit; existimatque, se duas videre lucernas pro vna: Fratrum quoque diuersa sunt studia; quod videre est, de Castore & Polluce; hoc præstantissimo pugile, illo equite optimo. Sanè res ita se habet, vt quot sint homines, tot etiam sint studia. Hac ego voluptate supra modum afficior, dum ad imitationem Lucilij, longè disertioris vtroque nostrûm, satyras scribo. Iste virtutes, vitia, arcanaque sua scriptis, tanquam fidelibus sodalibus, committebat; & seu quid ei malè euenisset, seu prosperè, numquam aliò confugiebat, quàm ad scribendum. Quo factum est, vt Lucilij vita omnis in eiusdem scriptis, tanquam in votiua tabella, appareat. Hunc ego sequor, de quo dubitari potest, Lucanusne sim, an Appulus: nempe colonus Venusinus agros excolit, inter vtrorumque populorum fines: ea de causa à Senatu Romano missus (vti fama est) vt pulsis inde Sabellis, prohiberet, ne hostes in Romanos fines irruerent: seu etiam quòd Appuli, & Lucani Romanum populum assiduis bellis vexarent. Verum hoc orationis genus, quo plurimum delector, quemquam non lacesset; nisi prius sim lacessitus; & eo vtor ego, tanquam ense, vagina obtecto; quem cur ego distringere velim, modo tutus sim à sceleстissimis latronibus? O Iupiter, quæso, ensis in vagina conditus rubigine absumatur; teque etiam atque etiam vehementer rogo, nequis mihi, pacis cupido, vltro iniuriam inferat: quod si quis me prouocarit (suadeo autem, ne id faciat) plorabit, & populo sermonem dabit, atque erit illius fabula: Seruius, quæstioni capitali præpositus, iratus interminatur, se laturum sententiam: Canidia, Albucij filia, quibus inimica est, ijs venenum minitatur; Turius quoque, venalis iudex, profitetur, se plurimum damni allaturum, si quis se iudice disceptauerit: hoc autem faciunt; vt qua re plurimum possunt, ea terrorem illis incutiant, quibus se inuisos esse sentiunt. Vt autem hoc natura potens persuadeat, sic mecum, Trebati, ratiocinare: Lupum dentibus petere vides; Taurum cornu; at vnde id quæso, nisi quòd illis hoc natura insitum est? Sceuæ, homini nequam, & luxurioso matrem illius voto longæuam nimis, comitte; sanè hic illam ferro minime necabit; quid mirum? cum neque bos dente, neque lupus calcibus quemquam petierit; at impius hic, & omnium

omnium sceleſtiſſimus, cicuta, melle illita, eam de medio tollet. Denique, vt te paucis expediam, ſeu ego ſenio confectus tranquillè ſim victurus, ſeu propediem moriturus; & ſeu Romæ diues, aut inops ſim victurus; ſeu exul (fortuna ita iubente) procul ab vrbe vitam degero; quodcunq; genus vitæ meæ ſit futurum, ſemper ego ſcribam. Dices, Iuuenis, plurimum tibi timeo; & metuo, ne diu non viuas; vt cui aliquis, apud potentiores gratioſus, mortem ſit allaturus. At quid paſſus eſt Lucilius, cum primus hoc carmine auſus ſit, ea integumenta detrahere, quibus aliquis expolitus, turpitudinem ſuam intus celans, foras auderet in hominum conſpectum prodire? Num Lælius, aut P. Scipio Africanus poſterior, qui Carthaginem euertit, Lucilij ingenio ſunt offenſi? aut grauiter tulerunt, quòd læſus fuerit Metellus? Num ipſis diſplicuit, quòd Rutilius Lupus famoſis verſibus proſciſſus fuerit? Atqui tum ſummi viri, tum infimi à Lucilio ſtyli ſatyrici acerbitate ſunt confoſſi; vt qui vni duntaxat virtuti, & ijs, qui eam deuenerarentur, fuerit non iratus. Quin vbi Scipio, & Lelius à vulgo, & à ſcena in ſecretiora loca ſe deportaſſent, conſueuiſſe eos audio, omni ſeueritate ſublata cum Lucilio nugari; tantiſper dum frugalis eorum cena appararetur. Quiſquis ego ſim, quamquam neque cenſu, neque ingenio vllo modo cum Lucilio ſum conferendus, attamen inuidi fateri cogentur, me cum principibus viris familiariter vixiſſe: & qui me in crimen vocare conabitur, dum volet me, tanquam fragilem, lædere, comperiet adeo firmum, & integrum, vt ipſi facilè reſiſtam: niſi, Trebati doctiſſime, fortaſſe ſecus ſentias: Dices tu: Equidem nequeo tecum rixari, & rem diutius diſferre; verum ne in fraudem aliquã impellaris legum ignoratione, quæ ſanctè aliquid cogunt efficere; aut vetant metu pœnæ, te id monebo: Si quis in aliquem famoſa carmina ediderit, pœna in eum irrogata eſt; & actio in eundem datur: Id ita eſſe, concedo ò Trebati: ſi quis boni viri famam verſibus maledicis proſciderit; at ſi quis vtilia vitijs caſtigandis ſcripſerit carmina: laudatur iudice Cæſare. Si quis igitur innocens, & ab omni labe alienus homines improbos lacerauerit, vel etiam leges ipſæ ſupplicium illi remittent: effuſèque iudices ridebunt; tuque dimiſſus ab illis impunè abibis.

SATYRA II.

Sub Ofelli perſona, luxui deditos, ac luxu modo non perditos inſectatur: & quidem de eo loquens, qui gulæ ſeruit. Non certo iudicio, ſed ex opinione quadam ſtultè concepta delicias in nonnullis cibis conſectari dicit. Atque, vt incommoda recenſet, quæ comitantur hunc, qui circa victũ eſt, luxum, ita commoda, quæ tenui & frugali inſunt, enumerat.

Quæ

QVæ virtus, & quanta, boni, sit viuere paruo:
(Nec me⁹ hic sermo est, sed quē pcepit Ofellus:
Rusticus, abnormis, sapiens, crassaque Minerua)
Discite non inter lances, mensasque nitentes:
Quum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclinis falsis animus, meliora recusat:
Verùm hîc impransi mecum disquirite. cur hoc?
Dicam, si potero. malè verum examinat omnis
Corruptus iudex. leporem sectatus, equoue
Lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat
Militia assuetum græcari: seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem:
Seu te discus agit, pete cedentem aera disco:
Quum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. foris est promus, & atrum
Defendens pisces hyemat mare. Cum sale panis
Latrātem stomachum benè leniet. Vnde putas, aut
Quî partum? non in caro nidore voluptas
Summa, sed in teipso est. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitijs, albumque, nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pauone, velis quin
Hoc potius, quàm gallina tergere palatum:
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis, & picta pandat spectacula cauda:
Tanquā ad rem attineat quicquā. num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idē?

Carne tamen quamuis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. esto.
Vnde datum sentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter iactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas insane trilibrem
Mulũ: in singula quē minuas pulmenta, necesse est.
Ducit te species, video. quò pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit. his breue pondus.
Ieiunus stomachus rarò vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait harpyis gula digna rapacibus. at vos
Præsentes Austri coquite horum obsonia. quáuis
Putet aper, rhombusq; recens: mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachũ: quum rapula plenus,
Atque acidas mauult inulas. necdũ omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ouis
Nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis. quid? tum rhombos minus æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido:
Donec vos autor docuit prætorius. ergo
Siquis nunc mergos suaues edixerit assos,
Parebit praui docilis Romana iuuentus.
Sordidus à tenui victu distabit, Ofello
Iudice. nam frustra vitium vitaueris illud,
Si te aliò prauum detorseris. Auidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhęret,
Quin-

Quinquennes oleas est,& syluestria corna:
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum: &
Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosue dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens vtetur? & horum
Vtrum imitabitur? hac vrget lupus, hac canis: aiũt;
Mundus erit, qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultus miser. hic neque seruis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
Sæuus erit: nec sic, ut simplex Neuius, vnctam
Cõuiuis præbebit aquam: vitiũ hoc quoq; magnũ.
Accipe nunc, victus tenuis quæ, quantaque secum
Afferat. in primis valeas bene: nam variæ res
Vt noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit. at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. vides, vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitijs animum quoque prægrauat vnà:
Atque affligit humo diuinæ particulam auræ:
Alter, vbi dicto citius curata sopori
Mẽbra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondã,
Siue diem festum rediens aduexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus: vbique

Accedent anni, & tractari mollius ætas
Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer, & validus præsumis, mollitiem? seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidũ aprũ antiqui laudabant: non quia nasus
Illis nullus erat, sed (credo) hac mente, ꝙ hospes
Tardius adueniens, vitiatum commodius, quàm
Integrũ edax dominus consumeret. hos vtiná inter
Heroas natum tellus me prima tulisset.
Das aliquid famæ? quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam. grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt vnà cum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, quum deerit egenti
As, laquei pretium. Iure (inquis) Thrasius istis
Iurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Diuitiasque habeo tribus amplas regibus. ergo
Quod superat, non est, melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te diuite? quare
Templa ruunt antiqua deûm? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi rectè semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus. vterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem, corpusque superbum:
An qui, contentus paruo, metuensque futuri,
In pace, vt sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hũc ego paruus Ofellũ
Integris

Integris opibus noui non latius vſum,
Quàm nunc accisis. videas metato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſta
Quicquam, præter olus, fumoſæ cum pede pernæ.
Ac, mihi quum longum poſt tēpus venerat hoſpes,
Siue operum vacuo gratus conuiua per imbrem
Vicinus: bene erat, non piſcibus vrbe petitis,
Sed pullo, atq; hœdo. tum penſilis vua ſecundas,
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat culpa potare magiſtra:
Ac venerata Ceres vti culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus,
Quātū hinc imminuet? quāto aut ego parcius, aut vos
O pueri nituiſtis, vt huc nouus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam ſtatuit. nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris,
Poſtremò expellet certè viuacior hæres.
Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: ſed cedet in vſum
Nunc mihi, nunc alij. quocirca viuite fortes,
Fortiaque aduerſis opponite pectora rebus.

P A R A P H R A S I S.

QVæ virtus ſit frugalitas, & quanti hæc eadem ſit facienda (hæc vero prę-cepta nō ſunt a me, ſed ab Ofello profecta, ruſtico illo quidem, at ſapiente; nō ad iſtorū philoſophātiū normā; nullaq; doctrina exculto, ſed ſuapte natura

 pruden-

prudentissimo) qui probitatem profitemini, discite: ea vero non sita est in lautissimis, atque opiparis mensis; tunc cum scilicet oculorum acies tot delitijs, & nasorum tanto splendore præstinguitur; atque animus propensior ad assentiendum falsis, meliora spernere videtur. Vos porrò ieiuni, & ore sicco, hæc eadem mecum perpendite. Cur hoc? Dicam si potero: Vt corruptus iudex ciuium controuersias non ex æquo iudicat; ita hominis animus, vino & cibo corruptus, verum à falsò nequit distinguere. Cum leporem canibus fueris sectatus; difficiliue equitatione fueris lassus; aut si te assuetum ludis Græcis militares exercitationes Romanæ, quæ Græcis magis laboriosæ sunt, defatigarint, nimioq; labore confecerint; detinearis autem pilæ studio, obliuionem quandam laboris afferente; lude pila: siue etiam disci ludo delectaberis, tunc disco percute aërem, cedentem grauioribus corporibus; & ita nimij cibi fastidium his exercitationibus depelle; cum autem, inquam, huiusmodi laboribus corpus exercueris tuum, tunc sodes, tu siti, fameque pressus, tenuem sperne apparatum; & nega, te nolle Falernum bibere, nisi melle fuerit conditum; id nunquam, vt ego censeo, facies: quin potius si is, qui cibaria promit, domi tuæ non fuerit, tempestas etiam ad piscandum minime idonea; non lautissimas, credo, expectabis epulas; sed pane, & sale famem è stomacho esuriente propulsabis. Vnde amabo existimabis, hanc in tam vili cibo voluptatem nasci? non aliunde sanè, nisi quòd voluptas ista non pendet ab epulis, magno precio coëmptis; sed à te vno; qui palatum, famemque tibi labore excitasti. Tu antequam cenatum, aut pransum te conferas, sudore ac multo labore cibum exquire: nimirum res sic se habet, vt nec ostrea, nec Scaurus, minus etiam Lagois auis, e longinquis regionibus quæsita, hominem bene curata cute, præpinguique abdomine oneratum iuuet; vt cui sit hebes ad omnia palatum: quę quamquam ita se habent, vix tamen assequar, vt non malis pauone, tibi apposito, palato tuo satisfacere, quàm gallina famem explere: quippe cum vanis rebus sis corruptus; quòd scilicet rara hæc auis magno precio vendatur, & ad alliciendos emptores exponatur cauda picta, se ipsam conspiciendam præbens. Quasi vero spectaculum istud ad rem quicquam attineat. Num ista; quam tantopere admiraris, vesceris pluma? num cocto pauoni idem, qui crudo est, honor? patet itaque, te vna duntaxat forma, & plumis pulchrioribus deceptum esse; cum sanè gallina parum carne à pauone differat. Sed ita esto. Cæterum, vnde tibi insita vis hæc est, vt queas dignoscere, lupus hic captus ne sit in mari, an in fluuio Tiberi? & an captus circa Tiberis hostia, fueritne agitatus (potior enim hic existimatur) inter pontes? Heluo insane, mullo nisi trilibri delectaris; quòd si illius magnitudo tibi placet, quid cum illo tibi in frustra sit secandus ad pulmenta facienda? at video, te piscium magnitudine delectari: Cur tu igitur lupos magnos aspernaris? quia scilicet cum proceri sint natura, his, qui minoris sunt ponderis, gaudes. sed me-

hercule

hercule rarò videas, vt qui ieiuno sint stomacho, vulgaria obsonia respuant. Obsoniorum heluo, instar harpyarum voracißimarum, vellem, inquit, spectare in maximo catino magnum mullum: Agite, vos Austri, fauete precibus meis, & vestro afflatu calido istorum obsonia percoquite, & corrumpite. Quamquã quid ventorum opera est opus; cum aper, & Rhombus quantumuis recens helluonibus istis puteat: id vero accidit, propterea quod obsoniorum nimia copia conferti crudiore sint stomacho; ita vt sæpius præferant rapula, & inulas acidas lautissimis obsonijs: facilèque perspicias, pauperiem non omnino exclusam esse à mensis diuitum, & regum: quippe quòd nunc temporis, & vilibus ouis, & oleis maturis, amarisq; pateat aditus ad principum virorum mensas. Gallonij præconis mensa pridem vituperabatur ob acipenserem appositum, suauissimum piscem, & carissimum. At ex te quæro, eo ne tempore minus alebat mare Rhombos? minime id quidem. Verum Rhombus, & Ciconia, quæ hodie plurimi fit, tunc temporis spernebatur; donec Sempronius Rufus, qui in petitione præturæ repulsam tulit, docuit nos, Ciconiam, & Rhombum anteponendum esse alijs epulis. Ergo si quis quasi suo iure edixerit; mergos assatos apponendos eße in mensa, vt suauissimos, iuuentus Romana, quæ facilè discit praua, edicto isti parebit. Vel ipso Ofello iudice victus tenuis, & modicus plurimum differet à sordido: frustra si quidem vitaueris nimiam illam profusionem, si in alterũ incidas contrarium. Auidienus, qui propter sordidam, & immundam vitam ex vero canis est appellatus, oleas, vetustate corruptas, & corna syluestria comedit; tãtumq; abest, vt hic dijs vinum nouum velit vnquam libare, vt non nisi vapescens, & in acetum transiens ebibat: & licet alba toga indutus celebret repotia, natalitia, aut dies festos, ipse seruis suis diffidens è cornu, duarum librarum capace, caulibus instillat oleum, adeo teterrimi odoris, vt eum nequeat perferre quisquam, largè effundens acetum exalescens. Quali igitur victu sapiens vtetur? & vtri horum adhærebit, sordido ne, an luxurioso? Ego sanè id non satis queo discernere; hac siquidem parte vrget voracissimus lupus; hac immundus canis instat. Is erit mundus, qui in vitæ ratione colenda, neq; sumptuosius; neq; parcius, quàm deceat, viuat: neq; hic, dum seruis mandat, quid ab vnoquoq; sit præstandum, Albutij senis ingenium imitatus, asper & durus in eos erit; neque vt Næuius, stultè sumptuosus, aquam vnguento perfusam, conuiuis præbebit; qua in re grauiter sanè ab illo peccatur. Tu vero nunc accipe, quæ, & quot commoda afferat victus tenuis: Imprimis confert mirificè valetudini; etenim tunc demum experiere, quantum damni rerum varietas afferat homini, cum recordaberis victus illius simplicis, quo fueris aliquando vsus, & quo mirificè delectabaris: verum vbi elixa cum assatis miscueris; & piscibus atque turdis te ipsum expleueris, in bilem hæc omnia vertentur; atque paullatim pituita è cerebro fluens, stomachum exercebit. Obseruastine vnquam, quomodo

vbi tanta est obsoniorum copia, vt vtra sumes non sat habeas, quiuis conuiua pallidus surgat è mensa? Addo hoc etiam, nimium cibum, nimiamq; potionem tantum officere menti, atque animo, vt omnino deiectus nihil nisi terrena possit contemplari: alter, qui parcè viuit, vt refectum corpus somno tradit, quàm facillimè surgit ad necessarias functiones, & officia, sibi præscripta absoluenda: atq; hic aliquando ad lautiorem, & elegantiorem victum poterit traduci; seu redeunte anno festus, aut natalitius dies celebrandus erit; siue extenuatum corpus reficere voluerit: aut etiam vbi ætate fuerit prouectior volet se ipsum delicatius, molliusq; tractare. Quæso cum iuuenis, & viribus firmior ante tempus tam sumptuosum victum tibi proponas, quid accessionis fieri tibi poterit, cum vel grauiter affectum corpus corroborare, vel tu annis grauis, lautius te ipsum tractare voles? Priscæ illius ætatis homines aprum rancentem laudabant; non quod ipsi odoratu carerent; verum, id ipsos eo consilio fecisse, existimo, quòd arbitrarentur, satius esse, vitiatum apponi hospiti, qui sero venisset; quàm si recès ab edaci domino comestus fuisset. O vtinam mihi datum esset illis temporibus nasci. Aliquamne habendam esse existimas famæ rationem, quæ carmine celebrata gratior esse potest, quàm acroama vitæ frugaliter peractæ? at scito, magnificos apparatus istos dedecus cum damno afferre; adde illius odium, atq; iram, sub cuius imperio es; vicini maleuolentiam, teq; tibi ipsi infensum, & mortis cupidum; cum in tanta egestate fueris constitutus, vt ne tantillũ pecuniæ tibi sit, vnde laqueum emas ad animam intercludendam: Dices, iure ijs verbis obiurgandus erit Thrasius, homo profusus, ideq; egens; at ego non itidem, vt qui magnis vectigalibus sim fultus, et diuitias, vel ad regales sumptus sustinẽdas; aptas possideam: esto; verũ nihilne est, in quo rectius possis insumere, quod tibi superest ex quotidiano vsu, quàm in sumptuosissimis cœnis? quid causæ est, cur quisquam indignus egestate, te adeo diuite, miserè viuat? quare pateris, deorum immortalium templa collabi? cur improbe è tanto pecuniarum aceruo non aliquid confers in patriam? Existimasne res tuas vno, eodemq; statu permansuras semper? O qualem ridendi ansam inimicis tuis præbiturus es, vbi aduersi quidpiam tibi acciderit: nam ex te quæro, vter in aduersis rebus constãtior, & spe meliori erit; isne, qui corpus & animum rerum copiæ assuefecerit; an qui paruo contentus vixerit, & futuras calamitates timens sapienter ea sibi in pace arma parauerit, quibus deinde ad dubios casus se ipsum tueatur? Quo vero maiorem fidem adhibeas verbis meis, audi. Iam inde, cum puer essem, noui, Ofellum hunc nõ profusius vsum esse incolumi re familiari sua, quàm nunc eadem labefactata vtatur: Videas hunc ipsum laboriosum colonum cum pecore, suisque natis in agro, antea suo, deinde ab Vmbreno angustioribus terminis circumscripto, & ab ipso Ofello conducto, narrantem hæc: Ego non temere die non festo quicquam comedi, præter olus, cum pede pernæ: fumo obduratæ: at

si quando amicus, iamdiu mihi non visus, hospitio fuerat excipiendus; siue cum ab opere solutus essem, & propter imbrem otiosus vicinum conuiuam haberem, bene profectò curabamur; non quidem mensa piscibus, ab vrbe petitis, extructa; sed pullo, atque hædo: secundas vero mensas ornabam vua pensili, nuce, & ficu: postea noster hic erat ludus; potare quidem, sed culpa ipsa tanquā poculorum magistra, nobis potantibus imperante: cumq; Cereri libauissemus, precatique essemus, vt aruis prodesset nostris, tunc vidisses contractæ frontis rugas vino explicatas. Eundem dicentem audias; nouos vsquequaque fortuna mihi terrores incutiat; quid poterit tamen illa de meo hoc victu detrahere? dicite pueri, posteaquam Vmbrenus iste nobis eiectis, hunc occupauit agrum, quanto minus pingues, & nitidi fuistis? certe nihilo: Nulla mehercule priuata sunt natura; ita vt illa Vmbrenum, vel me, vel alium quempiam proprium constituerit dominum: ille nos per vim ex agro expulit; illum itidem profusio, aut versuti iuris ignorantia, vel demum hæres expellet: nunc quidem ager iste, qui nuper Ofelli dicebatur, Vmbreni esse dicitur, nulli tamen proprius erit; sed modo à me, modo ab illo possidebitur: quæ cum ita se habeant, pueri, ne animis cadatis; quin potius fortes, & constantes ad quoscunque seuientis fortunæ impetus vos opponite.

SATYRA III.

Sub persona Damasippi Stoicum paradoxum tractat, à Cicerone quoq; tractatum: quo, stultos omnes insanire, dicebant. Ipse autem his verbis hanc eorum sententiam proponit,

Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus, & grex Autumat.

Initio Damasippum inducit ipsum accusantem, quòd præ desidia nihil scriberet: deinde quomodo ad Stoicam sectam se contulisset, narrantem. De qua etiam nonnulla per ironiam sub eius persona dicit, vt, *sapientem pascere barbam:* &, *Stertinius sapientum octauus.* Tandem verò ita claudit satyram, vt sub ipsius Damasippi nomine cæteros omnes aperte irridere videatur, quum varijs insaniæ generibus ab eo commemoratis, aliquot suæ quoq; audiens, respondet, *O maior tandem parcas insane minori.*

SIC raró scribis, vt toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæq; retexés,
Iratus tibi, quòd vini, somnique benignus,
Nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis

Saturnalibus huc fugiſti. ſobrius ergo
Dic aliquid, dignum promiſſis: incipe. nil eſt:
Culpantur fruſtra calami, immeritusq; laborat
Iratis natus paries dijs, atque poetis.
Atqui vultus erat multa, & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Inuidiam placare paras virtute relicta?
Contemnêre miſer. vitanda eſt improba Siren
Deſidia: aut quicquid vita meliore paraſti,
Ponendum æquo animo. Dij te, Damaſippe, deæq;
Verum ob conſilium donent tonſore. ſed vnde
Tam bene me noſti? Poſtquã omnis res mea Ianũ
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus proprijs. olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus ære:
Quid ſculptum infabrè, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos, egregiaſque domos mercarier vnus
Cum lucro noram. vnde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. Noui:
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emouit veterem mirè nouus, vt ſolet, in cor
Traiecto lateris miſeri, capitiſque dolore:
Vt lethargicus hic, quum ſit pugil, & medicũ vrget:
Dum nequid ſimile huic, eſto vt libet. ô bone, ne te
Fruſtrere: inſanis & tu, ſtultique propè omnes:

Siquid

Siquid Stertinius veri crepat: vnde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore, quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam,
Atque à Fabricio non tristem ponte reuerti.
Nam male re gesta quum vellem mittere operto
Me capite in flumen: dexter stetit, &, Caue faxis
Te quicquã indignũ. pudor (inquit) te malus vrget:
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primùm nã inquirã, quid sit furere. hoc si erit in te
Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, & quencunque inscitia veri
Cæcum agit: insanum Chrysippi porticus, & grex
Autumat. hęc populos, hęc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. nunc accipe, quare
Desipiant omnes æquè ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. velut syluis, vbi passim
Palantes error certo de tramite pellit:
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit: vnus vtriq;
Error, sed varijs illudit partibus. hoc te
Crede modo insanum: nihilo vt sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. est genus vnum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis: vt ignes,
Vt rupes, fluuiosque in campo obstare queratur.
Alterũ, & huic varium, & nihilo sapientius, ignes
Per medios, fluuiosque ruentis. clamet amica,
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, vxor:
Hîc fossa est ingens, hîc rupes maxima: serua:
Non magis audierit, quàm Fusius ebrius olim,

Quum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori similem cunctum insanire docebo,
Insanit, veteres statuas Damasippus emendo.
Integer est mentis Damasippi creditor? esto.
Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors,
Reiecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem à Nerio. non est satis: adde Cicutæ
Nodosi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Quum rapies in ius, malis ridentem alienis,
Fiet aper, modò auis, modò saxũ: &, quum volet, ar-
Si malè rẽ gerere, insani est: cõtrà, bene sani: [bor.
Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perilli,
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam iubeo componere, quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore:
Quisquis luxuria, tristiue superstitione,
Aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est ellebori multo pars maxima auaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Hæredes Staberi summam incidere sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atq; epulũ, arbitrio Arri:
Frumenti, quantum metit Africa. Siue ego prauè,
Seu rectè, hoc volui: ne sis patruus mihi. Credo
Hoc

Hoc Staberi prudētem animum vidisse. Quid ergo
Sensit, quum summam patrimoni insculpere saxo
Hæredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium,& cauit nihil acrius: vt si
Forte minus locuples vno quadrante periret,
Ipse videretur sibi nequior. omnis enim res,
Virtus,fama,decus,diuina, humanaque pulcris
Diuitijs parent:quas quis construxerit, ille
Clarus erit,fortis,iustus,sapiens etiam, & rex,
Et quicquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore. quid simile isti
Græcus Aristippus? qui seruos proijcere aurum
In media iussit Libya: quia tardius irent
Propter onus segnes. vter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resoluit.
Siquis emat citharas, emptas comportet in vnum,
Nec studio citharæ, nec musæ deditus vlli:
Si scalpra, & formas,non sutor: nautica vela
Auersus mercaturis: delirus & amens
Vndique dicatur meritò. quid discrepat istis,
Qui nummos,aurumque recondit, nescius vti
Compositis, metuensq; velut contingere sacrum?
Siquis ad ingentem frumenti semper aceruum
Porrectus vigilet, cum longo fuste: neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum:
Ac potius folijs parcus vescatur amaris:
Si positis intus Chij,veterisque Falerni
Mille cadis: nihil est, tercentum millibus, acre
Potet

Potet acetum : age, ſi & ſtramentis incubet, vnde-
-octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum, ac tinearum epulæ, putreſcat in arca:
Nimirum inſanus paucis videatur, eo,quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius,aut etiam libertus vt ebibat hæres,
Dijs inimice ſenex cuſtodis? ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſq; dierum,
Vngere ſi caules oleo meliore,caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quiduis ſatis eſt, periuras,ſurripis, aufers
Vndique? tun' ſanus? populum ſi cædere ſaxis
Incipias,ſeruoſue tuos,quos ære pararis:
In ſanum te omnes pueri,clamentque puellæ.
Quum laqueo vxorē interimis,matremq; veneno,
Incolumi capite es?Quid enim? Neque tu hoc facis
Argis,
Nec ferro, vt demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris,eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non ante malis dementem actum furijs, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutæ mentis Oreſtes,
Nil ſanè fecit,quod tu reprendere poſſis.
Non Pyladen ferro violare, auſuſue ſororem
Electram: tantùm maledicit vtrique, vocando
Hanc,furiā,hunc,aliud,iuſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus,& auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus

Campana

Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis:
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus: vt hæres
Iam circum loculos, & claues læthus ouanſque
Curreret. hunc medicus multum celer, atq; fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. hominē ſic erigit. addit & illud,
Ni tua cuſtodis, auidus iam hæc auferet hæres.
Men' viuo? Vt viuas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus, atq;
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.
Quid ceſſas? agendum ſume hoc ptiſanariū oryzę.
Quāti emptę? paruo. quāti ergo? octo aſſibus. Eheu
Quid refert, morbo, an furtis, pereamq; rapinis?
Quiſnā igitur ſanus? Qui nō ſtultus. Quid auarus?
Stultus & inſanus. Quid? ſiquis non ſit auarus,
Continuò ſanus? Minime. Cur Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger. Rectè eſt igitur? ſurgetque? Negabit:
Quòd latus, aut renes morbo tentantur acuto.
Non eſt periurus, neque ſordidus. Immolet æquis
Hic porcū Laribus. Verùm ambitioſus, & audax.
Nauiget Anticyrā. quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquā vtare paratis?
Seruius Oppidius Canuſi duo prædia diues,
Antiquo cenſu, natis diuiſſe duobus
Fertur: & hæc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos Aule, nuceſque
Ferre

Ferre ſinu laxo, donare, & ludere vidi:
Te, Tiberi, numerare, cauis abſcondere triſtem.
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per diuos oratus vterque Penates,
Tu caue ne minuas: tu, ne maius facias id,
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coercet.
Præterea ne vos titillet gloria, iure-
-iurando obſtringam ambo: vter ædilis fueritue
Veſtrûm prætor; is inteſtabilis, & ſacer eſto.
In cicere, atque faba bona tu perdaſque lupinis,
Latus vt in circo ſpatiere, aut æneus vt ſtes,
Nudus agris, nudus nummis, inſane, paternis?
Scilicet vt plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Aiacem Atrida vetas cur?
Rex ſum. Nil vltra quæro plebeius. Et æquam
Rem imperito: ac ſicui videor non iuſtus, inulto
Dicere, quæ ſentit, permitto. Maxime regum,
Dij tibi dent capta claſſem redducere Troia:
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Conſule. Cur Aiax, heros ab Achille ſecundus,
Putreſcit, toties ſeruatis clarus Achiuis?
Gaudeat vt populus Priami, Priamuſq; inhumato,
Per quem tot iuuenes patrio caruere ſepulcro?
Mille ouiũ inſanus morti dedit, inclytũ Vlyſſem,
Et Menelaum, vnà mecum ſe occidere clamans.
Tu, quum pro vitula ſtatuis dulcem Aulide natam

Ante aras, ſpargiſq; mola caput, improbe, ſalſa,
Rectũ animi ſeruas? Quorsũ? inſanus quid. n. Aiax
Fecit, quum ſtrauit ferro pecus? abſtinuit vim
Vxore, & gnato, mala multa precatus Atridis.
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violauit Vlyſſem.
Verùm ego, vt hærentes aduerſo littore naues
Eriperem, prudens placaui ſanguine diuos.
Nempe tuo, furioſe. Meo, ſed non furioſus.
Qui ſpecies alias veris, ſceleriſque tumultu
Permiſtas capiet, commotus habebitur: atque,
Stultitiane erret, nihilum diſtabit, an ira.
Aiax, immeritos dum occidit, deſipit, agnos?
Quum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum eſt vitio tibi, quũ tumidũ eſt
Siquis lectica nitidam geſtare amet agnam, [cor?
Huic veſtem, vt gnatæ paret ancillas, paret aurum:
Puſam, aut puſillam appellet: fortique marito
Deſtinet vxorem: interdicto huic omne adimat ius
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſiquis gnatam pro muta deuouet agna,
Integer eſt animi? ne dixeris. ergo, vbi praua
Stultitia, hìc ſumma eſt inſania. qui ſceleratus,
Et furioſus erit. quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam, & Nomentanũ arripe mecum.
Vincet enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piſcator vti, pomarius, auceps,
Vnguen-

Vnguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
Mane domũ veniant. Quid tum? Venêre frequẽtes.
Verba facit leno: Quicquid mihi, quicquid & horũ
Cuiq; domi est, id crede tuũ: & vel nũc pete, vel cras.
Accipe, quid contra iuuenis responderit æquus.
In niue Lucana dormis ocreatus, vt aprum
Cœnem ego: tu pisces hyberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus, qui tantum possideam: aufer;
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Vnde vxor media currat de nocte vocata.
Filius Æsopi, detractam ex aure Metellæ,
(Scilicet vt decies solidum exorberet) aceto
Diluit insignem baccam. quî sanior, acsi
Illud idem in rapidum flumen, iaceretue cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum
Nequitia, & nugis, prauorum & amore gemellum:
Luscinias soliti impenso prandere coemptas.
Quorsum abeant sani? creta, an carbone notandi?
Ædificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Siquem delectet barbatum: amentia verset.
Si puerilius his, ratio esse euincet, amare:
Nec quicquam differre: vtrumne in puluere, trimus
Quale prius, ludas opus: an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia. potus vt ille

Dicitur,

Dicitur, ex collo furtim carpsisse coronas:
Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero quum poma, recusat.
Sume Catelle: negat. si non des, optat. amator
Exclusus quî distat? agit vbi secum, eat, an non,
Quò rediturus erat, non arcessitus: & hæret
Inuisis foribus. Nec nunc quum me vocet vltro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, reuocat: redeam? non, si obsecret. ecce
Seruus, non paulo sapientior. O here, quæ res
Nec modum habet, neq; consiliũ, ratione, modoq;
Tractari non vult. in amore hæc sunt mala, bellũ,
Pax rursum. hæc si quis tempestatis propè ritu
Mobilia, & cæca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa: sibi nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoque.
Quid? quum Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percusti forte: penes te es?
Quid? quum balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas quì sanior? adde cruorem
Stultitiæ: atq; ignem gladio scrutare. modò (inquã)
Hellade percussa Marius quum præcipitat se,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolues hominem, & sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat: &, vnum,
(Quiddã magnum addẽs) vnum me surpite morti:
Dijs

Dijs etenim facile eſt, orabat: ſanus vtriſque
Auribus, atque oculis. mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, quũ vẽderet. hoc quoq; vulgus
Chryſippus ponit fœcunda in gente Meneni.
Iupiter, ingentes qui das, adimiſque dolores,
(Mater ait pueri menſes iam quinque cubantis)
Frigida ſi puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
In Tiberi ſtabit. caſus, medicuſue leuarit
Ægrum ex præcipiti: mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius ſapientum octauus amico
Arma dedit: poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet: atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris:
Qua me ſtultitia (quoniam non eſt genus vnum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demẽs quum portat Agaue
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tãtùm hoc ediſſere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primùm
Ædificas. hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis. & idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum, & inceſſum: qui ridiculus minus illo?

An,quodcunq; facit Mæcenas,te quoq; verum eſt,
Tanto diſſimilem,& tanto certare minorem?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Vnus vbi effugit,matri denarrat vt ingens
Bellua cognatos eliſerit. illa rogare,
Quantane?nũ tandẽ (ſe inflans) ſic magna fuiſſet.
Maior dimidio.Num tanto?Quum magis,atque
Se magis inflaret,Non,ſi te ruperis (inquit)
Par eris. Hæc à te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc(hoc eſt,oleum adde camino)
Quæ ſiquis ſanus fecit,ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem(Iam deſine)Cultum
Maiorem cenſu (Teneas Damaſippe tuis te)
Mille puellarum,puerorum mille furores.
O maior tandem parcas inſane minori.

PARAPHRASIS.

SI rarò ſcribis, Horati, quòd ſcilicet ſemper mutans, ac delens, quæ à te ſunt ſcripta non toto anno quater poſcas membranam, in quam ea conferas, quæ hominum lectione ſint digna; id vero accidat, ꝙ iratus tibi (quia ſcilicet vino, & ſomno deditus, plus quàm par ſit) dignum dictu nihil ſcribas; quid fiet igitur, nonne promiſſa apparebunt? iam inde à Saturnalibus huc te recepiſti, quod ſi vini, ſomniq; copia largior tibi ſcribenti obſtitit, nunc ergo ſobrius, age, profer aliquid, promiſſis dignum: aude; incipe; nihil eſt, quod tibi impedimento eſſe debeat: fruſtra culpantur calami; parieſque tuus ceratus, in quo aliquid ſcribere debueras; cum nihil pangas, videtur Dijs iratis, & poëtis natus eſſe. at qui vultu, & fronte præteferebas, ſi quando in villulam tuam, ad arcendam frigoris iniuriam aptiſſimam, ſolutus negotijs te recipiſſes, magna, & præclara ſcripturum. Quorſum igitur ſpectauit tanquam comitem

Platoni Menandrum adiungere? aut quid opus fuit tecum afferre Eupolim, Archilochum, si nihil scripturus eras? Mauisne, Horati, otiari, negligereq; virtutem, quàm inuidiæ obnoxius esse tuis præclaris laboribus? miserrimus quidem ab omnibus ludibrio habeberis: quare inertia ista à te fugienda est, tanquam altera syren; aut quicquid tibi famæ, & dignitatis comparasti, æquo animo amittendum. At, ò Damasippe, cum iam in philosophum euaseris, & tam bene mihi consulueris, Dij, Deæque donent tibi tonsorem, te dignum, ad tondendam demissam hanc tuam barbam: verum quibusnam rebus ita tibi exploratum est ingenium meum? Ne quid te fallam, Horati, ex eo tempore, ex quo rei familiaris meæ iacturam feci, cœpi aliena negotia curare: etenim olim delectabar plurimum; quæritans, quo vase, affabrè facto, vafer ille Sisyphus pedes lauisset; quid sculptum sine arte esset; quid minus eleganter conflatum: ego in hoc genere plurimum exercitatus cuiuslibet signi precium noueram; atque vni mihi penitus perspectum erat, maximo cum lucro mercari hortos, & magnificas domos: cuius rei causa Mercurius ab omnibus appellabar: quippe qui rem meam bene gerere existimabar: Id quidem noui ego Horatius, mirorque, Damasippe, quomodo morbo isto, quo detinebaris lucri causa, sis liberatus. Atqui scito, Horati, morbum hunc veterem à nouo quodam esse depulsum; vt fieri solet, cum capitis dolor in os ventriculi transfertur; & ex pleuritico quispiam fit cardiacus; aut cum aliquis lethargicus commutato morbo fit freneticus, ita vt medicum pugnis insequatur. Per me licet sis freneticus, dummodo ne me pugnis cedas: At, ò Horati, ne te ipsum decipias, & tu, & omnes ferè insani, & stulti estis, si quid veri loquitur Stertinius Stoicus; à quo ego disciplinæ capax didici hæc præcepta, ex eo tempore, quo suis institutis me consolans, iussit etiam, vt alerem barbam philosophicam; & hilaris redirem domum à ponte Fabricio; desperatione autem ductus, quòd fortunarum mearum naufragium fecissem, cum me è ponte, capite iam operto, desperantium more, in fluuium præcipitem dare vellem, opportunus adfuit; atque dixit. Caue, Damasippe, quidpiam te indignum facias; vitioso quodam pudore afficeris; vt qui vereris, ne habearis insanus inter sanos. Primum quæram ego, quid sit furere; quod si in te vno id esse reperietur, pluribus sanè non ego conabor tibi persuadere, ne tibi mortem intrepidè afferas. Schola Stoica in ea est sententia, vt eum appellet insanum, qui inscitiæ tenebris demersus verum à falso nequeat intelligere: ab hoc numero nemo, sapiente excepto, excluditur: Nunc accipe, quare omnes, qui te insani cognomine notant, æque, ac tu desipiant. Quemadmodum in syluis, & locis impeditis hi omnes, qui à via deflexerunt, æque aberrant, etiam si alij dextrorsum, alij sinistrorsum ferantur; ita varia stultitiæ sunt genera: sed error hic quasi ludibundus in varias partes versatur: existimato

stimato autem, te eo pacto insanum esse, quo is, qui te deridet; nihilominus sibilis dignus, & nihilo sapientior, quàm tu. Stultitiæ genera duo sunt; vnum illorum, qui ea extimescunt, à quibus nihil sit timendum: vt exempli gratia; si quis conqueratur, ignes, rupes, fluuios obstare in planitie aliqua, quæ tamen res non obstent: alterum ab hoc penitus diuersum est, & nihilo sapientius; illius nempe, qui certissimis periculis sese obijciat: dum vero se præcipitem dare vult, si clamet amica mater, honesta soror, clamet vxor, pater, cum omnibus affinibus; Caue tibi, ingens namque hic est fossa; hic certe insania illa correptus, non magis audierit, quàm Fusius ille ebrius, actor tragicus, Hecubæ personam sustinens, & somnum simulans (vt istius personæ ratio ferebat) audiuit Catienum, Polydori partes agentem; dum magno clamore loqueretur: Mater te appello. Ostendam ego, plebem omnem simili, atque hic laborat, insania laborare. Demus, Damasippum nimium insanire, vt qui tanto emendarum statuarum studio ducatur: Quid, creditor Damasippi estne compos mentis, cum credat statuas suas ei homini, qui nunquam soluturus sit? Sed demus, ita esse: Si dixero, accipe, quod nunquam reddas mihi, erisne tu mente captus, si acceperis; an potius insanus, si prædam istam, tibi à Mercurio oblatam, reieceris? Caueat debitor per syngrapham Nerio, se nempe pecuniam certam huic debere; non est satis: addantur etiam Cicutæ, Fœneratoris callidi, mille tabulæ, formulæ, cautiones mille, mille scripturæ, quibus, tanquam vinculis, debitorem suum adstringat; ex ijs omnibus tamen vinculis debitor iste fugacissimus vultu, ad risum composito, tanquam Proteus, cum in ius vocabitur, elabetur, mille technis, dolis, versutijsque excogitatis. Si male rem suam gerere insani est hominis, è contra sapientis bene gerere; nimirum longè insanior est Perillius, qui debitori ea credat, quæ ille nunquam per argentarij scripturam possit reddere. Quisquis ambitione detinetur, aut auaritia exercetur, hunc, me vitia ista reprehendentem, attente vt audiat, etiam atque etiam rogo: quisquis etiam luxuria, aut superstitione, alioue animi morbo æstuat, & ægrotat, suo quisque ordine ad me accedat, dum doceo, omnes insanire. Ex omnibus, qui morbo animi sunt affecti, auaros insanissimos esse, & grauius cæteris ægrotare existimo, hisque plus ellebori dandum esse: at nescio, an conditio istius morbi suadeat, vt totam Anticyram illis tribuamus. Staberij hæredes testatoris iussu, quantum ex testamento accepissent, incidere in sepulcro; quod nisi fecissent, damnati sunt à Staberio testatore, gladiatorum paria centum populo Romano dare: epulum etiam arbitratu Arij, hominis sumptuosi: maximam item frumenti copiam; hoc etiam in sepulcro incisum esse voluit: Siue ego prauè, siue rectè, incidi ita volui: ne sis viator mearum rerum censor seuerus: Credo equidem, Staberium id, quod iussit, prudenter iussisse. Verum hoc elogio quid spectauit? quæ fuit eius mens? Quandiu vixit, existimauit, pauperiem maximum vitium

HH 2 *esse;*

esse; & à nulla alia re magis sibi cauit, quàm ab hac: ne si fortè diem obiisset extremum, minus locuples vel vno quadrante, videretur sui ipsius parum studiosus. Etenim dicebat ille; Intuere cuncta, ea quidē siue sint diuina, seu humana, diuitijs nimirum omnia obediunt, quas qui sibi parauerit, ille dubio procul fortis, clarus, iustus, sapiens, hoc etiam addo, rex erit: Sperauit homo iste, factum hoc, tanquam esset à virtute profectum, laudi sibi fore. Quid simile isti fecit Aristippus? qui, quòd nimio onere grauarentur eius serui, iussit eos aurum in media Lybia proijcere: vter horum magis insanit? Proculdubio huiusmodi exemplum, quod æque in dubium reuocari potest, & quod rem controuersam ad decidendam controuersiam affert, nihil prodest. Si quis citharas emptas in vnum locum comportauerit, neque ijsdem vti nouerit; si quis non sutor scalpra, & formias; aut abhorrens à mercatura nautica vela emerit, iure quidem optimo & delirus, & amens appellabitur: quæso, quid inter istos interest, & eum, qui recondit aurum; nesciatque eo vti, & ab illo abstineat, tanquam à sacris? Si quis semper iacens apud ingentem tritici aceruum excubias agat cum baculo ad arcendos fures, neque huius possessor esuriens audeat ex illo tantillum demere; quin potius vescatur vilioribus herbis; item si conditis domi mille, quid mille dixi? trecentis millibus cadis Chij, & Falerni, acetum forte biberit; age item; si quis vndeoctoginta annos natus, cui in arca vestis stragula à tineis, & blatis sit corrosa in stramentis dormiat, nimirum is à paucis insanus habebitur; cur ita? Quia hominum maxima pars hoc eodem auaritiæ vitio laborat. Vah senex, dijs inuise, ea ne custodis, quæ deinde filius, aut libertus absumat? an ne quid tibi desit? ecquid de aceruo illo tuo congesto diminuetur, si senio confectus ceperis liberaliori victu vti? & caput tuum, porrigine fœdum, oleo optimo curaueris? Nec est, quod dicas, te paruo contentum esse; etenim si quouis tenui victu, & sordido cultu es contentus, cur, vt rem augeas, peieras, surripis, & vndique furaris? Tu ne sanus? Enimuero si eo animo esses, vt populum, aut seruos, quos precio emeris saxis petere velis, ab omnibus pueris insanus appellaberis: cum vxori gulam laqueo fregeris, aut matrem veneno extinxeris, es ne sanæ mentis? Quidni sanæ mentis sis? etenim non Argis hoc facis; neque ferro interficis matrem, vt insanus Orestes. Quid reris tu, matre demum à se interfecta, non autem antequam materno sanguine manus polluisset, Oresten insaniisse? Atqui tantum abest, vt postquam matrem interfecerit, insanus quicquam praue egerit, vt etiam reprehensione nihil dignum commiserit. Hic certe non Pyladen amicum suum, aut Electram sororem ferro violare est ausus; hos duntaxat conuitijs insectatur, appellando sororem furiam, Pyladen vero alio nomine, prout atra bilis eum impellebat. Opimius auarus, iccirco pauper, quòd argento, & auro, quod possidebat, vti nequiret; ille inquam Opimius, qui festis diebus fictili poculo bibere Veietanum, tenuissimum vinum;

uum; profestis vero vappam potare consueuerat, quondam veterno grauiter est oppressus: adeo vero desperabatur illius salus, vt eius hæres, plurimum sibi gaudens, excurreret circum illius thesauros: medicus diligens, & fidelis Opimium hunc lethargicum hoc pacto excitauit: iussit apponi mensam, & nũmorum saccos effundi: iussit plures accedere, qui pecuniam illam numerarent; atq; oratione sua hominem, veterno oppressum, ita excitauit: Nisi quàm diligentissimè nũmos custodieris, pro certo habeto, fore, vt hæres tuus auidè eos tibi surripiat. Auferet (inquit Opimius) me ne viuo? cui medicus; Vt igitur viuas, fac euigiles; atque hoc vnum præcipue curato. Tum Opimius: Quid vis faciam? Est, inquit medicus, quòd cibo vires reficias; cæteroqui te inopem hæ destituent. Quid? respuis id facere? agedum, sume pultem hanc ex farina hordeacea, mirificè tibi profuturam. poscit æger: Quanti emptam? Paruo, inquit, medicus: Quanti ergo emisti? Octo assibus; Tum auarus, Heu quid refert, vtrum lethargo peream ego, an furto, & rapinis? Hæc cum ita se habeant, quis ergo est sanæ mentis? Qui non est stultus: Quid autem est auarus? stultus, & insanus. At nunc ego Horatius ex te quæro, Damasippe; Si quis fortè auarus non est, continuone sanus erit? Minime gentium Horati: Cur ita Stoice? Dicam; putato autem hoc à Cratero medico dici: Aeger hic non est proculdubio cardiacus: quòd igitur æger hic morbo cardiaco non laborat, valetne, & è lecto surget? id sanè Craterus, medicus præstantissimus, negabit: quippè quòd illius latus, & renes acuto exerceantur morbo. Qui ob auaritiam neque sordidus, neq; periurus est, hic porco rem diuinam faciat Dijs Laribus; qui ei talem insaniam non immiserunt: at ambitiosus cum sit, audeatq; magistratum petere, huic, cum sua profundat, suadeo, nauiget Antyciram, vt veratro purgetur. Nam quid differt, vtrum omnia profundas, an tuis abstineas fortunis? Fertur olim Seruius Oppidius diues duo prædia Canusii natis suis diuisisse: cumq; è vita migraturus esset, eos ad lectum vocari iussit; hisque verbis eos est affatus. Postquam, Aule fili, perspexi, te in sinu ferre lusoria instrumenta, & omnia donare: te vero, Tiberi, sensi perpetuo tristem numerare, & omnia abscondere; veritus equidem sum, cum dissimili admodum ingenio sitis; ne tu, Aule, Nomentanum profusum nepotem; tu vero, Tiberi, Cicutam, sordidissimum hominem sis imitaturus: quare per Deos penates vos obtestor, vterque sibi caueat: tu, Aule, ne nimia hac tua luxuria rem imminuas; tu vero, Tiberi, ne parsimonia tua adaugeas id, quod ego pater, & natura, paucis contenta, satis esse ad victum putamus: insuper à vobis danda est opera, ne gloriæ dulcedo alliciat vos ad magistratus petendos; & iure iurando ambos obstringam, si quis vestrum Aedilis, aut prætor fuerit, is vt execrandus sit; neque ei liceat vlla sua in re, testes adhibere. Adeone insanus eris, vt quia scilicet ænea tibi statua erigatur; aut ædilis in Circo præsis ludis, velis te spoliari agris, & nummis, à patre acceptis?

scilicet vt tu, astuta veluti vulpes, leonem imitata, eodem plausu excipiaris, quo Agrippa? Verum huiusmodi hominibus omissis eos nunc excutiamus, qui, specie gloriæ decepti, grauiter peccant. Heus Agamemnon, cur vetas, Aiacis corpus ne quis sepeliat? Quia rex sum: ego vero quòd vnus è plebe sim, vlterius non quæro: Et quidem iustè impero; quòd si cui fortasse videor non iustus Rex, facilè & citra supplicium concedo illi, dicat, quæ velit. O Regum maxime Agamemnon, Dij ita votis tuis faueant, vt capta Troia incolumen classem tuam possis reducere: Cum itaque adeo perhumanus sis, licet ne mihi, te consulere, & mox respondere? Consule me, ò Teucer. Cur Aiax, miles præstantissimus, quique toties Græcos, versantes maximo in discrimine, seruauit, vnoque Achille inferior fuit, insepultus iacet? istudne permittis, vt cuius causa multi iuuenes Troiani sepulcro patrio carent, eiusdem itidem cadauere inhumato lætetur Priamus, & omnes Troiani? Ego id ita esse volui, & iussi, quòd Aiax insanus mille ouium contrucidauit, clamans, se interficere strenuum Vlyssem, & Menelaum, atque etiam me Regem. Ergone, Rex, illum insepultum ob insaniam relinquis? quid nonne tu quoq; delirasse visus es, cum in Aulide Iphigeniam filiam tuam, quæ tibi carissima esse debuerat, vt placetur Dianæ numen, statuis, sacrificandam esse? cum præsertim vitula mactata id assequi potuisses. Quorsum hæc de me Rege dicis? Quia ex te quæro, quid Aiax insanus fecit, cum pecus illud interfecerit? ille enim vobis principibus multa precatus mala non violentas in vos iniecit manus; non in vxorem, non in natam: Nullo certe pacto aut Teucrum, aut Vlyssem violauit: At ego Rex, vt classem Græcam aduersa tempestate detentam, liberarem, prudens sanguine placare statui Dianam. Itane furiosus sanguine filiæ tuæ Dianam aduersam placare? Meæ quidem; sed non furiosus id feci: At ò Rex maxime, te non ignorare velim; quicunque specie falsa, & à vero differente, cum scelere etiam coniuncta decipitur, ita vt praua pro rectis, & falsa pro veris sequatur, is dubio procul insanus est habendus: & parui referre existimatur, an stultitia, an vero ira peccauerit. Desipit itaq; Aiax, quòd immeritos agnos interfecerit; tu vero ambitione quadam impulsus, cum filiam tuam sciens occidis, esne compos mentis? & cum corde, animoq; sis commotus, putasne à vitijs abesse? Si quis sit, qui ita mente deliret, vt lectica nitidam agnam velit gestari; atq; huic, perinde ac si filia esset, ornatum omnem muliebrem, & ancillas emat; & ipsi adblandiens pupam, aut pupillam appellat; agnamque istam marito forti despondeat, iure quidem huic, tanquam homini furioso, honorum suorum prætor interdicat administrationem; & illius bonis affines prudentissimos tutores det. Quid? Si quis filiam suam deuouerit, cum agnam mactare queat, hunc tu hominem sanæ mentis appellabis? id quæso ne dixeris: Perspicue igitur apparet, quicunque stultus fuerit, is & insanus; & quicunque sceleratus, idem & furiosus erit; vt itidem, si quis populari fama du-

citur

titur, quæ solet omnino mutabilis esse, hic veluti tonitru attonitus, & Bellonæ furore percitus de statu mentis deicietur. Ad luxuriosos nunc venio; etenim rationi, & veritati consentaneum esse videtur, luxuriosos quoque insanire omnes. Nomentanus iste nepos simul ac amplissimi patrimonij hæres factus est; quasi pro imperio palàm edici iubet; vt piscatores, pomarij, auceps, vnguentarius, lenones, homines periuri, ac scelerati; in vico Tusco habitantes, fartores itidem, & id genus hominum, in Velabro vendentium, manè domum veniant. Quid consecutum est? Accurrerunt frequentes; leno quasi cæteris eloquentior, talem habuit orationem: Nomentane, scito, quæcunque ab his omnibus, qui hic adsunt, quæque etiam à me possidentur, ea omnia in tua potestate esse; vel hodie, vel cras periculum de hoc facias, id ita esse, re ipsa experiere. Accipe nunc, quid huic lenoni iuuenis, facilè assentiens, responderit: Tu venator dormis sub dio, vt aprum ego cenem: tu piscator difficillimo hyemis tempore piscaris, cum ego domi in otio delitescam? indignus sanè, qui tot pecuniarum possideam: aufer itaque, sume tibi decies centena sestertium nummum millia, tibi tantundem venator sume: tibi vero leno triplum, quo facilius tua opera alterius vxor vocata de media nocte ad me adducatur. Clodius Aesopi Clodij Tragædi filius insignem margaritam, detractam ex aure Metellæ, aceto liquefecit; scilicet, vt vno haustu absorberet decies centum millia sestertium nummum: hoc cum fecerit, qui prudentior fuit, quàm si tantum precium in rapidum flumen, aut in sordidam cloacam proiecisset. Progenies Q. Arij, par fratrum nobile, cũ nequitia, & ingenij leuitate, tum malarum rerum studio quàm simillimum, consueuerat prandere luscinias, magno comparatas; hos si sanos appellaueris, non ne absurdum sit? laudandos, an vituperandos censes? Si videris senem puerorum more casas ædificare; ludere par impar; equitare arundine longa; hic quidẽ amentia agi dicetur: ego vero si rationibus firmissimis probauero tibi, puerilius esse homini barbato amare, quàm equitare arundine; nec quicquam interesse, vtrum ludas eo pacto, quo cum esses annorum trium puer ludebas; an meretricis amore captus plores, quæro ex te, facturusne es, quod olim fecit Polemo? morbone isto liberatus, pones fasciolas, quibus crura obuoluebas; pones brachiale; pones colli & faucium operimenta? vt ille fecisse dicitur, qui cum reprehensus esset à Xenocrate, Stoico philosopho, quòd dissolutissimè viueret, lustris & conuiuijs omissis ad sapientiæ studium totum se contulit: credo te id minimè facturum; quin potius recusaturum; vti cum tu puero irato poma porrigis, ea recusat: puero enim huic si dicas; sume Catelle poma, negat se accepturum; si non des, optat, vt sibi dentur. Amans ab amica exclusus, qui differt ab isto, vbi secum meditatur, eat nec ne ad amicam, ad quam rediturus fuerat, tametsi non vocatus; & cum in ianuæ limine suæ amicæ hæret; dumque hoc secum diu meditatus est; tandem statuit, ad illam se minime accessurum; tametsi illa vltro

eum vocauerit: idem etiam sic secum interdum disputat: Quin potius meditor, qua ratione tot animi cruciatibus, quibus angor plurimum, finem imponam? illa me exclusit, nunc reuocat, ego ne redeam? non sanè, vel si me obsecret: Attende autem seruum multo sapientiorem. O here, tu neque ratione, aut modo vllo rem illam geras, quæ (vt est Amor) & consilio, & modo destituta est: circumspice amoris statum, illum quandoque bello exerceri, quandoque pace frui videbis: quamobrem si quis hæc, veluti tempestate aliqua acta, mobilia, ac fluitantia cæca sorte, conetur firma & stabilia reddere; is mehercule nihilò plus proficiet, quàm si det operam, vt cum ratione, modoque insaniat. Quid dicam, cum excerpens semina ex pomis picenis, gaudes illis subhumidis percutere tectum, in curuitatem formatum; quasi ea omnia tibi in amore prospera futura polliceantur, es ne sana mente? Quid cum senex iuuenum more blandè puellam alloqueris; sanior ne tu es eo, qui casas ædificat? adde quòd cum Amor sit ignis; si quis ad amoris insaniam addat scelera, cædes, & cruorem, is dici poterit, ignem gladio scrutari; & stultitiæ crudelitatem admiscere. Amabo cum Marius interfecta Hellade, à qua in amore spernebatur, è sublimi loco se se præcipitem dimisit, fuitne furiosus? an suo quamque rem nomine appellans, eum non insanum esse fateberis, sed sceleratum esse contendes? At seu furiosum, seu sceleratum hunc ipsum appellaueris, parui id refert; cum sceleratus absque dubio sanus esse non possit. Cæterum de superstitiosis aliquid dicamus. Libertinus erat quidam senex, nec is quidem ebrius, qui lotis manibus oraturus deos, circum compita excurrebat, atque ad hoc factum, hæc verba addebat: Dij immortales (quandoquidem id vobis perfacile est) me vnum ab interitu vindicate, & immortalem reddite; hic quidem sanus toto corpore, hæc à Dijs immortalibus precabatur. Verum si idem hic, tanquam seruus à domino vendendus fuisset, sat scio, cum in ceteris dominus emptori præstitisset, & cauisset, mentem exciperet: Hos quoque superstitiosos Chrysippus Stoicus habet stultorum numero. Olim mater pueri cuiusdam, iam quinque menses ægrotantis, sic Iouem affata est: Iupiter, qui das, & adimis dolores; voueo si quartana, frigus incutiente, meus hic puer liberabitur, illo die, quo magistratus ieiunium in honorem tuum indicet, hunc in Tiberi nudum staturum: si euenerit, vt puerum hunc siue casus aliquis, seu medici diligentia morbo liberauerit, mater stulta existimans, id euenisse Iouis fauore, eum statim in Tiberi nudum constituet, & in febrim iterum delapsum necabit. quo igitur malo commota mente id accidit? nullo sanè alio, quàm nimia superstitione. Stertinius ob sapientiam dignus certè, qui octauus inter sapientes numeretur, mihi hoc armorum genere consuluit; ne scilicet posthac inultus ab vllo peti possem. Si quis me fatuum esse dixerit, eundem itidem ego stultum appellabo; atque ita discet, respicere errata sua, quæ in mantica condi solent. O Damasippe Stoice, ita tibi post tantam rei familiaris iacturam

ram quæstuosa eueniat mercatura (quoniam insaniæ non vnum est genus) quanam stultitia laborare me censes? nam mea quidem sententia sanus sum. Quid, Horati, censésne, te sanum continuo esse, vbi primum tibi ipsi sanus videberis? Agaue num cum nato infelici Pentheo caput præcidit, furiosane tum sibi videtur? Stultum quidem, & insanum me esse, Damasippe, fateor (licet verum dicere) at hoc vnum ex te scire aueo, quo animi vitio me ægrotare censes. Accipe, Horati, Sumptuosè ædificas; & cum angusta tibi res familiaris sit, opulentos, & diuites imitaris: tu etiam irrides Turbonem gladiatorem, paruum quidem, at pugnacem, & animosum; qua in re tu perpusillo admodum co pore illo minus ridiculus es? An si magnificè Mæcenas ædificat, te quoque ædificare, & cum eo certare par est; qui certe si cum illo conferaris, longè inferior es? Accidit olim, vt dum rana abesset, eius pulli vituli pede fuerint pressi: ex illis vnus effugit, matrique narrat; fratres suos interfectos esse ab ingenti bellua: illa rogare cœpit, quanta est bellua? & se inflans, dixit, si sic fuisset, quanta ego sum, magna esset. Pullus respondet; huic maior dimidio te erat: mater iterum se inflans, num tanto maior? cum autem illa magis ac magis se inflaret, pullus dixit; Etiam si disrumparis, nunquam belluæ illius magnitudinem poteris æquare: Fabula per belle in te quadrat: adde ad hanc insaniam tuam, idest ad malum malum, carmina, quæ pangis; quæ si quis vnquam sanus fecit, tu quoque sanus facies: prætermitto iracundiam illam tuam, cum rabie comparandam. Iam Damasippe, desine, mea mihi vitia exprobrare. Omitto, Horati, sumptuosiorem hunc tuum vestitum, maiorem censu. At, ò Damasippe, tuis te vitijs contineto, aliena verò ne exquiras. Omitto denique, Horati, puellarum, atque puerorum amores, quibus detineris: Ego vero, Damasippe, te admonitum velim, cesses tandē aliquando, cum longè insanior me sis, mihi, minus insano, maledicere.

SATYRA IIII.

Catium Epicureum inducit quædam, artis culinariç præcepta tradentem. Sub huius Catij persona sectam illam irridet, vt quæ in huiusmodi rerum cognitione, tanquam maximi facienda, valde sibi placeret; & lautæ mensæ honorem affectaret. Interim tamen pleraque à vera culinariæ artis scientia aliena hic ei tribuere existimatur, vt, illos eam quoque falsò sibi arrogare, ostendat.

VNde, & quò Catius? Nō est mihi tempus, auenti
Ponere signa nouis præceptis: qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumq; Platona,

Pec-

Peccatum fateor, quum te sic tempore læuo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quòd si interciderit tibi nũc aliquid, repetes mox.
Siue est naturæ hoc, siue artis, mirus vtroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem:
Vtpote res tenues, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomẽ: simul, an Roman⁹, an hospes.
Ipsa memor præcepta canam: celabitur autor.
Longa quibus facies ouis erit, illa memento,
Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis
Ponere. nanque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis creuit in agris,
Dulcior. irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subitò te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris viuam misto mersare Falerno.
Hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
Natura est: alijs malè creditur. ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendosè: quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur aluus,
Mitulus, & viles pellent obstantia conchæ:
Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice

Murice Baiano melior Lucrina Peloris:
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur Echini:
Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quiuis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces auerrere mensa,
Ignarum quibus est ius aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum iam se conuiua reponet.
Vmber, & iligna nutritus glande rotundas
Curuet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus est, vluis, & arundine pinguis.
Vinea summitit capreas non semper edules.
Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus, atque auibus quæ natura, & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt, quorũ ingeniũ noua tãtum crustula promit.
Nequaquam satis in re vna consumere curam:
Vt siquis solum hoc, malane sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus oliuo.
Massica si cœlo supponas vina sereno,
Nocturna, siquid crassi est, tenuabitur aura:
Et decedet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ouo:
Quatenus ima petit voluens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis, & Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri

Post vinum stomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit
Quæcunque immundis feruent allata popinis.
Est operæpretium duplicis pernoscere iuris
Naturam. simplex è dulci constat oliuo:
Quod pingui miscere mero, muriaque decebit,
Non alia, quàm qua Byzantia putruit orca.
Hoc vbi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit: insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit oliuæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie præstant. Vennucula conuenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraueris vuam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus, & alec,
Primus & inuenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces vrgere catino.
Magna mouent stomacho fastidia, seu puer vnctis
Tractauit calicem manibus, dum furta ligurit:
Siue grauis veteri crateræ limus adhæsit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes?
Oblitum, quanto curam, sumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi iustius illis,
Quæ nisi diuitibus nequeunt contingere mensis.
Docte

Docte Cati, per amicitiam, diuosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunq;, memento.
Nam quãuis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem iuueris. adde
Vultum, habitumq; hominis: quẽ tu vidisse beatus,
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes vt adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

PARAPHRASIS.

VNDE prodis, & quò tendis Cati? Non vacat mihi, Horati, tecum sermonem habere: cupio enim rationes ad persuadendum afferre, quibusdam nouis præceptis, quæ nimirum talia sunt, vt Pythagoræ, atque Socratis, ab Anyto accusati, doctissimi etiam Platonis præcepta facilè vincant. Fateor equidem, Cati, à me grauiter esse peccatum; qui te intempestiuè interpellauerim: verum (quæ tua erit humanitas) des veniam oro: quòd si quid tibi forte interpellatione mea è memoria effluxerit, postea illud facilè repetes: etenim id, quod tractas, seu à natura, seu ab arte pendet, sanè in vtraque præstas: Profectò id nunc ego studebam; quo pacto res adeo subtiles, & breuiter mihi explicatas ad memoriam reuocarem. Quare eas tibi narrando fortasse memoriæ tenacius infigam meæ. Cedò, Cati, doctoris tui nomen; is ne Romanus, an hospes est? Memor ego præceptorum ea tibi recensebo, auctoris vero nomen subticebo: Cum cœnam præbiturus es, iube apponi oua illa, quæ sunt forma longiori, vt quæ & candidiora sint rotundis, & gratioris saporis; & quæ cum sint, callo veluti obducta, & duriora vitellum marem famineo præstantiorem continent. Caulis, qui in locis minimè irrigatis nascitur, longè dulcior est eo, qui in suburbano crescit; & mea quidem sententia, nihil minus sapit palato, quàm qui in irriguo horto nascitur; vt qui de naturali bonitate soli plurimum amittat. Si fortè fortuna hospes vesperi te imparatum offenderit; isque cœna tibi sit excipiendus, ne gallina ob duritiem palato sit ingrata; suadeo tibi, vt eam vino Falerno, aqua diluto, obruas; istud enim eam teneram reddet: Fungis, qui in pratis nascuntur, tuto vesci possumus; aliundè nascentibus est cauendum: ille nimirum æstatem salubrem traducet; qui moris nigris, manè ex arbore decerptis, atq; insolatis, prandia terminabit: Iure quidem Aufidius reprehendendus est, et imperitus habẽdus, vt qui ex Falerno, austero vino, mulsum conditum

tum conuiuis, ad appetentiam prouocandam dabat; quoniam vacuis, & inanibus venis nihil nisi lene infundendum est: sanè quidem intestina facilius prolueris leni mulso: si vero aluus difficillimè tibi soluatur, Mitulus, & conchæ non magni precij oxylapatho, in harum iure cocto, quæcunque tibi obstabunt, adiment; verum non sine mero albo. Lunæ nascentes pleniores reddent conchylia, quæ ventrem deducunt: sed ne quid te fallat, non ex quouis mari conchylia generosa proueniunt. Peloris, in Lucrino lacu capta, suauior est murice, apud Baias capto. Ostrea præstantiora capiuntur iuxta Circeos: Echini in promontorio Miseno nascuntur optimi. Tarentini, molliter, & delicatè viuentes, iactant se pectinibus patulis. Hactenus de his, quæ ad antè cœnam spectant: nunc de ferculis, in cœna apponendis, videamus: etenim non est, cur quisquam ita temere sibi arroget cœnarum artem; nisi prius penitus perspectam habuerit saporum rationem. Nec satis est, pisces magno precio emere; eosque è macello in tuam mensam transferre; nisi scias, qui nam pisces, iure mersi, in patina sint apponendi; & qui assati ita grati conuiuis sint futuri, vt eos, quantum vis cibo languidos, suauitate condimenti de integro ad epulandum sint inuitaturi; quisquis à carne præpingui abhorret, is patinas implendas curet frustis apri, in Vmbria capti, & iligna glande pasti: spernat autem aprum, captum prope oppidum Laurentum; vt qui nutritus sit locis palustribus Capreæ. quæ è syluis egressæ, in locis, vineis consitis, nutriuntur, ibique capiuntur, eæ non semper ad edendum sunt vtiles. Qui peritus rerum ad gulę delitias pertinentium est, huic meritò gratiores erunt leporis armi reliquis corporis partibus. Ego autem, Horati, me eum esse profiteor, qui solo gustatu, & piscium, & auium naturam, ætatemque penitus perspectam habeam; quod è veteribus nemo, quamuis id scire studuerit, vnquam assecutus est. Video nonnullos, qui in hoc vno occupantur, vt placentas, & huiusmodi pemmata ex farina, & melle conficiant: sed non satis est, vna duntaxat in re aliquem occupatum esse; & omne studium in ea adhibere; veluti, si quis hoc vnum curet, ne vina deteriora conuiuis præbeantur; parum deinde sollicitus, quo oleo pisces condiat. In vino massico si quid crassi est, id aura nocturna extenuabitur; & odorem, neruis aduersantem, amittet: eademque massica colo lineo extenuata naturalem saporem perdunt: Qui Surrentino vino fęcem vini Falerni miscere voles, vt eius saporem combibat, vtque iucundior potio temperetur; sine colo vinario defęcare vinum poterit vitello columbino: quoniam vitellus suapte natura in fundum desidens fæcem omnem secum vnà trahet. Hominem nimio cibo, & potu confertum squillis frictis, & cochlea afra ad edendum allicies: nam lactuca post vinum stomaco valde nocet. Quod si conuiua hic languens ad epulas cochleis assis non recreabitur; de integro excitandus erit perna, & tenuissimis intestinis fartis, hoc est, isitijs, tomaculis, potius quàm lactuca. Hoc autem ne mireris, me dixisse, Horati, hæc

scilicet,

ſcilicet, gratiora ſaturis conuiuis futura; quin ſcias velim, illis placitura magis quæcunq; coquuntur in popinis vulgaribus; nec ita mundis, quàm lautiſſimæ quæque. Cæterum non ignorandum eſt, iuris duplex genus eſſe: ſimplex genus conſtat, ex ſolo oleo dulci; alterum duplex cõfici poterit ex oleo, vino, muriaque; verum non qualibet; ſed ex ea ſolum, quæ facta ſit ex Orca Byzantia: hoc vbi eruca, & inula, minutim conciſis, crocoque ad ignem miſcetur; tunc concretionem quandam adeptum, ſtabit; atque huic tu addes oleum Venafranum. Hoc ego amplius dicam; Poma Tiburtia facile cedunt Picenis; vt his, quę præſtantiori ſunt ſucco; ſpecie nanque & pulchritudine præſtant Picena. Venuſinam vuam conditam facilè in olis conſeruabis; Albana vero diutius permanebit, ſi fumo obduretur. Ego primus excogitaui, quomodo vua hæc Albana cum malis Picenis, Fexque, & Alec, genus illud liquaminis, piper quoque album, cribro purgatum, cum ſale nigro catillis terſis ſingulis conuiuis apponi debeat. Grauiter ſanè peccant, qui ſeſtertium tria millia inſumunt in emendis piſcibus, eoſdem autem prægrandes, & caros anguſtis patinis coërcent. Ne vero, Horati, ea ignores, quæ ad munditiam pertinent, ſcito; magnam nauſeam mouere, ſiue puer vnctis manibus calicem tractauerit, dum vorat carnium, & piſcium fruſta, quæ ſuffuratur; ſeu antiquum vas porrigit, lino oblitum. Quantus ſumptus eſt in ſcopis, quibus pauimentum purgetur? quantus in mappis, quæ conuiuis tribuantur ad detergendas manus vnctas? quantus denique in ſcobe; vt ſi qua facta ſit in pauimento lacuna, effuſo humore, protinus ſcobs inſperſa illum exſiccet? minimus, certe ſumptus erit; id quidem ſi negligatur, ſummum eſt flagitium. Te ne vſqueadeo munditiam negligere decet, vt verri patiaris pauimenta marmorea verſicoloria ſcopa lutulenta ex palma? & circumdari ſubſtragulis immundis & impuris purpurea lectorum inſtragula? Te inquam ea facere; oblitum, quanto minorem curam, ſumptumque munditia deſiderat, tanto iuſtius reprehendendum, ſi negligatur; atque adeo magis, quàm ſi non adhibeatur magnificus ille apparatus, quem non niſi diuites adhibere poſſunt? Tu vero, Cati, à me rogatus per amicitiam, deoſque immortales, memineris, me ducere, quocunque te auditum conferas: etenim quamuis tenaciori memoria iſthęc mihi belle ſatis narres, attamen, tu mihi renuntiando, quæ ab illo audiſti, non tantum profueris, quantum magiſter loquens: adde, quòd vultus, illiuſque præſentia me plurimum excitare poterit: quem tu fortaſſe, quia tibi eum ſæpius vidiſſe contigit, non magnifacis: mihi vero nihil antiquius eſt, quàm vt riuulos conſectari deſinam; & ab ipſis fontibus hauriam præcepta, quæ ad bene, beatèque viuendum plurimum conferunt.

SATYRA V.

Sub persona Vlysis (quem inducit sciscitantem ex Tiresia apud inferos, quibus artibus res amissas reparare queat) describit varias artes, quibus vtebantur, qui hæreditates captabant.

HOC quoq;, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus, atque modis. quid rides? Iamne doloso
Non satis est Ithacam reuehi, patriosque Penates
Aspicere? O nulli quicquan mentite, vides, vt
Nudus, inopsque domum redeam, te vate. neq; illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Quando pauperiem missis ambagibus horres:
Accipe, qua ratione queas ditescere. turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc,
Res vbi magna nitet, domino sene: dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare diues.
Qui quamuis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitiuus: ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Vtne tegam spurco Damæ latus? haud ita Troiæ
Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare iubebo.
Et quondam maiora tuli. tu protinus, vnde
Diuitias, ærisque ruam, dic augur, aceruos.
Dixi equidem, & dico. captes astutus vbique
Testamenta senum: neu si vafer vnus, & alter

Insi-

Insidiatorem prærosо fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna, minorue foro si res certabitur olim,
Viuet vter locuples sine gnatis, improbus, vltro
Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
Defensor: fama ciuem, causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit, fœcundaue coniux.
Quinte puta, aut Publi (gaudẽt prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Ius anceps noui, causas defendere possum.
Eripiet quiuis oculos citius mihi, quàm te
Contemptũ cassa nuce pauperet. hæc mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis iocus. ire domum, atque
Pelliculam curare iube: si cognitor ipse.
Persta, atque obdura, seu rubra canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hybernas cana niue conspuet Alpes,
Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangẽs
Inquiet) vt patiens? vt amicis aptus? vt acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria crescent.
Si cui præterea validus malè filius in re
Præclara sublatus aletur: ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus: vt & scribare secundus
Hæres, &, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias. perrarò hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere, & tabulas à te remouere memento:

Sic tamen, vt limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu. solus, multisne cohæres,
Veloci percurre oculo. plerunque recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasicæ Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obscura canēdo?
O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.
Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo iuuenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Ænea, tellure, marique
Magnus erit: forti nubet procera Corano
Filia Nasicæ, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque
Vt legat orabit. multum Nasica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget: inuenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.
Illud ad hæc iubeo: mulier si forte dolosa,
Libertusue senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis vt absens.
Adiuuat hoc quoque: sed vincit longè prius ipsum
Expugnare caput. scribet mala carmina vecors?
Laudato. scortator erit? caue te roget: vltro
Penelopen facilis potiori trade. putasne,
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica?
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
Venit enim magnum donandi parca iuuentus,
Nec tantum veneris quantum studiosa culinæ.

Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Vt canis, à corio nunquam abſterrebitur vncto.
Me ſene, quod dicã, factũ eſt. anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata. cadauer,
Vnctum oleo largo, nudis humeris tulit hæres:
Scilicet elabi ſi poſſet mortua. credo,
Quòd nimium inſtiterat viuenti. cautus adito:
Neu deſis operæ, neue immoderatus abundes.
Difficilẽ, & moroſum offendet garrulus: vltro
Non etiam ſileas. Dauus ſis comicus: atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbuit aura,
Cautus vti velet charum caput: extrahe turba,
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec ohe, iam
Ad cœlum manibus ſublatis, dixerit, vrge, &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.
Quum te ſeruitio longo, curaque leuarit:
Et certum vigilans, quartæ ſit partis Vlyſſes,
Audieris, hæres: ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? vnde mihi tam fortem, tamq; fidelẽ?
Sparge ſubinde: &, ſi paulũ potes, illacrymare. eſt
Gaudia prodentem vultum celare. ſepulcrum
Commiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregiè factum laudet vicinia. ſiquis
Forte cohæredum ſenior malè tuſſiet, huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi, ſiue domus ſit

Emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
Imperiosa trahit Proserpina: viue, valeque.

PARAPHRASIS.

PRæter ea, de quibus inter nos sumus locuti, opto, Tiresia, mihi petenti respondeas; meque doceas, quibus rationibus iacturas præteritas sarcire possim. Quid? rides. Nonne, ò Vlysses, tibi astuto satis est, quòd in patriam reuerti possis, & inuisere patrios lares? O Tiresia, qui nunquam labi, aut nunquam vaticinio tuo fallere consueuisti, vides, in quanta rerum egestate constitutus, immo rebus omnibus destitutus, domum redeam, cum te vate vtar: Ea vero fuit procorum temeritas; vt nec à pecore, nec à cæteris rebus meis domesticis abstinuerint: Intelligis autem, in tam corruptis moribus nos viuere, vt si virtuti, & generi desint opes, illa sit alga longè vilior. Quandoquidem, Vlysses, video te eò redactum, vt paupertatem valde metuas; omissis ambagibus omnibus, nunc accipe, qua ratione diues possis fieri. Siue turdus, siue quid aliud tibi ab amico dabitur, quod proprijs delicijs reseruarat, suadeo, vt quàm celerrimè ei homini dono mittas, qui iam senior diuitijs affluat: cures etiam, vt hic idem, quem potius venerari debes, quàm Lares, degustet poma, seu etiam quoscunque optimos fructus, & primitias fundi tui: qui quamuis periurus sit, sitque libertus, & fratricida; addo etiam seruus, tamen si postulet, minimè cum illo ire, quamuis minus bonorato loco, recusabis; neque te, illum à sinistris assectari, pudebit: O Tiresia, iubesne, me comitem ire; vt scilicet Damæ, seruili genere nato, hominique spurcissimo latus sinistrum tegam, & claudam? Atqui non adeo abiectum me præstiti, dum ad Troiam militaui: ibi enim semper cum Aiace, cæterisque viris præstantissimis certaui. At, Vlysses, nisi, quod præcipio, feceris, semper pauper vixeris: quando ita iubes, Tiresia, impetrabo hoc ab animo meo; vt constanter, & fortiter hoc officij genus, sanè molestum, perferat; & colat quemuis hominem infimum; modò rem faciam, & ditescam: his autem longè grauiora aliquando sum passus. Tu itaque augur iam num edoce me, vnde mihi comparem diuitias. Iam dixi, ostendique: nempe vt callidè vndecunque senum testamenta aucuperis: ne ve si vnus, aut plures senes vafri, & astuti hamo circum roso effugerint te, bonorum insidiatorem, tu tamen cadas animis, aut delusus desistas ab incepto: atq; animaduerte, si posthac de magna, siue de parua re iuditio cõtendetur, tu statim indefessa quadã pertinacitate illius patrociniũ suscipito, qui diues sit, & sine filijs; parui referre existimãs, an sit sceleratus, audax, & improbus; & nullo damno affectus virum, se longè meliorem, in ius uocauerit: illum autem, cui sint liberi, cui sit vxor fœcunda, tametsi fama, & causa sit potior, prorsus spernito: hisce etiam verbis te ad

illius

illius amicitiam insinuabis. Quinte, aut Publi (his nempe prænominibus delectantur aures, & hac assentatione) virtus incredibilis tua, non pecunia me tibi deuinxit: didici ego legalem scientiam; & is sum, qui causam in foro tutari possum: patiar autem potius oculos mihi effodi, quàm vt vel minima rei domesticæ iactura afficiaris: hoc mihi cæteris rebus antiquius erit, ne quid amittas, neue cuiquam sis ludibrio: subinde iube, illum domum se recipere; & quasi de re sua minimè agatur, cibo & potu se ipsum expleat: tu vero eius causæ fac sis cognitor, & eandem tuteris, nulli interim labori parces, siue æstus erit maximus; seu, vt ait Furius ille, vilioribus obsonijs pastus, & pinguis, niue conspersi erunt montes altissimi. Hæc si feceris, qui te, studiosè amico dantem operam, viderit, cubito admonens diuitem illum, dixerit: Nonne vides vt Vlysses acriter id vrget, quod suscepit? quanto studio, quantaque diligentia, Dij boni, vtitur? Crede mihi, accurrent multi diuites, vt tua vtantur opera, tuq; piscator egregius eos, veluti Thinnos in vase sale conditos, asseruabis: Præterea si acciderit, vt alicui seni, in cœlibatu viuenti, sit filius infirma valetudine; isq; in re familiari lauta, & ampla alatur, ne nimia illa obseruantia seni patefaciat, te captatorem esse hereditatum, paullatim illum officijs tibi deuincito; & sensim in spem venies, esse posse, vt secundus hæres scribaris, illoque defuncto locum hæredis subeas. Sanè perraro accidit, vt hoc consilio quispiam deceptus iaceat. Si quis etiam testamentum tibi legendum tradiderit, memento, id recusare; & tabulas abste reijcito; ita tamen recusabis, vt interim obliquis oculis obserues, quid in prima tabula testamenti contineatur; & celeriter inspicies, num solus hæres sis; an vero tibi cohæredes sint dati. Non inficias tamen iuerim, quandoq; accidere, vt senex aliquis astutus, & sagax captatoris spem deludat: vt Coranus, qui vafer, & astutus scriba Nasicam delusit. At ò Tiresia, furensne, vt solent vates; an prudens, sciensque me ludificas, ambagibus futura prædicendo? At ò Vlysses, scias velim, me non alijs vatibus similem esse; qui sua responsa ænigmate inuoluunt: quæ enim sunt futura, aut minimè euentura sunt, ea tibi sine figuris, & anfractibus loquar; cum certa mihi diuinandi ars ab Apolline sit tradita. Attamen, Tiresia, quid sibi velit fabula hæc de testamento Corani, si licet, edoce: Quo tempore Augustus, oriundus ab Aenea, terra, marique potitus Parthis terrorem incutiet, tunc filia Nasicæ, adulta admodum ætate in matrimonium ducetur à diuite Corano: Nasica vero rem proferet; neque bona fide ad diem dictam dissoluere dotem volet: tunc eueniet, vt Coranus, Nasicæ gener, socero, suorumque bonorum captatori, testamentum det; illudque vt legat, rogabit: vbi vero persæpe negauerit, inspicere illud velle, tandem tacitus leget: inueniet autem nihil sibi, filiæq; legatum esse, præter ploratum, & fletum; Ad cætera etiam, quæ te docui, Vlysses, hoc adde, quod te nolim ignorare: Si forte fortuna vxor, aut concubina aliqua dolosa, aut

libertus aliquis ad arbitrium suum regat senem quemplam delirantem, te illis socium adhibe; mulierem istam, libertum etiam coram sene laudabis; vt vicissim illi te laudent: hoc quidē non parum prodest. Sed longè satius est, senē ipsum captari: quod si stultus mala etiam scribat carmina, ea tu laudato: scortator erit? ne expectes, dum te roget, at tuam illi, vt potiori, vxorem concedito. O Tiresia, putas, persuaderi mulieri posse, vt adulteretur; præsertim pudicissima, & temperantissimæ, & quam nunquam proci de pudicitiæ gradu deijcere potuerunt? Sed Vlysses, ea de causa vxor tua casta, & pudica est, quia proci non admodum effusè, nec largè donant: nec tam sunt Veneris appetentes, quàm conuiuiorum, & epularum lautissimarum studiosi; ita fit, vt castam habeas Penelopen; quæ si semel sit experta, quantum emolumenti sit in sene diuite constitutum, tecumque lucrum communicauerit, nunquam sanè ab eo demoueri poterit; quin potius, vti canis vnctum corium, sibique gratissimum perpetuo sectabitur. Quid acciderit olim dum senex essem, dicam. Thebis anus quædam improba ex testamento sic voluit se efferri: Illius corpus, oleo multo perfusum, nudis humeris hæres ad rogum tulit; scilicet si fortè ipsa mortua ex hæredis humeris posset elabi: id vero ab illa factum crediderim, quòd quamdiu vixerat, nimio officio hæres illam fuerat prosecutus. Tu porrò caueto, ne officio quidem tuo desis, neue supra modum sis officiosus. si quis etiam, vltra quàm satis est, garrulus fuerit, odio erit seni illi, difficili admodum, & moroso: nolim tamen mutum omnino te esse: imitare itaque Dauum, qui in comœdijs introductus inflexo stabat capite, & timidè cum domino loquebatur: istud ipsum tu efficito; obsequio ad senis diuitis gratiam aditum tibi patefacito. Quod si ventus paulo acrior fuerit, admone illum, vt valetudini suæ consulens sibi ab inclementia cœli caueat; & nequis in turba nimis eum vrgeat, hunc tu humeris ab illa amoueto. Si senex loquax fuerit; finge, & compone te quasi attentè auditurum quicquid dicere conabitur; & patere, quandiu volet, illum loqui. Assiduè laudari volet? tu illum in cœlum laudibus tollito; donec præ lætitia manibus sublatis Dijs agat gratias: & quando supra modum assentatione delectatur, illi laudibus adblanditor. Cum moribundus ab illa seruitute dura te leuauerit, neq; tu somnians, sed verè vigilans audieris hæc verba: Quartæ partis Vlysses hęres esto; tunc tu flebili voce dicito, ita ne est? Ergo Dama sodalis, qui cū familiariter vixi, eripitur mihi? Subinde lacrimas excutiens, hæc iterato. Vnde mihi tam suauē, tam iucundum, tam fidelem amicum parare vnquā potero? nihil impedit, quominus animi lętitiā lacrimis fictis dissimulemus: sepulcrum, tuo arbitrio cōmissum, magnificè, splendidèq; fac struas; datoq; operam, vt ab omnibus funebris pōpa laudetur. Si vero ex hęredibus aliquis senior periculosa tussi laborabit, huic tu dicito: si fundi, aut domus partem, quæ tibi ex testamento obuenerit, abs te velit emere, te eā libentissimè, & pretio vilissimo addicturum. Verum, ò Vlysses, iussu Proserpinę cogor hinc abire; Quamobrem tu viue, & vale.

SATYRA VI.

Se contentum ijs, quæ habet; viuere,ac plura non optare, dicit. Deinde otij sui,quo ruri fruitur,commoda cum incommodis negotiorum,& molestiarum, quæ vitam vrbanam comitantur, comparat.

HOC erat in votis: modus agri nõ ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aquæ fons,
Et paulum ſyluæ ſuper his foret. auctius, atque
Dij melius fecere. bene eſt. nihil amplius oro,
Maia nate: niſi vt propria hæc mihi munera faxis:
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
Nec ſum facturus vitio, culpaue minorem.
Si veneror ſtultus nihil horum. O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum:
O ſi vrnam argenti fors quà mihi monſtrat (vt illi,
Theſauro inuento qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus arauit, diues amico
Hercule) ſi qđ adeſt, gratũ iuuat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, & cætera, præter
Ingenium: vtque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo vbi me in montes, & in arcẽ ex vrbe remoui,
Quid prius illuſtrem ſatyris, muſaque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus auſter,
Autumnuſque grauis, Libitinæ quæſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu Iane libentius audis,
Vnde homines operum primos, vitæque labores
Inſtituunt (ſic dijs placitum) tu carminis eſto
Principium Romæ. ſponſorem me rapis: eia,
Ne prior officio quiſquam reſpondeat, vrge.

Siue Aquilo radit terras, seu bruma niualem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit, clarè, certumq; loquuto,
Luctandum in turba: facienda iniuria tardis.
Quid uis insane? & quas res agis? Improbus vrget
Iratis precibus. tu pulses omne quod obstat,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.
Hoc iuuat, & melli est: non mentiar. at simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput, & circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat, sibi adesses ad puteal cras.
De re communi scribæ magna, atque noua te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reuerti:
Imprimat his, cura, Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit: & instat.
Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, & cui concredere nugas,
Hoc genus: hora quota est? Thrax est Gallina Syro
Matutina parũ cautos iam frigora mordẽt. [par?
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem, & horã
Inuidiæ. noster ludos spectauerat vnà,
Luserat in campo, Fortunæ filius, omnes.
Frigidus à rostris manat per compita rumor.
Quicunq; obuius est, me consulit: ô bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)
Num

Num quid de Dacis audisti? Nil equidem. Vt tu
Semper eris derisor ad omnes. Dij exagitent me,
Si quicquam. Quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar an est Itala tellure daturus?
Iurantem me scire nihil, mirantur, vt vnum
Scilicet egregij mortalem, altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
O rus, quando ego te aspiciam? quandoq; licebit,
Nunc veterũ libris, nunc somno, & inertibus horis
Ducere sollicitæ iucunda obliuia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Vncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes, cœnæque deûm: quibus ipse, meique,
Ante Larem proprium vescor: vernasq; procaces
Pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conuiua, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis vuescit lætius. ergo
Sermo oritur non de villis, domibusue alienis:
Nec, male necne Lepos saltet: sed, qđ magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitamus: vtrumne
Diuitijs homines, an sint virtute beati:
Quidue ad amicitias, vsus, rectumne trahat nos:
Et quæ sit natura boni, summumque quid eius.
Ceruius, hæc inter, vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. nam siquis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus vrbanum murem mus paupere fertur

Accepisse cauo, veterem vetus hospes amicum:
Asper, & attentus quæsitis, vt tamen arctum
Solueret hospitijs animum. quid multa? neque illi
Sepositi ciceris, nec longæ inuidit auenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit: cupiens varia fastidia cœna
Vincere tangentis malè singula dente superbo:
Quum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tādē vrbanus ad hūc, Quid te iuuat (inquit) amice,
Prærupti nemoris patientem viuere dorso?
Vis tu homines, vrbemque feris præponere syluis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
Mortales animas viuunt sortita, neque vlla est
Aut magno, aut paruo lethi fuga. quo bone circa,
Dum licet, in rebus iucundis viue beatus:
Viue memor quàm sis æui breuis. Hæc vbi dicta,
Agrestem pepulere, domo leuis exilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, vrbis auentes
Mœnia nocturni subrepere. iamque tenebat
Nox medium cœli spatium, quum ponit vterque
In locuplete domo vestigia: rubro vbi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula cœna,
Quæ procul extructis inerant hesterna canistris.
Ergo vbi purpurea porrectum in veste locauit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes: necnon vernaliter ipsis
Fun-

Fungitur officijs, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum conuiuam: quum subitò ingens
Valuarum strepitus lectis excussit vtrunque.
Currere per totum pauidi conclaue, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta molossis
Personuit canibus. tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, (ait) & valeat: me sylua, cauusque
Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo.

PARAPHRASIS.

ERAT hoc in optatis, vt possidere possem agrum, non admodum latum; in quo hortulus esset, & fons aquæ perennis iuxta domum, & præter hæc parum syluæ; sed longè ampliorem, quàm ego optaram, Dij eum mihi concesserunt: conditione itaque contentus sum ista, Mercuri; nihilque amplius opto; nisi vt hæc mihi firma, stabiliaque sint. si citra cuiuslibet personæ iniuriam, citraque turpitudinem omnem rem meam auxi; atque eam non imminuturus sum nequitia, aut luxuria vlla; si non tam stultus sum, vt talia mea sint vota: O si vnquam potiri vicinì angulo illo potero, qui nunc inæqualem reddit agellum meum; ò si Thesaurum vnquam aliquem inuenire potero; vt mercenarius ille, qui inuento thesauro Herculis beneficio diues factus, mercatus agellum eundem arauit; si inquam, non huiusmodi sunt vota mea, verum eo, quod adest, si contentus sum, te oro, Mercuri, vt pecus, omniaque mea pinguia magis, ac magis facias: præter ingenium, quod, si hebes esset, displiceret; vtque facere consueuisti, rogo, me tuere. Quamobrem cum maiora, quàm optaueram sim assecutus, vbi ex vrbe me deportaui in editiorem locum, qui mihi arcis instar sit, quid nam ego potius carminibus meis celebrem, quàm Syluanum, Pana, Faunum, et deos campestres, in quorum tutela mea sunt rura? non ego ambitione damnosa detineor; nō insalubri Austro valetudo mea vlla in re offenditur; ob frugalitatē scilicet, qua vtor in victu; nō deniq; autumni tēpore, in quo pleriq; morbis ingrauescētibus moriūtur, vllo dāno afficior. O Matutine pater, seu appellari mauis, ò Iane, quo prauio, & duce homines se operi accingūt, & victū labore sibi ipsis q̄ritāt (sic dijs placitū est) de te primū carminibus dicere aggrediar. Cogis me ex officij ratione fideiussorē Romę esse, et p̄ altero spōdere; atq; ò Matutine hortādo vrges me his verbis: Eia Horati, noli cōmittere, ut quisquā in dando operā amico

te

te officiosior sit. siue igitur flat Aquilo; siue dies contractiores sint, & niuibus infestissimi, mihi tamen Romam, vt officio satisfaciam meo, est eundum. Posteaquam vero ea sim locutus, quæ ad sponsionem faciant, & quæ obfutura sint (cum sæpius fide data pro amico mihi sit soluendum) deinde contendendum est in turba; & dum propero, vix possum effugere, quin tardè euntibus iniuriam faciam; qui deinde ira perciti, me his verbis adoriuntur: Quiduis insane? cur me impellis? atque verbis contumeliosis, & execrationibus me insectantur. Verum, Horati, cum memoria teneas, ad Mæcenatem tibi reuertendum esse, verba ista parui faciens, quicquid tibi obstat, propulsare non dubitas: Hoc, ne quid dissimulem, mihi magnæ est oblectationi, & periucundum accidit: at postquam perueni ad Esquilias, quò etiam num se conferunt veneficæ mulieres; tunc vel sexcenta negotia me adoriuntur: alius inquit: Roscius te orat, Horati, vt cras ante horam secundam ad tribunal prætoris sibi aduocatus esse velis: alius: Quinte, orabant te scribæ, vt hodie reuerteteris; propterea quod res magna, & noua, & quæ ad rem communem pertineat, acciderit: Alius petit à me, vt curem, tabulas suas signari a Mæcenate. Si ei respondero, me experturum, id ne possim ab illo obtinere; addit; me posse, & vrget: Agitur propemodum octauus annus, ex quo in familiaritatem suam me recepit Mæcenas; non ea de causa, vt ei essem vsui magnis in rebus; sed duntaxat, vt rheda vectus cum ipso, nuger, & iocer: quærens ex me: Quota hora est? Gallina Thrax gladiator hodiene cum Syro congressurus est? Iam matutina frigora incautos homines, neque à vestimentis satis paratos, exercere, & vrgere cæperunt: Aliaque huiusmodi mihi committit Mæcenas; quæ sine periculo garrulis committi possunt: per totum hoc tempus inuidiæ expositus fui; & nunc etiam sum; etenim homines inuidi, si quando me cum Mæcenate vident, sæpe dicunt. Homo hic nostri ordinis, & loci erat; & in vltima cauea nobiscum ludos spectabat, inter pauperum cuneos: in campo Martio idem nobiscum se exercebat: nunc autem tantis auctus successibus, fortunæ filius videtur. Si quis rumor paulo tristior à rostris delatus per compita percrebrescit; quisquis obuius mihi sit, ex me quærit; ecquid de Dacis audiuerim; etenim inquiunt, verisimile est, te non ignorare hæc; vt qui in familiaribus Mæcenatis sis: Nihil equidem audiui, si dixero, ille statim: Quàm semper eris derisor, ac dissimulator. At Dij omnes me perdant, si quicquam comperti habeo: Age dum Horati; Cæsar ex Italia, an ex Sicilia prædia, militibus promissa, daturus est? Quod si per Iouem iurauero, me omnia hæc ignorare, illi statim me admirantur, vt hominem arcana, sibi credita, fideliter subticentem. Præterit interea dies, mihique misero elabitur non sine optatis huiusmodi: O rus expetitum, quando ego te aspiciam? quando mihi dabitur ibi nunc aliqua lectione, nunc somno, nunc otio aliquo in sinum tuum omnes curas, molestiasque omnes deponere? O quando dabitur mihi

vesci

vesci fabis, à quibus abstinuit Pythagoras? ò quando vesci olusculis, conditis lardo? O' noctes, ò cœnæ frugi, & non insuauiores epulis deorum; quibus ego, domesticiq; mei omnes coram Lare fruimur, & quibus pasco vernas proteruos, liberèque loquentes; non prius tamen, quàm Deo piè maiorum nostrorum instituto ex illis partem aliquam libarim. Hic quisque suo arbitratu, & quantum libet, bibit; siue quis grandioribus poculis gaudet; seu potu modico delectatur magis. Ergo hic sermo habetur non de aliorum prædijs, & domibus, magnificè extructis; nec malè nec ne saltet Lepos ille; sed de his, quæ ad res nostras pertinent; & quæ ignorare turpe est; collocutionibus tempus terimus: nempe ad benè, beatèque viuendum plus valeant diuitiæ, an virtus; & quid ad homines amandos vos alliciat; vtilitasne, quam ex ipsis simus capturi, an potius honestum, atque rectum: & quid sit summum bonum; & in quo sit positum. Ceruius vicinus garrit hæc inter fabellas aniles; ex vsu tamen; & adprime necessarias: etenim si quis ignarus Arelli diuitias, hominis admodum solliciti, laudet, sic ille fari incipit: Quondam mus rusticus, vt qui vetus esset hospes, murem vrbanum, veterem amicum in latebris angustis excepit; parcus is quidem, & ad rem attentus, ita tamen, vt in hospitibus accipiendis animo soluto liberalem se præberet; quid pluribus est opus? ciceris, & auenæ copiam magnam, quam sepositam habebat, liberaliter illi apposuit: eidemque ore attulit acinum aridum, & frusta semiesa lardi: cupiens scilicet fastidia muris vrbani, singula non auidè, sed languidè degustantis, epularum varietate depellere: cum interim mus ipse rusticus stratus in palea vnius anni lautiores epulas vrbano relinquens, comederet ador, & lolium. Tandem mus vrbanus sic illum est allocutus. Quid, ò amice, tibi prodest, ferenti paupertatem tam patienter, viuere in saxoso, & inaccessibili nemore? Vis ne experiri, quantum homines, atque vrbes syluis præponendæ sint? des te in viam (crede mihi) meque comitare; quandoquidem animalia terrestria mortales habent animos; nec quiuis mortalium est, siue diues, seu pauper sit, qui mortem possit effugere. Quamobrem tu dum licet, lautè & iucundè viuito: atque ita viuito, vt semper recorderis, tibi cito moriendum esse. Sic locutus vrbanus mus, impulit rusticum, vt vitæ genus, & locum commutaret: ille mutata sententia domo proficiscitur: subinde ambo suscipiunt sibi propositum iter; cupientes nocturno tempore, quasi rependo vrbem ingredi: circiter autem mediam noctem, vterque ingreditur diuitis domum; in qua stragula vestis splendebat; rubebatque cocco super lectos eburneos: & lautissima obsonia, ex sumptuosissima cęna, quæ superfuerant, cumulatissimè in canistris asseruabantur. Postquam autem vrbanus agrestem murem collocauit in stragula veste purpurea, qua lectus stratus erat, idem ipse ad administrandum expeditus hac & illac cursitabat: variasque epulas semper apponit; atque ipse prægustans omnia, obit munera illa, quæ vernis mandari consueue-

sueuerunt. Mus rusticus recubans gaudebat sibi plurimum mutata conditione, & hilarè conuiuabatur. Cum subito valuarum strepitu vtrique è stratis sunt excussi; metuque perterriti per totum conclaue currebant, & quasi exanimes trepidabant: eodemque tempore accidit, vt altera domus molossorum canum latratu personuerit. Tum rusticus: Nolim ego profectò conditione ista viuere: quòd ad me, valeat vitæ genus istud: tutus ego ab insidijs in syluis, atque latebra mea excauata viuam, eruo legumine contentus.

SATYRA VII.

Inducit seruum liberè (pro ea nimirum libertate, quæ Saturnalium tempore concedebatur seruis) vitia heri sui reprehendentem, atque ostendentem, talem eius esse vitam, vt suam illi meritò anteponere possit.

IAmdudum ausculto:& cupiens tibi dicere seruus
Pauca, reformido. Dauusne? Ita, Dauus, amicum
Mancipiũ domino,& frugi, quod sit satis: hoc est,
Vt vitale putes. Age, libertate Decembri,
(Quando ita maiores voluerunt) vtere: narra.
Pars hominum vitijs gaudet constanter,& vrget
Propositũ: pars multa natat, modò recta capessens,
Interdum prauis obnoxia. sæpe notatus
Cum tribus annellis, modò læua Priscus inani,
Vixit inæqualis: clauum vt mutaret in horas:
Ædibus ex magnis subitò se conderet, vnde
Mundior exiret vix libertinus honestè.
Iam mœchus Romæ, iam mallet doctus Athenis
Viuere Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi iusta chiragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret, atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pauit. quanto constantior idem
In vitijs, tanto leuius miser ac prior ille,

Qui

Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendāt;
Furcifer? Ad te, inquā. Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem,
Siquis ad illa deus ſubitò te agat, vſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe,
Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres,
Nequicquam cœno cupiens euellere plantam.
Romæ rus optas, abſentem rusticus vrbem
Tollis ad aſtra leuis. ſi nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas ſecurum olus: ac, velut vſquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amaſque,
Quòd nuſquam tibi ſit potandum. iuſſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Conuiuam, Nemon oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furiſque.
Miluius, & ſcurræ tibi non referenda precati
Diſcedunt. etenim fateor, me, dixerit ille,
Duci ventre leuem: naſum nidore ſupinor:
Imbecillus, iners, ſiquid vis, adde, popino.
Tu, quum ſis, quod ego, & fortaſſis nequior, vltro
Inſectere, velut melior? verbiſque decoris
Obuoluas vitium? quid ſi me ſtultior ipſo
Quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere, manum, ſtomachumque teneto,
Dum, quæ Criſpini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit, meretricula Dauum.
Peccat vter noſtrum cruce dignius? acris vbi me
Natura

Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitauit equum lasciua supinum:
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris meiat eodem.
Tu, quum proiectis insignibus, annulo equestri,
Romanoque habitu, prodis, ex iudice, Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non es, quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pauore.
Quid refert, vri virgis, ferroque necari?
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
Quò te demisit peccati conscia herilis,
Contractum, genibus tangas caput? estne marito
Matronæ peccantis in ambos iusta potestas?
In corruptorem vel iustior? illa tamen se
Non habitu, mutatue loco, peccatue supernè,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens: dominoque furenti
Cõmittes rem omnẽ, & vitam, & cũ corpore famã.
Euasti? credo, metues, doctusque cauebis.
Quæres quando iterum paueas, iterumque perire
Possis. ô toties seruus. quæ bellua ruptis,
Quum semel effugit, reddit se praua catenis?
Nõ sum mœchus, ait. neq; ego, hercule, fur, vbi vasa
Prætereo sapiens argentea. tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperijs, hominumq;
Tot

Tot, tantisque minor? quem ter vindicta, quaterq;
Imposita haud vnquam misera formidine priuet?
Adde supradictis, quod non leuius valeat. nam
Siue vicarius est, qui seruo paret (vti mos
Vester ait) seu cōseruus: tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, alijs seruis miser, atque
Duceris, vt neruis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? sapiens, sibiq; imperiosus:
Quē neq; pauperies, neq; mors, neq; vincula terrēt.
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus:
Externi nequid valeat per leue morari.
In quem manca ruit semper fortuna. potesne
Ex his, vt proprium quid noscere? quinq; talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat: eripe turpi
Colla iugo, liber: liber sum, dic age. non quis.
Vrget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subiectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel quum Pausiaca torpes insane tabella,
Quî peccas minus, atq; ego? quū Fului Rutubæque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta, aut carbone: velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque mouentes
Arma viri: nequam, & cessator Dauus: at ipse
Subtilis veterum iudex & callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus, atque animus cœnis responsat opimis.

Obsequium ventris mihi perniciosius est. cur?
Tergo plector enim. quì tu impunitior illa,
Quæ paruo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ:
Illusiq; pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer vua
Furtiuam mutat strigilem? Qui prædia vendit,
Nil seruile, gulæ parens, habet? adde, quòd idem
Non horam tecum esse potes: non otia rectè
Ponere: teque ipsum vitas fugitiuus, & erro:
Iam vino quærens, iam somno fallere curam,
Frustra. nã comes atra premit, sequiturq; fugacem.
Vnde mihi lapidẽ? Quorsũ est opus? Vnde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

PARAPHRASIS.

IAmdudum, Horati, ausculto patienter, quæ mihi mandas: at seruus quòd sim, cupio quidem tibi nonnulla dicere, sed non parum timeo, cũ minus liberè loqui possim. Tu ne Dauus? ego Dauus tecum quædam loqui cupio, & seruus quidem sum, domino fidelis, & ita probus, & consumatè officiosus, vt & vita, meliorique conditione me dignum putes. Agè itaq; (quandoquidem maiores nostri ita voluerunt) vtere ea libertate, quæ seruis, tui similibus, Saturnalibus datur. Ex hominibus quosdam video pertinaciter prauè factis gaudere; &, quod sibi multo ante proposuerunt, id persequi. Nonnulli etiam non sat habet, quid agant; vt qui interdum in vitia deflectant; interdum virtutem appetant. Priscus sibi non constans, sæpe hoc nomine notatus est; vt qui interdum tres annulos gestaret, interdum nullos; & vel in horas modò angustum, modò lætum clauum mutaret. Hic etiam sic vixit inæqualis, & inconstans, vt ex superbis, & ambitiosis ædibus migraret in eam domum, ex qua libertinus aliquis, paulo elegantior, vix salua eius dignitate exire potuisset. Quid? adeo inconstans, incertæque sententiæ, vt Romæ modo mœchari; modo Athenis

vellet

vellet docere: ita vt leuitate ista sua videretur natus irato multiformi Vertumno. Volanerius scurra, posteaquam meritò illi debita chiragra vexatus est adeo, vt manuum opera destitutus esset, aluit ministrum pacta mercede, qui talos ex alueo in pyrgum demitteret: hic quanto obfirmatior in vitijs, tanto mehercule minus miser, quàm Priscus ille, qui modò virtutem studiosè colere videbatur, modò in vitijs delitescebat. At heus tu furcifer, quandiu, auditu iniucunda, tua hac oratione me obtundes; non declarans, ad cuius personã isthęc pertineant? Ad te, Horati, pertinent. Cur ita omnium pessime? Tu quidem, here, laudas fortunam, & mores antiquorum; verum si quis Deus ad illam te adigat, oblatam conditionem prorsus respues: aut quia cum tua sententia pugnat oratio; aut quia non animo obfirmato id tutaris, quod rectum esse statuisti; & varijs sententijs distractus, nequicquam conaris è vitiorum illuuie pedem tollere. Romæ cum sis; ruri esse optas; cum vero rusticaris, mutata sententia laudibus effers vrbem. Si accidat interdum, vt à nemine ad cœnam voceris, tibi gaudes, quòd tuto domi parcè cœnaturus sis; ac velut inuitus eas, quò vocaris, lætaris plurimum, quòd à nemine sis vocatus: verum si Mæcenas iusserit, te paulo ante vesperam ire cęnatum apud se, clamabis, Agite ò serui; nemone vestrum citò mihi oleum afferet, quo perunctus subinde ad Mæcenatem me conferam? num quis est, qui audiat? & stultè multa loqueris exclamando, & fugis domo. Miluius vero, & scurræ, qui tecum cœnaturi erant, discedunt, tibi multa mala precati; quæ nolim ego, neque ausim quidem referre; si quidem aliquis dicere posset, me ventri indulgere; & mihi nasum nidore attolli, atq; excitari: Fateor hæc omnia; & mehercule iners sum, ignauus, & quicquid voles; adde etiam si tibi ita placet, me popinonem esse. Verum cum tu sis, quod ego sum, seruus scilicet; & fortasse longè improbior, debes ne me reprehendere, quasi melior sis? & verbis phaleratis & speciosis, virtutem referentibus, vitium tuum celare? at quid dices, si planè intelligant homines, te stultiorem esse me, vili admodum precio empto? noli, here, mihi vultu isto tuo terrorem incutere; noli stomachari; manus contineto, tantisper dum profero, quæ ianitor Crispini philosophi me docuit. Tu amore congiungis alterius captus es: at ego Dauus meretriculam depereo; vter nostrum grauius peccat? vter nostrũ supplicio dignior est? tunc cum naturalis illa cupiditas me incendit, quæcunque meretrix nuda lucerna apposita recipit ictus mentulæ tumentis: aut illa me succumbentem, tanquam æquo, insidens, clunibus suis agitat: hæc eadem posteaquam cum ipsa corpus commiscui, incolumi fama me missum facit; neque tunc vlla exerceor cura: scilicet ne aliquis me ditior, aut venustior cum ea rem habeat: tu cum proiectis equitis Romani insignibus, exutaque iudicis persona, Damæ serui vestitum sumis, obtegente lacerna caput tuum odoribus delibutum, nonne is es, cuius habitum refers? tunc tibi timens in mulieris ædes intromitte-

 ris;

ris; atq; hinc te ad Venerem impellit libido, illinc pœnæ metus te reuocat. Quod ad infamiam attinet, Horati, quid refert, vtrũ gladiator auctoratus precio virgis verberandus, & ferro necandus eas, quò velit is, qui te conduxit; an mœchus in arca, in quam te dimisit ancilla, conscia adulterij dominæ, adeo contracto sis corpore, vt genibus tangas caput? Coniugi matronæ, quam tu adulteras, estne potestas animaduertendi in te, & in illam? in te, coniugis alienæ corruptorem etiam iustior est potestas? nulla tamen conditione illa adduci potest, vt ingenuitatis insignia deponat; matronæq; cultum mutet; neque vt se domum tuam recipiat: cumq; subuereatur, ne eius probra omnibus pateant, non se tam facilè amãti credet, vt si iusseris, eã tibi incubare, velit insidere: at enim maximum adis periculum, & vt seruus sciens sub furcã ibis; adulterq; deprehensus, rem tuam, famam, vitam deniq; committes marito, præ ira furenti. Quod si euaseris tantũ periculum, crediderim ne, te tuo malo edoctum, posse in posterum metuere? non metues sanè: quin potius cogitabis, studiũq; adhibebis, ut te iterum in periculũ coniicias: O toties lacernate, libidiniq; seruiens, nonne conditionẽ tuam deplorare poterimus? Quæ bellua tam incauta est, quę si semel laqueos effugerit, in illos iterum incurrat? Dices fortasse; Non ego palã sum mæchus: Ego itidem dixero, me furẽ non esse; vbi mihi sapiens, pœnæq; metu palam argentea vasa ne tango quidem; vti tu propter periculum abstines ab alienis vxoribus: sed mehercule si nullum sit periculũ, tunc videas, naturã in quod vis facinus effrenatè irruere: Cum itaq; tot libidinibus sis obnoxius; cum pareas principum virorũ imperio; cumq; tibi cupiditates multæ imperent, audebis mihi dicere, te dominũ esse? cum præsertim ab ista cupiditatum seruitute, prætor vindicta ter, quaterque imposita nõ in libertatem pristinam te reuocabit. Atq; etiam ad probandum, te dominum non esse, adde hoc, quod non est in postremis habẽdum: etenim siue vicarius is est, qui serui seruus est (vti vos domini dicere cõsueuistis) seu cõseruus, tibi quid sum ego? Nempe tu, qui mihi dominaris, miserrimè alijs tu quoq; seruis; & vti parua illa animalium simulacra, neurospasta appellata, neruis & fidiculis mouentur; sic tua libidine tu traheris. Quis itaq; liber est? vir sapiens mea quidẽ sententia; qui suis affectibus imperare nouit; qui non paupertate, non morte, non etiã vinculis vllis deterreri poterit: cupiditatibus resistens, et in contemnendis honoribus fortis, & constans; totus in se conuersus; neq; aliundè pendens, quàm ex se ipso; & qui omni prorsus perturbatione liber nulla re externa possit commoueri; denique in quem nihil valeat fortuna. Quæro igitur ex te, Horati, an vlla ex his dotibus, quibus munitum esse debere sapientem docui, tuam agnoscas? Nullam sanè, vt video; etenim vt tibi sui copiam faciat matrona, poscit te quinque talenta; teque exercet, & angit; & aqua gelida à suis foribus arcet; rursus te vocat. At te ipsum à seruitute ista dura, & turpi libera; subinde dicito; nunc ego sum liber: sed sanè ab illa explicare te non potes; libido enim ista, tanquam sęuus dominus, vrget te;

valdeq; premit; & te fortasse lassum, subigit tamen ea lcaribus, & premit nolentem: at hoc etiam audi, quod in te reprehendendum est; cum immoderato illo tabularum studio, à Pausia pictarum, ita detinearis, vt illo torpeas; cur minus peccare existimandus sis, quàm ego; tunc cum scilicet gladiatorum Fului, Rutubæ, aut Placideiani prælia, in pariete carbone, aut minio depicta, contemplor; admirorque, eos ita esse erecto corpore, ac si re vera pugnarent, & se inuicem armis peterent? Tunc me hominem nequam, nullius frugis, & ociosum esse dixeris; tu vero diceris homo limati iudicij in iudicandis veterum pictorum tabulis. Si libi nidore ducor, homo contemptissimus, & nullius precij à te dicar; tu autem is eris, qui incredibili temperantia præditus possis sumptuosiores cœnas despicere. Quid est, cur obijcias gulæ vitium; illudq; perniciosius mihi esse, quàm tibi dicas? Cur hoc? quia scapulæ meæ, si quando lautiores epulas liguriero, operiuntur loris. Quì tibi minus impunita est victus istius tui intemperantia, cum ea aucuparis obsonia, quæ non nisi summo precio absumi queant? nempe pluris tibi constant: quandoquidem nimia illa ciborum copia tibi ægrè concoquitur à ventriculo; & corpus ventriculi cruditate minus alitur, pedesque debilitantur. Peccatne puer seruus, qui paulo ante noctem furtiua strigili vuam emit? qui vero prædia sua vendit, vt in coëmendis obsonijs lautissimis pecunias insumat, cum gulæ seruiat, hic nihil seruile habet? immo plurimum: adde quòd nullo vnquam erga te amoris affectu commoueris, vt possis vel horam solus tecum esse; neque vlla in re honesta otium tuum ponere. Tu te ipsum fugis; vt seruus, qui fugit à domino; nequicquam quærens mærorem, & curas edaces vino aut somno abigere ab animo tuo: etenim quanquam fugis, illæ tamen te vsque, & vsque comitantur. At ò furcifer, & serue nequam, vnde sumam lapidem, quo maledicentiam hanc tuam retundam? ab here, quid tibi eo est opus? Vnde ego mihi sagittas parabo, quibus nebulonem hunc confodiam? Nimirum aut hic insanit, aut versus facit. Ni te ocyus hinc aliò rapis, tantum abest, vt te libertate donem, vt etiam ex vrbe in agrum Sabinum te mittam; vt ad octo seruos illos operarios nonus addaris.

SATYRA VIII.

Fundanium inducit describentem cœnam Nasidieni, & quidem ita, vt multa sint, quæ risum ipsi audienti mouere posint. Præsertim verò putidam lautitiarum ostentationem, atque adeo lautitias minimè lautas, siue luxum lautitijs, & omni gratia carentem, Horatius sub Fundanij persona irridere videtur.

VT Nasidieni iuuit te cœna beati?
Nam mihi quærenti conuiuã, dictus here illic
De medio potare die. Sic, vt mihi nunquam
In vita fuerit mělius. Da (si graue non est)
Quæ prima iratum ventrem placauerit esca.
In primis Lucanus aper leni fuit Austro
Captus, vt aiebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices: qualia lassum
Peruellunt stomachum: siser, alec, fæcula Coa.
His vbi sublatis, puer altè cinctus acernam
Gausape purpureo měnsam pertersit, & alter
Sublegit, quodcunque iaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere: vt Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
Cæcuba vina ferens: Alcon, Chium, maris expers.
Hîc herus, Albanum, Mæcenas, siue Falernum
Te magis appositis delectat, habemus vtrunque.
Diuitias miseras. Sed queis cœnantibus vnà,
Fundani, pulchrè fuerit tibi, nosse laboro.
Sũmus ego, & prope me Viscus Turinus, & infra,
(Si memini) Varius; cum Seruilio Balatrone
Vibidius; quos Mæcenas adduxerat vmbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui siquid forte lateret,
Indice monstraret digito. nam cætera turba,
Nos inquam, cœnamus aues, conchylia, pisces,
Longè dissimilem noto celantia succum.

Vt

Vt vel continuò patuit; quum passeris, atque
Ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni,
Nos nisi damnosè bibimus, moriemur inulti.
Et calices poscunt maiores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis, vt acres
Potores: vel quòd maledicunt liberius, vel
Feruida quòd subtile exsurdant vina palatum.
Inuertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius, Balatroque, sequutis omnibus: imi
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter muræna natantes
In patina porrecta. sub hoc herus, Hęc grauida, in-
Capta est, deterior post partũ carne futura. [quit,
His mistum ius est oleo, quod prima Venafri
Pressit cella: garro de succis piscis Iberi,
Vino quinquenni, verùm citra mare nato,
Dum coquitur: (cocto Chium sic conuenit, vt non
Hoc magis vllum aliud) pipere albo: nõ sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutauerat vuam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstraui incoquere, illutos Curtillus echinos,
Vt melius muria quàm testa marina remittat.
Interea suspensa graues aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulueris atri,
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.

Nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, vtsi
Filius immaturus obisset, flere. quis esset
Finis? ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret: Heu Fortuna, quis est crudelior in nos
Te deus? vt semper gaudes illudere rebus
Humanis. Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Hæc est conditio viuendi, aiebat: eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, vt ego accipiar lautè, torquerier omni
Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne malè conditum ius apponatur? vt omnes
Præcincti rectè pueri, comptique ministrent?
Adde hos præterea casus: aulæa ruant si,
Vt modò: si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed conuiuatoris (vti ducis) ingenium res
Aduersæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi dij, quæcunque preceris,
Commoda dent: ita vir bonus es, conuiuaq; comis.
Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
Stridere secreta diuisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse. sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quòd sibi poscenti non dentur pocula: dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
Nasidiene redis mutatæ frontis, vt arte

Emen-

Emendaturus fortunam. deinde ſequuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et leporum auulſos, vt multo ſuauius, armos,
Quàm ſi cũ lumbis quis edit. tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni; & ſine clune palumbes.
Suaues res, ſi non cauſas narraret earum &
Naturas dominus. quem nos ſic fugimus vlti,
Vt nihil omnino guſtaremus: velut illis
Canidia afflaſſet, peior ſerpentibus Afris.

PARAPHRASIS.

Amiciſſimè Fundani, vt tecum actum eſt, cum apud Naſidienum diuitem cęnaſti? etenim dum quærerem, quinam ab ipſo fuiſſent vocati, dictus es mihi apud ipſum heri à meridie potare. Equidē, Horati, ita mihi apud illum fuit conſultum, vt nihil vnquam lautius. Quæſo, ni tibi eſt moleſtum, id mihi narrato; quo primum cibo ieiunum ventrem expleuiſti. Cœnæ caput fuit aper Lucanus; captus Auſtro, leniter flante; vti conuiuator dicebat: huic condimenta acria ex rapis, lactucis, & radicibus erant inſerta; ad diſſimulandum vitium apri, malè olentis appoſitum etiam erat liquamen; cuiuſmodi languentem ſtomachum, ac nauſeantem ſolet excitare: quibus obſonijs ſublatis puer fortis, & ad miniſtrandum expeditus, mappa villoſa deterſit menſam, ex acere arbore factam: alter vero ſuſtulit ſuperfluentia; & quæ cœnantibus nauſeam afferrent. Poſtea vero Hydaſpes, puer formoſus, prodijt, tanta cum pompa cæcubum vinum afferens, nec nō etiam Alcon Chium vinum, minime aqua marina admixtum, apportans, vt diceres, virginem Atticam canephoram Cereris ſacra gerere. Tunc Naſidienus: Mæcenas ſi Falerno, aut Albano vino magis delectaris, quām his, quę hactenus ſunt miniſtrata; vtrumq; in cella habemus. O vere hominem miſerè diuitem; vt qui cū opus eſt, bonis vti nō audeat. Verum Fundani, ſcire peruelim, quibuſcum alijs cōuiuis liberaliter ſis acceptus; & quibuſcum iucundè vixeris. In ſummo lecto medius fui inter Viſcum Thurinum (ſi memini) & Varium: in medio fuit Mæcenas, medius inter Seruilium Balatronem, & Vbidium: quos ille ſecum, non vocatos tamen, adduxerat:

xerat:

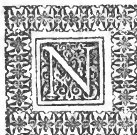
xerat: in imo autem lecto fuit Nomentanus supra Nasidienum conuiuatorem; Portius infra fuit; in hoc iste ridiculus; quòd placentas quasdam cremoris aliquanto liquidioris vno haustu absorberet. Nomentanus autem ea de causa fuerat vocatus à Nasidieno; vt si quid esset lautioris obsonij, cæteris incognitum, digito indicaret; nam nos harum prorsus delitiarum rudes, neq; palati tam sapientis, vt ille, comedere solemus aues, conchilia, & pisces, quæ omnia saporem longè meliorem habent eo, vobis Epicureis noto; quibus nihil benè sapit, nisi quod vulgò penitus est insipidum. Hoc quidem ita esse nobis innotuit, vbi primum ilia passeris pisci, atq; rhombi nobis porrexit, adeo mali succi, vt eadem ingustata reliquerimus. Quod sentiens Nasidienus sermonem diuertit, meque docuit; mala mellei saporis melius rubere, si fuerint delecta tunc, cum luna crescit. Quid verò intersit, an decrescente, an augescente luna deligenda sint, rectius ab illo intelliges. Tum Vbidius Balatroni ait: nisi detrimentum ciborum insuauium, & fœtidorum sarciamus largo vini haustu, veluti enecati ab hoc conuiuatore inulti peribimus: & calices grandiores poscunt; vt magno conuiuatoris damno se ipsos vlciscantur: quod vbi Nasidienus audiuit, cepit pallere; nihil sic metuens, vt eos, qui largiter & supra modum bibunt: tum quod liberius in alios inuehuntur; tum quòd verebatur, ne nimio vino madida lingua hebescens subtilitatem saporum, & iucunditatem minus perciperet. Vibidius, & Balatro cum alijs inuertentes vasa vinaria, ea ipsa exhauriunt poculis Alifanis capacioribus. conuiuæ vero imi lecti nihil biberunt, vt qui dum toti essent in vorandis passeris, & rhombi ilibus lagenæ exhaustę essent. Postea exposita nobis fuit Murena, satis magna inter squillas, in iure natantes; quam herus statim sic cœpit extollere. Hæc grauida capta est; scilicet vt longè delicatior esset: nam si post partum capta esset, deteriore carne fuisset: ius autem, in quo natat murena hæc, constat ex oleo Venafrano præstantissimo, garo optimo ex scombro; vino quinquenni Italico dum coquitur, at eidem iuri iam cocto Chium fuit infusum, vt quo nihil aptius: additum etiam fuit piper album; nec non acetum ex vino Lesbio corrupto. Vt autem, conuiuæ, magisterium hoc meum magis vobis pateat, scitote; me primum experimento docuisse, multo melius esse incoqui iuri istiusmodi inulas amaras, erucasque virides (Curtillus autem monstrauit, quì incoquerentur integri Echini) quàm illa muria, quam reddunt, remittuntque Echini. Interea dum hæc à Nasidieno ostentatore commemorantur, auleorum ruina, quæ cameræ triclini suspensa fuerant, fracta est patina; in qua porrecta erat Murena, tanto cum puluere, quanto fortasse in agro Campano non excitatur Aquilone flante. Nos veriti, ne tota domus rueret; vbi sensimus, nihil nobis periculi imminere, animis & corpore erigimur. Nasidienus cęnæ pater, mœstus, ac si obijsset filius ætate ad mortem immatura, flere cœpit. Quis autem flendi finis fuisset, nisi Nomentanus sapiens;

amicum

amicum sic solatus esset? Heu fortuna, quisnam Deus est, qui crudelius quàm tu nos exerceat, & exagitet? vt semper mortalium calamitatibus miro afficeris gaudio? Varius interim mappa vix risum compescere poterat: sed Balatro isthæc omnia despiciens, dicebat: Hæc est conditio viuendi, atq; ea de causa ò Nasidiene nunquam tuis conatibus responsura est fortuna: te ne æquum est sollicitari, & operam dare, vt lautè accipiar? ne panis sit adustus, ne ius male conditum apponatur? vt elegantes pueri & expediti nobis ministrent? adde etiam hæc infortunia; si aulæa corruant, vt modò euenit; si etiam minister aliquis non minus ineptus, quàm agaso, offenso pede patinam frangat. Sed certè si me audies, hisce minus commoueberis: etenim quemadmodum imperatoris ingenium in rebus aduersis perspicitur, in secundis verò non ita facilè illud dignoscitur; sic & tui conuiuatoris prudentiam declarabit casus iste, qui nuper interuenit. Ad hæc ita Nasidienus respondit; Probitate, tuaque ista comitate (faxint Dij) vt quæcunque optas, ea tibi ex sententia succedant. Cæterum iussit afferri sibi soleas, quas, antequam accumberet, deposuerat: tunc vidisses, conuiuas in singulis lectis consurrantes, & sciscitantes, quas escas allaturus esset Nasidienus. Mehercule, Fundani, nullos ego ludos spectasse malim, quàm istos vestros. Sed perge quæso, & ordine ea expone, quorum causa etiam risisti. Vibidius sanè nobis risum mouit; dum de pueris quærit, num quemadmodum aulæa corruerant, ita lagena sit fracta; quippe quòd sibi pocula poscenti, non præberentur: capimus etiam voluptatem incredibilem, dum mendacia, & figmenta Nasidieni, iura, & condimenta illa sua falsò laudantis, ita deridentur à conuiuis, vt Balatro, aliàs magnus derisor, illo in loco non primas teneret; sed in ridendo esset secundus. Redis tandem Nasidiene hilarior, & letior; tanquam arte, industriaq; tua ea correcturus, in quibus fortuna tibi fuerat aduersata; teque statim consecuti sunt pueri; ferentes in prægrandi lance discerptam gruem, aspersam sale, & farre; quod sanè nouum, & ineptum fuit: allatum est etiam iecur anseris albi (vt ille gloriabatur, sed falsò) saginati pinguibus ficis: nobis etiam appositi sunt armi leporum sine lumbis; tanquam suauius quiddam: appositæ etiam sunt merulæ adusto pectore; quod arguebat, non diligenter coctas fuisse; cum scilicet pars illa in eis sit optima: palumbes etiam sine clunibus; quod itidem indicabat, putres eas esse partes: quæ omnia suauia fuissent, si Nasidienus eadem dissimulasset; sique minus loquaciter de earum rerum naturis, & causis disseruisset; à quibus omnibus nos conuiuæ sic abstinuimus, veluti si Canidia, venefica mulier, obsonia illa malis venenis infecisset.

CVRIO BOLDERIO, VIRO ILLVSTRI,

Federicus Cerutus S. D. P.

ON eſſe temere iudicandum de rerum euentu; neque ad ſubitos caſus commoueri nos debere, qui præcipiunt, bene ſenſiſſe meritò exiſtimantur. Quot enim iacturæ alicuius ſigna, quot etiam moleſtiæ futuræ argumenta nobis ſe offerunt, quæ deinde feliciſſimo rerum exitu penitus contraria, atq; ſecus ac putaueramus, vtilitatis non parum, incredibilemq́ animi lætitiam nobis afferunt? Qui rebus agendis natus eſt, neq; otio deditus ad ea ſe accingit, in quibus verſatur huius vitæ vſus, rem ita eſſe, facilè cognoſcet. Ita mihi profectò ſæpius euènit, vt ſummam inde hauſerim tum lætitiam, tum vtilitatem, vnde ne optandam quidem, ne dum ſperandam putaſſem. Rei illius euentus, quæ aliquot ab hinc menſes me exercebat, perſpicuè id declarat: cum enim eſſent, qui rerum mearum tranquillitati inuiderent; resq́ eò deducta eſſet,

vt difficillimè explicari poſſet; meo quidem felici fato contigit, vt cum tu, Curi humaniſſime, vnà cum Lucio Bello, viro optimo, rationum mearum defenſionem ſuſcepiſſes, eas autem ſtatum ſuum tenere non poſſe maleuoli quidam putarent, exitus eorum opinionem valde fefellerit. qua in re proſperè mecum actũ eſſe, agnoſcam, eſt neceſſe. quippe cui res tam bene ceſſerit, vt te tanto defenſore, & patrono mihi ipſi gaudeam plurimum; felicitatiq́ meæ tribuam, quòd mihi ad amicitiam tuam aditus patuerit; vnde ſe ſe offerri poſſit occaſio, qua aliqua ex parte tuis in me meritis animo ſaltem, ſin minus re ſatisfaciam. Dabo equidem operam, quantum in me erit, atq; ita te officijs quibuſcunq; potero colam, vt tuæ in me humanitatis nunquam te pœnituerit. Quamquam quì poteſt animi tui magnitudo ex ijs rebus moleſtiam capere, quæ cum virtute coniunctæ à ſe ipſa ſint profectæ? Vero animi ſenſu iudicaſti, præclarum eſſe humanitate excellere: iccirco ad bene merendum de omnibus totus accenſus, bonos tui ſimiles, ſemper fouiſti, ornaſti, et meritis deuinctos tibi eſſe ſtuduiſti. Quod ex voto, optimèq; tibi cecidit. Quis eſt enim (vt aduenas omittam) noſtra hac in vrbe, qui cura aliqua exagitatus, moleſtiaue affectus, ad te confugerit

fugerit

fugerit, cui non consilio praestò fueris, & miserijs oppressum ope tua non leuaueris? nemo sanè. Circumspice totius ciuitatis nostrae statum, animoq́; perpende, quibus fluctibus vrbanae res saepius iactentur; ex ijs omnibus magnam capies voluptatē, cum videris, tranquillo in portu prudentia, studio, tuaq́; opera ex his multas collocasse. Si quae sunt discordiae inter ciues, tu sanè Mercurij instar caduceo illo, idest, vt ego interpretor, prudentia, tuaq́; eloquentia lites dirimis, controuersias tollis, & lenitate sermonis ita eos pellicis, vt amicitiam inter se frigere minime patiantur. Si in senatu dicenda sit sententia, si in quaestionibus capitalibus ferendum iudicium, tot animi praeclaris dotibus natura te circumsepsit, vt in his, quae tibi à senatu Veronensi sunt credita, caeteris, qui in hoc officij genere strenuè se gerunt, non inferiorem te praebeas. Tua nimirum studia eò semper spectant, vt quod sit honestum, quod iustum, quodq́; patriae conducat, id tua summa cum laude assequaris. neq; quicquam tam arduum, tamque periculosum sit, quod, nullis praemijs propositis, sola vero honesti ratione habita, fortiter non sustineas, & intrepidè velis adire. Sensit hoc potissimum vrbs nostra, cum difficillimo pestilentiae tempore maximis angustijs

inter-

intercluderemur, commeatuq́; publico prohiberemur. Tunc enim, cum quisq; sibi à periculo consultum esse vellet, artiumq́; collegia penitus ab opere timoris causa destitissent, ita vt non modo male ageretur cum plebe; sed mercatores etiam suam vicem dolerent, vnus es electus à senatu Veronensi, qui ad Alphonsum Ferrariæ regulum mittereris; cum eoq́; ageres, vt mercibus, ex vrbe nostra aduectis, per ipsius iurisdictionem transitus pateret. quamobrem quod summopere ab omnibus exoptabatur, quodq́; valde profuturum erat ciuibus nostris, tanta tui cum nominis celebritate assecutus es, vt post reditum tuum vrbs aliquando nostra respirare visa fuerit. quod factum si quis potius ad illius in te beneuolentiam, quàm ad virtutem tuam referat, nimis inuidus alienæ laudis meritò existimabitur. non enim grassante pestilentia tantum tribuitur amori, vt aliorum potius, quàm sui ipsius ratio sit habenda. Verum tu ad consilium potius & rationem, quàm ad illius reguli in te amorem legationem ipsam referens, totus in eo fuisti, vt, non nisi re confecta, in patriam tibi redeundum esse existimaueris. Habet hoc virtus, vt in rebus trepidis ijs, qui ea sint præditi, addat animos, & ad ardua quæcumq; eos adeo paratos

efficiat,

efficiat, vt non magno labore, quod susceperint, conficiant. Ad hanc, tu, Curi Illustris, iam inde à teneris, siue natura accensus, seu maiorum tuorũ exẽplis incitatus, quorũ maxima virtus domi, belliq́; cognita satis fuit, tuas omnes cogitationes in ea vna defixas esse voluisti. Quamobrem optimarum disciplinarum adminiculo fretus ad familiaritatem principum virorum tibi aditum patefecisti. Hæc eadem inprimis Ducis Ferrariensis in animo amoris igniculos accendit: qui cum morum tuorum elegantia, miraq́; suauitate ductus, tum vero confirmatus tua summa fidelitate, in Herculem eius patrem sibi penitus perspecta, carum, quandiu in ipsius aula versatus es, te adeo habuit; vt cum moturus contra Turcas de Pannonia Christiana Respublica cogitaret, inter viros, bellica virtute claros, locum perhonorificè obtinueris. in Italiam deinde reuersus, cum te, ætate iam ingrauescentis, patris iussa ab illa aula reuocassent, sic tibi in tua ciuitate vitam transigendam esse statuisti, vt quæ tua virtus foris summa cum laude effulserat, domi non turpiter esset obscura. Hæc in tuis cogitationibus cum tibi prima sit, et antiquissima; cumq́;, infirmam eam esse gloriam, existimes, quæ sit à communi vtilitate disiuncta, mirum quidem non est, si

boni

boni omnes, vel nullis etiam beneficijs à te aucti, mira quadam animi propensione ad te amandum inflammentur: sentiunt enim, peropportunum esse ad publicum bonum, si in vrbibus huiusmodi homines fuerint, qui non sibi omnia fas, nefasq; vindicantes, sed toto animo de suorum ciuium commodis, ornamentisq; cogitantes, omnium beneuolentiam sibi facilè conciliarint. Fructus hinc sanè vberrimus tibi emanabit, Curi Illustris; tum quia rectè factorum in cœlis merces erit amplissima, tum etiam, quod habebit à te familia tua memoriam nominis sempiternam: nec vnquam deerunt, qui tot cumulati à te beneficijs, de referenda gratia perpetuo cogitent: quorum in numero cum libenter esse & cuperem, et eniterer; cumq; ingrati animi culpam à me prorsus abesse vellem, vt aliquo munere reliquis omnibus meam in te obseruantiam declararem, hanc paraphrasim in primum Epistolarum Horatij librum cũ tui nominis inscriptione publicandam curaui. Vale.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM LIBER PRIMVS.

AD MAECENATEM. EPIST. I.

Se ludicra sua studia missa facere, dicit, & ea, quæ ad virtutem ducunt, amplecti: sic tamen vt in nullius magistri verba iuret. Eiusmodi autem esse hæc studia, vt nemo sit, qui non illis excoli possit, si modò patientem aurem commodet. Tandem prauum hominum iudicium, virtutem opibus, & honoribus postponentium, & quæ corporis sunt, non quæ sunt animi, curantium, reprehendit.

PRima dicte mihi, summa dicende camœna,
Spectatum satis, & donatum iam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro:
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem,
Solue senescentem maturè sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & versus, & cætera ludicra pono:
Quid verũ, atq; decẽs, curo, & rogo, & omnis in hoc
Cõdo, & cõpono, quę mox depromere possim. [sũ:
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunq; rapit tempestas, deferor hospes.

Nunc

Nunc agilis fio, & merſor ciuilibus vndis,
Virtutis veræ cuſtos, rigiduſque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.
Vt nox longa, quibus mentitur amica, dieſque
Longa videtur opus debentibus; vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataq; tempora, quæ ſpē
Conſiliumq; morantur agendi gnauiter, id quod
Æquè pauperibus prodeſt, locupletibus æquè;
Æquè neglectum pueris, ſenibuſque nocebit.
Reſtat, vt is ego me ipſe regam, ſolerq; elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes inuicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltra.
Feruet auaritia, miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba, & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator:
Nemo adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.
Virtus eſt, vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemq; repulſam,

Quanto deuites animi, capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens,per saxa,per ignes:
Ne cures ea, quæ stultè miraris, & optas:
Discere, & audire,& meliori credere non vis?
Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia,cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine puluere palmæ?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O ciues,ciues, quærenda pecunia primùm est,
Virtus post nummos. hæc Ianus summus ab imo
Perdocet:hæc recinunt iuuenes dictata, senesque,
Læuo suspensi loculos, tabulamque lacerto.
Si quadringentis, sex,septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores,& lingua,fidesque:
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si rectè facies. HIC MVRVS aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia (dic sodes) melior lex, an puerorum
Nænia?quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curis,& decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui rem facias, rem,
Si possis,rectè: si non, quocunque modo rem:
Vt propius spectes lacrymosa poemata Puppi:
An,qui Fortunæ te responsare superbæ
Liberum, & erectum præsens hortatur, & optat?
Quòd si me populus Romanus forte roget, cur
Non,vt porticibus, sic iudicijs fruar ijsdem,

Nec ſequar, aut fugiam, quæ diligit ipſe, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam, Quia me veſtigia terrent,
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorũ es capitũ. nã quid ſequar? aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt, qui
Cruſtis, & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantque ſenes, quos in viuaria mittant:
Multis occulto creſcit res fœnore. verùm
Eſto, alijs alios rebus, ſtudijſque teneri:
Iidem eadem poſſuntne horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baijs prælucet amœnis,
Si dixit diues, lacus, & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri. cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium, cras ferramenta Theanum
Tolletis fabri. lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vita.
Si non eſt, iurat, bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto nauigio, æquè
Nauſeat ac locuples, quem ducit priua triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri, rides: ſi forte ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel ſi toga diſſidet impar,
Rides: quid, mea quum pugnat ſententia ſecum?
Quod petijt, ſpernit: repetit, quod nuper omiſit?
Æſtuat, & vitæ diſconuenit ordine toto?

Diruit, ędificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solennia me: neque rides:
Nec medici credis, nec curatoris egere,
A prætore dati: rerum tutela mearum
Quum sis, & prauè sectum stomacheris ob vnguē
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens vno minor est Ioue: diues,
Liber, honoratus, pulcher: rex denique regum:
Præcipuè sanus, nisi quum pituita molesta est.

PARAPHRASIS.

MAECENAS, cuius tanta in me sunt merita, vt cum scriptis meis primis laudes tuas celebrarim, mox etiam vltimis easdem extollendas, intelligam; tu quidem ad uersus Lyricos, ad resque amatorias scribendas, me compellere, quantum potes, conaris: ego vero, quòd rude iam donatus sim; satisque cuilibet perspectum esse possit, quantum in illo scriptorum genere valeam, scias velim; me ad eam ætatem peruenisse, in qua aliud mihi studium sit propositum; antiquosque mores exuendos censeam. Non ego peiori conditione esse debeo, ac Veianius; qui suspensis ad Herculis ædem armis, in villula sua delitescit; ne scilicet, si in vrbe diutius manserit, extremo vitæ cursu precibus cogatur à populo missionem sępius exorare. Aliò mens nostra dirigitur; maius enim quid nescio per aurem, ad audiendum attentam, mihi sonat; esse scilicet, vt prudens missum faciam equum senescentem; & qui de se specimen egregiè in ludis præbuerit; ne fortasse hoc extremo vitæ tempore in hippodromo ægrè spiritum ducens se ipsum spectatoribus deridendum propinet. Quamobrem leuioribus, & ludicris rebus omissis, in hoc totus sum; vt duce philosophia nihil mihi sit antiquius, quàm vt vera quæque, & quæ maximè decent, non ignorem: nunc ea hinc inde congero, in animoque recondo; quibus deinde, cum tempus exiget, rectè, & sapienter ad degendam vitam vtar. Quod si fortè quæras, in cuius philosophi familiam sim adscriptus; aut sub quo duce stipendia faciam, dicam; me cum esse, qui nullius disciplinæ legibus astrictus, hospes veluti, sæuiente tempestate hac illac deferar: modo enim acerrimus propugnator, & virtutis defensor, ad agendum expeditus, ad rempublicam administrandam accedo; & fluctuo ciuilibus in vndis: interdum autem vrbanis negotijs omissis, furtim in Aristippi castra iterum me conijcio; & in ea sum sententia, vt non me

rebus;

rebus; sed eas mihi velim submitti. Quemadmodum vero si amatori suo amica fuerit pollicita, se eum excepturam; promissis autem non stet, illi nox quàm longissima videtur; ac veluti his, qui mercede conducti, vt opus faciant, tardè dies fluit; vtque pupillis, quos matris morosæ, difficilisque exercet custodia, annus tardè labi videtur; sic mihi tempora tarda, & ingrata procedunt; quippe quæ in longius semper potrahant tum spem, tum consilium conficiendi illud, quod in tempore susceptum æque emolumento pauperibus est, ac diuitibus; vt etiam neglectum vtrisque valde nocet. Cum vero rerum mearum is sit status, eaque conditio, vt per tempora non possim me totum rebus philosophicis dare; reliquũ est, vt philosophiæ elementis, istisq; initijs cursum vitæ meæ regam; ipsiusq; primordijs sim contentus: nec quamuis oculorum acie tam valeas, quàm Lynceus, tu tamen oculorum morbum, si quo laborabis, negligere debebis: nec quia desperes, vnquam te esse posse corporis robore parem Glyconi; iccirco negligens sis in propulsanda chiragra à corpore: quandoquidem scire debes, posse nos ad certum aliquem finem progredi; sin minus eundem superare detur. Quod si quis cupiditate augendæ rei flagrat, auaritiaque exercetur, non cantiones, non philosophici desunt sermones, quibus æstum illum possis extinguere; doloremque minus acerbum reddere; & magna ex parte vim morbi depellere. Es ne ambitiosus? ter lectis philosophiæ præceptis, cognosces, quædam esse, quibus te ipsum tanque à morbo refocillare possis: inuidesne rebus alterius, prosperè cadentibus? iracundus, iners, vino deditus, amorene captus es? neminem esse crediderim ego, qui si modo recta præcipientibus obtemperare voluerit, exuere prorsus feritatem illam, humanitate vero se ipsum expolire non possit. Virtutis sanè principium est, vitia declinare, & effugere; & sapientia habetur prima, ne quid temerè stultève agamus. Amabo vide, quàm anxiè, quantoque cum studio, & indefessa diligentia ea deuites, quæ maxima censes esse mala; vtpote exiguum censum; & in petitione magistratus repulsam pati: animaduerte etiam quàm grauiter pecces; tu enim augendæ rei familiaris gratia, terras longinquas peragras, magnoque tuæ vitæ periculo ad Indos nauigas; vt mercatorium lucrum inde reportes; discendi vero laborem nullo modo pati uis, & perferre; nec prudentioribus, teq; sapientioribus credere vis; qui te docerent, nõ esse curandas, quin potius spernẽdas diuitias, et honores; quos tantopere admiraris, quorumq; desiderio detineris plurimum. Quis autem est, cui non potiora esse debeant certamina Olympica nobilissima, præsertim cum victoriæ spes nullo propemodum labore suscepto illi proponatur; malit autem in vilioribus, & nullius gloriæ certaminibus vitam consumere? Nemo profectò sanæ mentis: citra controuersiam omnem minoris faciendum est argentum, quàm aurum; aurum itidẽ minoris, quàm virtus: sed tamen ò ciues pecunia vobis precipuè curanda est, postea vero virtuti inuigilandum. Hæc sunt, quæ publicè

docent quicunque seu trapezitæ, seu feneratores in Iani via habitant. Hæc sunt, quæ tanquam à magistro aliquo dictata, recinunt iuuenes, & senes; dum scilicet læuo brachio suspensam habent datorum tabulam, & denariorum loculos. Ita sanè viuitur, vt licet magnanimus sis, morum elegantia excultus, sis disertus & integra, inuiolabilique fide vir, si tamen quadringentis millibus sestertium, idest ad equestrum censum, sex aut septem millia desint, non eques eris, at vnus de plebe. Sed quanquam hæc ita se habent, & res ita æstimatur ab auaris, illa tamen potior, & honestior est sententia puerorum, dum inter ludendum canunt, eum, qui rectè, iustèque agit, verè regem esse, & cæteris imperare. In hoc vno sitas esse velis tuas cogitationes, & hoc vnum tibi sit propositum, ne tibi ipsi turpitudinis alicuius sis conscius. Dic amabo, quid præstantius tibi videtur, lex lata à Roscio, an vero puerilis hæc cantilena, quæ in regnum vocat, quicunque iustè operantur, & quæ à Curijs illis, & Camillis, virilis animi robore præditis decantata fuit? vtri potius assentiri volueris, ei ne, qui suadet, vt rem facias, si rectè possis facere; sin minus per fas, nefasque; scilicet, vt censu tuo factus eques spectes propius Puppij Tragedias; an vero ei, qui præsens semper & hortatur, & docet, te eum esse debere, qui forti animo adeo sis, vt aduersanti fortunæ minime succumbas? Quod si populus Romanus ex me forte quærat, cur sicuti in ijsdem porticibus secum versor, ita etiam non eodem vtor iuditio; & cur non ea consector, quorum est valde cupidus; aut non fugio, quæ ipse studiosè declinat; huic ego responsum id esse velim, quod olim vulpes cauta leoni ægrotanti: ea scilicet de causa; quòd omnia vestigia eorum, qui te adeūt, terrorem mihi incutiunt: quippe quæ video, omnia esse ingredientium, egredientium nulla. Bellua immanis, & multorum capitum cum tu sis, cur ego te sequar? aut quem vestrum imiter, cum nullus sibi constet? Vestrum nomnulli sunt, qui ardent cupiditate incredibili conducendi publicum aliquod opus; nonnulli vero solertes adeo captatores sunt, vt muneribus auaras viduas sibi deuincant; & callidi obstringant sibi senes obsequio, quos veluti pisces, mittant in viuaria: alijs itidem fenerantibus occultò, ne scilicet ignominia flagrent, augetur res domestica; sed demus in tanto hominum numero, non voto vno viui; & alios aliarum rerum studio detineri, quis horum est, qui non in horas sæpius mutetur; & modo hoc, modo illud appetat? Diues si animum induxerit, vt existimet, in toto orbe terrarum locum nullum amæniorem esse Baijs; mox statim ad lacum, & ad mare cernes comportari materiam: ita vt facilè dignoscatur, quàm cupidus sit ædificandi. cuius vitiosa libido, ei loco auspicij habita, si animum mutauerit, paullo post senties, illum, mutato consilio, iubere, fabros ferramenta Theanum transportare. Pari quoque ratione audias; si quis duxerit vxorem, hunc dictitare, in rebus humanis nihil esse præstantius, nihil beatius, quàm connubio solutum esse: contra vero, si quis cælibem vitam ducat, dicet hic, eos solos esse beatos,

beatos, qui à nuptijs non abhorruerint. In tanta itaque sententiarum varietate, quod vinculi genus excogitare potero, quo detineam Proteum hunc, in varias formas se commutantem? Sed in diuite fortasse hæc sint ferenda: verum pauper qualem se præbet? ride quæso; rerum omnium satietas illum capit; & quanquam inopiæ causa regiones non mutat, mutat tamen cœnacula; & lectos: non balneis iisdem, non tonsoribus semper vtitur: & conducto nauigio aliquo, æquè fastidio afficitur, ac locuples; qui sua triremi nauigat. Ego si tibi obuius fiam capillis inæqualiter à tonsore decurtatis rides: itidem si mihi tunica sit elegans, subucula vero trita, toga etiam non respondeat; hanc vestimentorum discrepantiam irrides: at quid facies, si videris, sententiam meam cum se ipsa pugnantem? si cuius auida modo videbatur, id reijciat, reiectum mox repetat? & maxima animi perturbatione, leuitateque agitetur, vt omnibus in rebus sibi discrepare videatur? Euertit, vt ædificet; quadrangularis formæ ædificatio rotunda figura mutatur. Hæc ego cum faciam, tu tamen non rides, quippe qui existimas, meo me more insanire. Nec, ò Mæcenas, qui meus est defensor, cum ob rem leuissimam irascaris mihi, persuaderi tibi potest; medici opera me egere; minus etiam curatorem mihi, veluti furioso, à prætore dandum esse. Vis paucis dicam? diues sapiens ad pecuniam amplificandam, est beatus; vnoq; Ioue minor: libertate fruitur, summis honoribus decoratur; denique vel ipsis regibus imperat: maximè sanus, nisi si quando pecuniarum iactura aliqua consecuta, pro lucro damnum facit.

AD LOLIVM. EPIST. II.

Homerum in suis poematis plenius, ac melius, quàm quosdam philosophos, quid honestum sit, docere, dicit. Amborum afferens argumenta, Iliade quidem, quales sint in stultis regibus, & populis animi motus, describi: in Odyssea autem, Vlysis exemplo, quid virtus & sapientia possint, ostendit. Deinde ad studium sapientiæ hortatur, vtpote quos recenset animi morbos sanaturæ. Sed à teneris assuescendum huiusmodi præceptis esse docet.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe: quid vtile, quid nõ,
Pleni⁹ ac melius Chrysippo, & Crãtore dicit.
Cur ita crediderim (nisi quid te detinet) audi.

Fabula,

Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum, & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam.
Quid Paris? vt saluus regnet, viuatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peleiden festinat, & inter Atreiden:
Hunc amor, ira quidem cōmuniter vrit vtrunque.
Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & ira,
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus, quid virtus, & quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem:
Qui domitor Troiæ, multorum prouidus vrbes
Et mores hominum inspexit: latumque per æquor,
Dum sibi, dum socijs reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.
Sirenum voces, & Circæ pocula nosti:
Quæ si cum socijs stultus, cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique,
In cute curanda plus æquo operata iuuentus:
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones:
Vt teipsum serues, non expergisceris? atqui

Si noles ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine, ſi non
Intendes animum ſtudijs, & rebus honeſtis:
Inuidia,vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lędunt oculos, feſtinas demere: ſiquid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cępit,habet.ſapere aude:
Incipe. qui rectè viuendi prorogat horam,
Ruſticus expectat dum defluat amnis:at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuum.
Quæritur argentum, puериſque beata creandis
Vxor, & incultæ pacantur vomere ſyluę.
Quod ſatis eſt,cui contigit,hic nihil amplius optet.
Non domus,& fundus, non æris aceruus, & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat vti.
Qui cupit, aut metuit,iuuat illũ ſic domus,aut res,
Vt lippum pictæ tabulæ,fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas,quodcunq; infundis, aceſcit.
Sperne voluptates:nocet empta dolore voluptas.
Semper auarus eget:certum voto pete finem.
Inuidus alterius macreſcit rebus opimis:
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. qui non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe,dolor quod ſuaſerit, & mens,
Dum pęnas odio per vim feſtinat inulto.

Ira,

Ira, furor breuis eſt. animum rege, qui niſi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compeſce catena.
Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire viam, quam monſtrat eques. venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in ſyluis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu. quòd ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

PARAPHRASIS.

Ne fortaſſe exiſtimes, Lolli Maxime, me tempore abuti, ſcito; dum tu Romæ declamando te ipſum exerces; me Prænefte Iliadem Homeri relegiſſe; cuius eruditionem tantam eſſe ſtatui, vt hunc vberius, ac copioſius docuiſſe ſenſerim, quid ſit honeſtum, quid turpe, quid vtile, quid damnoſum, quàm Chryſippum Stoicum, aut Crãtorem Academicum. Cur vero rem ita eſſe iudicarim, niſi fortaſſe negotijs ſis diſtrictus, audi. Fabula illa, in qua narratur, ob amorem, quo exarſit in Helenam Paris, Græcorum claſsem diuturno bello Phrygiæ contritam fuiſſe; videtur innuere animorum motus; quibus variè æſtuabant tum reges, tum populi. Erat in hac ſententia Antenor, vt totius belli præcindendi cauſa, diceret, Græcis reddendam eſſe Helenam: at ſecus ſentiebat Paris; quid autem? negabat is poſſe hac conditione ſe contentum viuere, ſi cogatur, ex patrum ſententia Helenam reddere. in caſtris Græcorum pari quoq; ratione varijs perturbationibus illorum animi agitabantur. hinc factum eſt, vt Neſtor, qui prudentiſſimus omnium habebatur, omnem moueret lapidem, quò lites inter Achillem, & Agamemnonem dirimerentur. Agamemnon quidem amore Briſeidis valde æſtuabat: non minus tamen Achilles ac Agamemnon ira eſcandeſcebat. ex quo conſequebatur, vt quacunque in re peccatum eſſet à regibus, eius erroris pœnas luerent Achiui: nec minus intra vrbem Troianam quàm extra vigebant ſeditiones, doli, & multa temerè fiebant, & iniquè ira & libidine imperante. in Odyſſea item ſub Vlyſſis perſona, in qua veluti in humanæ vitæ ſpeculo, quiſque ſe ipſum intueri debet, declaratur; quanta ſit virtutis præſtantia, & quantæ ſint ſapientiæ vires. Hic ſiquidem poſteaquam Tro-

iam

iam subegit, multasque vrbes inspexit, & earum mores obseruauit prouidus; atque per periculosissima maria nauigans, dum in patriam socios reducere conatur, multas passus est calamitates, & periculis circumuentus nunquam tamen aduersis rebus succubuit. Non sunt tibi incognita ea, quæ scriptis tradita sunt de Sirenum vocibus; non quæ de Circe poculis literis prodita; cuius veneficæ, si ipse in hoc se stultum præbuisset, vt (quod quidem ab eius socijs est præstitum) pharmaca bibisset, quid dubitandum, quin infamia notatus, amensque paruisset meretricis istius imperio; & ibi gentium vixisset turpiter, vt canis immundus; aut sus in cœno delitescens? Nos, à Lolli, homines vndequaq; inutiles sumus; & nulla virtute præditi; hoc solum nomine in lucem editi, vt quæcunque tulit terra, ea absumamus; & veluti Penelopes proci, telluris sinus pondus inutile; desidiosissimi nebulones, ac veluti Phæacum rex Alcinous assiduis compotationibus nos oblectemus: Iuuentus, quæ in cute curanda maiorem æquo operam ponit; laudiq; sibi ducit, vel in multam lucem stertere; & cantu, rebusque ludicris edaces animi curas sopire; Verum quodnam dedecus est istud? latrones, vt homines interficiant, nocte surgunt; vel potius eandem insomnes traducunt; tua autem dignitati vt consultum sit, non somno excitaberis? Sed profectò tibi cauendum est: etenim si dum firma vteris valetudine, te ipsum seruare nolueris, factus hydropicus, cogeris hoc deinde facere: nisique lucernæ lumine accenso ante diem te ad optimorum auctorum lectionem contuleris; nisi etiam omne tuum studium rebus honestis, & optimis disciplinis consecraueris, eueniet quidem, vt vigilans, vel amore capiaris, vel inuidiæ vitio exercearis plurimum. Nam proh Deùm, atque hominum fidem, quænam est ista dementia? si quid est, quod oculis tuis noceat, studio adhibito illud expellere conaris; si vero animum tuum quid corrumpet, interposita mora curationem distuleris? sed scito, qui aliquid strenuè fuerit aggressus, hunc rei illius dimidium habere. Porro fac audeas sapere; sapientiæque studium amplectere; incipe tandem aliquando: quisquis enim negotijs districtus, cunctatur, & differt horam ad bene viuendum; is se similem rustico facit, qui expectat, dum defluat amnis; sed mehercule sua spe frustrabitur: nam sicut nunquam non fluet amnis, sic nec ille negotijs se exoluet. studium adhibemus in colligenda pecunia; studiosique sumus, vt suscipiendæ prolis gratia felicem in pariendo vxorem ducamus; nullique labori parcimus, quominus ipsæ etiam syluæ aratione fructuosæ reddantur. Sed quorsum hæc? cui tantum conceditur, quantum satis est, ad vitam commodè degendam; non est, cur ampliora appetat; neque enim tantum prodesse potest aut domus, magnificè extructa; aut fundus, non pecuniarum ingens, aut auri copia, vt ægrotantem dominum vlla ex parte possint leuare, neque à curis, quibus grauiter exercetur, tandem liberare. Res sanè ita se habet, vt qui bonis suis

bene

bene frui voluerit, is, vt sollicitudinibus omnibus sit solutus, est opus. Qui morbis animi afficitur, vtpote timore amittendi bona; cupiditate augendæ rei, & alijs huiusmodi; tam hunc iuuant fortunæ bona, quàm lippum tabulæ pictæ; fomenta podagram, aut cithara sonus prodest auribus, malè affectis: quicquid enim in vasa inijcitur, nisi ea saporis mali fuerint expertia, sanè illud omne corrumpitur. Quamobrem voluptatibus ne indulgeto; hæ si quidem pariunt dolorem: cum vero semper auaro aliquid deesse videas, id tantum tibi optato, quod vbi fueris assecutus, eo sis contentus. Ei inuidere quosdam videmus, cui omnia prosperè cadunt; vitiumq; istud tantum potest, vt eosdem maceret; quo morbo Siculi Tiranni nullum grauius tormentum excogitare potuerunt. Qui frenum iræ non iniecerit, auidus autem ad vindictam properauerit, facillimè eueniet, vt dolore affecta mens hunc ea cogat efficere, quorum postea pœnitebit; & à se admissa nolet. Hoc te celatum nolui, iram quandam insaniam breuem esse: tu itaque libidines, à ratione auersas, rege; quas nisi rationi parere volueris, dominari ipsæ volent; has freno, cathenisque adhibitis constringito. qui domat equos, quandiu tenera sunt ætate, eos docet excurrere, quà volet. catulus venaticus ex quo in ædibus priuatis latrare cepit, visa pelle ceruina mox etiam in syluis feras peruestigat, & insectatur: tu itidem puer memoriæ, nondum vlla re polluta, manda, & ea diligenter custodito verba, quæ dicam: nunc te rebus dignioribus accingito. Testa nuper effecta, nunquam odorem illum amiserit, quo primo fuerit imbuta: quòd si ignauus es, aut si te ipsum tua sponte excitaueris, nec te cunctantem expecto, vt nec etiam præcedentem conor anteuertere.

AD IVLIVM FLORVM. EPIST. III.

Iulium Florum de Claudio Nerone, vbi militet, & de quorundam amicorum scriptis, interrogat. Deinde ipsum Florum ad sapientiæ studium, & ad redeundum in gratiam cum fratre, hortatur.

IVli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius, Augusti priuignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusq; niuali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi, collesque morantur?
Quid studiosa cohors operũ struit? hęc quoq; curo.

Quis

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis, & paces longum diffundit in æuum?
Quid Titius, Romana breui venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus, & riuos ausus apertos:
Vt valet? vt meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monit⁹, multũq; monẽdus,
Priuatas vt quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum,
Furtiuis nudata coloribus. ipse quid audes?
Quę circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu ciuica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen:
Prima feres ederæ victricis præmia. quòd si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quò te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studiũ parui properemus, & ampli,
Si patriæ volumus, si nobis viuere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ
Quantæ conueniat Munatius. an malè sarta
Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita ceruice feros; vbicunque locorum

bene frui voluerit, is, vt sollicitudinibus omnibus sit solutus, est opus. Qui morbis animi afficitur, vtpote timore amittendi bona; cupiditate augendæ rei, & alijs huiusmodi; tam hunc iuuant fortunæ bona, quàm lippum tabulæ pictæ; fomenta podagram, aut citharæ sonus prodest auribus, malè affectis: quicquid enim in vasa inijcitur, nisi ea saporis mali fuerint expertia, sanè illud omne corrumpitur. Quamobrem voluptatibus ne indulgeto; hæ si quidem pariunt dolorem: cum vero semper auaro aliquid deesse videas, id tantum tibi optato, quod vbi fueris assecutus, eo sis contentus. Ei inuidere quosdam videmus, cui omnia prosperè cadunt; vitiumq; istud tantum potest, vt eosdem maceret; quo morbo Siculi Tiranni nullum grauius tormentum excogitare potuerunt. Qui frenum iræ non iniecerit, auidus autem ad vindictam properauerit, facillimè eueniet, vt dolore affecta mens hunc ea cogat efficere, quorum postea pœnitebit; & à se admissa nolet. Hoc te celatum nolui, iram quandam insaniam breuem esse: tu itaque libidines, à ratione auersas, rege; quas nisi rationi parere volueris, dominari ipsæ volent; has freno, cathenisque adhibitis constringito. qui domat equos, quandiu tenera sunt ætate, eos docet excurrere, quà volet. catulus venaticus ex quo in ædibus priuatis latrare cepit, visa pelle ceruina mox etiam in syluis feras peruestigat, & insectatur: tu itidem puer memoriæ, nondum vlla re pollutæ, manda, & ea diligenter custodito verba, quæ dicam: nunc te rebus dignioribus accingito. Testa nuper efficta, nunquam odorem illum amiserit, quo primo fuerit imbuta: quòd si ignauus es, aut si te ipsum tua sponte excitaueris, nec te cunctantem expecto, vt nec etiam præcedentem conor anteuertere.

AD IVLIVM FLORVM. EPIST. III.

Iulium Florum de Claudio Nerone, vbi militet, & de quorundam amicorum scriptis, interrogat. Deinde ipsum Florum ad sapientiæ studium, & ad redeundum in gratiam cum fratre, hortatur.

IVli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius, Augusti priuignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusq; niuali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi, collesque morantur?
Quid studiosa cohors operũ struit? hęc quoq; curo.

Quis

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis,& paces longum diffundit in æuum?
Quid Titius,Romana breui venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus,& riuos ausus apertos:
Vt valet? vt meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit?monit⁹,multũq; monẽdus,
Priuatas vt quærat opes,& tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum,
Furtiuis nudata coloribus. ipse quid audes?
Quę circumuolitas agilis thyma?non tibi paruum
Ingenium,non incultum est,nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu ciuica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen:
Prima feres ederæ victricis præmia. quòd si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quò te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studiũ parui properemus,& ampli,
Si patriæ volumus, si nobis viuere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ
Quantæ conueniat Munatius. an malè sarta
Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos
Seu calidus sanguis,seu rerum inscitia vexat,
Indomita ceruice feros; vbicunque locorum

Viuitis

Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Pascitur in vestrum reditum votiua iuuenca.

PARAPHRASIS.

SOLLICITO *animo scire aueo, Iuli Flore, vbi terrarum Tiberius Claudius Nero Cæsar, Augusti priuignus, bellum gerat; Commoremini ne in Thracia, castris positis apud Hebrum, qui glacie adstringi solet; an inter Sestum & Abydum: an vero vos Asia opulentissima detineat: ecquid moliatur studijs dedita iuuentus illa, quæ tantopere delectatur Claudius? Scirem etiam libentissime, quisnam illorum foris ab Augusto præclare gesta scriptis mandanda sibi sumpsit; quis bella, & pacem prodere memoriæ statuerit: Fac me certiorem quæso, quid agat Titius, cuius singularis ingenij præstantia iamiam omnium ciuium præconijs celebrabitur; cum scilicet post reditum suum magno applausu populo Romano sua scripta recitabit. Titius, inquam, qui nullis difficultatibus deterritus Pindarum sibi imitandum proposuit: qui valet iste? vt nostri recordatur? qua plurimum valet, poëtica facultate audetne condere lyricos versus ad exemplum Pindari? an potius elatus animo tragœdias, in quibus horribilia introducuntur, conscribit? Celsus quid in mei gratiam conficit? quem monere nũquam desistam, vt ex suo marte aliquid promat; caueat autem, ne quæ iam in lucem prodierunt scripta, & quæ in bibliotheca Pallatina asseruantur, ea surripiat, & vt sua sibi vendicet; nam verendum est, si posthac grex auium surreptas sibi plumas repetat, cornicula nudata alienis plumis, risum omnibus excitet: idest, vt percipere poteris, Celsus alienorum scriptorum compillator omnibus ridiculus fiat. Tu vero, Iuli Flore, quid animo concepisti, cui te accingis operi, quænam argumenta tibi ad scribendum elegisti, & apum instar, circum quæ thyma volitas, vt mellitum aliquod nobis opus pares? medius fidius tantum est ingenij tui acumen, illudq; excultum adeo est, vt seu in foro versari volueris; seu iuris consultus voles esse, seu ad pangendos versus amatorios animum conuertas, dubio procul poëtices palmam cæteris praripere poteris. Quod si ab animo tuo expelleres pecuniæ studium, aut nulla ambitione detinereris, quæ sunt curarum, quibus vexaris, fomenta; & quæ planè te frigidum reddunt ad bene agendum; quid dubitandum, quin eò mentis acie peruenires, quò te duceret cælestium rerum sapientia? Quæcunq; nostra sit cõditio, hoc vnũ nobis propositũ esse debet; eò dirigenda sunt consilia nostra, ut anxias curas ex animo eijciamus; sapientiæque studiũ amplectemur; si patriæ ornamento esse cupimus; si hilariter viuere voluerimus. Cæterum de hoc etiam me admoneri velim; an Munatius tanta tibi sit curæ, quanta tibi esse debet, nec ne; Quid?* quam-

quamquam amicorum ſtudio in gratiam rediiſtis, iterum tamen amicitiam defuiſtis? At ſiue vos feruor ſanguinis, ſeu imperitia rerum agitat, vbicunq; locorum viuitis, quos nullo modo fraternam neceſſitudinem violare decet, voui ego in veſtrum reditum iuuencam, quæ nunc diligentiſſimè paſcitur.

AD ALBIVM TIBVLLVM. EPIST. IIII.

Albium Tibullum compellat, cui ſtudium philoſophiæ laudare videtur, atque id facere, vt eius amore illum accendat. Recenſet, quibus dotibus illum dij ornauerint: deinde ita viuendum illi eſſe dicit, vt vnumquenque diem, extremum ſibi fore putet.

ALbi, noſtrorum ſermonum candide iudex,
Quid nũc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſyluas inter reptare ſalubres,
Curantem, quicquid dignum ſapiente, bonoq; eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artemque fruendi.
Quid voueat dulci nutricula maius alumno,
Quàm ſapere, & fari vt poſſit, quæ ſentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter ſpem, curamque, timores inter, & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum..
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute viſes,
Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

PARAPHRASIS.

CVM amoris vinculo tam arctè adſtricti ſimus, Albi, (qui de ſermonibus noſtris ſincerè iudicare conſueuiſti) vt nunquam de te non cogitem;

MM

qua in re te occupatum esse dicam in regione Pedana? ea ne scribere, quorum elegantia facilè superet quæcunque scriptis sunt mandata à Cassio Parmensi? an vero remissius ambulando amœnitate, & secessus salubritate frui; agentem quod est boni & sapientis viri? id ita esse facilè crediderim: te enim sapientia nō destitutum esse noui ego: rebus omnibus abundas; scis etiam, quemadmodum sumptus sit faciendus: ea insuper præditus es corporis forma, & dignitate, vt liberalius corpori inseruiendum intelligas: amabo, quid nutrix magis aliud optet dulcissimo alumno suo, quàm vt sapiat, & de rebus optimè sentiat; deinde, quæ sentiat, politè eloqui possit; vtque etiam apud viros principes gratia valeat; & ab arca ita sit paratus, vt victus sit ei neque sordidus, neq; amplus nimis? nihil quidem maius est optandum: cum itaque in mortalium vita quotidie vel speretur, vel timeatur; aut etiam hominum pectora curis sollicitentur, inter tot vitæ incommoda, quemcunque diem præsentem degis, eum tibi supremum putato: ita fiet, vt quicquid temporis tibi ad vitam accesserit, gratius sit futurum, quàm tibi non promiseras: ita autem viuendum esse de me exemplum sumere poteris; quem non inspicies carne horrida, aut squallida, sed leui, & corpore nitido, cum hominem in voluptate abdominis, & in gulæ illecebris summum bonum constituentem ridere voles.

AD TORQVATVM. EPIST. V.

Torquatum ad cœnam inuitat, quam frugalem fore, dicit. Hortatur, vt curis, & cupiditati diuitiarum valedicens, hilaritati se tradat: & laudes ebrietatis, addit. Tria esse dicit, quorum studiosus sit in apparatu conuiuij: primam autem ponit munditiem.

SI potes archaicis conuiua recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella:
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Iamdudum splendet focus, & tibi munda supellex.
Mitte leues spes, & certamina diuitiarum,
Et Moschi causam. cras nato Cæsare festus

Dat

Dat veniam, somnumque dies: impunè licebit
Æstiuam sermone benigno tendere noctem.
Quò mihi fortuna, si non conceditur vti?
Parcus ob hæredis curam, nimiumque seuerus,
Assidet insano. potare,& spargere flores
Incipiam, patiarque, vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit:
Spes iubet esse ratas: in prælia trudit inermem.
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare, & idoneus imperor,& non
Inuitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus,& lanx
Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet: vt coeat par,
Iungaturque pari. Brutum tibi, Septimiumque,
Et nisi cena prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est, & pluribus vmbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.
Tu, quotus esse velis, rescribe;& rebus omissis,
Atria seruantem postico falle clientem.

PARAPHRASIS.

NISI elegantia adeo morosa delecteris, vt te conuiuam pigeat accumbere lectis inelegantibus, & antiquo more fabricatis; nisi etiam abhorreas, nolisque vesci olerum, & heluellarum, sub vesperam, qua hora belli homines cibum capiunt, te, Torquate, cenaturum mecum expectabo. Vinum non admodum vetustum, neque admodum generosum bibes; quippe quod &

natum in palludibus sit; & non multos ante annos T. Statilio Tauro, iterum consule, in amphoras sit fusum: vt vero palato tuo abundè satisfactum esse possit, si vinum præstantius meo habes; iube illud tecum ad me afferri; vel, qualecunque sit meum, patere tibi ministrari. cætera vero, quæ conuiuio opportuna esse solent, tibi iam nunc præsto sunt; ignis nempe accensus, & supellex nitida: spes leuium rerum tibi abijcienda sunt; nimiumque studium diuitiarum comparandarum: posthabenda est etiam cura Moschi, tui clientis; dies enim crastinus, Cæsaris natalis, homines otiari permittit, & in multam lucem dormire: licebitque impunè sermone faceto, & iocis æstiuam noctem transigere: cur autem optabis, diuitias tibi dari, nisi ea sis mente, vt iisdem vti velis? Enimuero qui hæredis causa parciter viuit, & genium defraudat suum; estque rebus serijs nimium deditus, similis est dementi homini. Quod ad me, potare ego incipiam, & corollis caput vinciam, lætitiæque causa flores spargam; paruiq; faciam, si quis me inconsultum esse existimauerit. Ebrietas quid non excogitat, & innouat? quæ alijs minime innotuerant, aperit; inducitque homines, vt suis de rebus bene sperent: viros, armis neutiquam obtectos, ad conferendam manum impellit; omnibus curis subleuat eos, qui sollicito sunt animo; quasuis artes edocet, sapientiæ fatuam opinionem hominibus adferens: quod ita esse quis non videt? Etenim quis est, qui plus æquo potauerit, vinoque incaluerit, qui non etiã illius auxilio eloquentior reddatur? quisue tam grandi paupertate premitur, qui non illius ope dissolutus, & prodigus reddatur? has ego meas esse partes intelligo; & non inuitus ad hanc procurationem vocor; ne immundum toral, ne itidem illota mappa officiat naribus tuis adeo, vt eas contrahas; vtq; cantharus, & lanx adeo splendeat, vt intuenti tibi, speculi instar, tui reddat imaginem: dabo itidem operam, vt conuiuium istud sit huiusmodi, quale inter sinceros amicos esse decet: ne scilicet sint, qui sermones nostros foras efferant: procuraboque, vt conuiuę sint conditione pares; aut certe non admodum dispares: quod nisi Sabinus à cœna lautiore, & venustiore puella detinebitur, eum tibi conuiuam assumam; nec non Brutum & Septimium; mensa quidem nostra plurium capax est; sed profectò verendum est, ne nimis arctè si sedeamus, teterrimus alarum odor nares interficiat: pergratum autem mihi feceris, si rescripseris, quàm multos tibi adesse velis sodales, omissisque rebus omnibus hostio posteriore falle clientem, qui te obseruat in limine.

AD NVMICIVM. EPIST. VI.

Nihil admirari, rem esse dicit, quæ propemodum sola ad vitæ beatitudinem conferat: quum homines non ea tantùm, quę cupiunt, sed etiam quæ timent illis contraria, eodem ferè modo mirentur. Verùm ex ijs, quibus admiratio cupiditatem incitat, alios aliud expetere; omnes autem frustra in eo felicitatem, quæ à sola virtute pendet, collocare.

NIL

NIL admirari, propè res eſt vna, Numici,
Solaque, quæ poſſit facere,& ſeruare beatum.
Hunc ſolem,& ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent. quid cenſes munera terræ?
Quid, maris extremos Arabas ditantis, & Indos?
Ludicra quid, plauſus,& amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis,& ore?
Qui timet his aduerſa, ferè miratur eodem,
Quo cupiens pacto. pauor eſt vtrique moleſtus:
Improuiſa ſimul ſpecies exterret vtrunque.
Gaudeat, an doleat:cupiat,metuatue:quid ad rem?
Si, quicquid vidit melius peiuſue ſua ſpe,
Defixis oculis,animoque, & corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quàm ſatis eſt,virtutem ſi petat ipſam.
I nunc,argentum,& marmor vetus, æraq; & artes
Suſpice, cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude quòd ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnauus manè forum,& veſpertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius: indignum, quòd ſit peioribus ortus:
Hic tibi ſit potius, quàm tu mirabilis illi.
Quicquid ſub terra eſt,in apricum proferet ætas,
Defodiet, condetque nitentia. quum bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conſpexerit Appi,
Ire tamen reſtat, Numa quò deuenit, & Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto,

Quære fugam morbi. vis rectè viuere? quis non?
Si virtus hoc vna potest dare, fortis omissis
Hoc age delicijs. virtutem verba putas, vt
Lucum ligna? caue ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera porro:
Tertia succedant, & quæ pars quadret aceruum.
Scilicet vxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipijs locuples eget æris Cappadocum rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus (vt aiunt)
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Qui possum tot? ait: tñ & quæram, & quot habebo
Mittam. post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, vbi non, & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus. ergo
Si res sola potest facere, & seruare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species, & gratia præstat,
Mercemur seruum, qui dictet nomina, læuum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cuilibet hic fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur. frater, pater, adde:
Vt cuique est ætas, ita quenque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene viuit: lucet, eamus

Quò

Quò ducit gula: piſcemur, uenemur: ut olim
Gargilius, qui mane plagas, uenabula, ſeruos,
Differtum tranſire forum populumque iubebat:
Vnus ut è multis populo ſpectante referret
Emptum mulus aprum. crudi tumidique lauemur,
Quid deceat, quid non, obliti: cerite cera
Digni: remigium uitioſum Ithacenſis Vlyſſei,
Cui potior patria fuit interdicta uoluptas.
Si (Mimnernus uti cenſet) ſine amore, iociſque
Nil eſt iucundum: uiuas in amore, iociſque.
Viue, uale. ſiquid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

PARAPHRASIS.

SVM ego in hac ſententia, Numici, vt exiſtimem, hoc vnum eſſe, quod homines felices efficere, beatoſque ſeruare poſſit; nullam rem admirari vſqueadeo, vt illius pulchritudine capiamur. Videas nonnullos, qui citra timorem omnem ſtellas intueantur, & Solem, & intrepidi temporum viciſſitudines ſpectent: quid tu cenſes ea eſſe, quæ terra ipſa varietate maxima effundit? quid vniones, & margaritas, quarum precioſiſſimus eſt ex Arabia, & India cenſus? quid ludicra, quid plauſus, quibus in theatro excipimur; aut honores à populo Romano delatos? cenſes ne, hæc omnia tali cum admiratione inſpicienda eſſe, vt horum cupiditate detineamur? qui paupertatem, & in theatro ſibilos, aut exploſionem timet (hæc autem ſuperioribus, quæ diximus ſunt contraria) eodem ferè modo miratur, quo & qui cupit: hic, vt rem quandam expetendam exiſtimet; ille, vt fugiendam: ſed mehercule vterque ex inopinatis, & inſperatis bonis, maliſq; perturbatione agitatur: gaudeat ille pluſquam ſit ſatis bono præſenti; doleat malo, quod vrget; cupiat futura bona; metuat, quæ euentura ſunt mala, quid ad rem, de qua agimus? nihil ſanè: hoc enim naturæ humanæ eſt ingenium: Si quicquid vidit præſtantius, aut deterius, quàm ſperarat, id agimus, hoc volumus vt cautè hoc faciat; ne torpeſcat, & animo, et corpore prorſus fiat à ſe alienus: qua in re ita ſtrenuè adhibenda eſt diligentia; vt etiã ſi agatur de virtute acquirẽda, quæ per ſe ſummopere expetẽda eſt, cauendũ tamen

nobis sit, ne si supra modum eam appetamus, non sapientes, sed insani; non æqui, sed iniqui habeamur. Quod cum ita se habeat, vt ne quidem virtus ipsa, vltra quàm satis est, sit expetenda, i, suspice, admirare diuitias, statuas æreas, aut marmorea signa antiqui artificij: admirare purpuras, gemmas; tibi ipsi gaudeto plurimum; quòd frequenti corona te dicentem audiant homines: anxius manè ad agendas causas in forum te confer; non nisi vespere domum redito: insuda in vrgenda re domestica, ne scilicet ex agris, quos in dotem ab vxore Mucius accepit, maiorem metat prouentum, quàm tu; indignatus fortasse, quòd cum sit obscuriore loco natus, hic tibi potius admirabilis sit, quàm tu illi. Sed scito, rerum omnium vicissitudinem esse; ita vt, quicquid nunc occultatur sub terra, tempore prodeat in lucem: vt etiam, quæ nunc omnium oculis cernuntur, aliquando in tenebris iacebunt. Tu licet floreas inter tuos ciues; & in te, spatiantem in porticu Agrippæ, aut transeuntem per viam Appiam, conuertant oculos Romani, moriendum tamen tibi est, vt Numæ, & Anco. Si lateris morbo laboras, aut renum dolore angeris, profectò dabis operam, vt illum depellas. Vis ne autem rectè, beatèque viuere? cur nolim? fortis & constans totus in hoc sis, vt spretis delitijs omnibus virtutem tibi compares; à qua vna pendet bene, beatèq; viuendi ratio. Quod si existimas, virtutem verba, & leue quiddam esse; neque quicquam ad bene viuendum valere; vt etiam fortasse existimas, lucum, qui ob numen in veneratione habendus est, ligna esse; aduigila in re facienda, ne alter te prior in portum se recipiat: adhibe diligentiam, ne cogaris, minoris vendere negotia Cybiratica, aut Bithyna; & vrge opus, quantum potes; vt mille talenta ad summum compleantur: sic alia mille addantur; tertia itidem millia accedant; quòd si lubet, adhibeantur alia mille, quæ aceruũ in quadrum redigant, vt iam quatuor millia constituta sint; Scilicet nulla re melius commendantur homines hominum opinioni, quàm diuitijs: non facilius vxorem dotatam, fidem, amicosque sibi comparant, quàm si locupletes sint: ipsa etiam Suadela, & Venus, quæ nuptijs præsunt, fauent mirificè plane numato viro. Cappadocum rex; qui mancipiorum greges venales habet, æris eget: itaq; istius rerum copia sine pecunia manca existimatur. Caue igitur, cum summum bonum putes, pecuniam, ne talis sis, qualis rex Cappadocum: quin potius enitere, vt sis, qualis Lucullus extitit, plura possidens, quàm ipse putabat, à quo cum Romanus prætor ad exornandum chorum in ludis petijsset centum clamides, respondit; Qui tot suppeditare possum? visam tamen, habeam, nec ne; & quotquot mihi fuerint, mittam: paullo post scribit, habere se domi clamidum millia quinque; licere illi vel pluribus, vel etiam omnibus vti? Miserrima quidem est, cum illius domus conditio, quæ in rerum egestate constituta est; tum etiã illius, in qua supellectilia à domino ignorantur; licetque furibus inde citra periculum surripere. Quamobrem si ex diuitijs, voluptatibus, & honoribus

beatè

beatè viuendi rationem pendere existimas, gnauus te manè in forum confer, & serò domum te recipe. Si splendor, & magnificentia; si ornatus corporis, ex honoribus quæsitus; si populi, & potentium virorum fauor virum beatum constituunt, mercemur seruum nomenclatorem, qui nobis insusurret, quo quenque ciuem nomine appellemus; & latus fodiendo læuum, moneat nos, vt ciues primarios salutemus; cogat etiam dextera porrecta, aut suppliciter illos orare, aut eosdem in via, saxis impedita, laborantes subleuare: & sæpius nobis repetat; esse, cur hunc vel illum in petendo magistratu nobis conciliemus: quippe qui in tribu Fabia hic, ille in Velina auctoritate, & gratia plurimum valeat: & cui is obfirmata sententia fauebit, consulatum ille obtineat; vt etiam cui aduersabitur, eidem ædilitatem maiorem eripiat: is inquam, nomenclator moneat te, habendam esse personarum, & ætatum rationem; debereq; te facetè & comiter gratiosos in suffragijs vel patres, vel fratres appellare. Si beatam vitam positam esse in cœnis lautissimis putas, vbi primum illuxerit, quo ingeniosa gula suadet, eò accedamus; inde delicatiora quæque conquiramus; piscatum, & venatum eamus, vt olim facere consueuerat Gargilius, qui mandabat seruis suis, vt manè tunc, cum forum frequentissimum esset, ipsi secum retia afferentes, & venabula illac transirent: inani quadam gloria ductus scilicet, vt vnus è pluribus mulus, quos secum ducebat, populo spectante, aprum, non quem venando cepisset, sed quem precio compararat, domum referret. obliti, quid honestum sit, quid turpe; crudiore stomacho cibo, potuq; onerati lauemur; digni dubio procul, qui ignominia notemur; haud dissimiles Vlyssis sociorum, hominum intemperantissimorum; & quibus antiquius fuit; voluptatibus obsequi, quàm in patriam redire. Verum, si (vti existimauit Mimnermus) sine amatorijs rebus, iocisque nil iucundum in vita est, totam ætatem in amore, iocisque exige. Viue, vale, quod si, Numici, de summo bono quid rectius nouisti, eius quæso, vt candidum decet amicum, participem me facito; sin minus, subscribe sententiæ meæ, & ijs, quibus ego, vtere præceptis.

AD MAECENATEM. EPIST. VII.

Mæcenati se excusat, q̀ promissis non steterit. Eius in se liberalitatem commemorat, & laudat: sed libertatem, & animi tranquillitatem omnibus, amicorum donis, & quibuslibet diuitijs anteponendam esse, atq; adeo eum, qui paucis contentus viuere didicit, incommoda, quæ vitam ambitiosam comitantur, non posse ferre innuit.

QVinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui

Si

Si me viuere vis ſanum, rectęque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam: dum ficus prima, calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet:
Officioſaque ſedulitas, & opella forenſis
Adducit febres, & teſtamenta reſignat.
Quòd ſi bruma niues Albanis illinet agris,
Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,
Contractuſque leget: te dulcis amice reuiſet
Cum Zephyris (ſi concedes) & hirundine prima.
Non, quo more piris veſci Calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt. At tu quantumuis tolle. Benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quàm ſi dimittar onuſtus.
Vt libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus, & ſtultus donat quæ ſpernit, & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum,
Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quòd ſi me noles vſquam diſcedere, reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere proteruæ.
Forte per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti: paſtaque, rurſus
Ire

Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul, Si vis (ait) effugere istinc,
Macra cauum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia diuitijs Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: rexque, paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice si possum donata reponere lætus.
Haud malè Telemachus, proles patientis Vlyssei,
Non est aptus equis Ithacæ locus: vt neque planis
Porrectus spatijs, neque multę prodigus herbæ;
Atreide, magis apta tibi tua dona relinquam.
Paruum parua decent: mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus, & fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officijs octauam circiter horam
Dum redit: atque foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur: conspexit (vt aiunt)
Adrasum quendam vacua tonsoris in vmbra,
Cultello proprios purgantem leniter vngues.
Demetri (puer hic non læuè iussa Philippi
Accipiebat) abi: quære, & refer, vnde domo, quis,
Cuius fortunæ: quo sit patre, quoue patrono.
It, redit: & narrat, Vulteiuum nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, & cessare, & quærere, & vti,
Gaudentem, paruique sodalibus, & lare certo,
Et

Et ludis, &, post decisa negotia, campo.
Scitari libet ex ipso, quæcunque refers. dic
Ad cœnam veniat. non sanè credere Mena:
Mirari secum tacitus. quid multa? benignè,
Respondet. Negat ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus,
Vilia vendentem tunicato scruta popello,
Occupat, & saluere iubet prior. ille Philippo
Excusare laborem, & mercenaria vincla,
Quòd non manè domum uenisset: denique, ꝙ non
Prouidisset eum. Sic ignouisse, putato,
Me tibi, si cœnas hodie mecum. Vt libet. Ergo
Post nonam uenies. nunc i, rem strenuus auge.
Vt uentum ad cœnā est, dicenda, tacenda loquutus,
Tandem dormitum dimittitur. hîc ubi sæpe
Occultum uisus decurrere piscis ad hamum,
Manè cliens, & iam certus conuiua, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, aruum, cœlumque Sabinum
Non cessat laudare. uidet, ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus undique quærit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit: persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quàm satis est, morer, ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos, & uineta crepat mera: præparat ulmos:
Immoritur studijs, & amore senescit habendi.
Verùm ubi oues furto, morbo periere capellæ,

Spem

Spem mentita seges, bos est enectus arando:
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædes.
Quē simul aspexit scabrū, intonsumq; Philippus,
Durus (ait) Vultei nimis, attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum patrone vocares,
Si velles (inquit) verum mihi dicere nomen.
Quòd te per genium, dextramque, deosq; Penates,
Obsecro, & obtestor, vitæ me redde priori.
Qui simul aspexit, quantum dimissa petitis
Pręstent, maturè redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemq; suo modulo, ac pede, verum est.

PARAPHRASIS.

ROMA discedens fueram pollicitus, dies duntaxat quinque ruri me commoraturum: attamen, vt video, non promissis stans, per totum Sextilem *absum: vtcunq; autem hoc sit, te etiam atq; etiam,* Mæcenas, *rogo; si valetudini meæ consultum esse velis, meque incolumen videre optas, in morbum incidere timentem, ita me excuses, ac si iam infirmitate valetudinis iacerem: hoc vero mihi tantisper condonari velim, donec ob immoderatum calorem plerisque morientibus* Sextili *hoc mense, qui ludos funebres procurant, atratis lictoribus incedunt: dumque ineunte* Autumno, *quòd tempus morbis opportunum est, parentes, mœrore confecti, timent natis suis; dumque qui in officio retinendo nimis diligentes sunt, quique clientibus suis nimiam operam dant, febri sæuiente, moriuntur. Cæterum ne quid te celem, scito; cum primum* Bruma *accesserit, statuisse me, in oras maritimas descendere; vbi valetudinem meam quàm diligentissimè curabo; & secessu gaudens ad legendum me conferam; subinde honoris causa te inuisurus (tua hoc mihi humanitate dabitur) cum flare incipient* Zephyri, *verq; aderit. Rectè ego noui, me non huiusmodi muneribus à te auctum fuisse, quæ tu nihili faceres: istud est* Calabri *hospitis, qui iubebat, hominem vesci piris, ille dicebat, satis se comedisse: at* Calaber *respondebat; tolle pira largiter, quantum vis: ille: nimium liberaliter mecum agis: Hic autem: te si quidem ignorare nolim, munera huiusmodi ablaturum, quorum causa pueri non ingemant, neq; conquerantur: ille vero fatebatur, se tam huic debere, quàm si mune-*

muneribus onustus dimissus fuisset: hospes ad hæc: situm est in potestate tua: quòd ad me, scies, hæc hodie cibum fore porcis: quod quàm insulsum sit, Mæcenas, vides facillimè. Prodigus, & stultus donat, & profundit, quæ despicit: ex quo, quid mirandum est, si cum in conferendis beneficijs inepti adeo sint homines, neque personarum habeant delectum, multi quoque beneficiorum acceptorum immemores videantur. Sed mehercule non talem se præbet vir sapiens, & bonus; quin potius ad benefaciendum dignis duntaxat profitetur se esse paratum: neq; is ignorat, quantum intersit inter ea, quæ chara sint habenda, & quæ vilioris sint precij. Ego itaque ne ingratorum in numero habear, dabo operam, vt huic tuæ in me liberalitati gratus respondeam: quod si pro tuis istis in me meritis, tanquam mancipium constrictum apud te velis me retinere, non hæc ego tanti emam: redde tu potius mihi corporis vires, iuuentam, illam mihi ætatem, ad iocosos sermones aptam; ad risus, ad amores; quorum causa sępius conquerebar de Cynaræ proteruitate. Fortè fortuna vulpecula macilenta in vas vimineum, in quo conditum fuerat frumentum, per rimulam fuerat ingressa; nactaque cibi copiam, se expleuit: at cibo conferta, & tumida incassum exire tentabat: cui mustella procul stans eam monebat, si vellet inde exire, excauatum locum macra repeteret, quem tunc ingressa fuerat, cum esset gracilis: istius vulpæ saturæ exemplo non recuso ego, si libertate mea nolis me frui, restituere tibi omnia, quibus sum à te auctus: nec ea de causa, quòd lautarum epularum sim satur, hominum plebeiorum somno, quieteque delector: nec libertatis otia cum amplissimis diuitijs commutabo: nosti an diuitiarum cupidus sim; quippe qui sæpius pudorem meum in petendo laudasti: appellatus es à me non minus absens, quàm præsens, rex, & pater: tu qua es præditus sapientia, prudentiaq; considera, an inuitus necne reddere ea tibi possim, quæ mihi donasti. Dignus, sanè qui ab omnibus laudetur, fuit Thelemachus, Vlyssis filius, cui cum Menelaus equos polliceretur, respondit, non satis pabuli esse in patria sua ad equos alendos; quippe quòd regio illa multis montibus interseptа esset: quamobrem Menelae, tua tibi dona hæc relinquam, vt quæ magis tibi apta sint, quàm mihi: paruum autem parua decent. Iam Romæ, principis vrbium, satietas me cępit; placet aut mirificè mihi Tibur; &, longè ab armorum strepitu remotum, Tarentum. Lucius Philippus, facultate oratoria insignis, dum circiter octauã diei horam à foro redijt, vbi suis clientibus fuerat patrocinatus; dumque, quòd ætate ingrauescente esset, conqueritur, domum suam, quæ in Carinis, vrbis regione erat, à foro nimium distare; conspexisse, aiunt, quendam libertinæ conditionis hominem; qui in officina tonsoris cultello leuiter sibi vngues expoliebat: tum Philippus Demetrio seruo (is iussa Philippi diligenter curabat) mandat, quæsitum vt eat, referatque, vnde sit ille oriundus; quis nam homo; diuesne an pauper; & quem habeat patronum. Strenuè mandata cum peregisset, redijt,

&

& narrat: illum vocari Vulteium Menam, preconem, non bene de re domestica constitutum; sed insigni probitate hominem esse: non desidem, ipsumq; interdum feriari; quærere etiam, vt quæsitis vtatur; & gaudere sui similibus, & conuictoribus; domicilium certum habentem; & post negotia sua confecta visum quandoque ire ludos in Campo Martio. Ibi Philippus: ex ipso Mena hęc eadem quærere volo; tu itaq; illi dicito, ad cœnam veniat: at Mena vix adduci poterat, vt existimaret, hæc vera esse; quare secum ipse multa cogitabat; sed quid pluribus te detineo, Mæcenas; liberaliter respondet, agitque gratias, recusans nolle cum illo cœnare: tum Philippus; Negat ille se venturum? ad hæc Demetrius: Improbe, & pertinaciter negat; & vel te parum curat, aut te reformidat. Postero die Philippus Menam, fracta ferramenta, pannosque veteres, & similia populo, tunica induto, vendentem imparatum opprimit; priorq; illum saluere iubet: at ille se purgat Philippo; causamque affert, quòd occupationibus mercenarijs districtus esset; eoque nomine se non potuisse Philippum conuenire: denique ne inurbanus omnino haberetur, quòd eum non præuidisset, sibi valde id displicere, ait; cui Philippus: Tunc demum tibi me ignouisse existimato, si induxeris animum, vt hodie mecum cœnes; quod ille se facturum libenter pollicetur. Philippus autem, dicta illi hora, nempe tertia ante solis occasum, hortatur, vt in re facienda sedulum se præbeat. Vt autem ad cęnam ventum est, liberè in conuiuio locutus est; dimittitur tandem dormitum: deinde cum res eò deducta esset, vt Mena, videretur sæpe ad delicias mensæ Philippi redire, & tanquam piscis ad hamum, sibi occultatum, decurrere, ac si cliens factus esset, manè patronum adibat, & in album conuictorum adscriptus, indictis ferijs latinis iubetur, vt, euntem in rus suburbanum, Philippum comitetur: vectus equo pusillo admirans aruum, & cœlum saluberrimum Sabinum, laudat: quæ videns Philippus, ridebat; & dum sibi vndecunque risum, & reficiendi sui occasionem aucupatur; dumque donat illum septem sestertijs, totidemque mutuo pollicetur; illi auctor est, vt agellulum mercetur; quod statim præstitit: & ne nimia oratione te obtundam; hic ex bello homunculo, & nitido, rusticus fit, & incultus; illumque audisses de sulcis, & vinetis semper loquentem; apparat vites ad vlmos maritandas, & vigili cura adeo rei familiari studet, vt illius causa conficiatur: verum vbi consecutum est, vt huic oues clam fuerint surreptæ; capellas itidem morbus perdiderit, & ex segetibus minus, quàm sperarat, acceperit; bos etiam assidua aratione illi perierit, tot damnis affectus, rebus suis penitus diffidens, media de nocte equum conscendit; iraq; percitus ad ædes Philippi se confert; quem simul atque horridum, & intonsum vidit; ait Philippus, Vultei, videris mihi nimium occupatus in negotio isto tuo rustico gerendo, & in te immitis: intermittere istud quandoque deberes; & te ipsum oblectare: tum ille: Pol patrone rectius diceres, si me non immitem, aut durum; sed omnium

quæ

quot quot viuunt miserrimum vocares: propterea te per genium tuum, per dexteram hanc tuam, perque Deos penates obsecro, & obtestor, vt me vitæ priori reddas. tunc Philippus: Qui semel est expertus, quantum sit ab ipso peccatum illa post habendo, quibus ad tranquillè, iucundèque viuendum contentus esse poterat, in vrbem redeat; relictaq; à se repetat quamprimum: decet enim, vnumquemque id vitæ genus sequi, quod sibi sit adprimè aptum.

AD CELSVM ALBINOVANVM. EPIST. VIII.

Ad Celsum scribens, se minus animo, quàm corpore valere dicit, in seipso cum alia quædam vitia, tum inconstantiam reprehendens: sed ita, vt illum in persona sua taxare videri posit. A Musa autem de non ferenda immoderatè, & insolenter fortuna eum vult admoneri.

CElso, gaudere, & bene rẽ gerere, Albi nouano,
Musa rogata refer, comiti, scribæque Neronis.
Si queret, quid agã: dic, multa, & pulchra minantẽ,
Viuere nec rectè, nec suauiter. haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit æstus:
Nec quia longinquis armentum ægrotet in aruis:
Sed quia mente minus validus, quàm corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod leuet ægrum:
Fidis offendar medicis, irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere veterno:
Quę nocuere sequar; fugiam, quę profore credam:
Romæ Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Pòst hæc, vt valeat, quo pacto rem gerat, & se:
Vt placeat iuueni, percontare, vtque cohorti.
Si dicet, rectè: primùm, gaudere, subinde
Præceptum auriculis hoc instillare, memento,
Vt tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

PARAPHRASIS.

ROGO te Musa, vt Celso Albinouano, Neronis comiti, & scribendis literis præposito, salutem meis verbis nunties: si quæret, quid nunc agã; responde: me multa, & præclara pollicentem, perturbatiori animo quòd sim, non satis honestè, nec secundum virtutem, aut ex animi sententia viuere: id vero nequaquam accidit, quòd grandine mihi contusæ sint vites; aut quia nimio æstu olea sit læsa; minus etiam quòd longinquis in aruis distracta armenta vllo morbo laborent; sed quia mente, animoque potius quàm corpore æger recta monentibus minus patientem aurem præbere velim: nil studeam discere, cuius ope ab hac ægritudine subleuer: quodque ita sim affectus, vt putem, damno me affici à medicis fidis, verisque & sinceris amicis irascar; propterea quòd adhibeãt omne studium, vt me à lethargo isto pernicioso abducant: quòdque incontinens ea sequar, quæ, in rem meam non esse, sciam: declinem ea, quæ, vtilitati fore mihi, pro certo habeam; & ita sæpe in horas muter, vt cum Romæ sim, Tibur optem; cum vero Tibure dego, tunc Romæ esse cupiam. Hæc cum dixeris, ò Musa, tunc percontare quæso, quo pacto se habeat; rem suam vti gerat; & qualem se præbeat; vtque charus sit Tiberio Claudio Neroni, nec non cohorti; si dixerit, rectè sibi omnia procedere, primum illi gratulare; deinde vero admoto ore illius auriculæ, dicito hæc; vti fortunam secundam feres, ita nos, Celse, tuos feremus mores.

AD CLAVDIVM NERONEM. EPIST. IX.

Claudio Neroni Septimium commendat, & rogat, vt in amicitiam suam eum recipiat. Sed hoc verecundè facit, & ita, vt ab ipso Nerone id tanquã pro suo iure petere videri non possit.

SEptimius, Claudi, nimirum intelligit vnus,
Quanti me facias. nam quũ rogat, & prece cogit
Scilicet, ut tibi se laudare, & tradere coner,
Dignũ mente, domoq; , legentis honesta, Neronis:
Munere quum fungi propioris censet amici:
Quid possim uidet, ac nouit me ualdius ipso.

Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus vni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia. quòd si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede, bonumq;.

PARAPHRASIS.

TVA in me beneuolentia, Claudi Nero, non est obscura Septimio: cum enim rogat, & precibus à me contendit, vt tu, optimus honestorũ amicorum æstimator, eũ, dignum amicitia tua, cõmendatione mea in familiaritatem recipias; cumque persuasus sit, me in tuis intimis esse; nimirum intelligit, quanta apud te gratia valeam: atque hac in re ea de me sibi fingit, quæ non agnosco. Ego quidem multas causas attuli, quibus subterfugerem hoc commendandi munus; sed veritus sum, ne dissimulator opis propriæ viderer ei; nimiumque meam apud te gratiam extenuarem; quasi mihi vni natus essem. Quamobrem cum amico, præcipue egenti opera nostra, deesse nolem, malui impudens, quàm durus haberi. Quòd si ita iussus ab amico laudabor abste, quòd rectè fecerim, abijciendo pudorem hunc, in tuorum amicorum numerum ipsum adscribito; eundemque probitate insignitum esse, & ad perferendos labores paratissimum existimato.

AD FVSCVM ARISTIVM. EPIST. X.

Fusco Aristio, vrbis amatori, vitam rusticam, qua ipse delectabatur, laudat, & varia eius commoda recenset. Simul autem ab ambitione (quæ vitam vrbanam, non rusticam, comitatur) eum deterret.

VRbis amatorem, Fuscum saluere, iubemus
Ruris amatores: hac in re scilicet una
Multum dissimiles, ad cætera penè gemelli.
Fraternis animis quicquid negat alter, & alter,
Annuimus pariter uetuli, notique columbi.

Tu

Tu nidum ſeruas: ego laudo ruris amœni
Riuos, & muſco circumlita ſaxa, nemuſque.
Quid quæris? viuo, & regno, ſimul iſta reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore ſecundo.
Vtque ſacerdotis fugitiuus, liba recuſo:
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturæ ſi conuenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primùm,
Nouiſtine locum potiorem rure beato?
Eſt vbi plus tepeant hyemes? vbi gratior aura
Leniat, & rabiem canis, & momenta leonis,
Quum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt vbi diuellat ſomnos minus inuida cura?
Deterius Lybicis olet, aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quàm quę per pronũ trepidat cũ murmure riuũ?
Nempe inter varias nutritur ſylua columnas,
Laudaturque domus, longos quę proſpicit agros.
Naturam expellas furca, tamen vſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſue medullis,
Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectauere ſecundæ,
Mutatæ quatient. ſiquid mirabere, pones
Inuitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges, & regum uita pręcurrere amicos.

Ceruus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat: donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frænum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis,
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternum, quia paruo nesciat vti.
Cui non conueniet sua res, vt calceus olim,
Si pede maior erit, subuertet, si minor, uret.
Lætus sorte tua uiues sapienter, Aristi:
Nec me dimittes incastigatum, vbi plura
Cogere, quàm satis est, ac non cessare uidebor.
Imperat, aut seruit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius, quàm ducere, funem.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ,
Excepto quòd non simul esses, cætera lætus.

PARAPHRASIS.

IVBEO saluere plurimum Fuscum Aristium; à quo vna hac in re discrepo, quòd ille vrbe, ego vero rure plurimum delector: in cæteris vero persimiles sumus; fraterna quadam beneuolentia ita coniuncti, vt quod vnus neget, neget & alter; quod vero alteri placet, ab vtroque comprobetur; adeo mutuus inter nos amor est. Tu, Fusce, oblectas te domicilio vrbano; mihi vero arridet mirificè amœnitas riuuli, qui per agrum fluit: placent saxa, lanugine illa obducta, & frondosum nemus. Quid multis te moror? planè mihi videor beatior viuere regibus ipsis, simul ac spreui hæc, quæ vos mirificè laudatis: & veluti seruus sacerdotis, qui de fuga cogitat, placentas, melle confectas, detrectans, in libertate malo egere pane, longè suauiore quibusuis lautissimis obsonijs. Dic amabo, si secundum naturam, virtuteq; duce rebus, nobis prius concessis, viuendum est; sique ad ædificandam domum, ante omnia soli habenda sit ratio,

vbi

vbi ſint fundamenta bene iacta, quemnam locum potiorem inuenire poteris rure, rerum omnium copia affluente? Eſtne vbi frigora hominum corporibus minus noceant? vbi ad leniendos feruentiſſimos calores, qui circiter Idus Quinctileis nos diuexant, grata magis ſpiret aura? & vbi tunc, cum reficere nos ſomno debemus, minus curis angamur? num deterius tu ibi locorum nitere dixeris herbam marmoribus Numidicis? aut purior tibi videtur ea aqua, quæ in vrbis vicis è ſiphonibus artificioſè erumpit, quàm quæ ſuapte natura grato cum murmure per pronum riuulum fluit? Res ita ſe habet, vt ad oblectandos oculos, diuites cogantur in vrbe inter varias columnas ſyluas ſibi alere; laudaturque domus illa, quæ patenti cœlo hac illac proſpiciat. Sed mehercule quamuis multa arte quaſi vim naturæ videamur inferre velle; attamen eò tandem deuenimus, vt in ſola natura acquieſcamus; quæ latenter ſemper vincit, & ea proſternit, quæ ſibi impedimento eſſe ſentit. Velim ſcias, Fuſce, eum, qui non poterit verum à falſo ſecernere, grauiori affectum iri damno; quàm qui ignorauerit, lanas, quæ ſucco Aquinati ſunt infectæ, coloris excellentia, præſtantiaque non multum abeſſe à purpura Tyria. Qui plus nimio rebus ſecundis elato erit animo, ſibique magis, quàm deceat, indulſerit, hunc mutata rerum facie, & aduerſante fortuna, dolere videbis. tu ſi quid carum habueris, eo deſtitutus mœrebis. Quamobrem fuge magnifica iſta, & precioſa: ſcire enim debes, licere nobis in tuguriolis noſtris beatius viuere, quàm regibus, & eorum familiaribus. Olim ceruus equo fortior, dum inter ſe pugnarent, eundem à pabulo communi propulſauit; cum vero equus intelligeret, in tam longo certamine, ſe illo longè imbecilliorem eſſe; neque cum eo viribus poſſe vllo modo contendere, ad hominis auxilium confugit; paſſuſque eſt, frenum ſibi imponi: ſed poſtquam victoria potitus, violentus ab hoſte diſceſſit, non iccirco potuit equitem excutere; non frenum ore depellere; ita eueniet, ſi quis, ne rerum inopia aſſiduè opprimatur, libertatem ſuam, qua uis re precioſiorem, vendere voluerit, vt is perpetuo ſub alterius imperio viuat, atque quòd in libertate paruis vti neſcierit, perpetuæ ſeruituti ſit addictus. Cui res familiaris aut amplior erit, aut anguſtior, quàm ſatis eſt, perinde illi erit, ac ſi aliquando calceum habuerit, pedis formam non æquantem; qui ſi laxior eſt, hominem ſubuertet; ſin anguſtior, dolore illum afficiet. Tu, Ariſti, conditione tua contentus ſapienter viues: liceat vero per me tibi, vbi videbor plus nimio ſollicitus in congerendis opibus, monere me, atq; etiam obiurgare. Quòd ad pecuniam, ſcito, eam nobis ſeruire, ſi rectè vtamur; ſin minus nobis imperare; quæ tamen rectius ſeruire debet, quàm imperare. Amanuenſi meo hac ego pone fanum Vacunæ, vetuſtate confectum, dictabam; cum omnia mihi ad votum caderent, eſſemque penitus animo hilari; hac vna re excepta, quòd à nobis, tui amantiſſimis, abeſſes.

AD BVLLATIVM. EPIST. XI.

Ad vitæ beatitudinem nihil intereſſe dicit, quo quis loco habitet, quum hæc ab animi tranquillitate pendeat. Docet etiam, de quopiam loco, aut aliquo vitæ genere non debere à nobis iudicium fieri ex commodis, aut incommodis, quę in ijs ſenſerimus.

QVid tibi viſa Chios, Bullati, notaq; Leſbos?
Quid cōcinna Samos? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophō? maiora, minorane fama?
Cunctane prę campo, & Tiberino flumine ſordēt?
An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas, odio maris, atque viarum?
Scis, Lebedus, quàm ſit Gabijs deſertior, atque
Fidenis vicus: tamen illic viuere vellem:
Oblituſque meorum, obliuiſcendus & illis,
Neptunum procul è terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit imbre, lutoq;
Aſperſus, volet in caupona viuere: nec qui
Frigus collegit, furnos, & balnea laudat,
Vt fortunatam plenè præſtantia vitam.
Nec, ſi te validus iactauerit Auſter in alto,
Idcirco nauem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre niualibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, & vultum ſeruat fortuna benignum,
Romę laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tu, quamcunque deus tibi fortunauerit horam,

Grata

Grata sume manu; nec dulcia differ in annum:
Vt quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam si ratio, & prudentia curas,
Non locus effusi latè maris arbiter, aufert:
Cęlum non animũ mutãt, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: nauibus, atque
Quadrigis petimus bene viuere. quod petis, hîc est.
Est Vlubris: animus si te non deficit æquus.

PARAPHRASIS.

SCIREM ex te libenter, Bullati, quid sentias de Chio insula, ad quam nauigasti; quid de Lesbo, satis celebri; quid de Samo, elegantissimis ædificijs exornata; quales etiam à te visæ sint Sardis, in quibus Crœsus, Lydiæ, Rex considebat; denique quantum tibi placuerit Smyrna, & Colophon: hæc omnia loca famæ, & sermonibus, qui passim circumferuntur, respondent, nec ne? Ista quæ pulcherrima, & amenissima existimantur, tibi ne vilia videntur, si cum Campo Marcio, & Tiberino flumine conferantur; an in aliqua ex vrbibus, quibus Attalus rex imperauit, tibi habitatio optatur? an assidua nauigatione, longoque itinere defessus laudas Lebedum? Dices fortasse; Scisne, Horati, quid sit Lebedus? Scio equidem, Lebedum vicum esse desertiorem Gabijs, & Fidenis; Ego tamen, Horati, libenter si daretur optio, illic vitam transigerem; ea lege etiam, vt & meorum obliuiscerer, & ego ex illorum memoria effluerem: gauderemq; plurimum ex aliqua eminentiori specula longè spectare æstuantis maris impetum. At honesti ratio habenda est, Bullati: nam quemadmodum si quis Capua Romam assiduis imbribus, & via lutulenta se receperit, nolet semper in caupona viuere; sed ibi tandiu commorabitur, quandiu quieuerit; neque qui frigus contraxerit, focum & balneum ita laudarit, vt in his beatam vitam constitutam esse dicat; ita nec tu, tametsi aliquando minus prospera nauigatione sis vsus, iccirco vendita naui debes trans marina loca incolere; mente & animo valenti æque superuacanea est commoratio Rhodi; & Mytilenes, vt penula solstitij æstiui tempore ad arcendam pluuiam; & mensibus hybernis campestria subligacula, quibus nisi in gymnicis certaminibus ad tegendas deformes corporis partes vtimur: aut si quis hyberno tempore decurrat per Tiberinam oram, camino denique lucutento vtatur Sextili mense. Dum & per incolumitatem, & per fortunæ fauorem licet, noli amplius peregrinari; quin potius Romæ ma-

nens Samum, Chium, & Rhodum laudato. Latus bona, quæ tibi deus suppeditat, gratias ipsi agens, hilari fronte sume; nec distuleris, perfrui his, quæ ad vitam iucundè transigendam faciant: scilicet, vt vbicunque locorum vixeris, ibi ex voto tuo, beatèq; vixisse te, dicas. Etenim si ratio, & prudentia nostros animos à curis abducit, non autem locus mari propinquus dicere meritò possumus, eos, qui nauigant, mutare quidem regiones, animum non itidem. Sed mehercule videre est, quàm valde decipiamur: etenim, vt bene, beatèque viuamus periculosa nauigatione, & longo itinere id quærimus; cum interim, quod petimus in patria frui possimus; vel etiam Vlubris, loco ignobili, peti potest bene viuēdi ratio; modo animus noster nulli cupiditati, nulliq; ægritudini sit obnoxius.

AD ICCIVM. EPIST. XII.

Iccio, eas esse facultates, dicit, quibus si rectè fruatur, ne ab ipso quidem Ioue ditiorem effici posse. innuens nimirum, tantum esse diuitem vnumquenque, quantum rebus vtitur. Eius exemplo, mirum non debere videri, quod de Democrito narratur. Suadet illi, vt Grosphum in familiaritatem suam recipiat. Quo in statu sint res Romanæ, certiorem facit.

FRuctibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris, non est, vt copia maior
Ab Ioue donari possit tibi. tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si forte in medio positorum abstemius herbis
Viuis, & vrtica, sic viues protinus, vt te
Confestim liquidus Fortunæ riuus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas vna virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos,
Cultaq;, dū peregre est animus sine corpore velox:
Quum tu inter scabiem tantam, & contagia lucri,
Nil

Nil paruum ſapias, & adhuc ſublimia cures?
Quę mare compeſcant cauſæ, quid temperet annũ:
Stellæ ſponte ſua, iuſſæne vagentur, & errent:
Quid premat obſcurum Lunę, quid proferat orbẽ:
Quid velit, & poſſit rerum concordia diſcors:
Empedocles, an Stertinij deliret acumen.
Verùm ſeu piſces, ſeu porrum, & cæpe trucidas,
Vtere Pompeio Groſpho: & ſiquid petet, vltro
Defer. nil Groſphus, niſi uerum orabit, & ęquum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis vbi quid deeſt.
Ne tamen ignores, quo ſit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit. ius, imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

PARAPHRASIS.

SI mentem, animumque, Icci, tuum ita compoſuiſti, vt liberaliter velis vti bonis, quæ Agrippæ munificentia è Siculis agris colligis; nulla ratione fieri poteſt, vt maiori rerum copia donari poſſis à Ioue. Itaque noli amplius conqueri; neque enim iure pauper is appellandus eſt, cui tantus eſt cenſus, quantus ad res neceſſarias ſatis ſit. Si ad cibandum corpus copia tibi erit; ſi non deerunt veſtimenta ad corpus tegendum; ſi denique calciamenta, & caballos habueris, crede mihi, eo in ſtatu ſitus eris, vt diuitiæ, quantumuis maximæ, nihil tibi prodeſſe poſſint. Si vero inter ea, quæ fortuna tibi ſuppeditauit, ita tenuiter ſumptum facies, vt rebus, ante te poſitis, minime vtaris, ſanè fies protinus ita diues, vt ingenti pecunia ſis abundaturus: vel quia auarus pecuniæ acceſſione nihilo liberalior reddatur, vel quia virtutem tanti facias, vt tibi cætera præ illa ſordeant. Quid cauſæ eſt, cur tantopere miremur, ſi philoſophicis rebus deditus Democritus colendi agri ſtudium adeo illis poſthabuerit, vt hunc vicini pecus depaſceretur, cum tu perenni cupiditate plura habendi incenſus, ardua tamen quædam velis indagare: nempe quid ſit, quod obſtet, quominus mare altius *terra,*

terra, eandem non obruat; vnde illæ fiant temporum vices; quæ quatuor anni temporibus discriminantur; & an stellæ motu proprio, an vero iussæ à summo rerum opifice hac illac errent: quænam causa condat Lunam; quid sit, cuius causa illa luceat; quid sibi velit, & quantum ponderis habeat illa discors elementorum concordia, quæ inter se pugnantia, mira tamen quadam proportione consentiant. Perscrutaris etiam, an Empedocles, & an Stertinius in his physicis rebus aberrarint à veritatis scopo. Verum tu seu lautissimis cibis vescaris, seu tenuiter, parcèque viuas, moneo, vt ad tuam familiaritatem pateat aditus Pompeo Grospho: neque expectes, vt te is roget; sed tu eum non rogatus ornabis. Vir est is, qui non nisi æqua, & honesta petat: tu vero scire debes, vbi viro bono aliquid deest, eiusdem nos amicitiam non magno emere posse; & adeo arctè eum nobis deuincire, vt intelligamus, haud carè talem amicum emisse. Interim vt aliquid ad te de statu Reipublicæ scribam, scire debes, bellica virtute Marci Agrippæ debellatos esse populos Cantabriæ, & eiusdem rei militaris præstantia Armenos sub iura populi Romani venisse. Phraates etiam, Persarum rex, supplex Cæsaris genua complexus est, & vbique locorum in Italia vilis est annona.

AD VINNIVM ASELLAM. EPIST. XIII.

A Vinnio petit, vt in offerendis Augusto suis libris, & temporis, & decori rationem habeat.

VT proficiscentem docui te sæpe, diuque
Augusto reddes signata volumina, Vinni:
Si validus, si lætus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente minister.
Si te forte meæ grauis vret sarcina chartæ,
Abijcito potius, quàm quò perferre iuberis
Clitellas ferus impingas: Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
Viribus vteris per cliuos, flumina, lamas.
Victor propositi simulac perueneris illuc,

Sic

Sic positum seruabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, vt rusticus agnum,
Vt vinosa glomos furtiuæ Pyrrhia lanæ:
Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.
Ne vulgo narres te sudauisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos, auresque morari
Cæsaris. oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale: caue ne titubes, mandataque frangas.

PARAPHRASIS.

QVAE tibi proficiscenti mandaui, ac sæpe, & sæpius monui, velim horum memor sis, Vinni; quò scilicet in reddendis Augusto scriptis, à me obsignatis, sis cautior. Obseruabis igitur an valeat, an læto animo sit; & tamdiu te sustinebis, dum ea abste petat. Nolim ego, dum nobis pergratum facere studes, vlla in re à te peccari, & tua sedulitate nostros libellos parum gratos, & inuisos Augusto reddi. Quod si onus ferendorum librorum nostrorum nimis graue senseris, ita vt illud minime sustinere queas, potius abijcito in itinere, quàm quò te illud perferre cupio, defessus onere, asinorum more, ibi succumbas; & ob paternum cognomen Asinæ ridendi ansam hominibus præbeas; veniasque ob stoliditatem hanc tuam in hominum ora. Studium autem omne adhibeto, & pro viribus tuis enitere, per cliuos, flumina, lacunas, iter faciens, ne quid detrimenti capias: vbi vero superatis difficultatibus omnibus perueneris, quò volumus, libros nostros aliquo in loco asseruabis: nolim enim, eos à te ferri sub ala; & omnium oculis exponi; vt rusticus gestare solet surreptum agnũ: vtque Pyrrhia illa temulenta glomos fert lanæ, quam suffurata est: vel etiam vt is, qui cum tribulibus suis cœnaturus pileum, & soleas gestare sub brachio consueuit: sic inquam scripta mea custodias, ne cogaris narrare hominibus, te plurimum laboris sustinuisse in ferendis nostris carminibus, quæ legendo Cæsaris tum oculos, tum aures fortasse detinere poterint. Vt igitur in hanc rem diligenter incumbas, vehementer te oro, & obtestor: ito bonis auibus. Vale, imprimis vero caue, ne titubes, & mandata nostra parum diligenter cures.

AD VILLICVM SVVM. EPIST. XIIII.

Villici sui desiderium reprehendit, cupientis ob lupanaria, & popinas

in

in vrbe viuere, & interim inconstanter fastidientis rura, quæ antea tacita prece petijsset. Cur autem contrà vitam rusticam vrbanæ præferat, exponit. Sed illum more hominum facere dicit, vt alienam sortem suæ preferat.

Villice syluarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinq; focis, &
Quinque bonos solitum Bariam dimittere patres:
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Euellas agro: & melior sit Horatius, an res.
Me quanuis Lamiæ pietas, & cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter: tamen istuc mens, animusque
Fert, & amat, spatijs obstantia rumpere claustra.
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe, beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus vterq; locum immeritum causatur iniquè.
In culpa est animus, qui se non effugit vnquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc vrbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, & discedere tristem,
Quandocunque trahunt inuisa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo disconuenit inter
Meque, & te. nam quę deserta, & inhospita tesqua
Credis, amœna vocat, mecum qui sentit & odit,
Quæ tu pulchra vocas, fornix tibi, & vncta popina
Incutiunt vrbis desiderium. (video) & quòd
Angulus iste feret piper, & thus, ocyus vua:
Nec vicina subest vinum præbere taberna,
Quæ possit tibi: nec meretrix tibicina, cuius

Ad

Ad ſtrepitum ſalias terræ grauis. & tamen vrges
Iampridem non tacta ligonibus arua: bouemque
Diſiunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro riuus, ſi decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid noſtrum concẽtum diuidat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli:
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni:
Cęna breuis iuuat, & prope riuũ ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquã
Limat, non odio obſcuro, morſuque venenat:
Rident vicini glebas, & ſaxa mouentem.
Cum ſeruis vrbana diaria rodere mauis:
Horum tu in numerum uoto ruis. inuidet uſum
Lignorum, & pecoris tibi calo argutus: & horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam ſcit uterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

PARAPHRASIS.

O CVI demandata eſt cura ſyluarum, & agelluli mei, amęnitate cuius vrbanis ego negotijs defatigatus reficere me ſoleo; tu autem hunc faſtidis, tametſi eum incolant quinque familiæ diſtinctæ; & ex quo quinque viri prudentes, dicturi de re Sabinorum communi, Bariam conuenire conſueuerunt; amabò villice diſceptemus inter nos; an ego fortiori pectore curas, angoreſque expellam ab animo; an vero tu ſpinas ab agro euellas; & an à me diligentius animus excolatur, an vero à te ager. Quamquam mea in Lamiam pietas Romæ me detinet; & angor plurimum, quòd ille fratre orbatus, nullam conſolationem, nullum ſolamen excogitare poſſit, animus tamen, menſque mea iſthuc rapitur: cupitque poſthabitis curis,

nego-

negotijsque omnibus Roma, tanquam è carceribus in villulæ meæ sinum aduolare: nam secus ego sentio ac tu: beatum enim ego rusticantem, tu vrbem incolentem existimas: vero verius est, cui alterius conditio placet, nimirum suam eidem displicere: sed nostrum vterque fallitur; & immeritò ego de vrbe, tu de rure conquerimur: non enim locus est culpandus, sed animus; qui non sibi constans, semper nouarum rerum cupiditate æstuat. Rem vero ita se habere perspicuum est: olim cum in vrbe summo cum labore vitam duceres, & ad omnia ministeria esses paratus, tacitè à Dijs assiduis precibus petebas, vt ruri commorari posses; nunc vero factus villicus animum, cogitationemque tuam ad vrbem, ad ludos, & ad balnea conuertis: tibi autem non est obscurum, me semper permanere in eadem sententia; quòd si aliquando Romam negotiorum causa venire cogor, inuitus quippe id facio: sed certè non idem finis nobis est propositus, eaque de causa à te dissentio: nam quæ tu existimas esse deserta, horrida, atque inculta, is, qui meæ subscribit sententiæ, rureque delectatur, vt amœnissima omnia hæc probat: odit vero, quæ tu omnium pulcherrima iudicas: sed ego te noui; nimirum prostibulum, & officinæ illæ, in quibus obsonia coquuntur, in causa sunt, vt in vrbe malis esse: hoc etiam te vrbis desiderio afficit, quòd villula ista, quam tibi credidi, facilius piper, & thus afferat, quàm vuas. ad hæc quòd nullam propinquam cauponam habeat, meretriculam nullam tibicinam, cuius ad sonum tu, rusticorum more, grauis terræ saltes; neque tamen possum, non tuam diligentiam in agro exercendo laudare: nam, quantum potes, vrges opus; & arua, quæ antea nullo modo fuerant exculta, assiduè fodis, & colis: bouem etiam vesperi cum domum reducis, ab altero seiunctum, curas, & frondibus succisis exples. Quòd si decidat imber adeo, vt aquarum maxima sit eluuio, riuus defluens præter ea, in quibus assiduè detineris, non sinens te ociari, negotium exhibet; & te cogit, opposita ingenti mole illius cursum aliò auertere; ne scilicet noceat prato patenti: Cæterum audi, quid sit, quamobrem in cæteris con sentientes, in hoc tamen dissentiamus. Ego, quem elegantiores togæ olim, & capilli, vnguento delibuti, decebant; & quem gratum sine muneribus vllis extitisse scis Cynaræ, cæteroqui auidæ, & rapaci; quique conuiuia facere consueueram, vel eo etiam tempore, quo minime decebat; nunc cœnis breuibus delector; iuuatque mirificè dormire in herba propè fluentem riuulum; nec me pudet, tunc, cum licebat per ætatem, rebus amatorijs operam dedisse, voluptariumque vixisse; sed huic intemperatæ, libidinosæque vitæ modum non constituere, dedecet summopere. Nimirum incredibili vitæ rusticæ desiderio teneor; isthic enim nemo odio ductus commodis meis obstat, aut inuidet: tantumque abest, vt vicini mihi aduersentur, vt etiam opera rustica exercenti gratulentur. Contra tu vitam vrbanam rusticæ præfers, & in numerum seruorum vrbanorum sine vlla ratione adscribi omnino vis. Calo, quòd desit ipsi lignorum copia, inuidet tibi ligno-

lignorum vsum, quibus ruri abundas; inuidet tibi armenta, & hortum: sic fit, vt quisque muneris sui functionem fastidiat. Bos si quidem ephippijs vti vellet; equus libenter araret: sed ego hoc sentio, debere vnumquemq; nostrum in ea se exercere arte, in qua excellat.

AD VALAM. EPIST. XV.

Quòd Veliam, & Salernum proficisci cogitet, quæ ibi sit hyems, & quale cœlum, percontatur: sed se non ita salubritatis rationem habere innuit, vt non etiam aliquam voluptatis habere velit.

QVæ sit hyems Veliç, quod cœlũ, Vala, Salerni,
Quorũ hominũ regio, & qualis uia (nã mihi [Baias
Musa superuacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inuisum, gelida quum perluor unda
Per medium frigus. sanè myrteta relinqui,
Dictaque cessantem neruis elidere morbum
Sulfura contemni, uicus gemit, inuidus ægris,
Qui caput, & stomachũ supponere fontibus audẽt
Clusinis, Gabiosque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus est, & diuersoria nota
Præter agendus equus. quò tendis? nõ mihi Cumas
Est iter, aut Baias: læua stomachosus habena
Dicet eques: sed equi frçnato est auris in ore)
Maior utrum populum frumenti copia pascat:
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquç. nam uina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quiduis perferre, patique:
Ad mare quum ueni, generosum, & lene requiro:
Quod curas abigat, quod cum spe diuite manet
In uenas, animumq; meum: quod uerba ministret:

Quod

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros.
Vtra magis pisces, & echinos æquora celent:
Pinguis ut inde domum possim, Phęaxque reuerti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Menius, ut rebus maternis, atque paternis
Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi,
Scurra uagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus non qui ciuem dignosceret hoste:
Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus:
Pernicies, & tempestas, barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat, uentri donabat auaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus, & timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi
Vilis, & agnini, tribus ursis quod satis esset.
Scilicet ut uentres lamna candente nepotum
Diceret urendos, correctus. Menius idem
Quicquid erat nactus prædæ maioris, ubi omne
Verterat in fumum, & cinerem, Non hercule miror
(Aiebat) si qui comedunt bona: quum sit obeso
Nil melius turdo, nil uulua pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum. nam tuta, & paruula laudo,
Quum res deficiunt, satis inter uilia fortis:
Verùm ubi quid melius contingit, & unctius, idem
Vos sapere, & solos, aio, bene uiuere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia uillis.

PARAPHRASIS.

DECET eam, quæ inter nos extat, amicitiam, te ad me scribere; me vero tibi, Valla, scribenti credere. Veliæ in agro qualis sit hyems, cælum ne saluberrimum sit Salerni; quod nam hominum genus regionem illam incolat; & quàm commodè illuc ire possim: non enim te ignorare velim, cum inualetudinis causa Antonium Musam, medicum præstantissimum, consuluerim, eum respondisse; Baiarum aquas ad voluptatem fortasse profuturas mihi, ad bonam valetudinem non item: hæc quamquam mihi suadet Musa, tamen mihi subirascuntur Baiæ, quòd media hyeme vtar frigidioribus aquis: sanè ita persuasus linquere decreui loca, myrtetis consita in Baiano secessu: & iam Baiæ conqueruntur, sibi iniuriam fieri, quòd aquę sulphuratæ, quæ creduntur facillimè à neruis depellere diuturniores morbos, contemnantur, & pro nihilo habeantur; ægrèque ferunt, quosdam malè affectos stomacho, & capite stillicidijs fontium Clusianorum se supponere, & Gabios se conferre; in illasque villulas se deportare, vbi cælum admodum frigidum sit: sed equidem cogor, vt valetudini meæ consulam, alium mihi locum deligere, quàm Baianum: & ducendus est mihi equus præter Baiana diuersoria, nota tum mihi, tum ipsi equo. Eques, qui stomacatur, quòd scilicet caballus aliò, quàm vellet, tendat, dicet; heus tu, quò vadis? non statui, me aut Cumas, aut Baias deportare: sed ego non possum, non istam deridere; non enim verbis cum equo agendum est; sed freno; docetur siquidem freno, quorsum iter facere debeat, non equitis voce. Velim etiam tuis literis certior fieri; Veliensesne, an Salernates plus frumenti colligant; an illic bibant homines aquas pluuiales, an vero ex puteis perpetuas; & quæ gustui sint iucundæ: nam quòd ad me parui facio vina, quæ illic gentium nascuntur: tunc cum in villula mea sum, quouis potu, aut cibo contentus esse possum; sed cum me ad maritimas regiones deporto, vinum mihi dari velim lene, & generosum; quo possim curas prorsus à me expellere: quod dilapsum per venas, animum ab ipso excitatum bene sperare iubeat; quod suppeditet verba; & cuius gratia carissimus esse possim amicæ Lucanæ; meq; illi perinde, ac iuuenem commendet. Scribe etiam, vtra regio plures lepores nutriat; vtra plures apros: & quænam maria maiorem nobis piscium copiam, & echinorum suppeditent; scilicet vt bene curata cute, & corpore obeso, quales Phęaces esse solent, domum reuertar. Mænius, posteaquam non ignauè patrimonium obligurriuit, alienarum mensarum sectator, facetus haberi cępit; hac illac vagans; vt qui domi suæ non haberet, vnde cibum caperet: hic impransus nullius persona

sonæ habita ratione, & an amicus, an vero inimicus esset, parum considerans, in quemlibet inuehebatur; & sæuus maledicta in omnes congerebat; adeo gulæ deditus, vt quicquid è macello peteretur, deuoraret; & in ventrē, tanquam in barathrum conijceret: quicquid lucrabatur auidè, & insatiabiliter, id omne gulæ daret. hic si quando parum, à suis similibus, luxuriosis, qui huiusmodi ganeonibus, & parasitis fauere solent, ab auaris vero nihil abstulisset; comedebat domi paropsides, plenas omasi vilissimæ agninæ; quod satis fuisset tribus vrsis: ita vt cum aliquando Bestium, hominem auarum, insectatus esset Menius, ille dixerit: graui supplicio afficiendos esse, qui luxuriosè viuerent. Idem Menius posteaquam absumpserat quicquid lauti, ac delicati à ditioribus acceperat, dicere solebat, non minor ego, si aliqui sint, qui fortunis suis non parcentes bona comedant; expertus si quidem sum, gratius, aut lautius nihil esse turdo præpingui, aut mamma suilla, cum lacte auulsa. Nimirum, Vala, Menij huius quàm simillimus sum ego; cum enim desunt facultates victu modico contentus sum; satis patienter vilioribus cibis me explens: verum cum quid lautius, & sumptuosius nactus sum, ausim affirmare, vos solos sapientes esse, & beatè viuere, quibus census, & rerum prouentus non incerto censu pendet, sed ex fundo constitutus est.

AD QVINTIVM. EPIST. XVI.

Postquam agri sui formam, & situm Quintio descripsit, in eoque iucundè se viuere dixit, in eius vitam inquirit: monetque, ne ex rumore vulgi pendeat, sed vir bonus esse, quàm videri malit. Deinde quis demum viri boni nomine dignus sit, ostendit.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Aruo pascat herum, an baccis opulētet oliuæ:
Pomisne, & pratis, an amicta vitibus vlmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle: sed vt veniens dextrum latus aspiciat sol,
Læuum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid si rubicunda benignè
Corna vepres, & pruna ferant? si quercus, & ilex,
Multa fruge pecus, multa dominum iuuet vmbra?

Dicas

Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.
Infirmo capiti fluit vtilis, vtilis aluo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ
Incolumem tibi me præstant Septēbribus horis.
Tu rectè viuis, si curas esse, quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor, ne cui de te plus quàm tibi credas:
Neue putes alium sapiente, bonoque beatum:
Neu, si te populus sanum, recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorum incurata pudor malus vlcera celat.
Siquis bella tibi terra pugnata, marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis saluum populus velit, an populum tu,
Seruet in ambiguo, qui consulit & tibi, & vrbi,
Iupiter: Augusti laudes agnoscere possis?
Quum pateris sapiens, emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: vt si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum:
Mordear opprobrijs falsis? mutemque colores?
 Falsus

Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret.
Quē nisi mēdosum, & mendacē? vir bon⁹ est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iuraque seruat:
Quo multæ, magnæque secantur iudice lites:
Quo responsore, & quo causæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Seruus: Habes pretium, loris non vreris, aio.
Non hominem occidi: Nō pasces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi. Renuit, negat, atq; Sabellus.
Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabæ modijs quum surripis vnum,
Damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.
Vir bon⁹, omne forū quē spectat, & omne tribunal,
Quandocunque deos vel porco, vel boue placat:
Iane pater, clarè, clarè quum dixit, Apollo:
Labra mouet, metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iustum, sanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Quî melior seruo, quî liberior sit auarus,
In triuijs fixum quum se demittit ob assem,
Non video. nam qui cupiet, metuet quoq;: porrò
Qui metuens viuit, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit

Perdidit arma, locum uirtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat, & obruitur re.
Vendere quum possis captiuum, occidere noli:
Seruiet utiliter. sine pascat durus, aretque;
Nauiget, ac medijs hyemet mercator in undis:
Annonæ prosit, portet frumenta, penusque.
Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre, patique
Indignum coges? Adimā bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet. In manicis, &
Compedibus sæuo te sub custode tenebo.
Ipse deus, simulatque uolam, me soluet. Opinor,
Hoc sentit, moriar: mors ultima linea rerum est.

PARAPHRASIS.

Ne cogaris, Quinti optime, ex me quærere, an fundus noster locupletet me herum tritici copia, an oleo, pomorumue mihi maiorem prouentum afferat, an feracior herbarum sit, an vini; quonam pacto iaceat ager meus, pluribus tibi scribam. Coniuncti, & continentes sunt montes; nisi quòd vallis, in qua situs est fundus hic, satis opaca interiacet: est tamen ita opaca, vt exorientem solem dextrum latus aspiciat; eo autem inclinante sinistrum tepefiat: meritò quidem loci, & cœli illius temperiem laudaueris. at quid dixeris, si scieris, frutices corna copiosè ferre; quercus, & illices glandes affatim pecori suppeditare; consitas deinde arbores vmbram domino præbere? fundum meum Tarentinæ amœnitati comparari posse, fateberis; vel potius Tarentum ipsum in fundum meum esse translatum: in eo etiam fons est tam vber, vt riuulo nomen dare possit; tam gelidus, purusque, vt nec purior Hebrus Thraciam alluat; & cuius aqua affectis capite, & stomacho mirificè prosit. Hoc ego recessu amœnissimo (scribenti vera mihi crede) Autumni tempore, morbis opportuno, maximopere adiuuor. Tu, Quinti, benè, beatèque vixeris, si dabis operam, ut talis sis, qualem te prædicant homines. talis quidem rumor de te iam pridem percrebuit, vt Romani omnes beatum te dicant. Vereor autem, ne hac in re pecces; & de te magna prædicanti plus credas, quàm tua conscientia metiaris;

aut existimes, beatum alium esse à sapiente, bonoque: vereor etiam, ne quorundam verbis tantum fidei præstes, vt si populus dixerit, te firmiori esse valetudine, pudore quodam deteritus circiter cœnandi tempus dissimules, te febri carere; donec manus, quibus obsonia tractasti, tremore corripiantur. Hoc sanè stultorum hominum est; qui pudore quodam vitioso suffusi, vlcera non curata relinquunt. Dic quæso, si quis tibi commemoret prælia, terra, marique à Cæsare commissa, & permulcendi tui causa, tecum ita loquatur: In dubium reuocari potest, an tu salutis populi, an ille tuæ sit cupidior, faxit autem Iupiter, cuius sub tutella, & tu, & vrbis tranquillitas viget, ne rei huius fiat periculum; poterisne Augusti laudes, tuas agnoscere, tibique arrogare? Cum te aliquis sapientem appellarit, dixeritque, nullo vitio te laborare, dic sodes, existimabisne, laudes tibi iure deberi? Neque ego Horatius ab huiusmodi laudibus abhorreo; & libenter vellem, me probum, & sapientem appellari: sed quid tum? cum hæ non à recto iudicio, sed potius à populi praua libidine pendeant; qui quod hodie tibi dederit, cras si ei ita libitum fuerit, auferet: ita vt si populus Romanus homini, minime digno, magistratum aliquem detulerit, idem adimat: dicet, depone magistratum, quem tibi mandaui: depono ego, mæstusq; inde discedo. Sed mehercule, Quinti, secus existimandum est; neque enim nomen, existimationemque nostram in populi ore sitam esse velle debemus: quòd si criminabitur, me furem esse, paricidam, & impudicum, huiuscemodi maledictis commoueborne, aut expallescam? quis est, quem delectet falsus honor; quique falsa commoueatur infamia, nisi leuitate quadam ducatur; & prorsus sit mendax? Quem censet vulgus bonum esse virum? qui minime aduersatur; obtemperat vero legibus sancitis; paret Senatus consulto; cuius iuditio multæ, magnæque lites dirimuntur; quo responsore, viroque bono teste causæ obtinentur: Sed certe euenit sæpius, vt qui boni, casti, & incorrupti habentur, si penitus inspiciantur, & explorentur, vitiosi reperiantur; quamuis extrinsecus religiosi appareant. Si quis seruus dicat mihi, non furatus sum; non aufugi, here: respondebo ego; tua hac probitate bene tibi cessit; non enim, vt lex minabatur, supplicio afficieris: si dicat, hominem non interfeci; dicam ego, non cruci addictus eris; neque eris coruis esca: si dicat; probus sum ego, qui neminem vnquam læserim; sumque bonæ frugis: at ego Horatius Sabellus, nego, te probum esse; nam à prauè factis pœnæ metu abstinuisti; eadem ratione sibi cauet lupus; nam ob metum à fouea abest: accipiter quoque suspectos laqueos euitat; vt etiam miluius hamum occultum. Illi vere boni viri sunt habendi, qui virtutis causa, non autem coacti rectè faciunt; cum vero supplicio deterritus à malè factis abstineas, non video, cur sis vir probus vocandus: quòd si sperares, malefacta tua clam fore, video, te non humanarum, non diuinarum rerum rationem vllam habiturum; quin potius omnia pro libidine facturum; etenim è

mille

mille fabarum modijs vnum si mihi fueris furatus, damnum quidem leuius erit mihi, quàm si omnes suffuratus esses, facinus tamen non leuius est. Vir iste bonus, quem tantopere suspicit populus, & in quem omnium oculi sunt coniecti, quandocunque sacra facit Dijs uel porco, vel boue, posteaquam clarè pronunciauit, ò Iane pater, ò Apollo pater, tunc, ne quę deinde precatur, audiri queant, voce submissa dicit: O bona Lauerna, sub cuius tutela fures sunt, hac in re velis mihi fauere; vt praue à me facta nulli innotescant: da, vt ab hominibus iustus, sanctusque habear; celare velis, quæso, fraudes & dolos, quos assiduè struo. Ego sanè non video, qui melior, aut liberior seruo sit auarus; cum cupiditate ductus, uel assem, humi defixum à pueris in ludibrium, tollere non dubitet: nam quicunque cupiditate habendi flagrat, is quoque amittendi dolore angitur: qui vero metuit, hunc ego liberum nunquam ausim dicere. Enimuero armis destitutus est, & virtutis locum, tanquam miles iners, non tenuit; qui semper detinetur in augenda re familiari; & sua obruitur pecunia: sed quemadmodum vendere cum possis seruum, eum interficere non debes; nam aliqua cum vtilitate tibi seruiet; sic hominem, auaritiæ deditum non debueris à suo studio abducere: permitte, vt is laboriosus pascat oues, nauiget, & hybernum tempus in vndis traducat; & supportandis hinc inde rebus, ad uictum necessarijs, annonam viliorem reddat. quod ad me in hac sum sententia; vt vir re vera bonus, & sapiens dicere audeat; Penthеu, Thebarum rector, quid coges me, ab omni labe purum, perferre, & pati? ille si dicat; Bonis te spoliabo; at sapiens respondebit; quibusnam bonis? Armento, supellectile, pecunijs, bonis fortunæ. Adime quantumuis, hæc ego fortunæ munera bona non appello. dixerit Pentheus: In vincula constrictum te conijciam: at opinor ego, hoc vir bonus, & sapiens sentit: quandocunque deus voluerit, me uitam cum morte commutare, è carceribus, & corporis uinculis solutus ego euolabo. mors omnium rerum est extremum.

AD SCAEVAM. EPIST. XVII.

Scæuam monet, ne potentiorum amicitias spernat, atque vt in suo vitæ genere Aristippum potius, quàm Diogenem imitetur. Ad principum amicitias peruenire, & illorum fauorem, ac liberalitatem emereri, non cuiusuis esse: & quanta sit arte opus hac in re, docet.

QVamuis, Scęua, ſatis per te tibi conſulis, & ſcis
Quo tandem pacto deceat maioribus vti:
Diſce, docendus adhuc, quæ cenſet amiculus: vt ſi
Cæcus iter monſtrare velit. tamen aſpice, ſiquid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies, & primam ſomnus in horam
Delectat; ſi te puluis, ſtrepituſque rotarum;
Si lædit caupona; Ferentinum ire iubebo.
Nam neque diuitibus contingunt gaudia ſolis:
Nec vixit malè, qui natus, morienſque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles; accedes ſiccus ad vnctum.
Si pranderet olus patienter, regibus vti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus vti,
Faſtidiret olus, qui me notat. Vtrius horum
Verba probes, & facta, doce: vel, iunior, audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. nanque
Mordacem Cynicum ſic eludebat (vt aiunt)
Scurror ego ipſe mihi, populo tu. rectius hoc, &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet, alat rex.
Officium facio. tu poſcis vilia: verùm es
Dante minor: quanuis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentantem maiora, ferè præſentibus æquum.
Contrà, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via ſi conuerſa decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,

Personamque feret non inconcinnus vtranque:
Alter Mileti textam cane peius, & angue
Vitabit chlamyden: morietur frigore, si non
Rettuleris pannum. refer, & sine, viuat ineptus.
Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes,
Attingit solium Iouis, & cœlestia tentat.
Principibus placuisse viris, non vltima laus est.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.
Quid? qui peruenit, fecitne viriliter? atqui
Hîc est, aut nusquã, quod quęrim⁹. hic onus horret,
Vt paruis animis, & paruo corpore maius:
Hic subit, & perfert. aut virtus nomen inane est,
Aut decus, & pretium rectè petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes,
Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
Qui dicit: clamat, victum date. succinit alter,
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiæque.
Brundisium comes, aut Surrentũ ductus amęnum,
Qui queritur salebras, & acerbũ frigus, & imbres,
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat:
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: vti mox

Nulla

Nulla fides damnis, verisq; doloribus adsit.
Nec semel irrisus, triuijs attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma: per sanctum iuratus dicat Osirim,
Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum: vicinia rauca reclamat.

PARAPHRASIS.

QVAMVIS, Sceua, eruditione, prudentiaque tantum valeas, vt sine alterius monitis & consilio noris, qualem te præstare debeas erga potentiores amicos; cum tamen adhuc aliorum præceptis egere videaris, accipe, quæ amico animo ego te docebo: & perinde ac, si cęcus velit viam mostrare, tu eum obseruares; pari quoque ratione animaduerte, an nos aliquid præcipere possimus, quod in rem tuam vertas. Si te vita tranquilla, & à rumoribus vrbanis remota iuuat; & somnos vsque ad solis ortum velis ducere; seu etiam caupona te lędit, impediuntue vehiculorum strepitus; suadeo, vt Ferentinum te, tanquam in solitudinem recipias: neque enim est, quòd credas, solis diuitibus datum esse perfrui voluptatibus: nec is malè vixit, quem nec fuisse natum, nec mortuum quisquam nouit. si tuis necessarijs, amicisque prodesse volueris, & te ipsum paulo largius tractare, re familiari implicatus, in potentioris, ditiorisq; amicitiam insinuabis. Si Aristippus tenuem victum patienter ferre posset, regibus (dicebat Diogenes) neutiquam vellet inseruire: quòd si regum gratia (dicebat Aristippus) & beneuolentia vti nosset Diogenes, qui me notat, olera detrectaret. Velim autem, ò Scęua, me doceas, vtrius sententiam, & facta magis probes; aut cum me iunior sis, audi, cur Aristippi sententiam magis probandam censeam: dicunt enim; hunc his dicterijs refellere consueuisse Diogenem Cinicum, virum mordacem. Diuitibus risum excito, vt meis rebus consulam; tu populo ridendi occasionem præbes, cum inde tibi vtilitatis nihil emanet: meum autem hoc factum, & officium, quod præsto, longè laudabilius, præstātiusq; est; quippe qui hac, & illac equitare ad voluptatem possum; & à principibus viris pascor: tu vero longè ignobilior eo, qui tibi benefacit, poscis res viliores, quamuis, aliorum vtilitatibus te posse carere, dicas. Aristippum decuit, & omnis vestitus, & omne vitæ genus; quærentem quidem ampliora, præsentia tamen omnia æquo ferentem animo: e contra, Diogenem, qui patienter duplici

plici

plici panno vestitur, mirabor ego, si vitæ institutum immutatum hunc decuerit. Aristippus non expectabit, sibi deferri vestem purpuream; sed quouis amictu tectus per loca vrbis publica spatiabitur: atque is, seu ornatiore, seu sordidiore veste fuerit amictus, vtramque personam egregiè sustinebit. Diogenes autem æque atque anguem, & canem oderit Milesiam vestem preciosiorem; & frigore morietur, nisi ei retuleris assuetum vestimentum. refer itaque, & permitte sordidus, & ad vtramque fortunam minime aptus, ita viuat: rempublicam domi, forisque prudenter, feliciterque administrare, & posse de hostibus triumphum ducere, hoc sanè præclare factum ad superos ascensum parat; hocque præcipuum quoddam existimatur; secundum vero est, amari, in oculisque ferri à viris principibus: sed mehercule, vt non cuiuis datur Corinthum nauigare posse, ita nec ad rem adprimè optabilem facilè peruenire conceditur. Qui veritus est, ne quod valde à potentioribus cupiebat, consequeretur; de illo non ausus est periculum facere. Sed concedamus, quosdam vitæ genere, à turba remoto, delectari. Quid? is, qui quod voluit, studio & labore consecutus est, fortiterne fecit, an non? atqui aut hac vna in re, audendi scilicet quælibet, aut in nulla alia crediderim, constitutum esse, quod quærimus. Qui non audet, se in principum virorum amicitiam insinuare, & grandia aggredi, veretur, ne viribus impar onere nimio opprimatur: alter subit onus, illudque patienter sustinet. Quamobrem dicendum est, quæ philosophi perscripserunt, ea aut deliramenta, somniaque mera esse; aut eum, qui prudens susceperit ardua, & fortiter confecerit, eundem, iure optimo virtutis sibi debitum, præmium expetere: Ego autem, Scæua, qualem te aduersus potentiorem gerere debeas, monebo: Qui coram viris principibus de paupertate nunquam loquuntur, sentient tandem, suam hanc sibi ipsis modestiam vtiliorem fore; quàm aliis impudentiam: & sanè plurimi refert, an quid pudenter, an vero perfricta fronte petas: Atqui hic erat totius rei cardo; hocque causæ caput, vt aperte flagitarem; quòd enim in re familiari valde laborem; indotata mihi soror est; & mater in summa egestate constituta; fundum præterea habeo, quem non possim vendere, nec ita fructuosus est, vt eo ipso tenuitatem meam sustentare queam: qui sic queritur, videtur clamare, suppeditate victum egenti: alter aulicus, aut contubernalis vbi egestatem tuam domino exponentem te audit, ipse quoque se egere succlamat; oratque partem aliquam muneris illius, quod in te vnum conferendum fuerit, sibi impertiri. Coruus nisi crocitaret, tacitus autem si cadauere pasci posset, certe plus dapis haberet; & cæteræ aues minus cum eo certarent, minusque inuiderent edenti: qui tecum iter facit Brundusium, aut Surrentum amœnum, conqueriturque de viæ asperitate, de frigoris iniuria, aut de assiduis imbribus; ploratque, se fecisse

ciſſe aliquam in itinere iacturam, ſibique viatica eſſe ſurrepta : is quidem verſipellis meretriculæ calliditatem imitatur, ſæpe dolenter ſimulantis, ſibi ereptā eſſe paruulam catenam ; ablatam periſcelidem, quæ crura exornare conſueuerat : ſed euenit, vt ſæpius ille mentiens, ſi quando vera loquatur, fidem apud homines non conſequatur ; nec qui ſemel deluſus eſt ab eo, qui ſibi fractum crus mentiebatur, oranti, vt ſe, quaſi claudum, attollat, fidem ei iterum habet ; tametſi id multis effuſis lacrimis flagitet ; & licet per Oſirim, Aegyptiorum deū, iuret, credite amici inhumani, non enim quemquam fallo, claudum ſubleuate. verum tota vicinia, quæ iſtius doloſi hominis fallaciam eſt experta, reclamat : Quære peregrinum; ſæpius enim decepti, tibi non credimus.

AD LOLLIVM. EPIST. XVIII.

Quæ ad conſeruandam amicitiam facienda ſint, quæ item vitanda, ac præſertim quomodo quis erga potentiorem amicum gerere ſe debeat, Lollium docet. Initium autem ſumit ab ijs, qui dum tenere modum non nolunt, vel ſcurrarum potius, quàm amicorum fungi officio videntur, vel aſperitate agreſti (quam libertatem meram, & virtutem veram haberi volunt) vtuntur. Poſtremò eum ad quærenda illa, ex quibus tranquillitatem vitæ conſequi poſsit, hortatur.

SI benè te noui, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Vt matrona meretrici diſpar erit, atque
Diſcolor, infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diuerſum vitio vitium propè maius,
Aſperitas agreſtis, & inconcinna, grauiſque,
Quæ ſe commendat tonſa cute, dentibus atris :
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & vtrinq; reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro

Reddere,

Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat, nugis armatus: Scilicet, vt non
Sit mihi prima fides, & verè quod placet, vt non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur, quid enim? Castor sciat, an Docilis pl⁹:
Brundusium Numici melius via ducat, an Appi.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires, & vestit, & vngit:
Quem tenet argenti sitis importuna, famesque,
Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus,
Sæpe decem vitijs instructior, odit, & horret.
Aut, si non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quàm se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult: & ait propè vera: Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi paruula res est.
Arcta decet sanum comitem toga: desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet noua consilia, & spes:
Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
Officium: nummos alienos pascet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis vllius vnquam:
Commissumque teges, & vino tortus, & ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
Nec quum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis, atque
Zethi,

Zethi, dissiluit: donec suspecta seuero
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperijs: quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis iumenta, canesque,
Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ:
Cœnes vt pariter pulmenta, laboribus empta:
Romanis solenne viris opus, vtile famæ,
Vitæque, & membris. præsertim quum valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis. adde, virilia quod speciosius arma
Non est, qui tractet, scis quo clamore coronæ
Prælia sustineas campestria, denique sæuam
Militiam puer, & Cantabrica bella tulisti,
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit,
Et nunc, siquid abest, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcusabilis absis:
Quamuis nil extra numerum fecisse, modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur.
Aduersarius est fratrer: lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studijs, qui crediderit, te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus vt moneam (siquid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, & cui dicas sæpe videto.
Percontatorem fugito. nam garrulus idem est:
Nec

Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puerue,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri, charæque puellæ
Munere te paruo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiã atq; etiã aſpice: nè mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam nõ dignum tradimus. ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum, ſi tentent crimina, ſerues,
Tuteriſque tuo fidentem præſidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu, dum tua nauis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi:
Sedatum celeres, agilem, gnauumque remiſſi:
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula: quamuis
Nocturnos iures, te formidare vapores.
Deme ſupercilio nubem. plerunque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter æuum:

Ne te semper inops agitet, vexetque cupido,
Ne pauor, & rerum mediocriter vtilium spes.
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid purè tranquillet: honos, an dulce lucellum
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus:
Quid sentire putas? quid credis amice precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus: vt mihi viuā
Quod superest æui, siquid superesse volunt dij.
Sit bona librorum, & prouisæ frugis in annum
Copia: ne fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Hæc satis est orare Iouem, qui donat, & aufert:
Det vitam, det opes: æquum mi animū ipse parabo.

PARAPHRASIS.

NISI mea me fallit sententia, liberrime Lolli, & de tuo ingenio dubitandum mihi sit, cum veram, & sinceram amicitiam profitearis, cauebis, quantum poteris, ne assentatoris speciem præbeas: certe quantum morum probitate inter pudicam matronam, & meretricem interest; tantum inter candidum amicum, & infidum scurram: huic scurrilitati vitium quoddam contrarium, & quasi grauius eo est morum illa asperitas, insuauis, & valde conuictui hominum molesta; quę intolerabili duritia sua, & agresti mordacitate dum vult existimari, se esse libertate, & vero virtutis decore exornatam, hominibus se commendare videtur. Virtus medium est quoddam, ab vtroque vitiorum extremo remotum. alter ille scurra, qui in infima lecti parte, in qua discumbit, & se, suique ordinis homines deridet, plus æquo domino adblandiens, tanto cū horrore diuitis nutum obseruat; sic diuitis voces stupefactus iterat; & excipit verba, quæ ab illius ore excidunt, vt credas, puerum diligenter reddere plagoso præceptori ea, quæ sibi ab illo sint dictata; vel etiam histrionem in comœdijs partes secundas agere: agrestis autem ille, & inconcinnus de re nihili altercatur,

tercatur, & tanquam pro aris & focis de nugis pugnat; dicitque: Si quis mihi alteram ætatem mercedis loco polliceatur, nolit autem, mihi licere dicere liberè, & acriter defendere, quæ sentiam, & quod placeat; vtq; mihi præcipue fides non habeatur, nimirum tantum munus respuam. Controuersia est: qua de re tam sit peritior Castor gladiator, an vero Docilis: Brūdisium ne cōmodius via Apia, an Minicia peruenire possimus: diues amicus, multis partibus vitiosior inferiore amico, eum odit, & ab illo abhorret, qui Venereis voluptatibus nimium deditus, & aleæ damnosæ in summa egestate versatur; & qui gloriola inani ductus sumptuosiore vestitu, & copiosiore vnguento vtitur, quàm res familiaris ferat; & quem fames, sitisque pecuniæ conquiescere non sinit; quiq; etiam pauperatis pudore adeo suffunditur, vt illius euitandæ causa nihil non præstet: aut certe si non odit, illius facta reprehendere vult; & perinde ac si illi pia mater esset, contendit; vrgetque, vt pauper se ipso sit sapientior, & virtute magis expolitus: & sanè diues verissima dicit; non est, quòd te mihi æquare velis: hoc ipsis condonari potest, si quandoque diuites insaniant; at tibi exigua admodum res familiaris est: toga vilior, & arctior iter facienti adprimè conuenit; si modo is sapiat: desine igitur, neq; velis mecum vllo modo contendere. Eutrapelus ille viro, cui nocere volebat, eidem dare solebat vestimenta preciosissima; dicebat enim secum. hic vestimentis adeo pulchris ornatus, existimans, se planè numatum, & beatum esse, noua consilia per se suscipiet, & queque sperare audebit: otiosus, inersq; in lucem dormiet; pluris faciens scortum, quàm ea, quæ sua cum dignitate præstare debebat: grandi fœnore alienam pecuniam accipiet; denique inopia addactus, erit gladiator, & mercede conductus olitoris equum circumducet. Tu nunquam vllius arcana perscrutari debueris; quæ vero secretò tibi sunt credita, nec potus, nec iratus deteges: nec tuorum studiorum buccinator esse velis; neue aliena reprehēdere audeas: deniq; si quando potentior amicus volet venatum ire, tanquam morum illius dissimilis, ad pangenda carmina ne te accingas: studiorum, & morum dissimilitudo concitat inimicitias; vt inter illos duos fratres Zethum, & Amphionem euenit; quorum amor diuersa vitæ ratione dissolutus est: donec Amphion, quid nescio de fratre suspicatus, à musica abhorrente, eandem intermiserit. Fama etenim est, illum fratri inhumano, & penitus insuaui cessisse. tu pari quoq; ratione potentioris amici imperio, leni precipue, obtemperato; & quotiescunq; se venationi accinxerit, tunc tu Aetolis plagis, & canibus venaticis, ne illi sis in mora: surge illico, & odiosum illud studium camœnæ omitte; quæ ceteroqui ab amico, si ei obstaret, inhumana haberi posset: id autem hoc vno consilio facies, vt cum illo cœnes pulmentaria, ex leporinis lumbis confecta, venando maximis laboribus empta: quod venandi studium solenne & Romanis vsitatum est: quodq; ad bonam existimationem, & valetudinem tuendam mirificè prodest: cum præsertim firmior sis, & celeritate pedum ita valeas,

PP leas,

leas, vt cursu canem, vel etiam aprum viribus possis superare: adde, quod nullus sit, qui aptius, quàm tu, ò Lolli, arma, quæ viros decent, tractet: Scis enim quanta cum populi acclamatione ludicra certamina, quæ in Campo Martio committuntur, fortiter subeas; & is es, qui iam inde à teneris sub Augusto, cuius virtute militari, Parthi subacti sunt, & si quæ exteræ gentes restant, eas imperio Romano acquirit, laboriosam militiam, tum cum bellum gerebatur, cum Cantabris, perferre assueueris: denique ne ab assuetis exercitationibus, & pristino viuendi instituto te abducas, & quòd ab vrbe absis, nullam possis iustã excusationem afferre (quanquam nihil inconsideratè, & temerè fecisse vis) belli quædam simulacra in agro paterno exerces; & effícta ex pueris classe, altera Cæsaris sustinet partes; altera Antonianæ classis præbet similitudinem: teque duce pugna huiusmodi instituitur, qualis apud Actium, Epiri promontorium, commissa fuit: Frater tuus infesti hostis acies instructas refert; lacus, qui in fundo paterno est, Adriacum mare repræsentat; tandiuque acerrimè pugnatur, quoad vestrum alter celerrimè victoria potiatur. Augustus, qui suis partibus te fauere senserit, omni studio, & ope fauebit ludis istis tuis: Cæterum, vt quòd semel suscepi, illud præstem; monere te non desistam (si tamen monitore eges) vt diligenter caueas, quid, & de quo, & cum quo loquaris. eum fuge, qui semper aliorum facta expiscari videtur: neq; enim is potest fideliter sibi credita retinere: verbum autem, quod semel est emissum, illud non emissum fieri non poterit. Danda etiam tibi opera est, ne in ædibus potentioris amici, pueri aut puellæ alicuius amore detinearis; ne scilicet in huiusmodi angustijs constituaris, vt si puero, aut puella, quam deperibas, fueris petitus; id tibi mercedis, & beneficij loco diues velit esse; quòd quidem erit exiguum; aut ab illo, tibi irato (quod sanè te plurimum exercebit) repulsam feras. Insuper tibi etiam atq; etiam diligenter videndum est, quibusnam laudibus aliquem extollas; ne si forte probitate sua famæ, de se apud homines conceptæ, minus respondebit, illius vitæ turpitudo tibi sit dedecori: nimirum sæpe opinione nostra fallimur; & nonnunquam minime dignos alteri commendamus: quòd si euenerit, vt is, quem alicui commendaueras, existimans, eum esse virum probum, sua ipsius culpa in discrimẽ vocetur; tum tu deceptus amplius illum tueri non debueris: vt contra, si quis tibi penitus perspectus falsis criminationibus in periculum adducatur, omni studio pro illius dignitate contendes; eiq; auxiliaberis; vt qui à te vno auxilium expectat; & qui cum maledictis configitur, non sentis, periculum, quod illi intenditur, idem tibi imminere? nam in discrimine versatur tua res, cum proxima domus incendio deuastatur: & interdum euenit, vt incendium, quod pridem fuerat neglectum, maius inde excitatis flammis damnum importet; Qui potentiorum virorum amicitiam experti non sunt, rem suauem, & periucundam eam esse existimant; qui vero de illa periculum fecit, ab ea abhorret: dum in cursu es,

&

& bene tibi in amicitia res cadunt, in illa fouenda diligentiam omnem adhibe; ne forte mutata aura illam amittas: in quibus morum dissimilitudo est, inter illos odium consequi sæpius solet: melancolici, & tristes hilares oderunt: iocosi tristes: celeres in conficiendis rebus inertem: ignaui, & desides hominẽ ad agendum promptum: bibaces, & qui adhibito Falerno ad mediam noctem compotationes ducunt, infensi sunt his, qui porrecta pocula spernunt; quamuis iures, compotationes illas nocturnas valde aduersari tuæ naturæ. Aufer è vultu tristitiã, atq; immoderatam seueritatem, quæ contracto supercilio significatur; plerunque enim euenit, vt vir modestus talis existimetur, cuius mentem, & ingenium non facilè noscas; vt etiam taciturnus acerbus sæpe habetur. Hoc autem tibi rebus omnibus antiquius sit, vt disertiorum virorum scripta legas; & à peritis perquiras, qua ratione nullo negotio vitam possis traducere; ne scilicet augendi libidine, quæ semper egere videtur, vexeris perpetuo; neue malorum futurorum timor, aut spes rerum, mediocriter vtilium, te exerceat à viris doctissimis illud etiam perquirere debes; an doctrina, & eruditione virtutem nobis comparemus; an vero natura ea nobis sit insita: quid sit, quo curas ab animo abigere possimus; quid te nunquam à te ipso discrepantem reddat; quid tranquillitatem animis nostris afferat; magistratusne & honores; an lucrum, an potius vitæ genus illud, quod à forensi luce, & strepitu populari remotum, vulgaribus hominibus est incognitum: quoties mihi datur amœnitate Digentiæ fluuij perfrui; cuius aquam Mandelæ accolæ, homines frigore rugosi, bibunt, quid potius me existimare credis, aut à Dijs appetere? hoc equidem; quæ mihi fortunæ bona nunc sunt, ea vt mihi seruiant, minus etiam sit; & quod vitæ reliquum mihi futurum est, si modo velint, me superstitem esse, non potentiorum imperio, sed arbitratu meo trãsigam: vt bonorum librorum copia sim instructus; & ab annona tantũ mihi sit consultum, quantum in alteram messem sit satis: ne scilicet, semper animi pendeam, & de futuris dubitem. Sed satis est Iouem orare, qui dat, & aufert; det ille mihi vitam, det opes, & quicquid volet, æquabilem mihi animum parabo.

AD MAECENATEM. EPIST. XIX.

Prauum quorundam in imitandis poetarum vitijs, potius quàm virtutibus studium, reprehendit. Imitatores vocans seruum pecus, se contrà vestigijs aliorum insistere voluisse, negat. Deinde rationem reddit, cur ij, qui librorum eius lectione domi delectarentur, eosq; laudarent, foris eos vituperarẽt.

PRisco si credis Mæcenas docte Cratino,
Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus: vt malè sanos

Adſcripſit Liber Satyris, Fauniſque poetas.
Vina ferè dulces oluerunt mane Camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. forum, putealque Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeueris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſauere poetæ,
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſiquis vultu toruo ferus, & pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem,
Virtutemne repręſentet, moreſque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum ſtudet vrbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitijs imitabile. quòd ſi
Pallerem caſu, biberent exangue cuminum.
O imitatores, ſeruum pecus, vt mihi ſæpe
Bilem, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus.
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. qui ſibi fidit
Dux, regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio, numeros, animoſque ſequutus
Archilochi, non res, & agentia verba Lycambem.
Ac, ne me folijs ideo breuioribus ornes,
Quòd timui mutare modos, & carminis artem:
Tẽperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho,
Temperat Alcæus: ſed rebus, & ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc

Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgaui fidicen. iuuat, immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet, ametq; domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosæ plebis suffragia venor,
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.
Non ego, nobilium scriptorum auditor, & vltor,
Grammaticas ambire tribus, & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus:
Si dixi, rides, ait: & Iouis auribus ista
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus vti
Formido: &, luctantis acuto ne secer vngui,
Displicet iste locus, clamo: & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

PARAPHRASIS.

SI Mæcenas docte, Cratini comici poëtæ prisci sententiam veram existimas, carmina, quæ ab abstemijs scribuntur, nec placere, nec ad posteros vllo modo peruenire possunt: postquam poetas Bacchus in Faunorum, & Satyrorum vinosorum numerum, vt diuinos, & furiosos retulit, vidisses manè vel ipsas etiam musas olere temetum, quod pridie potauerant. Homerus, quòd in suis scriptis sępius vinum celebrauit, id argumēto est, illum fuisse vinosum. Ennius, quem honoris ergò patrem appellamus, nunquam ad ducum præstantissimorum egregiè facta scribenda se accingebat, nisi bene potus: etenim dicere solebat, siccis hominibus, & qui à vino abstinent, suadebo, vt ad causas agendas se conferant, & frequentent puteal Libonis, vbi prætor ius dicit: sobrios enim nolim carmina scribere: quod vbi tanquam suo iure Ennius dixit, stulto quodam imitationis studio poetæ die, noctuq; conuiuia facere non cessarunt, & furenter po-

tare. quorsum hæc? velim mihi dicant imitatores isti: si quis ferus, & seuerus toruo vultu, & pede nudo, exiguaq; toga Catonẽ simulare conabitur, referetne iccirco Catonis præstantiã, & robur animi? Hyarbita, dum Timagenis eloquentiam imitari conatur, dirupit sese nimium contendendo: exẽplar, in quo aliquid vitij cum virtute sit coniunctum, sępe adigit homines, vt minime cognito laudabili, vitiũ imitentur; sic fiet, vt si præter solitum pallentẽ me sibi imitandum proponerent, isti pallorem meum imitari studentes, cuminum bibant, quod pallidos reddit homines. O stulti, & tanquam serui, vos imitatores, tum quòd viti a pro virtute imitamini; tum quòd veluti serui addicti ab eo, quod imitandum vobis proposuistis, discedere non audetis; quàm vestris istis trepidationibus stomachum, & risum persæpe mihi mouetis? non ego me talem præstiti; primus enim nullis imitationis legibus adstricta vestigia posui in solũ illud, quod antea à nemine fuerat occupatũ: non aliorum latinorum carmina imitatus ego sum; sed primus lyrica scripsi. Sanè qui ingenij sui viribus confidit, non dubitat, se alijs ducem profitri. Primus ego Italos docui, Archilochios numeros scribere: & æmulatus Archilochi acrimoniam illam, non materiam, & verba ijs similia, quæ Lycamben ad laqueum adegerint, imitatus sum: nec iccirco, ò Mæcenas, minori corona decorandus sum, quod Archilochi numeros, & carminis legem non immutauerim. Ego Archilochi versus, quibus acris, & cõtumeliosis vsus sum in libris Epodon carmine Sapphus, mulieris quidem, animo tamẽ virili, & Alcaico versu carminum libros scribendo temperaui: neq; Archilochus apud me, quòd rebus, & ordine dissimilis sit Archilocho illi, quærit socerum, in quem maledicis versibus inuehatur; nec carminibus, notam inurentibus, adigit sponsam Neobulam, vt laqueo sibi gulam frangat. Ego poëta lyricus latinus in vulgus edidi Archilochum hunc, nunquam antea ab alio latino latinè expreßũ. Me iuuat, scribentem non ab alijs decantata legi, ac ingenuorum manibus hominum teneri. Scirene aues, cur ingratus lector domi laudet, ametq; carmina, à me scripta; foris autem infensus vituperet? non ego ex illorum classe sum, qui sumptuosioribus cœnis, & attritis vestibus velim mobilis multitudinis ascensum venari: non ego, qui nobilium poëtarum tanquam criticus audire scripta, & corrigere consueui, velim prensare grammaticos, vt carmina mea discipulis ediscenda proponant: hac vna de causa illi indignantur, & collacrimantur; quòd illorum opera vti nolim. Si dixi ego, nolle, scripta mea frequenti theatro recitari; meque pudore deterreri, ne nugas venditare videar, aliquis respondet; dissimulatione vteris, Horati, tuaque scripta ab vno Augusto, Ioue nostro, legi, & audiri vis: confidis enim, te versus scribere, melle dulciores; tibiq; vni placere studes: ego vero, quæ mihi ille dixit, non audeo inflexis naribus irridere; & ne ille, qui mecum pugnat, vnguibus me laceret, clamo, theatrum mihi displicere, illudq; me perhorrescere; & aliquod mihi spatium, tanquam di ludia

illa

illa gladiatoribus præbita, ad scripta exhibenda posco: nam ex ludo certandi occasio emanat; ex certamine oriuntur iræ; hinc inimicitijs patet campus; ex quo tandem bellum consequitur luctuosum, & lethale.

AD LIBRVM SVVM. EPIST. XX.

Librum suum compellat, in lucem prodire cupientem: à quo eum, propositis, quæ impendent periculis, deterrere conatur. De suo genere, vita, & moribus, necnon de corporis statura, & ætate, quædam refert, quæ ab eo narrari velit.

Vertumnum, Ianumq;, liber, spectare videris:
Scilicet vt prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claues, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis: & communia laudas,
Non ita nutritus. fuge, quò discedere gestis.
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices: vbi quis te læserit. & scis
In breue te cogi, quum plenus languet amator.
Quòd si non odio peccantis desipit augur,
Charus eris Romæ, donec te deserat ætas.
Contrectatus vbi manibus sordescere vulgi
Cœperis; aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: vt ille
Qui malè parentem in rupes protrusit asellum
Iratus. quis enim, inuitum seruare, laboret?
Hoc quoq; te manet, vt pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Quum tibi sol tepidus plures admouerit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re

Maiores pennas nido extendisse loqueris:
Vt, quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis vrbis, belli placuisse, domique:
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum:
Irasci celerem, tamen vt placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur æuum,
Me quater vndenos sciat impleuisse decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

P A R A P H R A S I S.

QVantum ego coniecturis assequor, liber, videris mihi Vertumnum, qui rebus contrahendis, & permutandis præest, Ianique templum spectare: scilicet, vt pumice Sosiorum librariorum expolitus, venalis exponaris: enimuero, vt ego intelligo, non vis domi contineri: odisti clauibus custodiri; quod tamē bene moratum præstare decet. Aegrè fers, quòd in publicum non prodis: laudas autem loca, quæ omnibus pateant: verum cum à me non in hanc gratiam sis conscriptus, fuge ea loca, in quæ te deportari cupis: vbi semel fueris emissus, reditus tibi non dabitur: vbi vero quis te iniuria affecerit, dices, quid cōmisi, quid mihi volui? non ignoras autem, vbi lector, qui tui auidus nuper videbatur, legendo fuerit defessus, tunc illum te complicaturum. Quod nisi odio, quod de te concepi (quippe qui me inuito cupis prodire) vaticinor, ac desipio, tant isper placebis, dum nouus, & expolitus eris: verum vbi quid sordium legentium manibus contraxeris; aut in tenebris iacens, tinearum cibus fies, aut ex Italo cælo eijciēris; aut ex te factis opistographis, literarumq; integumentis Vticam, aut Ilerdam mittēris. tunc ego, qui te toties frustra monuerim, ne in lucem prodires, ridebo; vt ille, qui ira percitus, protrusit in rupes asinum non parentē: quis enim est, qui quēpiam inuitum velit seruare, cū illi rem, minime gratā se facturū sciat? hoc quoq; tibi euenturū suspicor, vt in manus senum, docentiū pueros elementa in triuijs, peruenias: cum vero diei hora tertia; qua sol inualescit, plures auditores habueris, dices, me libertino patre, et in re familiari modica natū, ingenij tamē mei excellētia generis humilitatem illustrasse, atq; extulisse; vt quantum genus meū carpatur, ac vellicetur; tantū inde virtuti, præstantiæq; meæ accessionis fiat: testaberis, me optimatibus, virisq; potentioribus placuisse: ijsdemq; oblectationi domi, forisq; fuisse: pusilliq; corporis, & ante tempus me fuisse canum: apricis locis gaudentem: iracundum, qui tamen facile placari possem, quod si quis ex te quærat, quot annos natus sim; is sciat, me quadragesimumquartum annum Q. Aemilio Lepido, M. Lollio Coss. attigisse.

AVRELIO PRANDINO IVRISPERITISSIMO

Federicus Cerutus S. D. P.

CVM de Paraphrasi, à me in Q. Horatium Flaccum scripta, edenda in lucem, cogitarem; constituissemq́, ex tàm celeberrimi poetæ libris non nullos hominibus, mihi amicissimis, donare; fuit illud mihi sæpius cogitatione euoluendum, vt cum minimè omnes, quibuscum mihi intercedit amicitia, donare possem, eos saltem, quos potissimum debuissem, non præterirem. Verum cum horum etiam ratio mihi esset habenda, cauendumq́, ne dum alijs gratũ me præberem, ab alijs ingratus penitus existimarer, facilè factum meum tutari posse, cognoscebam, si rationes diligenter exquirerem, quibus homo erga hominẽ maximè afficitur. Has duas esse, Aureli Prandine, non te latet; altera tacita naturæ vis illa est, qua propensione quadam ad benè cupiendum hominibus, quos primo aspectu viderint, adducuntur pleriq; : altera virtutis nobilitas; cuius quanta sit vis ad eos, in quibus existat, amandos, qui nescit,

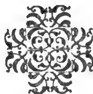
hunc

hunc quidem indignum existimare debemus, qui ab vllo ametur. Horum ego vtroque ita excitatus sum, vt si consultò, vel imprudens te præteriissem, tantæ culpæ mihi ipsi conscio vita fuisset acerba; et tu de me querendi iustam causam habuisses. Nam (ita me Deus amet) si amicitiæ nostræ initia cogitatione licet repetere, iniquus sim, nisi fatebor, quo primum tui videndi data mihi fuit potestas, præsentia tua adeo permotum fuisse; vt eadem me ad te amandum facillimè impulerit: atq; hæc eam de tua humanitate mihi opinionem iniecit, quam tu deinde mirificè tuo sermone subsecutus es. Accessit ad beneuolentiam erga me tuam consuetudo; quæ tantum mihi periucunda fuit, quantum illa effectũ est, vt quæ de ingenij tui præstantia audiueram antea, vsu longè maiora esse, postea intellexerim. Possum enim recordari, quas tu sæpius ad me Patauio, quò legalis scientiæ adipiscendæ gratia te contuleras, litteras dares: quàm humanitatis plenas; quàm luminibus ingenij expoliti refertas, quàm erudítè scriptas. Quòd si quando occasione oblata sermones habebamus; quàm prompta, et expedita memoria esses, quàm acri iuditio excultus; quanta dicendi facundia præditus, ex iisdem facilè colligebam. Hinc consecutum est, vt virtute tua confirmatus,

matus, cum me ſemper cognoueris, qui tua cauſa, quæcunq; potuerim, præſtiterim: tu verò carum me adeo habueris, vt amicitia noſtra coniunctius nihil eſſe volueris. Huic ego non inuitus cum reſpondere debeam, Paraphraſim in ſecundum Epiſtolarũ Q. Horatij Flacci librum tibi dicare volui, vt quæ non immeritò tibi quoq; cõuenire videatur. Dum enim propius conſilia tua intueor, perſpicuè video, te non ex illo Iuriſperitorum numero eſſe, qui vni Iuriciuili adſtricti, nihil aliud cogitant, huius fines tranſilire nolunt: verum cum intelligas, legalem ſcientiam latius patère, & eloquentiæ luminibus illuſtrandam, exornandamq́; eſſe; oratores ſtudioſè adeo legis, eorum artificia ita diligenter obſeruas, vt, inter Iuriſconſultos claſsicos, facultate oratoria mirè excellas. Huius ſpecimen iam tum præbuiſti, cum nõdum togatus defenſionẽ fratris tui, cui dies dictus fuerat, bonorum omnium applauſu ſuſcepiſti. hac ipſa adducti ciues noſtri grauiſsimis de rebus te ad Senatum Venetum legarunt: quas tanta cũ grauitate, ſtudio, et diligentia tractaſti, vt eas ipſis maxima tua cũ dignitate cõfectas dederis. Quid? Cum videas, poëtarum lectione iuuari hominum ingenia, & optimis ſententijs, quæ in illorum ſcriptis continentur, ad ſuſceptas cauſas tu-

tandas,

tandas, ad persuadendumq́; plurimum adiumenti afferri; horum scriptis delectaris adeo, vt eadem summa cum laude, & vtilitate in foro mirificè tibi sæpius profuerint. Præcipuè verò Horatius mira quadam te delectatione semper affecit; vt qui & ad informandos mores perutilia multa scripserit; ad Rempublicã spectantia non pauca litteris prodiderit; & ad vitam benè, beatèq́; degendã posteritati adprimè necessaria reliquerit. Addam hoc (quod mehercule tuis auribus datum esse nolo) cum tam eleganter Etrusca carmina scribas, vt ea non iratis musis scripta videantur, te posse cum Francisco Petrarcha dicere, ex nullo poeta latino meliorem te euasisse, quàm ex Horatio. Habe igitur, Aureli Prandine, hunc meum laborem in eum poetam, quo te maxime delectari scio: sub tuo nomine editum, vt si minus relatæ gratiæ plenum argumentum esset, at saltem testificatio aliqua beneuolentiæ, obseruantiæq́; in te meæ apud posteros extaret. Vale.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM LIBER SECVNDVS.

AD AVGVSTVM. EPIST. I.

Queritur de prauo Romanorum suæ ætatis iudicio, poemata è vetustate æstimantium, & noua, non ob aliud, quàm quòd noua essent, fastidientium: quum tamen multa sint in veteribus poetis, reprehensione digna. Poeticæ studium non multis antè seculis Romæ coli cœptum esse, dicit: & fatetur quidē non minus indoctos, quàm doctos poemata scribere, sed aliqua commoda hunc illorum errorem consequi, atque adeo, qualescunque sint, illo suo poeticæ studio ipsi reipub. vtiles esse, ostendit. Poësin initio rudem, non nisi serò ex Græcorum lectione expoliri cœpisse, ait, quum Græcia capta cæteras etiam artes agresti Latio intulit. Vulgi de comœdia, tanquam opere minimè laborioso, iudicium reprehendit: & quæ à scribendis fabulis multos deterreant, exponit. Postremò de poetis illis agit, qui non spectatoribus scribunt, sed lectoribus: & Augustum ad calcar illis addendū hortatur, eius de Virgilio & Vario iudicium laudans.

QVVM tot sustineas, & tanta negotia solus;
Res Italas armis tuteris, moribus ornes;
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumq; colūt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt:
Plorauere suis non respondere fauorem

Spe-

Speratum meritis. diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit inuidiam supremo fine domari.
Vrit enim fulgore suo, qui prægrauat artes,
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens, & iustus in vno
Te nostris ducibus, te Graijs anteferendo,
Cætera nequaquam simili ratione, modoque
Æstimat: &, nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit, & odit.
Sic fautor veterum; vt tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabijs, vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte loquutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta, vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina: non est, quòd multa loquamur.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunæ: pingimus, atque
Psallimus, & luctamur Achiuis doctius vnctis.
Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim, pretiũ chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos, veteresque referri debet? an inter

Viles,atque nouos? excludat iurgia finis.
Est vetus,atque probus,centum qui perficit annos.
Quid? qui deperijt minor vno mense,uel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poetas?
An quos,& præsens,& postera respuet ætas?
Iste quidem ueteres inter ponetur honestè,
Qui uel mense breui,uel toto est iunior anno.
Vtor permisso, caudæque pilos,ut equinæ
Paulatim uello,& demo unum,demo etiam unum:
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos,& uirtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacrauit.
Ennius,& sapiens,& fortis,& alter Homerus,
Vt critici dicunt, leuiter curare uidetur
Quò promissa cadant,& somnia Pythagorea.
Næuius in manibus non est, & mentibus hæret
Penè recens. adeo sanctum est uetus omne poema.
Ambigitur quotiés,vter utro sit prior, aufert
Pacuuius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius grauitate, Terentius arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potēs: habet hos,numeratq; poetas
Ad nostrum tempus, Liui scriptoris ab æuo.
Interdum uulgus rectum uidet,est ubi peccat.
Si ueteres ita miratur,laudatque poetas,
Vt nihil anteferat,nihil illis comparet: errat.

Si

Si quædam nimis antiquè, si pleraque durè
Dicere credit eos, ignauè multa, fatetur:
Et sapit, & mecum facit, & Ioue iudicat æquo.
Non equidem insector, delendaque carmina Liui
Esse reor, memini quæ plagosum mihi paruo
Orbilium dictare: sed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum, &
Si versus paulo concinnior vnus, & alter,
Iniustè totum ducit, venditque poema.
Indignor quicquam reprehendi, non quia crassè
Compositum, illepideue putetur, sed quia nuper:
Nec veniam antiquis, sed honorē, & pręmia posci.
Rectè necne crocum, floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, clament, perijsse pudorem
Cuncti penè patres: ea quum reprehendere coner,
Quæ grauis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Iam saliare Numæ carmen qui laudat, & illud
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingenijs non ille fauet, plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos, nostraque liuidus odit.
Quòd si tam Græcis nouitas inuisa fuisset
Quàm nobis, quid nūc esset vet⁹? aut quid haberet,
Quod legeret, tereretque viritim publicus vsus?
Vt primùm positis nugari Græcia bellis

Cœpit,

Cœpit,& in vitium fortuna labier æqua,
Nunc athletarum ſtudijs, nunc arſit equorum:
Marmoris,aut eboris fabros, aut æris amauit:
Suſpendit picta vultum,mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gauiſa tragœdis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans:
Quod cupidè petijt, maturè plena reliquit.
Quid placet,aut odio eſt,quod nõ mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ,ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit,& ſolenne recluſa
Mane domo vigilare, clienti promere iura:
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutauit mentem populus leuis,& calet vno
Scribendi ſtudio. pueri, patreſque ſeueri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Inuenior Parthis mendacior: & prius orto
Sole, vigil calamum,& chartas,& ſcrinia poſco.
Nauem agere ignarus nauis timet:abrotonũ ægro
Nõ audet,niſi qui didicit,dare:quod medicorũ eſt,
Promittunt medici:tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti, doctique poemata paſſim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige. vatis auarus
Nõ temere eſt animus:verſus amat,hoc ſtudet vnũ:
Detrimenta,fugas ſeruorum,incendia ridet:

Non fraudem socio, pueroue incogitat vllam
Pupillo: viuit siliquis, & pane secundo.
Militiæ quanquam piger, & malus, vtilis vrbi:
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari.
Os tenerum pueri, balbumque poeta figurat:
Torquet ab obscœnis iam nunc sermonibus aurē:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperi tatis, & inuidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret vnde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit:
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus:
Auertit morbos, metuenda pericula pellit:
Impetrat, & pacem, & locupletem frugibus annū.
Carmine dij superi placantur, carmine manes.
Agricolæ prisci, fortes, paruoque beati,
Condita post frumenta, leuantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum socijs operum, & pueris, & coniuge fida,
Tellurem porco, Syluanum lacte piabant,
Floribus, & vino Genium, memorem breuis æui.
Fescennina per hunc inuenta licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit:
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter: donec iam sæuus apertam
In rabiem uerti cœpit iocus, & per honestas
Ire

Ire domos impunè minax. doluere cruento
Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi. quinetiam lex,
Pęnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquã
Describi. vertere modum, formidine fustis,
Ad benedicendum, delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio. sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & graue virus
Munditiæ pepulere. sed in longum tamen æuum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Græcis admouit acumina chartis:
Et post Punica bella quietus, quærere cępit,
Quid Sophocles,& Thespis,& Æschyl⁹ vtile ferrẽt.
Tentauit quoque,rem si dignè vertere posset:
Et placuit sibi,natura sublimis,& acer.
Nam spirat tragicum satis,& feliciter audet:
Sed turpem putat in scriptis,metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum, sed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. aspice,Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi:
Vt patris attenti, lenonis vt insidiosi:
Quantus sit Dorsennus edacibus in parasitis:
Quàm non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummũ in loculos dimittere,post hoc
Securus cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,

Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leue, sic paruum est, animũ quod laudis auarum
Subruit, aut reficit. valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc, terretque poetam,
Quòd numero plures, virtute, & honore minores,
Indocti, stolidique, & depugnare parati
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut vrsum, aut pugiles. his nam plebecula gaudet.
Verùm equitis quoq; iã migrauit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos, & gaudia vana.
Quattuor, aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumq; cateruæ.
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naues:
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diuersum confusa genus panthera camelo,
Siue elephas albus vulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Vt sibi præbentem mimo spectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quæ peruincere voces
Eualuere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscũ:
Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes
Diuitiæq; peregrinæ. quibus oblitus actor
Quum stetit in scena, concurrit dextera læuæ.

Dixit

Dixit adhuc aliquid? Nil ſanè. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes, me, quæ facere ipſe recuſem,
Quum rectè tractent alij, laudare malignè:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Vt magus: & modo me Thebis, modò ponit Athenis.
Verùm age, & his, qui ſe lectori credere malunt,
Quàm ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde breuem: ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Vt ſtudio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ;
(Vt vineta egomet cædam mea) quum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo: quum lædimur, vnum
Siquis amicorum eſt auſus reprehendere verſum:
Quum loca iam recitata reuoluimus irreuocati:
Quum lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poemata filo:
Quum ſperamus, eò rem venturam, vt ſimulatque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus vltro
Accerſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæpretium cognoſcere, quales
Ædituos habeat belli ſpectata, domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus, & malè natis

Rettulit acceptos, regale numiſma, philippos.
Sed veluti tractata notam, labemque remittunt
Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum, tam carè prodigus emit:
Edicto vetuit, nequis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra,
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. quòd ſi
Iudicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc Muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo iurares aere natum.
At neque dedecorant tua de ſe iudicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius, Variuſque poetæ:
Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quàm per vatis opus mores, animique virorum
Clarorum apparent. nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res cōponere geſtas:
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpicijs totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam:
Si, quantum cuperē, poſſem quoq;. ſed neq; paruū
Carmen maieſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtultè quem diligit, vrget:
Præcipuè quum ſe numeris commendat, & arte.
Diſcit

Diſcit enim citius, meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quàm quod ꝓbat, & ueneratur.
Nil moror officium, quod me grauat: ac neq; ficto
In peius uultu proponi cereus uſquam,
Nec prauè factis decorari uerſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere: & unà
Cum ſcriptore meo, capſa porrectus aperta,
Deferar in uicum uendentem thus, & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

PARAPHRASIS.

NON ſatis prudenter facere videar ego, Auguſte Cęſar, omniumq; commoda labefactare exiſtimari potero; cum ſolus grauiſſimis rebus præſis; earumque pondus tu vnus ſuſtineas; in hocq; totus ſis, vt imperium, dignitatemq; Romanam bellica virtute tuteris; omniaq; moribus exculta, & legum quaſi frenis compreſſa velis eſſe; ſi ex his vel tantillum temporis tibi ſcriptis meis intercepero. Amabo, Imperator inuictiſſime, vide quàm præclarè actum ſit tecum: Quamdiu Romulus, Pollux, vnàq; Caſtor cum hominibus conſuetudinem habuerunt, verſatique ſunt; & ad bene merendum de ipſis ſtudium omne, omnemq; diligentiam adhibent; bella ſcilicet componendo, & gentibus imperij ſui fines propagando; necnon etiam oppidis, atq; vrbibus ipſis conſulendo, queſti ſunt acerbiſſimè; & grauiter tulerunt, ſe, quem ab ipſis mortalibus ſperauerant, fauorem non eſſe conſecutos: quippe, qui niſi poſt res præclariſſimè geſtas inter deos ſint relati. Hercules quoque, qui immanem illam belluam Hydram profligauit; cæteraque monſtra, ſibi fato veluti quodam eximijs laboribus domanda, ſubegit; expertus eſt, non niſi interitu ſuo quempiam hominum inuidiam euitare poſſe. quippe res ſic ſe habet, vt qui virtute, & arte aliqua inſigni cæteris antecellat; is eandem profitentibus acerbiſſimum dolorem commoueat; atque illa inuidiam ſibi conflet: ſed mehercule vbi ipſe è vita exceſſerit, neque illius eruditione vti amplius poſſumus; tunc tanti hominis deſiderio angimur plurimum. At, Auguſte, longè tibi meliùs fauet fortuna; rectiuſque dignitati tuæ eſt conſultum; vt qui diuinis tot honoribus viuus afficiaris; dum erigit tibi populus Romanus aras; quibus ſuper obteſtetur, nullum talem vnquam eſſe ortum, minus etiam oriri poſſe, qui te claris animi dotibus æquet. Qua in re dubio procul tùm prudentiſſimus, tùm iuſtitiæ amans idem cenſeri meritò po-

testi; qui te non modo ducibus Romanis, sed & Graijs anteferat, & præponat: verum in cæteris nõ perinde rectè sentire videtur; vt qui alia ferè omnia respuat, & pro nihilo habeat; nisi quæ ab ijs sunt profecta, qui multis iam sæculis vitam cum morte commutarunt. Is porro veterum factis vsqueadeo fauet; vt vbiuis locorum dictitet, leges duodecim tabularum, quas Decemuiri, Solonis leges imitati, sanxerunt; scilicet vt à prauè factis abstinerent homines; itidem fœdera, à Tarquinio superbo cum Gabijs icta; nec non ius pontificium; & quicquid vatibus sit prædictum; ea, inquam, omnia non humano, sed Musarum ab ore in monte Albano fluxisse: sed medius fidius maxima erit iuditij peruersitas; si eò redigantur res, vt quemadmodum quòd Græcorum scripta sint vetustissima, sint etiam approbatione magis digna; ita etiam quò antiquiores erunt Romani, eò meliores sint habendi: equidem nihil est, quòd pluribus cum istis contendamus; nulla æquitate res æstimabuntur; falsa omnia esse reperiemus; vt si quis negarit intra oleam os non esse, & extra nucem nullam esse duritiem: eò ventum erit, vt pictores, cantores, palestritæque (quod falsum perspicuè est) in Italia præstantiores, quàm in Græcia sint. Atqui si poëtarum scripta, perinde ac vinum, ipsa vetustate meliora redduntur; scire cupio, quoto anno illa huiusmodi sint futura: is, qui scriptum aliquod reliquerit, quique iam ab hinc annis centum è viuis excesserit, dic sodes, quo in albo referendus erit; eorumne, qui & veteres sint, omnibusque numeris absoluti; an potius, qui nulla sint nominis celebritate, & noui? age profer, vt iam huiusmodi controuersiæ tollantur. Is est bonus, & vetus poëta, cuius scripta centesimum attigerit annum: At amabo, quid si huic defuerit mensis, aut vnus annus, inter quos adscribendus erit; veteresne, an potius inter eos, qui tum ab hominibus huius ætatis, tum etiam à posteris minimi fient? Mehercule non is sum, qui si huic defuerit mensis, aut annus, iccirco existimem, ipsum non posse haberi in veterum albo. At ego Horatius is sum, qui facilè patiar, esse ita, vti voles; & instar illius, qui caudæ equinæ pillos euellebat, demo vnum, itidem & alterum; dum is, qui ita delectatur, vt poëmatum excellentiam vetustate annisque metiatur, paulatim annorum suorum cumulo imminuto ipse quoque pessum eat: & meritò quidem; cum hic ea sit sententia, vt nihil admiratione, laudeque dignum putet, nisi quod vetustate sit, morteq; ipsa sacratum. at velim, te non ignorare, esse quosdam ex his, qui de scriptoribus iudicium facere consueuerunt, asserentes, Ennium, cæteroqui sapientem, fortem, & qui alter habebatur Homerus, negligenter, adeoque oscitanter scribere, vt sui penè oblitus multis in locis videatur; nec ea præstare, quæ ex Pythagoreorum sententia de Homeri anima, in suum corpus migrante, somniarat. Cæterum tanta in veneratione antiquorum scripta habentur, vt Neuij poëmata non amplius manibus terantur; cum scilicet ea homines tam auidè didicerint, vt ex eorum memoria non effluant; at si recentia, & nuper

edita essent; tanti si quidem fiunt veteres poëtæ: & quotiescunque in dubium reuocatur, vtri palma deferenda sit, Pacuuione an Accio, Pacuuius doctior ab omnibus existimatur; Accium plus magnitudinis habere, affirmant. Sunt, qui censeant, quas togatas scripsit Afranius ab ijs comædijs, quas scripsit Menander, parum differre: nec non Plautum propius accedere ad scripta Epicarmi Siculi; vt etiam styli grauitate Cęcilium, Terentium vero arte excellere: hos ediscunt, atque ad hos spectandos tanta frequentia concurrunt in theatrum Romani, vt arctè sedeant: quippe qui existiment, ab æuo Liuij Andronici nostrum vsque ad hoc tempus hos duntaxat inter poëtas habendos. Non inficias iuerim, aliquoties populum de rebus iudicare rectè, prudenterque sentire; sed in quibusdam etiam rebus fallitur ille: si tanta veterum scriptorum admiratione ducitur, totque laudibus illos tollit, vt nihil cum ijs conferendum censeat; aberrat toto cęlo, totaque terra: sin fateri voluerit, impolitè nimis quædam, & illepidè reperiri in illorum scriptis, mehercule sapere videtur; idemque, quod & ego, sentit; & rem profectò rectè iudicat. Sed nolim, quemquam existimare, me eum esse, qui quicquam de dignitate antiquorum detrahere coner; aut putem, obliuioni tradenda esse Liuij carmina, quæ mihi adolescentulo plagosus ille Orbilius interpretari consueuerat: sed mirari satis equidem non possum illius fatuitatem, qui iudicauerit, hæc scripta perfectis & absolutis proxima esse: atqui dolo malo agere is videtur, si poëma, vt vndecunque doctum & pulchrum ostentat, & vendat; quòd in illo verba pauca excellant, aut paulo concinior sit numerus aliquis: ego verò ægrè & acerbè fero, cum quid reprehenditur, non quia scriptum sit rude, atque insulsum, sed quod nuper sit ab aliquo profectum; & id mihi bilem excitat, si qua in re à priscis scriptoribus sit peccatum, ab ijs erratorum suorum veniam non posci; quin potius, ab eis, perinde ac si omnibus numeris absoluti essent, præmia scriptorum suorũ efflagitari. Ita vero res se habet, vt si visus fuero dubitare, iurene an iniuria Attæ fabulæ agantur in scena, croco & floribus perfusa, impudentissimum clamitent omnes me esse; quippe qui audeã, ea carpere, & vellicare; quæ ab Aesopo, & Roscio, histrionibus clarissimis, sint acta: id vero accidit, vel quòd existimãt, nihil rectum esse, nisi quod sibi ipsis placuit; vel quia dedecus esse putant, veteres natu minoribus cedere; eaq; eos dediscere, obliuioniq; tradere, quę olim pueri didicerunt. quod si quis sit, qui carmen institutum à Numa Pompilio, & à Salijs, Martis sacerdotibus cãtatũ, laudet; is se scire profitetur, quod peri de ac ego ignorat; idq; facere videtur, non quòd beneuolentia ductus veterum ingenijs faueat; sed odio impulsus nostris vt aduersetur scriptis. Quamobrẽ si Græci adeo nouorum scriptorum osores fuissent, vt nunc Romani sunt, quos nunc veteres haberent? aut quid esset, quod nunc publicè & ab omnibus legeretur? At animaduerte quæso vnde fluxerint in Græciam artium varia studia. Vbi primum Græci

homines

homines bellis omnibus pacatis ludicris rebus operam dare cœperunt, & amica fortuna abusa est gens illa; nunc alendorum equorum desiderio flagrare cœpit; nunc athletarum studijs incubuit; eosque charos habuit, qui marmore, aut ebo e, æreue cęlarent: atque attentissimè eos spectauit, qui pingendi arte excellerent: interdum etiam delectabatur aut Comœdia, aut Tragœdia; & perinde ac si quando infans puella ludit sub nutrice; paulo tamen post satiata spernit id, quod antè maximopere exoptarat; idem factitarunt Græci: nihil (mihi crede) est, quod aut placeat, aut displiceat, quod non secus esse possit: omnium si quidem rerum vicissitudo est: itaque res secundæ id Græcis attulerunt; vt ijdem varijs artibus delectarentur; earundemque subinde illos cęperit satietas. Romuli veteri instituto Romæ vsitatum fuit, idque ciuibus omnibus periucundum erat, vt manè apertis foribus patres plebi ipsi de iure responderent: eamque edocerent, quì tuto pecunia collocari posset apud debitores locupletes: neq; minoribus graue erat virorum prudentium consilijs obtemperare; vt etiam lętabantur maiores, si quando minores edocuissent, qua ratione rem domesticam augere possent; aut quo pacto immoderata cupiditas comprimenda esset. At populus, qui facillimè mutatur, pristina illa consuetudine intermissa, omne suum studium ad scribendum contulit: in hoc vero toti sunt tum pueri; tum etiam patres, corollis hederaceis redimiti, vt cęnantes dictent carmina, quæ ab Amanuensi excipiantur. Quid? nonne quoque dum nego, me versus ullos scribere, Parthis longè mendacior sum? siquidem ante lucem iubeo, afferri mihi cartam & calamum, quibus scribere possim uersiculos: resque eò deducta est; vt cum cęteras artes nemo exerceat, nisi qui eas norit; vtpote medicinam nisi medicus; & nauim gubernare, nisi nauigandi peritus; poëmata tamen sine discrimine tum docti, tunc indocti scribant. Vt autem intelligas hoc immoderatum scribendorum versuum studium, quo quasi desipiunt homines, quantis vtilitatibus sit refertũ, animum attende. Is, qui cudit versiculos, non facilè auaritia duci potest; horum amore capitur; & his ipsis nihil antiquius habet: cætera omnia posthabet; vtpote si qua rei familiaris iactura facta sit; incendiumue consecutum; aut effugerit seruus, parum id curat. is etiam nec socio suo, puerisue, parentibus orbatis, quicquam machinatur; uiuitque siliquis, & pane plurima ex parte furfuraceo: & quamquam non admodum est aptus ad arma, tractanda, vtilitati tamen est ipsis vrbibus. Quod si mihi concedas, interdum maxima rebus, vel etiam minimis adiuuari, dicam; poëtarum lectione conformari os pueri ad rectè, emendatèque loquendum; eundemque abduci ab illorum sermonibus, qui turpia loquuntur; illiusque animum optimis consilijs ita imbui, vt poëtarum lectione iam noscere possit, qui queat sibi temperare ab inuidia, ira, & sæuitia. mandat etiã literis, & immortalitati donat ea, quæ cum virtute sunt acta: insuper ex antiquitatis memoria poëta ea eruit, quorum exemplis deinde præsentis ætatis homines

mines ad bona sequenda, mala vero effugienda, doceantur: quantumq; potest, eum solatur, qui tum corpore, tum animo æger sit. Quì vero posset virgo, puerue discere, quonam pacto orandi sint Dij; nisi poëta id ostendisset? hi certe vbi primum ad deorum auxilium confugerunt, statim numen sibi præsto esse experiuntur; & qui expolito aliquo carmine dijs immortalibus adblanditur, aut supplicat, is etiam morbos, imminentiaue pericula arcet, & propulsat; nec non pace vndecunq; impetrata anno locupletissimo fruitur. Denique tanta est carminum vis, atque auctoritas; vt ijsdem tum Dij superi, tum manes placentur. Priscæ illius ætatis agricolæ fortes, suaque sorte contenti, vbi primum horreis suis condiderant messem, dum festo die reficiebant corpus, animumq;, spe melioris conditionis durissima quæque ferentem, vnà cum ijs, qui operi manum admouerant, vtpote seruis, & coniuge fida, placabant Tellurem porco; lacte Syluanũ; floribus & vino Genium; à quo monemur, perbreuem hominum esse vitam. Versus illi Fescennini, qui maxima verborum licentia referti erant, ex hoc conuiuandi more fluxerunt; ita vt alter in alterum opprobria funderet: atque illa dicendi libertas quotannis vsurpata, sine cuiusquam offensione peruagata est; donec ipsa abuti cœperunt homines: vetusq; comœdia illa fluxit; quæ, quasi rabie aliqua ageretur, ne honestissimis quidem familijs pepercit: qui maledictis lacessiti fuerant, grauiter id ferebant; ex quo non hi solum, sed illi quoque, qui tantam maledicentiam non fuerant experti, qua ratione omnium commodis consultum esse posset, excogitare cœperunt: itaque lege lata supplicium statutum est in eos, qui quicquam in quempiam scripsisset: ex hoc vero id boni consecutum est; vt pœnæ formidine ad benedicendum, & ad delectandum cuncti se conuerterint. Cæterum vbi Græcia Romanorum imperio subacta fuit; tunc eadem ipsos vicissim Romanos, nullis artibus expolitos, cœpit; & in Latium incultum artes omnes intulit: itaque hac ratione numerus ille impolitus, qui Saturni ętate floruerat, in vsu esse desiit: elegantiaque, & Græcæ gentis venustas inquinatum illud dicendi genus, quo Itali vtebantur, expulit: non tamen omne, adhuc enim quid nescio rusticitatis residet: ipsi siquidem Itali serò ingenij sui acumen ad Græcorum scripta contulerunt: tunc scilicet gens Romana cœpit quærere, quidnam vtilitatis afferrent Sophocles, Thespis, & Aeschilus; cum scilicet bellis punicis compositis pace potiretur: cępitque experiri, an è Græca in Latinam linguam aliquid cum dignitate vertere posset; gaudebatque quòd sibi ipsi bene res cessisset: perspiciens, se sublimem, magnoque animo præditum; spiritusq; habere tragicos; audetque nunc bonis auibus quiduis aggredi: verum in hoc fallitur maximè, quod dedecus summum esse putat, si quid sit minus emendatum, id tolli, & digniora sustinui debere: at vero sunt, qui putent, quòd Comœdia è medio, non autem ex illustri aliquo vitæ genere argomentum suum sumat, iccirco eam minime laboriosam esse: sed longè secus res se habet; nam eo plus difficultatis habet,

habet, quòd ei minus veniæ datur. Vide quæso quanta sit dexteritas Plauti in seruando personarum decoro, & qua cum dignitate amantis Ephæbi, patrisque familias in re paranda nimium intenti: itidem lenonis dolosi partes tueatur: vide etiam, quàm diligens Dorsennus, Attellanarum scriptor, sit in describendis parasitis: at in aliis personis, quàm oscitanter, negligenterque fabulas scribat: totus si quidem in hoc est, vt rem augeat familiarem; parum curans, comœdiæne suę sibilis explodantur, an vero plausu excipiantur: mehercule res ita est, vt qui gloriæ cupiditate ad scribendas fabulas se contulerit, is spectatorum attentione, atque hilaritate plurimum excitetur; vt è cōtra languore, & eorum somnolentia animum despondeat: adeo parui momenti est id, quod laudis cupidum percellit, aut erigit. Quod ad me, valeat tum comica, tum tragica res; si quia placuerit fabula, à me scripta palmam retulero; sin minus, inglorius vixero. Hoc etiam in postremis non habendum est, quo certe multi poëtæ, quantumuis inscribendo audaces, deterrentur; quod scilicet imperitorum multitudo in mediis fabulis adeo pertinaciter Vrsum, pugiles, aut funambulum, huiusmodique alia quamplurima poscunt, ut si equester ordo ab his dissentiat, parati sint ad decertandum armis, quippe istiusmodi rebus delectatur plurimum plebecula inanis. at hoc contenti esse possemus, nisi etiam ipsi equites, & honesti viri posthabita aurium voluptate illa, quam attentè audiendo poëtas percipere potuissent, totos se converterent ad oblectandos oculos, falsa sæpe referentes. tunc aulea; quibus Scæna obtenditur, remouētur in quatuor, aut plures horas; dum scilicet fugientium militum imago spectatorum oculis subijcitur: mox reges captiui manibus reuinctis per triumphum ducuntur: hincinde videas esseda, pilēta, petorrita, aliaque huiusmodi generis vehicula festinare, imaginemq; naualis prælij referri; signaque ex ebore facta, vtpote turres, & alia huiuscemodi; nec non portari simulacrum Corinthi, quam L. Mumius cæpit, & deleuit. Enimuero si Democritus nunc uiueret, tantas ineptias irrideret; siue Camelopardalis, siue Elephas vulgi oculos in sui admirationem conuerteret: is inquam Democritus populum attentius, quàm ipsos ludos spectaret, & obseruaret, vt qui ex illius ineptijs plura spectacula, plusque oblectationis, quàm ab histrione sibi emanare sentiret: intelligeretque, poëtas inanem operam sumere, & tempore prorsus abuti; quippe quòd populus eius scripta attentè non audiret: nam quis histrionum tanta voce comēdat, ut tubæ strepitum superare valeat? medius fidius existimabis, syluam montis Gargani strepitum edere; aut thuscum mare graue murmur emittere: tanto scilicet cum strepitu ludi exhibiti spectantur: interim suspiciuntur histrionum vestimenta, miro quodam artificio, & sumptu confecta, quorū elegantia cum se conspiciendum populo præbet histrio, tanto plausu excipitur, vt illorum causa damno potius afficiatur ipse, quàm iuuetur. Quid? nihil dum dicere cæpit ille, cum plauditur: cur ita? quid est, quod tantopere spectatoribus placet? nihil aliud sanè, quàm vestitus violacei coloris. Verum ne forte existimes,

cum

cum comœdias ego ſcribere nolim,iccirco eas,ab aliȷs rectè compoſitas, parcè laudare velle, tu ſic habeto:me tam bene ſentire de illis,ut pro certo habeā, poëtam rem omnium factu difficillimam præſtare poſſe, ſi argumento inani & fictitio animum meum variè afficere poſſit: modo me ad iram concitando; modo ad lenitatem inflectendo; interdum etiam delectando: quid plura? alter velut magus res geſtas adeo aptè deſcribit, vt qui audis, intereſſe te credas ijs ipſis locis, vbi ſint geſta; veluti Thebis, aut Athenis. Quoniam vero non voto vno viuitur; ſed alia aliȷs placent, ſi qui ſint, qui ſpectatorum perſonas reſpuant, & ſe vni lectori committere malint, his tu, Auguſte, curam quantum potes deme; horum animos, & ſtudium præmijs excita; ſi vis, bibliothecam, quam ædificaſti in aditu templi, Apollini conſecrati, laboribus poëtarum, ideſt ſcriptis compleri. Sed mehercule vt à me ipſo incipiam, nos poetæ malorum cauſam nobis ipſis afferimus; ſcilicet cum aut perſonæ,aut temporis nulla habita ratione, tibi, grauioribus rebus impedito, & fortaſſe cura etiam ſuſpenſo, libros, noſtraq; ſcripta obtrudimus; aut cum graue nobis accidit, ſi quis amicorum candidè, ſincerèque audeat verſum aliquem ex noſtris minus probare: ſeu cum tanto noſtri amore capti ſumus, vt iniuſſi repetamus non ſemel ea, quæ iam recitauimus, vel eò inſaniæ, ne dicam audaciæ rapimur, vt grauiter conqueramur, poëmata noſtra, ſummo ſtudio elaborata, non ab omnibus cognoſci; atque ita non debitis præmijs affici: demum cum tantum nobis arrogamus, fauore tuo abutentes, vt credamus,vix te certiorem factum de noſtris ſcriptis, debere adeo liberaliter ea excipere, vt nos à paupertate, egeſtateque vindices; iubeaſque,vt ſemper aliquid ſcribamus. Hæc cum ita ſe habeant, vt plerique noſtrum,fauore, tuaque patientia abutentes nobis ipſis noceamus plurimum, non ab re tamen fortaſſe fuerit,te internoſcere ab aliȷs eos, qui tui nominis præcones eſſe poſſunt; & quorum carminibus virtus tua, domi belliq; ſpectata, æternitati commendari poteſt; ſcilicet vt intelligamus, non cuius poëtæ committenda eſſe,quæ præclare à viris Illuſtribus geſta fuerint. Cherilus ille, poëta ineptiſſimus, Alexandro, Macedonum regi, adeo gratus fuit verſibus ſuis incultis, & Apolline irato factis, vt ab eodem plurimos retulerit acceptos nummos aureos Philippos:ſed quemadmodum atramenta manibus contrectata, eaſdem conſpurcant; ſic inſulſi ſcriptores res,laude dignas, impolitis ſuis verſibus inquinant, & deturpant. Atqui videre eſt, hunc ipſum regem, qui tanto precio illud poëma, riſu dignum, emit, edicto vetuiſſe, ne quis præter vnum Apellem ipſum pingeret; aut alius quàm Lyſippus ſtatuas æreas efficeret,quibus Alexandri facies, corporiſque ſtatura exprimeretur: quod ſi regis iſtius iuditium, quo plurimum valebat, in perſpicienda arte pingendi, & fingendi excellentia, ad carminum elegantiam, venuſtatemque transferres, vere dicere poſſes, vel etiam iuramento adhibito, hunc hebeti admodum, & rudi eſſe ingenio

id

id tibi ne accidat, neutiquam est verendum; nam longè secus se habet factum illud, muneraque, quibus Virgilius, Variusque poëtæ, tibi amicissimi, à te, inuictissimè Auguste, sunt aucti; difficile si quidem dictu est, an illis plus commodi, an vero tibi laudis eadem attulerint: enimuero simulacra, ex ære facta, non clarius indicant hominum vultus, quàm carmina illustrium poëtarum declarãt perspicuè mores, mentem, animumque virorum: quòd si voluntati par esset ingenium, & facultas, non ego studium meum consecrarem scribendis versibus, orationi solutæ quàm simillimis; sed mallem, res fortiter gestas, situs terrarum, fluminum cursus rapidissimos, arces alpibus impositas, barbarorum regna, totque bella tuis auspicijs & suscepta, & confecta; vtque terra, marique pace parta Ianum Quirini clauseris, carmine grandiloquo decantare, & Romam, Parthis terrorem incutientem, ad cælum vocare: verum maiestatis tuæ splendor exile carmen prorsus respuit; nec ego pudore quodam deterritus ea suscipere audeo, quæ vires sustinere nequeant: intelligo autem, qui sua stulta sedulitate, studioq; ineptè officium suum testandi amoris sui causa ei, quem amet, audet polliceri; hunc molestum potius, quàm gratum se præbere; quorum in numero eos præcipue esse video, qui suos versus venditant: natura si quidem ita comparatum est, vt homines libentius meminerint eorum, quæ digna risu sint; quàm admirentur, suspiciant, & gratissima memoria colant, quæ sint probanda. Ego vero, Cæsar, si isto sim loco, nihili fecerim id officij, quod mihi potius dedecori sit futurum, quàm ornamento: & perinde ac nolim, imaginem mea cera, aut ære fingi, vel etiam in publico proponi, quæ me ore turpiori referat, quàm sim natura; sic nolim ab insulso poëta laudari, ne deinde pudore affectus, munere isto rudi vnà cum illo, qui de me scripserit, proiectus, vt vilis res quædam, deferar in eum vicum, vbi thus, odores, & piper venduntur; scilicet vt inuolucrum fiam ad complicandas merces.

AD IVLIVM FLORVM. EPIST. II.

Excusat se Iulio Floro, querenti, quòd nec epistolam vllam, nec ea, quæ promiserat carmina, misisset. Ac primùm se pigrum, fatetur esse, atque id illi prædixisse, ait: ideoque se vitioso seruo comparat, cuius emptor sit Florus, à venditore de vitio præmonitus. Deinde se, quod de Luculli milite narrat, imitari velle dicit: ac, quum paupertate ad versus faciendos impulsus fuerit, nunc eas facultates consequutum, quæ satis esse possint, malle somno id temporis dare, quod alioqui scribendis versibus daturus esset. Affert & alias rationes, cur non scribat: quarum vna conuenit cum his Nasonis verbis, *Carmina secessum scribentis, & otia quærunt*. Denique, quanuis poetæ vulgo mutuis laudibus se ornent, multa componi ab illis, quæ meritò

ritò risu excipiantur. Contrà verò, ad scribendum legitimum poema, plurima requiri: rem magni laboris esse, & quæ animum etiam torqueat: at sibi non tanti esse, sapientem scriptorem haberi. Sibi igitur, quum iam prouectæ sit ætatis, ad alios numeros animum esse appellendum: nimirum ad numeros, & artem vitæ bene instituendæ. Atque adeo se iam in eo totum esse, vt fruendo modicis opibus, quæ adsunt, discat, maiores non concupiscere. Verùm ad bene, beateque viuendum (quod vocat rectè viuere) non satis esse carere auaritia, sed cætera etiam omnia vitia extirpari debere.

FLore, bono, claroque fidelis amice Neroni,
Siquis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure, vel Gabijs:& tecum sic agat, Hic &
Candidus,& talos à vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus, nummorum millibus octo:
Verna ministerijs ad nutus aptus heriles:
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quiduis imitaberis vda.
Quinetiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa leuant, vbi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res vrget me nulla: meo sum pauper in ære.
Nemo hoc mangonū faceret tibi. non temere à me
Quiuis ferret idem. semel hic cessauit: & (vt fit)
In scalis latuit, metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te si fuga lędat.
Ille ferat pretium, pęnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex.
Insequeris tamen hunc,& lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officijs propè mancum: ne mea sęuus

Iurgares, ad te quòd epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci? mecum facientia iura
Si tamen attentas? quereris ſuper hoc etiam, quòd
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemẽs lupus, & ſibi, & hoſti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Præſidium regale loco deiecit (vt aiunt)
Summè munito, & multarum diuite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis:
Accipit, & bis dena ſuper ſeſtertia nummûm.
Forte ſub hoc tempus caſtellum euertere prætor,
Neſcio quod, cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quę timido quoq; poſſent addere mentem.
I bone, quò virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus; Quantumuis ruſticus, ibit,
Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit: inquit.
Romæ nutriri mihi contigit: atque doceri,
Iratus Graijs quantum nocuiſſet Achilles.
Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſyluas Academi quærere verum.
Dura ſed amouere loco me tempora grato:
Ciuiliſque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Vnde ſimul primùm me dimiſere Philippi,
Deci-

Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris, & fundi: paupertas impulit audax,
Vt versus facerem. sed, quod non desit, habentem,
Quæ poterunt vnquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quàm scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum:
Tendunt extorquere poemata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis:
Ille, Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi conuiuæ propè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.
Quid dem? quid nō dē? renuis tu, quod iubet alter.
Quod petis, id sanè est inuisum, acidumq; duobus.
Præter cætera, me Romæne poemata censes
Scribere posse, inter tot curas, totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officijs. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Auentino: visendus vterque.
Interualla vides humanè commoda. verùm
Puræ sunt plateæ, nihil vt meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis, gerulisque redemptor:
Torquet nunc lapidē, nunc ingens machina tignū:
Tristia robustis luctantur funera plaustris:
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, & versus tecum meditare canoros.
Scriptorū chorus omnis amat nem⁹, & fugit vrbes

Rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis,& vmbra:
Tu me inter ſtrepitus nocturnos,atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium,ſibi quod vacuas deſumpſit Athenas,
Et ſtudijs annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris, & curis, ſtatua taciturnius exit
Plerunque,& riſu populum quatit : hîc ego rerum
Fluctibus in medijs, & tempeſtatibus vrbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor : vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret, huic vt Mutius ille.
Quî minus argutos vexat furor iſte poetas?
Carmina compono,hic elegos:mirabile viſu,
Cælatumque nouem Muſis opus. aſpice primùm,
Quanto cum faſtu,quanto molimine circum-
-ſpectemus, vacuam Romanis vatibus, ædem.
Mox etiam (ſi fortè vacas) ſequere,& procul audi,
Quid ferat, & quare ſibi nectat vterque coronam.
Cædimur,& totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus,& optiuo cognomine creſcit.
Multa fero, vt placem genus irritabile vatum,
Quum ſcribo,& ſupplex populi ſuffragia capto.
Idem, finitis ſtudijs, & mente recepta,
Obturem patulas impunè legentibus aures.

Ri-

Ridentur, mala qui componunt carmina: verùm
Gaudent ſcribentes, & ſe venerantur, & vltro
(Si taceas) laudant quicquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit, quęcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba mouere loco; quamuis inuita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum;
Quę priſcis memorata Catonibus, atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit, & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet noua, quæ genitor produxerit vſus.
Vehemens, & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit diuite lingua.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Leuabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur: vt qui
Nunc ſatyrum, nunc agreſtem Cyclopa mouetur.
Prætulerim ſcriptor delirus, inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant;
Quàm ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro:
Cætera qui vitę ſeruaret munia recto
More: bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem: poſſet, qui ignoſcere ſeruis,

Et signo læso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem, & puteum vitare patentem.
Hic, vbi cognatorum opibus, curisque refectus,
Expulit elleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad sese, Pol, me occidistis amici,
Non seruastis (ait) cui sic extorta uoluptas,
Et demptus per uim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
Et tempestiuum pueris concedere ludum:
Ac non uerba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed ueræ, numerosque, modosque ediscere uitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusq; recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quòd quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si uulnus tibi, monstrata radice, uel herbâ,
Non fieret leuius: fugeres radice, uel herba
Proficiente nihil curarier. audieras, cui
Rem dij donarent, illi decedere prauam
Stultitiam: & quum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es, tamen vteris monitoribus ijsdem?
At si diuitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum, timidumq; minus te; nempe ruberes,
Viueret in terris te siquis auarior vno.
Si propriũ est, quod quis libra mercatus, & ęre est,
Quædam (si credis consultis) mancipat vsus:
Qui te pascit ager, tuus est: & villicus Orbi
Quum segetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te

Te dominum sentit. das nummos: accipis vuam,
Pullos, oua, cadum temeti. nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
(Aut etiam supra) nummorum millibus emptum.
Quid refert, viuas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam Veientis, & arui,
Emptum cœnat olus, quamuis aliter putat: emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat vsque suum, quâ populus, adsita certis
Limitibus, vicina refugit iurgia. tanquam
Sit proprium cuiquã, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nũc pretio, nũc vi, nũc sorte suprema,
Permutet dominos, & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vsus, & hæres
Hæredem alterius, velut vnda superuenit vndam:
Quid vici prosunt? aut horrea? quidue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes, Gætulo murice tinctas,
Sunt, qui non habeant, est, qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & vngi,
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Diues, & importunus, ad vmbram lucis ab ortu,
Syluestrem flammis, & ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in vnum-
Quodque caput: vultu mutabilis, albus, & ater.

Vtar,& ex modico, quantum res poſcet, aceruo
Tollam: nec metuam, quid de me iudicet hæres,
Quòd non plura datis inuenerit. & tamen idem
Scire volam,quantum ſimplex,hilariſque nepoti
Diſcrepet, & quantum diſcordet parcus auaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus,an neq; ſumptū
Inuitus facias,neque plura parare labores.
Ac potius, puer vt feſtis quinquatribus, olim
Exiguo,gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abſit.ego,vtrū
Naue ferar magna,an parua,ferar vnus, & idem.
Non agimur tumidis velis aquilone ſecundo:
Non tamen aduerſis ætatem ducimus auſtris.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum,extremis vſque priores.
Non es auarus:abi.quid? cætera iam ſimul iſto
Cum vitio fugêre? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine,& ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures,portentaque Theſſala rides?
Natales gratè numeras? ignoſcis amicis?
Lenior, & melior fis accedente ſenecta?
Quid te exempta iuuat ſpinis de pluribus vna?
Viuere ſi rectè neſcis,decede peritis.
Luſiſti ſatis: ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt:ne potum largius æquo
Rideat, & pulſet laſciua decentius ætas.

PARAPHRASIS.

AMABO, Flore, cui semper sincera cum Tiberio Claudio Nerone amicitia extitit, si forte quis tibi puerum, Gabijs, aut Tibure oriundum, venditurus sit; & ijs verbis tecum rem transigat: Puer hic, totus venustulus, nummorum octo millibus tua in potestate erit; cuius ea est ingenij dexteritas, vt sua opera ad quodcunque vel vno heri nutu se accommodet; literis excultus Græcis; ad quamlibet etiam artem idoneus adeo, vt perinde ac si molli ex argilla factus esset, illum ad omnia flectas; quin etiam indoctè quidem, accommodatè tamen, dum herus accumbet, poterit canere; plura de huius pueri excellentia cõmemorare nolim; quippe quòd minus fidei haberi solet ab emptoribus, vbi venditor immoderatè nimis merces suas laudat: non ego eò redactus sum, vt ære alieno obstrictus, aut alia necessitate præssus eum vendendum exposuerim: pauper licet sim, non tamen obæratus eum vendo; mangonum nemo hac conditione eum tibi offerret; & profectò qui vis alius eum, te vno excepto, a me non obtinebit. Hic, ne quid te celem, dum aliquando minus diligenter à me mandata curat, metuens ne loris cęderetur, ea dum in scalis pendentia conspicatus esset, aufugit semel; quamobrem istud mihi pretium soluito, nisi fortasse hoc tibi in emendo obstet, quòd semel eum effugisse, de me intellexeris: dubio procul Iule Flore, is mango haud metuens, ne ex ædilium edicto pœna sibi sit præstanda, si aufugerit seruus, tuto pretium accipere poterit; quippe qui dicere, tueriq; se poterit hac ratione, quòd sciens seruum emeris vitiosum, eo tibi pacto, eaque conditione venditum; tu tamen hunc iudicio persequeris, & litem cum eo exerces. Is ego, Flore, seruus sum, hac in parte vitiosus; quòd vti cum isthinc proficiscens te monui, me in scribendo ad amicos pigrum esse declaraui: & ad huiusmodi officia ineptum prorsus me esse sum fassus: quamobrem non esse, quòd de me conqueri posses, si rarò ad te darem literas. Verum quid ego tum profeci, si tu nunc ea labefactare coneris, quæ mirificè defensioni meæ suffragantur? meque etiam mendacem arguis, quòd promissa tibi carmina, & quæ auidè expectasti, non mittam. Militi cuidam, qui sub Lucullo stipendia fecerat, dum lassus nocte profundè dormiret, surrepta sunt ea, quæ multis sudoribus, multisque vigilijs sibi comparauerat; ita vt ei vix vnus as restiterit. Hic autem iratus non minus sibi ipsi, quàm hosti, instar lupi (vt fama est) vlciscendi sui ipsius mira quadam cupiditate flagrans, Mithridatis milites aliquot præsidio arcis, multis rebus refertæ, summèque munitæ, impositos depulit: quamobrem cum huius pulcherrimi facti ratio haberetur, ab imperatore honoris ergò millibus viginti sestertiùm nummum donatur. Accidit autem, vt cum breue post tempus, prætor quoddam castellum solo æquari cuperet; militem

hunc adhortari cęperit allocutione huiusmodi; quę vel timidum quemlibet posset excitare; eidemque animos addere: Ito, fortis miles; ito lætis auspicijs, quò militaris virtus tua te vocat, & subinuitat; nempe ea inde relaturus præmia, quæ merita tua possint æquare: tu porro quid moraris? ad hæc ille prudens, suisque rebus consulens, ait; Quiuis rusticus ibit; is certè prodibit in aciem, in quam me conijci vis, qui pecunia prorsus sit exhaustus. Contigit mihi Romæ educari, ibidemque doceri Iliadem Homeri: Athenis vero eruditior paulo plus sum factus; quippe qui illic gentium philosophiæ studijs operam dederim; ex quibus quidem tanta mihi emanauit vtilitas, vt possem honestum à turpi discernere; & me in Academicorum syluis ad verum indagandum conijcere: sed malo quodam fato meo bellis ciuilibus ardentibus Athenis, vbi summa animi mei cum voluptate commorabar, sum expulsus; coactusque, tametsi belli rudis essem, in militiam proficisci, & à partibus Bruti, & Cassij, quæ Augusti copijs minimè pares futuræ erant, stare: quamobrem simulatque apud Philippos pugnantum est, & terga dare coacti sumus, amissis bonis omnibus, prorsusque abiectus, vrgente durissimo necessitatis telo, versus scribere cępi; vt inde mihi victum compararem: nunc autem cum ea sim sententia, eoque animo munitus, vt rebus meis contentus viuam; nec plura appetam, non equidem sanæ mentis fuero, nisi satius esse putem dormire, quàm versus scribendo mentem, corpusque obtundere. Tempora, quæ perpetuo cursu feruntur, nos nobis ipsis rapiunt; omniaque adimunt, ex quibus voluptatem capiebamus antea; efficiuntque, vt iocorum, conuiuiorum, & venerearum voluptatum obliuiscamur: quinetiam studij plurimum adhibere videntur, vt me a scribendis versibus abducant. Quid igitur mihi faciendum censes? Denique hominum ingenia non eadem sunt; neque omnes ijsdem delectantur rebus: si quidem heroico carmine tu gaudes, ille vero legendis iambis incredibili perfunditur voluptate. alter vero Comœdijs, & poëmate mordaci, amarisq; salibus oblectatur. Conuiuarū trium ea quidem palati est varietas, vt inter se plurimum dissentire videantur: quid igitur illis apponam; aut quid non apponam? si quidem quod alijs sapit, displicet tibi: quod vero tibi placet, duo illi, vt inuisum, & acidum ne tangunt quidem. Verum vt hæc omnia missa faciam; putasne, tantum ocij mihi esse Romæ, vt versus scribere possim? at multis ego curis diuexor, & assiduis laboribus opprimor: hic me fideiussum vocat; ille petit, vt de scriptis suis, veluti Criticus, iudicium feram, omnibus penè officijs intermissis: quòd si honoris causa virum primarium quēpiam inuisere velim; interuallo illo (vt res sunt hominum) impedior plurimum: namq; ille incolit montem Quirinalem; hic vero in extrema Auentini parte habitat. At existimabit aliquis, Romæ esse vias aliquas, latè patentes, & minimè impeditas; ita vt meditantibus nihil obstet; nō ita est; quippe quòd qui opus faciendum conduxit; lucri cupiditate incensus, mulis, gerulisq;

vrget

vrget opus: & machinis quò opus est, attollit ingentia saxa, & signa: præterea plebis maximus concursus, dum funera procedunt, ingensq; plaustrorũ strepitus est: ad hac canis, rabie acta, hac illac fugit, susq; lutulenta. Quì ergo poteris inter tot incommoda meditari aliquid? Nimirum poëtæ solitudines & loca libera quærunt, spretis vrbibus: quippe qui sint in tutela Liberi patris, cui gratissima solet esse quies. Vis tu tot inter strepitus, & curas, quibus die, noctuq; opprimor, me poëmata pangere; & vatum vestigijs, quæ nõ quiuis facilè sequitur, inhærere? Vide, quæso, quì ego commorans in vrbe negociosissima; districtusque curis assiduis, aptus esse existimer, qui versus, ad lyram canendos, possim scribere; cum qui Athenis, vrbe tranquillissima, septem annos in philosophiæ studia tanta cum diligentia incubuerit, vt inde senium penè contraxerit, plerũq; tamen hebes, & doctrinæ prorsus expers discedat; & longè taciturnior statua populo ridendi occasionem præbeat? Romæ erat Rhetor quidã, iurisconsulti frater, ambo ingenio huiusmodi, vt mirificè oblectaretur alter, dum alterius sermone se celebrari audiret: quippe iurisconsultus fratrem suum oratorem, honoris ergò Gracchum appellabat; orator vero Iurisconsultum Mucium Scæuolam: qua in re quis poëtarum minus insanus est; quum se inuicem laudẽt? Ego Heroicum scribo; hic elegos; quod sanè est visu mirabile: si quidem hoc tanta cũ laude tollendum est, ac si opus ab ipsis musis esset elaboratum. Animaduerte, quæso, quanta cũ arrogantia & conamine intueamur bibliothecam, ab Augusto extructam; nimirũ adeo superbè, quasi persuasum sit nobis, eam vacuam fore à poëtis latinis, nisi nostris scriptis repleatur, & decoretur. Quòd si forte tibi per ocium licet, è longinquo loco audi, quid noui afferant poëtæ isti, qui tantum sibi tribuunt; & cur, se laurea Apollinari esse dignum, quisq; existimet. Perinde nobis accidit, ac gladiatoribus illis Samnitibus; qui cum totum diẽ digladiati fuerint, anceps tamen, & dubia victoria est; nam cum ille se præbuerit meorum carminum auditorem, suffragio suo me Alcæo parem pronunciat: itidem ego cum meas aures ipsius poëmatibus accommodarim, quem Dij boni poëtam declaro? quem, nisi Callimachum? quòd si eo nomine non contentus videtur; eum vocarim Mimnermum, eoque cognomine à me ornatur, quod appetere visus fuerit. Cum quid scribo, populiq; beneuolentiam, & suffragia mihi conciliare necesse habeo, multa quidem mihi tunc sunt exorbenda: ne scilicet poëtas ad iram procliuiores, irritem: verum cum scribere intermitto, & ad sanitatem redij; tunc, inquam, situm est in potestate mea, legentibus carmina sua aures obturare meas. Ridentur medius fidius, qui mala, nec laude digna scribunt carmina: sed tamen scribentes sibi adeo placent, & se tanti faciunt, vt si taceas, neque laudes, se tanquam diuinos poëtas celebrent; quod minime præstandum est ab eo, qui cupiet, poëma suum omnibus numeris absolutum esse: nam is, tanquam censor rigidus,

gidus, sua scripta castigabit, ac perinde non sua notabit; animumque inducet, vt tollat, prorsusque deleat verba humilia, leuia, & quæ minime sint admittenda; licet per ora hominum nondum prodierint; & quamuis ei sint chara, vel inuitus tamen ea demet. Cæterum mirè propensus ad iuuandos homines penitus abdita eruet è tenebris; & cum illis communicabit rerum vocabula illa speciosa, quibus Catones, & Cethegi multo ante sunt vsi; nunc vero vetustate obsoleta, prorsusque intermissa sunt. Adhæc noua verba fingere audebit; quæ vsus, auctoritate maximus, genuerit; & instar amnis puri fundet opes; dabitq; operam, vt Romanam orationem locupletiorem reddat: quæ redundabunt, amputabit; quæ nimis erunt aspera adhibita diligentia expoliet; quæ vero nullius sint precij, tollet prorsus: ea vero in scribendo dexteritate vtetur, vt quamuis videatur nullo adhibito studio scribere, multum tamen laboris insumet, veluti is, qui motu tardum Ciclopa, aut Satyrum agilem imitatur: nam qui secus fecerit, culpandus omnino erit; vt qui malit ineptus poëta esse, modo suis scriptis delectetur ipse, & nimio amore illorum decipiatur; quàm, vt sit bonus, de suis scriptis morosè iudicare. Fuit olim Argis quidam, non obscuro loco natus, cuius tanta erat amentia; vt cum in Theatro nulli essent tragœdi, sederet tamen, plauderetque, perinde ac si essent ibi celebres actores; quos se audire existimabat: in ceteris vero rebus sic vitam instituerat suam, vt prudenter æuum transigeret: bonus sanè vicinus; hospes mire comis; non morosus in vxorem, neque nimis sæuus in seruos; & ab ira adeo sibi cauens; vt tametsi lagenam, ab se obsignatam, à seruis resignatam comperisset, non tamen excandesceret; & suæ saluti adeo consulens, vt posset declinare puteum patentem, aut rupem. Is vbi amicorum studio, & opibus refocillatus, morbum elleboro, atramque bilim meraco expulisset; sanitatiq; pristinæ restitutus esset, conquerebatur cum amicis, quòd ipsum potius perdidissent, quàm seruassent; vt qui vi illata quadam, me (dicebat) eo mentis errore destitui voluistis, qui mirificè me oblectabat: quamobrem in hac ego sum sententia, vt existimem, veram demum eam esse sapientiam, quæ nobis vitæ bene instituendæ normam præscribit; abiectis prorsus huiusmodi nugis puerilibus scribendorum Lyricorum, mihique ipsi occino hæc, & tacitus recordor. Si nulla aquarum copia sitim expellere posses tuam, certè huius morbi causa medicos consuleres: quid igitur cum multa possideas, plura tamen appetas; neque sis tua sorte contentus, non audebis hanc ægritudinem cum aliquo communicare? Si quis te docuisset, vt ad curandum vulnus, quo laborares, radice, aut herba aliqua vtereris, ea tamen nihil proficeret, sat scio, curationem istam intermitteres; vt quæ nulla ex parte te leuaret; Audieras, quem de re domestica bene constitutum voluissent Dij, illum ab auaritia liberatum esse; tu tamen ex quo ditior factus es, cum non sis sapientior, vteris semper monitoribus ijsdem? Nimirum si ex diuitijs ipsis tantum boni nobis emanaret;

naret; vt qui eas esset adeptus, prudentior, & vacuus ab animi molestijs esset, pudere te deberet; si in pecunia vndecunque colligenda te studiosior esset vllus. Si proprium id est, quod emitur ijs adhibitis, quæ iure ciuili in emendo adhibenda sunt; sique ex iurisconsultorum sententia id nostrum est, quod longo vsu occupauimus; nimirum ager, cuius fructibus quotidie aleris, tuus est: quin etiam Orbij villicus cum sata operit, subinde tibi daturus frumentum, quod inde proueniet, videtur, te dominum agnoscere: nempe res ita est; vt si illi pecuniam numeras, tu ab illo accipias vuam, pullos, oua, vinũ; ex quo fit, vt paullatim, tuoque maiori commodo agrum merceris, fortaße sex coronatorum millibus, vel pluris: quid interest, vtrum viuas pecunia paulo ante numerata, an iamdiu, modo viuas? Ille, qui quondam agrum Aricini, Vegentisque emerat, certè dum corpus explet suum, explet olere empto; tametsi putet, non emptis, sed suis fructibus se ipsum ali: calefacitq; ahenum paulo ante noctem lignis, a seipsô emptis; vocat autem suum, quod eò vsque protenditur, quà populus applantata vicinum fundum certis limitibus discriminat; sibique cauet hac ratione, vt nullus litibus locus esse possit. Qua in re videre est hominis amentiam; quasi id verè proprium cuiusque dici possit, quod vel minimo horæ momento in alium dominum, vel donatione, vel emptione, aut vi, aut testamento possit transferri. Itaque cum mortalium nemini detur vnquam perpetuò vti rebus; quin potius vt vnda vndæ, sic hæredi alterius hæres succedat; quid profuerit, vicos tenuisse multos; quid vineas, horreaque tritico onustissima, quid extendisse Lucanos ad Calabros vsque saltus, si mortis ea sit æquitas, vt nullis thesauris corrumpi possit, quin potius tum diuites, tum pauperes è medio tollat? Enimuero videre est quosdam, qui non gemmas possident, non simulacra marmorea, non ebur, non signa in Etruria fabrefacta, tabulasue pictura pulcherrima, non preciosa vestimenta; sunt etiam, qui harum rerum cupidi minime sint. Cæterum quid causæ sit, cur duorum fratrum ita dissimilia sint ingenia; vt alter desidiæ deditus, malit vnguentis delibutus animo obsequi, quàm Syriæ palmeta omnia possidere; alter vero totum diem, nullumque intermittens tempus in re augenda totus sit, norit Genius; qui perpetuo nos comitans aspectum astrorum felicem facit, sidusque natalitium reddit propitium; assistens veluti deus naturæ humanæ; quiq; mortuo vnoquoque nostrum, moriatur & ipse, est necesse: ita varius, & multiplex, vt alijs bonus, & prosper, alijs vero malus, & aduersus appareat. Fortunæ bonis vtar ego semper; & tametsi exigua mihi sit res familiaris, sumam tamen ex ea, quantum sit necesse; parum sollicitus, quid de me sentiat hæres; & an de me conqueratur, quòd rem mihi relictam non auxerim, & ditiorem fecerim: & quamquam in hac sum sententia, vt vsum rerum probem, nimiam autẽ parsimoniam grauiter insecter; libenter tamen dici mihi velim; quid intersit inter hunc, qui hilariter viuit, & eum, qui bona profundit omnia; quid etiam

inter

inter parcum, & auarum: nam plurimum differre existimo, an nepotum more rem domesticam perdas; an vero futuri minime anxius, libenter quæsitis vtaris; neq; adipiscendi maiora studio exercearis. Auctor sum tibi, vt puerorũ ingenium imitatus, qui diebus quinque, Mineruæ dicatis, raptim fruuntur; pari quoque ratione tu, quod datur spacij ad viuendum, exigui admodum, & perbreuis, interdum animi hilaritate quadam illud ipsum transigas. Mediocri in statu sitam esse rem domesticam meam, lætor; dijq; auerruncassint, vt paupertate vrgear ego. Cæterum deferar naui siue magna, siue parua, idem semper & vnus ferar. Equidem dum propius intueor in rem domesticam, sanè perspicio, non quidem eam diuitiarum aura illa secunda vehi, atq; impelli; intelligo tamen, ibi sitam esse, vt aduersis egestatis flatibus non angar perpetuo; nostręq; existimationi ita consultum est; vt tum valetudine, ingenio, decore, tum etiam virtute, dignitateq; & pecunijs in mediocritate aliqua constitutus, habear. At fortasse dixeris, te auaritiæ non esse deditum; ab quid tu ais? quasi vero hoc contentus esse debeas: dic, quæso, ex animone tuo cæteros morbos expulisti? num nimia honorum cupiditate liberatus es? num iræ vitio, & mortis timore es solutus? num negligis somnia, iniectosque magicis artibus terrores? miraculane, quæ veneficæ mulieres profitentur? paruine facis falsas animarum nocturnas species; atq; ea, quæ Thessali suis carminibus edunt? Ad hæc pudetne, te referre, vnde genus ducas? & si quid peccarint amici, id illis ignoscis? an cum magis ac magis ingrauescit ætas, minus morosus es, & lenior? quid tibi profuerit, è multis spinis vnam exemisse? parum profectò. Ita ab omnibus vitijs prorsus expurgandus est animus: quòd si nescis cum virtute viuere, locum dato ijs, qui sapientia muniti vitam honestè transigunt. Amatorijs rebus satis indulsisti, satis cibo, potuq; te explesti; iam tempus est, vt hinc aliò migres, ne scilicet ob ineptias tuas iuuenibus, quibus æquius, quàm tibi condonari possit, si delitias faciant, sis ludibrio.

FINIS.

Q. HORATII FLACCI
DE ARTE POETICA
LIBER,
AD PISONEM.

HVMANO capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè:
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cuius, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; vt nec pes, nec caput vni
Reddatur formæ. pictoribus, atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque, damusque vicissim:
Sed non vt placidis coeant immitia, non vt
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis grauibus plerunque, & magna professis
Purpureus, latè qui splendeat, vnus & alter
Assuitur pannus; quum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortasse cupressum
Scis simulare. quid hoc? si fractis enatat expes
Nauibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Institui, currente rota cur vrceus exit?
Denique sit, quod vis, simplex duntaxat, & vnum.
Maxima pars vatum (pater, & iuuenes, patre digni)
Decipimur specie recti. breuis esse laboro,
Obscurus fio. sectantem leuia, nerui

Deficiunt

Deficiunt, animique. professus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium, timidusque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter vnam,
Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus, & vngues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos:
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, siquid componere curem,
Non magis esse velim, quàm prauo viuere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis æquam,
Viribus: & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & venus (aut ego fallor)
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis autor.
In verbis etiam tenuis, cautusque serendis,
Dixeris egregiè, notum si callida verbum
Reddiderit iunctura nouum. si fortè necesse est
Indicijs monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et noua, fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parcè detorta. quid autem
Cæcilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
Virgilio, Varioque? ego, cur acquirere pauca
Si possum, inuideor? cum lingua Catonis, & Enni
Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit? licuit, semperque licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.
Vt syluæ folijs pronos mutantur in annos,
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas;
Et iuuenum ritu florent modò nata, vigentque.
Debemur morti nos, nostraque: siue receptus
Terra neptunus, classes aquilonibus arcet,
Regis opus: sterilisue diu palus, aptaque remis,

Vicinas

Vicinas vrbes alit, & graue sentit aratrum:
Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt;
Nedum sermonum stet honos, & gratia viuax.
Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus;
Quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi.
Res gestæ, regumque, ducumque, & tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstrauit Homerus.
Versibus impariter iunctis querimonia primùm,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit autor,
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armauit iambo.
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, & populares
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus diuos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.
Descriptas seruare vices, operumque colores;
Cur ego si nequeo, ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prauè, quàm discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item priuatis, ac propè socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen, & vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerunque dolet sermone pedestri.
Telephus, & Peleus, quum pauper, & exul vterque,
Proijcit ampullas, & sesquipedalia verba;
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est, pulchra esse poemata: dulcia sunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus. si vis me flere, dolendum est
Primùm ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, malè si mandata loqueris,

Aut

Aut dormitabo, aut ridebo. tristia mœstum
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, lasciua: seuerum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: iuuat, aut impellit ad iram:
Aut ad humum mærore graui deducit, & angit:
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites, peditesque cachinnum.
Intererit multum dauusne loquatur, an heros:
Maturusne senex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge
Scriptor. honoratum si forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer:
Iura neget sibi nata; nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox, inuictaque: flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Siquid inexpertum scenæ committis, & audes
Personam formare nouam, seruetur ad imum
Qualis ab inceptos processerit, & sibi constet.
Difficile est, propriè communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm si proferres ignota, indictaque primus.
Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex:
Nec sic incipies, vt scriptor cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur ineptè:
Dic mihi musa virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem

Cogitat:

Cogitat: vt speciosa dehinc miracula promat,
Antiphatem, Scyllamq;, & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.
Semper ad euentum festinat: & in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit: &, quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & vsque
Sessuri, donec cantor, vos plaudite, dicat:
Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores:
Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere: & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper:
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris:
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conuersis studijs, ætas, animusque virilis
Quærit opes, & amicitias, inseruit honori:
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circumueniunt incommoda: vel quòd
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet vti:
Vel quòd res omnes timidè, gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, auidusque futuri:
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. ne forte seniles
Mandentur iuueni partes, pueroque viriles,
Semper in adiunctis, æuoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator. non tamen intus

Digna geri, promes in scenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palàm coquat exta nefarius Atreus:
Aut in Auem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neue minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.
Nec deus inter sit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat aptè.
Ille bonis, faueatque, & consilietur amicis:
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet mensæ breuis, ille salubrem
Iustitiam, legesque, & apertis otia portis.
Ille tegat commissa: deosque precetur, & oret,
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, vt nunc, orichalco vincta, tubæque
Aemula, sed tenuis, simplexque, foramine pauco
Aspirare, & adesse choris erat vtilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu.
Quò sanè populus numerabilis, vtpote paruus,
Et frugi, castusque, verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, & vrbem
Latior amplecti murus: vinoque diurno
Placari Genius festis impunè diebus:
Accessit numerisque, modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus, vrbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ, motumque, & luxuriam addidit arti
Tibicen; traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces creuere seueris,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Vtiliumque sagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper

Inco-

Incolumi grauitate iocum tentauit: eo quòd
Illecebris erat, & grata nouitate morandus
Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.
Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conueniet satyros, ita vertere seria ludo;
Ne, quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes, & inania captet.
Effutire leues indigna tragœdia versus:
Vt festis matrona moueri iussa diebus,
Intererit satyris paulum pudibunda proteruis.
Non ego inornata, & dominantia nomina solum,
Verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori,
Vt nihil intersit, Dauusne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum:
An custos, famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar: vt sibi quiuis
Speret idem: sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem. tantum series, iuncturaque pollet,
Tantum de medio sumptis accedit honoris.
Syluis deducti caueant (me iudice) Fauni,
Ne, velut innati triuijs, ac penè forenses,
Aut nimium teneris iuuenentur versibus vnquam,
Aut immunda crepent, ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus, & pater, & res:
Nec, siquid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donantue corona.
Syllaba longa breui subiecta, vocatur Iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen Iambeis; quum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. non ita pridem,
Tardior, vt paulo, grauiorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens: non vt de sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
In scenam missos magno cum pondere versus,

Aut operæ celeris nimium, curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quiuis videt immodulata poemata iudex;
Et data Romanis venia est indigna poetis.
Idcircone vager, scribamque licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus, & intra
Spem veniæ cautus? vitaui denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At nostri proaui Plautinos, & numeros, &
Laudauere sales: nimium patienter vtrunque,
(Ne dicam stultè) mirati: si modò ego, & vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus, & aure.
Ignotum tragicæ genus inuenisse Camœnæ
Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespis:
Quæ canerent, agerentque peruncti fæcibus ora.
Post hunc personæ, pallæque repertor honestæ
Aeschylus, & modicis instrauit pulpita tignis,
Et docuit, magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude. sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. lex est accepta: chorusque
Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poetæ:
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, & celebrare domestica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, clarisue potentius armis,
Quàm lingua, Latium: si non offenderet vnum-
-quenque poetarum limæ labor, & mora. vos ò
Pompilius sanguis carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non castigauit ad vnguem.
Ingenium misera, quia fortunatius arte
Credit, & excludit sanos Helicone poetas
Democritus: bona pars non vngues ponere curat,
Non barbam: secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium, nomenque poetæ,

Si

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. ò ego læuus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora poemata. verùm
Nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi:
Munus, & officium, nil scribens ipse, docebo:
Vnde parentur opes: quid alat, formetque poetam:
Quid deceat, quid non: quò virtus, quò ferat error.
Scribendi rectè, sapere est & principium, & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:
Verbaque prouisam rem non inuita sequentur.
Qui didicit, patriæ quid debeat, & quid amicis:
Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes:
Quod sit conscripti, quod iudicis officium: quæ
Partes in bellum missi ducis: ille profectò
Reddere personæ scit conuenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ, morumque iubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque rectè
Fabula, nullius veneris, sine pondere, & arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius auaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Vncia, quid superat? poteras dixisse, triens. eu,
Rem poteris seruare tuam. redit vncia: quid fit?
Semis. ad hæc animos ærugo, & cura peculi
Quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & leui seruanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, esto breuis: vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne superuacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa, sint proxima veris.

Nec, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi:
Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis;
Celsi prætereunt austera poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis: hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat æuum.
Sunt delicta tamen, quibus ignouisse velimus:
Nam neq; chorda sonum reddit, quem vult manus, et mens;
Poscentique grauem persæpe remittit acutum:
Nec semper feriet, quodcunque minabitur, arcus.
Verùm vbi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis: quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. quid ergo?
Vt scriptor si peccat idem librarius vsque,
Quamuis est monitus, venia caret: & citharœdus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Chœrilus ille,
Quem bis, terque bonum, cum risu miror: & idem
Indignor; quandoque bonus dormitat Homerus.
Verùm opere in longo fas est obrepere somnum.
Vt pictura, poesis. erit quæ, si propius stes,
Te capiet magis: & quædam, si longius abstes.
Hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri,
Iudicis argutum, quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.
O maior iuuenum, quamuis & voce paterna
Fingeris ad rectum, & per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium, & tolerabile rebus
Recte concedi. consultus iuris, & actor
Causarum mediocris, abest virtute diserti
Messalæ, nec scit, quantum Cassellius Aulus:
Sed tamen in pretio est. mediocribus esse poetis
Non homines, non dij, non concessere columnæ.
Vt gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum vnguentum, & Sardo cum melle papauer
Offendunt, poterat duci, quia cœna sine istis:
Sic animis natum, inuentumque poema iuuandis,

Si

Si paulum à summo discessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit,
Ne spissæ risum tollant impunè coronæ:
Qui nescit, versus tamen audet fingere. quidni?
Liber, & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices, faciesve Minerva:
Id tibi iudicium est, ea mens: siquid tamen olim
Scripseris, in Metij descendat iudicis aures,
Et patris, & nostras: nonumque prematur in annum.
Membranis intus positis, delere licebit,
Quod non edideris: nescit vox missa reverti.
Sylvestres homines sacer, interpresque deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, & prece blanda
Ducere, quò vellet. fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis:
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis:
Oppida moliri: leges incidere ligno.
Sic honor, & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit. post hos insignis Homerus,
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit. dictæ per carmina sortes,
Et vitæ monstrata via est, & gratia regum
Pierijs tentata modis: ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid prosit video ingenium. alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer: sudavit, & alsit:
Abstinuit Venere, & vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nunc satis est dixisse, Ego mira poemata pango.

Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est;
Et, quod non didici, sanè nescire fateri.
Vt præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poeta,
Diues agris, diues positis in fœnore nummis.
Si verò est, vnctum qui rectè ponere possit,
Et spondere leui pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, si sciet inter-
-noscere mendacem, verumque beatus amicum.
Tu seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad uersus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim, Pulchrè, bene, rectè.
Pallescet super his: etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem: saliet, tundet pede terram.
Vt, qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore mouetur.
Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus. si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, corrige, sodes,
Hoc (aiebat) & hoc. melius te posse negares,
Bis, terque expertum frustra: delere iubebat,
Et malè tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles,
Nullum vltra verbum, aut operam sumebat inanem,
Quin sine riuali teque, & tua solus amares.
Vir bonus, & prudens versus reprehendet inertes:
Culpabit duros: incomptis allinet atrum
Transuerso calamo signum: ambitiosa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambiguè dictum: mutanda notabit:
Fiet Aristarchus. nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala, derisum semel, exceptumque sinistre.
Vt, mala quem scabies, aut morbus regius vrget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent, fugiuntque poetam,

Qui

Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foueamue: licet, succurrite, longum
Clamet, io ciues, non sit, qui tollere curet.
Siquis curet opem ferre, & demittere funem,
Quì scis an prudens huc se deiecerit? atque
Seruari nolit? dicam, Siculique poetæ
Narrabo interitum. deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. sit ius, liceatque perire poetis.
Inuitum qui seruat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit: nec, si retractus erit, iam
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis a pparet, cur versus factitet: vtrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Mouerit incestus. certè furit, ac velut vrsus,
Obiectos caueæ valuit si frangere clathros,
Indoctum, doctumque fugat recitator acerbus:
Quem verò arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

FINIS.

Errata in Odis sic corrigito.

Pag.	9	ſumpa	ſumpta
	14	amicos?	deme interrogationem
	16	genitalis	genialis
	18	teq; recens natum:	teq; bubulci formam indutum
	85	recipiebat	excipiebat
	123	fructifera	fructiceta
	132	ab lucri	ob lucri
	145	abſtrictæ	adſtrictæ
	157	adhibito	adhibeto
	ibidem	ad ipſa	ab ipſa.

In Satyris.

14	reprenſione	reprehenſione
59	aſibt	abſit
90	ingulo	iugulo
91	læthus	lætus
104	dimiſit	demiſit
111	lino oblitum	limo oblitum
152	equeſtrum	equeſtrem
153	meus eſt	meus es
210	petitus	potitus
254	huc	hunc
256	inceptos	incepto.

Cętera facilè cognoſci poſſunt.

Errata in Odis sic corrigito.

Pag.	9	ſumpa	ſumpta
	14	amicos?	deme interrogationem
	16	genitalis	genialis
	18	teq; recens natum:	teq; bubulci formam indutum
	85	recipiebat	excipiebat
	123	fructifera	fructiceta
	132	ab lucri	ob lucri
	145	abſtrictæ	adſtrictæ
	157	adhibito	adhibeto
	ibidem	ad ipſa	ab ipſa.

In Satyris.

14	reprenſione	reprehenſione
59	aſibt	abſit
90	ingulo	iugulo
91	læthus	lætus
104	dimiſit	demiſit
111	lino oblitum	limo oblitum
152	equeſtrum	equeſtrem
153	meus eſt	meus es
210	petitus	potitus
254	huc	hunc
256	inceptos	incepto.

Cętera facilè cognoſci poſſunt.

image
not
available

image
not
available